

Centre for Studies in Social Sciences, Calcutta

Documentation of rare Assamese books in collaboration with Assam Sahitya Sabha, Jorhat and the Ford Foundation: microfilmed and digitised in October 2006

Record No: 2006/109	Language of work: Assamese
Author (s) / Editor (s): ✓ Jogendra Narayan Bhuyan.	
Title: অসম সাহিত্য সভা পতাকা	
Transliterated Title: Asam Saahitaya Sabha Patakakar	
Translated Title: Magazine of Assam Sahitya Sabha	
Place of Publication: Jorhat	Publisher: Assam Sahitya Sabha - Jorhat.
Year: 1978	Edition:
Size: 23 1/2 cms. 4+95+4+102+4+92+13+4+130pp	Genre: Magazine
Volumes: 34 - 4 issues	Condition of the original: Not bad.
Remarks: All. 1st vol. published in the year 1927 and has been continuing.	
Holding institute: Assam Sahitya Sabha, Jorhat	Microfilmed and digitised by: Centre for Studies in Social Sciences, Calcutta, 2006.

Microfilm Roll No:	From gate:	To gate:
--------------------	------------	----------

অসম সাহিত্য সভা পত্রিকা

চতুৰ্থ বহুৰ :: তৃতীয় সংখ্যা

অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ
উত্তৰোত্তৰ উন্নতি কামনাৰে—

শৰাইঘাট প্ৰিন্টাৰ্ছ

এম, চি, ৰোড ॥ গুৱাহাটী-৭৮১০০৩

ফোন : ২৬৩৯৫, ২৬২৫৫

শৰাইঘাট গ্ৰাফিক আৰ্ট

এম, চি, ৰোড ॥ গুৱাহাটী-৭৮১০০৩

ফোন : ২৮৩৮৭

শৰাইঘাট অফ্‌চেট প্ৰেছ

ইণ্ডাষ্ট্ৰিয়েল এৰিয়া, বামুনীমৈদাম

গুৱাহাটী-৭৮১০২১

ফোন : ২৬৭৭২

সম্পাদক

যোগেন্দ্ৰনাৰায়ণ ভূঞা

অসম সাহিত্য সভা পত্রিকা

চতুষ্টিংশে বছৰ

তৃতীয় সংখ্যা

চৈম্বুৎপৰ—অক্টোবৰ—নভেম্বৰ, ১৯৭৭

সম্পাদক

যোগেন্দ্ৰনাৰায়ণ ভূঞা

বহুপুৰ

নগাঁও

প্রকাশক

আৰুণ্ড ছাত্ৰাৰ

প্রধান সম্পাদক, অসম সাহিত্য সভা

চন্দ্ৰকান্ত সখিকৈ ভৱন

যোৰহাট— ১

মূল্য

তিনি টকা

ছপাশাল

সুছন্দা প্রেছ

আমোলাপটী

নগাঁও

সূচীপত্র

সম্পাদকীয়

অসম বুৰঞ্জীৰ স'ফুৰা

॥ ১ ॥

শ্ৰীবেণুৰ শৰ্মা

বৌদ্ধনাথ আৰু অসমীয়া সাহিত্য

॥ ১০ ॥

শ্ৰীনাৰায়ণ দাস

বলধৰ ভাৰতশাসন তিৰিখন

॥ ২৪ ॥

শ্ৰীলীলা গগৈ

অসমীয়া নাটকত ইউৰোপীয় চৰিত্ৰ

॥ ২২ ॥

শ্ৰীযোগেন চৌধুৰী

অসমীয়া ভাষাত উচ্চাৰণ-সমস্যা

॥ ৩৩ ॥

শ্ৰীআৰুণ্ড ছাত্ৰাৰ

ঊপনিষদৰ ব্ৰহ্ম-অজ্ঞাসা

॥ ৩৭ ॥

শ্ৰীবনশীকান্ত শৰ্মা

চুৰাপদৰ সমকালীন অসমীয়া ভাষা

॥ ৪৩ ॥

শ্ৰীবাণেশ্বৰ মহন্ত

স্বাধীনতাৰ চৰিত্ৰাংগণ

॥ ৫০ ॥

শ্ৰীৰাম গোস্বামী

কিছুদিন মনিপুৰী জনগোষ্ঠী আৰু ভাষা

॥ ৬০ ॥

ড° মহেশ্বৰ নৈৰপ

গুৰুত বৈশ্বকোণী কোন : এটি সমালোচনা

॥ ৬৪ ॥

ড° লক্ষী দেৱী

বৈদ্যৰ বক্তব্য 'সাগৰ দেবিয়া'

॥ ৭১ ॥

ড° হেমন্তকুমাৰ শৰ্মা

গ্ৰন্থ-পৰিচয়

॥ ৭৬ ॥

শ্ৰীনগেন শইকীয়া, যোগেন্দ্ৰনাৰায়ণ ভূঞা

টোকা

॥ ৮০ ॥

শ্ৰীবালেন বাৰা, শ্ৰীমঞ্জেশ্বৰ শৰ্মা,

শ্ৰীমোহনচন্দ্ৰ মহন্ত, শ্ৰীবেণুচন্দ্ৰ মহন্ত

অসম সাহিত্য সভাৰ ভিত্তৰ চ'ৰা

॥ ৮৫ ॥

হিন্দীভাষাত ড° নৰেন কলিতাৰ 'আহাৰ্য্যভিনয় আৰু অক্ষীয়া ভাওনা' প্ৰবন্ধটিৰ শেহ ছোৱাৰ উপৰি তৃতীয়
সংখ্যাৰ বাবে মনোনীত আন কেইবাটিও প্ৰবন্ধ এই সংখ্যাত প্ৰকাশ কৰিব পৰা নহ'ল।

- ১। 'অসম সাহিত্য সভা পত্রিকা' অসম সাহিত্য সভাৰ মুখপত্ৰ।
- ২। এই পত্রিকাত ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতি-বিষয়ক মৌলিক চিন্তামূলক আৰু গবেষণামূলক প্ৰবন্ধাবলি ঘাইকৈ টাই পাব।
- ৩। পত্রিকা প্ৰতি তিনি মাহে মুবে-মুবে প্ৰকাশিত হ'ব।
- ৪। অসম সাহিত্য সভা পত্রিকালৈ পঠোৱা প্ৰবন্ধ-পাতি 'যোগেন্দ্ৰনাৰায়ণ ভূঞা, বহুপুৰ, ডাকঘৰ— নগাঁও এই ঠিকনালৈ পঠাব লাগিব। প্ৰবন্ধ-পাতি কাগজৰ এপিট্ৰিড পৰিচ্ছাৰক লেখা হ'ব লাগিব। অমূল্য-নীত প্ৰবন্ধ বুৰাই পঠোৱা নহয়।
- ৫। পত্রিকাৰ বৰঙনি, বিস্তৰণ সম্পৰ্কীয় চিঠি-পত্ৰাদি 'প্ৰধান সম্পাদক, অসম সাহিত্য সভা, চন্দ্ৰকান্ত সৰ্ব্বোদয় ভৱন, যোৰহাট ১'— এই ঠিকনালৈ পঠাব লাগিব।
- ৬। প্ৰতি সংখ্যা পত্রিকাৰ মূল্য তিনি টকা আৰু বছৰেকীয়া বৰঙনি বাৰ টকা।
- ৭। বছৰেকীয়া গ্ৰাহকসকলে বছৰৰ প্ৰথম সংখ্যাৰ পৰা পত্রিকা পাব।
- ৮। অসম সাহিত্য সভাৰ লগত সভাসমূহে একত্ৰকৈ পত্রিকা আৰা বেচত পাব।
- ৯। দূৰৱসৰ্তকৈ বেছি পত্রিকা নিৰ্ভৰাই শতকৰা পঁচিছ টকা কমিছন পাব।
- ১০। ডাক-যোগে একেট বা একেক নিৰ মুছিলে পত্রিকাৰ মূল্য মনি-অৰ্ডাৰ কৰি আগতে পঠাব লাগিব।

পত্রিকা সম্পাদনা সমিতি

- ১। চৈধ্য আঙ্গুল মালিক
- ২। আৰু হাট্টাৰ
- ৩। শ্ৰীযজ্ঞেশ্বৰ শৰ্মা
- ৪। শ্ৰীমহেশ চন্দ্ৰ দেৱগোহাৰ্মী
- ৫। শ্ৰীমহিৰ বৰা
- ৬। ড° নবেন কলিতা
- ৭। যোগেন্দ্ৰনাৰায়ণ ভূঞা

সম্পাদকীয়

অসমীয়া সাহিত্যৰ প্ৰচাৰণ, প্ৰকাশন আৰু প্ৰণয়ন

ভাষা-ভাষাৰূপে যুক্তি পোৱাৰ এটা সুগৰ পাত্ৰ বিহুবিদ্যালয়ৰ শিক্ষাৰ মাৰামৰূপে অসমীয়া ভাষাই হৈছিল লাভ কৰিলে। এই দুই যুক্তিৰ কাৰণে অসমীয়া জনসাধাৰণে যি আন্দোলন কৰিবলগীয়া হৈছিল, সেই উল্লেখটো আন্দোলন আছিল অসমীয়া জাতিৰ ভাষা-সাহিত্য-চিন্তিক চেতনাৰ স্বতঃস্ফূৰ্ত অভিব্যক্তি। কিন্তু গুৱাহাটীৰ পুঠা বনকল অসমীয়া জাতিৰ ভাষা-প্ৰেম বুকাৰ জাগৃত হোৱা সত্ত্বেও প্ৰায় দুই দশক কাছকা আমাৰ ভাষা-সাহিত্যৰ বিভিন্ন দিশ স্বল্পসম্পূৰ্ণ হ'ব নোৱাৰিলে। যি সময়ত আমি সাপ্তাহিক বা অৰ্ধ-সাপ্তাহিক কেইবানখনো সাহিত্যালোচনাক পুৰিপুষ্ট কৰি ৰাখিব পাৰিব লাগিছিল, সেই সময়ত যাহেঁকীয়া আলোচনী এখনৰ প্ৰথম সংখ্যাটো দেৱপ্ৰেই আনন্দত জ্বলি হোৱা অৱস্থাই আমাৰ দৈনন্দ স্বৰূপটো মাজকৈ প্ৰকটিত কৰিছে।

ই বৈশ্বৰ বাবে অসমীয়া শাৰুইব সমাজখনেই ৰাস্তা বুলি বহুকে যেতিয়া কয়, তেতিয়া অসমীয়া পঢ়ুইব সমাজ এখন আছে বুলি হাবি লোৱা হয়। কিন্তু যথাসৰ্তে কানো অসমীয়া শাৰুইব সমাজ এখন আছে? সেই সমাজখনৰ স্থিতি ক'ত? এটা জাতিৰ ভাষা-সাহিত্যৰ উৎকৰ্ষ-অপকৰ্ষ সেই জাতিৰ অৰ্থনৈতিক অৱস্থা আৰু শিক্ষাৰ উপলভ কৰিবলগীয়া। গৰিষ্ঠ সংখ্যক অসমীয়া মানুহ এতিয়াও নিৰক্ষৰতাৰ অন্ধকাৰত। সাতোটিক জয় সংখ্যা এটা সুগ সুগ মৰি দাৰিভা-সীমাৰেখাৰ তলত আছে। ভাষা-সাহিত্যৰ লগত পৰিচিত হোৱাৰ জয় সংখ্যা এটা সুগ সুগ মৰি দাৰিভা-সীমাৰেখাৰ তলত আছে। ভাষা-সাহিত্যৰ লগত পৰিচিত হোৱাৰ জয় সংখ্যা এটা সুগ সুগ মৰি দাৰিভা-সীমাৰেখাৰ তলত আছে। ভাষা-সাহিত্যৰ লগত পৰিচিত হোৱাৰ জয় সংখ্যা এটা সুগ সুগ মৰি দাৰিভা-সীমাৰেখাৰ তলত আছে। ভাষা-সাহিত্যৰ লগত পৰিচিত হোৱাৰ জয় সংখ্যা এটা সুগ সুগ মৰি দাৰিভা-সীমাৰেখাৰ তলত আছে।

ডেনেহলে মধ্যবিত্ত আৰু নিম্ন মধ্যবিত্ত অসমীয়াসকলেই অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ তথাকথিত পঢ়া সমাজখনৰ অধীনাৰ নিৰ্দেশ। কিন্তু এই সকলোৰে যে শিক্ষিতৰ শতকৰা হাবৰ পৰিণামটো ডাঙৰ নহ'ল, সেই কথা সহজে অনুমেয়। আমি মিসকল লোক শিক্ষিতৰ শানত আৰ্থোঁৱক, মিসকলে গ্ৰেহিকাৰ মাধ্যমিক শিক্ষাত পৰীক্ষাৰ বেটোনা পাব হৈ, বিশ্ববিদ্যালয়ৰ উপাধি লৈ বা নোলোৱাকোৱে বিভিন্ন ঠাইত কৰ্ম-সংস্থান লাভ কৰি নিজক প্ৰতিষ্ঠা কৰিব পাৰিছোঁৱক; অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ পূৰ্ণ-চুমিত থাকি সেই সকলেই পঢ়ুৱৈ সমাজখন সৃষ্টি কৰিব পাৰিলোঁৱেইহেন, আৰু বৰ্তমানৰ যি কোনো এখন অসমীয়া আলোচনী বা গ্ৰন্থৰ প্ৰচাৰন-সংখ্যা নিৰ্দ্ধাৰণৰ বেলিকা আমাৰ এই সংখ্যাটো অসিক্ৰিকৰ নিমন্ত্ৰণ নহ'লোঁৱে। পাছে, অতিশয় হৰ্ষাণাৰ কথা এইটোৱে যে কৌতুকৰ ক্ষেত্ৰত আপেক্ষিকভাৱে প্ৰতিষ্ঠিত আমাৰ লক্ষ্যৰ নীৰৱ্থনৰ লগতেই বোধহয় সবতৰ কোনো সম্পৰ্ক নাই। অসমীয়া ভাষাৰ কিতাপ বা আলোচনী কিম্বা বাৰ্দ্ধিৰ সংখ্যা এই ক্ষেত্ৰত বিচাৰ নকৰাই বাস্তৱীয়। উল্লেখ কৰি থোৱা ভাল হ'ব যে প্ৰাত্যহিক কৌশল-যাত্ৰাত সমুখীন হোৱা আৰ্থিক সম্ভৱতঃ দিশটোৰ কথা এই মুহূৰ্ত্তত আমি পাহৰি যোৱা নাই। যি প্ৰতিটো সন্ধিয়া আমাৰ এই একেখিনি মানুহৰ বাবে হিন্দী চলচিত্ৰসমূহ মজা-বাবাৰসী হৈ থকা কাৰণে সেই সম্ভৱতঃ কোনো ইচ্ছিত নিৰ্দিষ্ট।

কলেজসমূহৰ লগত যান্ত্ৰাত চলি থকা পৰিষ্ৰ সংখ্যক অসমীয়া ভাষী ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ নিজা ভাষা-পাঠ্যৰ ক্ষেত্ৰত পৰিস্ৰুতি হোৱা উপাসনীতা তথা নিৰ্ভয় অজ্ঞতাৰেই আমাৰ জাতীয় জীৱনৰ যি অৱক্ষয় সূচনা কৰিছে, যি সিমান বিয়প্ৰাণ, তাতোকৈ বেছি বেদনাৰসক। আৰ্থিক সম্ভৱতঃ অজ্ঞাতস্ত মিসকল ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক যদি অসমীয়া গ্ৰন্থৰ ক্ষেত্ৰত হোৱাৰ পৰা বঞ্চিত কৰিছা, তৃতীয় শ্ৰেণীৰ হিন্দী কথাখৰিৰ দৰ্শনাৰ্থী হৈ সেইসকলে যদিহে সদায় গ্ৰন্থাগাৰসমূহৰ দুৰাৰ মুখত ঠেলা-ঠেলি কৰে, তেন্তিহা আমাৰ সাহিত্য লাভ কৰাৰ বহু ক্ষত।

তথাপি অসমীয়া সাহিত্যৰ পঢ়ুৱৈ সমাজ এখন নোহোৱা নহয়, আছে। সমাজ-জীৱনৰ বিভিন্ন শিলা, কৌশিকাৰ বিভিন্ন ক্ষেত্ৰত বাণ্যুত কথা মুঠিয়ে লোক কেটজনমানৰেই এই সমাজখনৰ ৰাকৰ ৰাক বাহক; আৰু অনুভৱপাৰ্য্যক হ'লেও এই লোকসকলেই লেখক-প্ৰকাশকসকলক প্ৰেৰণা যোগাই দিয়ে। অসমীয়া ভাষাত পঢ়িবলগীয়া কিতাপ একো নাই বুলি কৈ ফুৰা হীন-মজতা ৰোগগ্ৰস্তসকলৰ পৰা এইসকল সদায় নিলগত। আমাৰ সমাজ-জীৱনৰ প্ৰতিটো দিশ সম্পৰ্ক কৰিব পৰা বিভিন্ন গ্ৰন্থ প্ৰকাশ কৰি এইসকল হতাশ নোহোৱাকৈ বৰাটো আমাৰ প্ৰকাশকসকলৰ এটা ডাঙৰ কৰ্তব্য।

বিক্ৰেইকৰ অধুনিমিত প্ৰকাশক অসমীয়া সাহিত্য-প্ৰকাশৰ সৃষ্টিটো অগ্ৰাহত বাখিছিল, তৃতীয়া পৰ্য্যটন

গ্ৰন্থাগাৰসমূহৰ বাহা-চৰকাৰে নিজ হাতলৈ নিয়াৰ পাছৰে পৰা আৰ্থিক দিশত বহু প্ৰকাৰে সেইসকল কৰিছে হ'ল; আৰু সেই বাবেই অসমীয়া সাহিত্যৰ প্ৰকাশন-ক্ষেত্ৰত কেই বছৰমান পূৰ্বৰে পৰা গ্ৰন্থ পুৰি অৱস্থা এটা পৰিলক্ষিত হৈছে। আৰ্থিক গুণ-মান আদিৰ বিকল্প ব্যৱস্থা এটা চৰকাৰৰ তথ্যৰ পৰা এইকল কোৱলৈ আশংকাৰাতো আমাৰ চৰকাৰৰ এটা নৈতিক কৰ্তব্য। সাম্প্ৰতিক কালত অসম প্ৰকাশন পৰিষদৰ প্ৰশংসনীয় উদ্যমৰ বাহিৰে অৱশ্যে প্ৰকাশন প্ৰতিষ্ঠানসমূহে সন্তোষজনক সজিয়তা দেখুৱাব পৰা নাই। কোৱা বাহুল্য যে চৰকাৰৰ পূৰ্ণপোষকতা আৰু আত্মলি-নিৰ্দেশিত পৰিচালিত হোৱা অসম প্ৰকাশন পৰিষদৰ দ্বাৰা প্ৰকাশিত গ্ৰন্থৰাজিত আমাৰ লেখকসকলৰ স্থানীন চিন্তাৰ ফুৰণ খাটী নোৱাৰে, ব্ৰাহ্ম অসমীয়া জাতিৰ আশা-আকাঙ্ক্ষাৰ সমাক পৰিচয় দাঙি ধৰিবৰ কাৰণেও সেই গ্ৰন্থৰাজিয়েই যথেষ্ট নহয়।

য়েহেলেই বাঞ্ছিত প্ৰকাশকৰ প্ৰচেষ্টাতেই অসমীয়া সাহিত্যৰ বিভিন্ন দিশে যথাপূৰ্ণতা অৰ্জন কৰিব লাগিব। এইসকলে কিছু জাগৰণ যীকান কৰি হ'লেও এই জাতীয় দায়িত্ব আৰু কৰ্তব্য পালনক এটা ব্ৰত বুলি গ্ৰন্থ নৰিলে অসমীয়া সাহিত্যৰ উন্নতি সুদূৰপৰাহত। সৃষ্টিৰ্থী সাহিত্যৰ বহু ক্ষেত্ৰত পৰিলক্ষিত হোৱা নৰ কেৱল দৰ্শনাৰণ পঢ়ুৱৈৰ অভাৱত ভোজ্যকৈ পৰিবেষণ কৰিবলৈ বহু নকৰি, কেৱল অঙ্গ-সজাৰ আত্মবৰ্ধনৰ গ্ৰন্থকে বজাবত নুদিয়াই পঢ়ুৱৈ সমাজত উন্নত চৰিত্ৰৰ এটা জগাই তোলাৰ মহান দায়িত্ব প্ৰকাশকসকলে পালন কৰিব বুলি আমি আশা কৰিব নোৱাৰোঁনে ?

কি এই দায়িত্ব প্ৰকাশকসকলৰ যিমান, লেখকসকলৰ ততোকৈ বহুত বেছি। সমাজৰ প্ৰবৰ্তমান যুগ-কচি সময় আৰু সত্তোৰো ক্ষেত্ৰতে উন্নত হৈ নাথাকে বা থাকিব নোৱাৰে। চেমতে কোৱা,— গগলক পঢ়ুৱৈ-সাৱণৰ স্বৰল অৱনতিত কথা আৰু পঢ়ুৱৈ-সাৱণ-লক গগলৰ পৰ্যায়লৈ উত্তোলিত কৰা কথা দুটাৰ স্মাৰ্থ বিকল্পটো আমাৰ লেখকসকলে জাতীয় চৰিত্ৰ পঠনৰ বৃহত্তৰ স্বাৰ্থত গ্ৰহণ কৰিব লাগিব। গ্ৰন্থ-প্ৰকাশনৰ অৱশ্যত অৰ্ধ-প্ৰাণিৰ অভীক্ষা প্ৰকাশকৰ অৱশ্যে থাকিব; কিন্তু আমাৰ আশা,— কচি-বিৰজিত অৰ্থলৌপসকলে তৃতীয় শ্ৰেণীৰ হিন্দী কথাখৰিৰ দৰ্শকসকলক দৃষ্টিত বাখি 'তৈয়াৰ' কৰা বচনাৰ বেলিকা প্ৰকাশকসকলেই যেন প্ৰথম প্ৰতিবাৰ জ্ঞান।

আমাৰ সাহিত্যৰ বিভিন্ন দিশ সুৰণ কৰিবৰ কাৰণে অভিনিৱিষ্ট লেখক যিমান ওপাৰ লাগিছিল, সিমান হোৱা নাই। আনহাতে, জীৱন-যনিত, সৃষ্টিৰ্থী লেখক সাংঘাতিক সাংঘাতিক-জাতীয়, আৰু সমাজ-জীৱনৰ হেঁচাৰ সমাকভাৱে উপলব্ধি কৰিবলৈ সুবিধা নোপোৱা শিক্ষক-অধ্যাপক লেখকৰ সংখ্যাহে সৰহ। এই অস্থায় অৱস্থায় পৰিণতি হকলে সৃষ্টিৰ্থী সাহিত্যতকৈ সেই সৃষ্টিৰ সমালোচনাৰ, আৰু যুগনশীল

লেখকত্বকে স্তেনে লেখকৰ সমালোচকৰ সংখ্যা বাঢ়িছে। এনে ক্ষেত্ৰতো অভিনিবেশতকৈ পৰৱৰ্তীকাল
প্ৰয়োজন হৈছে বেছি। অগ্ৰিম হ'লেও সত্য যে বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পাঠ্যক্রম চকুৰ আগত বাপি বহন কৰা
নোট-আজীৱ গ্ৰন্থৰ সংখ্যাবিকাই আমাৰ সাহিত্যৰ সমৃদ্ধি নুশুচায়। শঙ্কৰদেৱৰ তিব্ৰাহানৰ চাৰি শতাব্দী
বহুৰ পাছতো শঙ্কৰী সাহিত্যৰ 'মলিনাবা' এখন আমাৰ মাজত নোলাল; বেজবৰুৱাৰ অন্ধ-শতবৰ্ধ-পুথি
দহ বছৰৰ পাছতো তেওঁৰ 'বহু-গুৱেল' এখনক আমি নাপালে। প্ৰসঙ্গক্রমে উল্লেখযোগ্য যে জগদী
বিদ্যালয়ৰ অধীনত বহুৰে বহুৰে আমাৰ ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতি সম্পৰ্কে গৱেষণা কৰি পুণাই যোগ
শেৰ-গ্ৰন্থসমূহ চাহাবী ভাৱাৰ পৰিৱৰ্ত্তে আমাৰ ভাষাত ৰচিত আৰু প্ৰকাশিত হোৱা হ'লেও আমাৰ ছাত্ৰ-
সাহিত্যৰ সমৃদ্ধি কিছু পৰিমাণে দেখিবলৈ পোৱা পালেহেঁতেন। সুক্ৰিমী সাহিত্যতো কোনো কোনো কোনো
আমাৰ লেখকসকলৰ পাশ্চাত্য সাহিত্য-সংস্কৃতি-নিৰ্ভৰ মানসিকতাৰ অভিব্যক্তিহে বেছিকৈ খট্টে বেদি,
সেই কথাও প্ৰতিধানযোগ্য। সাম্প্ৰতিক যুগত আন্তৰ্জাতিকতাৰ চেতনা-প্ৰবাহত 'মান-পান-আত্মনা'
গ্ৰেচীটা আমাৰ মাজত যিমানে বেছিকৈ পৰিলক্ষিত হৈছে; বামাৰ্থ-মহাভাৰত, কাৰ্জিদাস-ভৱকৃষ্ণি বা
শঙ্কৰদেৱ-নাৰদেৱৰ লগত আমাৰ পৰিচিত সিমানে হ্ৰাস হৈ আহিছে। এই অৱস্থা অপৰিৱৰ্তিত হৈ থাকিলে,
নাইবা লেখকসকলে এই দুই ক্ষেত্ৰৰ মাজত সেতু নিৰ্মাণ নকৰিলে আন্তৰ্জাতিকতাৰ প্ৰবাহলৈ যে জাতি
নাপামগৈছে, জাতীয়তাৰ প্ৰভাৱখনো আমাৰ কাৰণে চিৰদিনলৈ কৰু হৈ পৰিব।

— যোগেন্দ্ৰনাৰায়ণ গুপ্ত
৩০ নভেম্ব, ১৯৫১

অসম বুৰঞ্জীৰ সঁফুৰা

ব্ৰাহ্মণৰ শৰ্মা

অসমীয়া ভাষাৰে লেখা স্বৰ্গবেদসকলৰ মিনৰ অসম-
বুৰঞ্জী নাম অলেখ। তাত ভিতৰত এই কেই-
টাটো প্ৰধান— চ'ফা বুৰঞ্জী বা বুলঞ্জী, বাৰু বুৰঞ্জী,
তিটা বুৰঞ্জী (দোল দেৱালয় জোখা), বৰপাহী বুৰঞ্জী,
সৰুপাহী বুৰঞ্জী, চকৰিফে'টা বুৰঞ্জী,
চফা বুৰঞ্জী, চাংকং ফুকনৰ বুৰঞ্জী, দ'ল-মৈদাম
লৈখ আৰু ৰুড বন্ধাৰ বুৰঞ্জী, কটকী বুৰঞ্জী,
পৰীক্ষিতৰ বুৰঞ্জী, পাচো বুৰঞ্জী,
বিহি সংহাৰ, গড়-চকীৰ লেখ-জোখ আৰু বাট-পথৰ
বিৱৰ্ত্তি ইত্যাদি।

অসম চৰকাৰৰ ডাৰাই সংৰক্ষিত অপ্রকাশিত বুৰঞ্জী
মাৰ পৰামিত্ৰক লাহেটো মাত্ৰ ইয়াত উল্লেখ কৰা
হ'ল। ভালেখিনি আৱশ্যকীয় পুথি পুথি-ঠপাৰ পৰা
থৰ্জন হ'ল বুলি জনা গৈছে। কোনোখনত পাব
ইফে সন্ধান চূকাইই সোমাবলৈ সোমোৱাৰ পাছত
লুপ্তা-বৰাল-বৰাহী, চুটিয়া কজাৰীৰ লগত বিজা-
গৰে সৰুত ঘটাটো লগত অচা মানুহে সৈতে থল-
খিৰে মিলি একেটা হোৱাটো বৈশ্বাসিন কথাত-বতৰাৰে
খিৰে বাখিহল নিয়ম কৰোৱা জাৰু ধৰ্ম-পৰীক্ষা
ৰনি জ্ঞাৰ দেশৰ অধিপতি হ'বলৈ পৰা বৃত্তি-চক্ৰাৰ

বিৱৰণ। কোনোখনত পাব একোজন বজাৰ দিনত
হোৱা উত্তৰ উত্তৰ যুৱৰ বিৱৰণ,
বুৰঞ্জীৰ উৎপাত-অমৰলৰ কথা; কোনো-
বিৱৰণত খনত আছে পাত্ৰ-মন্ত্ৰী আৰু ফুকন,
বাকৰোৱা, ডা-ডাঙৰীয়া সম্বন্ধিত
কাঙী-বাৰুতিৰ বৃত্তি-চাৰুৱা, কোনোখনত লিখিত
আছে মিত্ৰলীয়া বজাসকলৰ ছা-চোৱালী আদি
মিত্ৰৰে মিত্ৰ কৰা হ'ল, তাত কথা। কোনো
কোনোখনত পাব, দেওপাই বাটলু, দৈৱজ্ঞ-জ্যোতি-
ৰোহে মিন-ৰাবে, মাহে-পৰে, ৰঙাই-পৰে, এক নিমিষো
লৱৰে নোহোৱাটোকে জন্ত হোৱাৰ শুভক্ষণ পদি
যুত-বিগ্ৰহত প্ৰৱৃত হ'বলৈ সেনাপতি-বৰসেনাপতি,
ফুকন-বৰফুকন, আনকি ৰজাকো উটুৱনি দিয়া কথা।
বিৱৰণৰ পৰা ব্ৰি অহা কটকীয়ে বিদেশৰ
পৰা অনা চিঠিসমূহ পাব— কটকী বুৰঞ্জীত; আৰু
তাতে আছে ত্ৰিপুৰা-মিটীৰ ঘটনা আদিৰে চহৰৰ
বিৱৰণ বিৱৰণ। কোনোখনত কোন মানুহক কোন
জাতৰ পৰা বুলি অনা হ'ল, কাক বিহৰা পতা
হ'ল ইত্যাদি বিৱৰণৰ কথা দেখি থোৱা আছে।
কুঁৱৰীবিলাকৰ কোনো কোনো পৰাকীৰ উপজাতিক
ভেৰাকুটীয়া আচৰণ, কোনো কোনো কোনো
একা-চেকা

চৰিত্ৰ । বুলনী চ'ৰাৰ হাস্যলাপ আদিও কোনো বুৰঞ্জীৰ বাবে পৰা নাই । বাৰুভ্ৰোৱীৰ প্ৰতি যি অসামৰিক দণ্ড বাহাদুৰি, সিও প্ৰত্যেকজন বন্ধা পাতিত উঠা আৰু বহুদৈ যোৱাৰ আগে-পাছে আৰু সামাজিক শাস্তি-পুৰস্কাৰ বন্ধা বন্ধা সময়ত কি ভাৱে সম্পাদিত হৈছিল, সেইগোৰা সকলো ঘটনা হুৰুৰ বুৰঞ্জীসমূহত সূত্ৰ ত্ৰোতাই হৈ আছে । শকৰ পদনা কৰোঁতে বচনৰ শকটো কাটিত অমিল থাকিলেও ঘটনাৰ লব্ধে নহয় । পৰ্যবেশী লক্ষণ সময়ৰ সৌচিত্ৰত পৰি অসমীয়া বুৰঞ্জীত অসমীয়া হৈ পৰিছে ।

হুতুগুৰু বজাৰ দিনৰ পৰা অৰ্ধৰা ইংৰাজী পঞ্চদশ শতিকাৰ পৰা অসমীয়া ভাষাত বিস্তৃত বুৰঞ্জীত দেখিবলৈ পৰা হয় । তদা মতে, তাৰ আগতে হুতু-জম্বনৰ বাহিৰে আটাইবোৰকেই আহোম ভাষাত লেখা হৈছিল । হুতুগুৰুৰ দিনত বাছাৰ সীমা বাড়ি যোৱাত শাসন কাৰ্যত উল্লাস আৰু বিদগ্ধ হ'বলৈ বহিলে । তেতিয়াই 'সাজ-বাজ আৰি একে বাজ' কথাত মানুহৰ শোভা বা-পেখিত্তিও সৰিল-মিল হৈ একে ভাৱত পৰিণত হ'ল ।

ৰাজ্য-বচনৰ লগে লগে নানান ঘটনাবো পৰিষ্কাৰ হৈ অসমৰ বুৰঞ্জী-সোপোকা-পোপোকা হ'লগৈ ১১২৮-১১৭১ খৃস্টিাব্দৰ পৰা ১২২৪ খৃস্টিাব্দলৈকে যি ৰাজ্য-পত্ৰী কুৰুগাৰা স্বৰ্গদেৱৰ সন্তি-সম্বন্ধিকলৈ অসম দেশক অধৰি যত্ন লৈ পৰি গ'ল, তাৰ যি বুৰঞ্জী আৰ্জিৰলৈকে সম্পূৰ্ণ আৰু সংৰক্ষিত হৈছে, তাক অসম বুৰঞ্জী-প্ৰাক-বুৰঞ্জী বুলি কয় । অসমৰ তদ-কালীয় অসু-বৰনীয়া-প্ৰতিসূতি এটি আৰ্জিৰ প্ৰেৰণৰ উদ্দেশ্যে যেনেকৈ দেখিবলৈ পোতা যায় । অসমৰ-কুৰুগাৰা যেনেকৈ সভ্যতাৰ-সমাধিকৰ্ত্তা, আহোম হুতুৰ বুৰঞ্জীসমূহতো যেনেকৈ-কালীয়-অনুপ্ৰবেশৰ-অক্ষুণ্ণ উৎস ।

অসমৰ বুৰঞ্জীৰে অসমীয়া সাহিত্যৰ অমূল্য সম্পদ আৰু কবই নলাগে । তা বুৰঞ্জীৰে বুলি অননুপায় উদ্ভৱৰ ফলত যিবিলাক বুৰঞ্জী সূত্ৰী হ'ল, তাৰ ভিতৰত সৰহ ভাগেৰে লেখকৰ নাম নাই । তেওঁ হুতুগুৰাৰ পাছত বহুত পুথি নাইজিওঁও, নাম থকা কেইজনৰ ভিতৰত বিশেষকৈ উল্লেখ কৰি পৰা এইকেইজন—

- ১) বড় কন্দলী আৰু অৰ্জুন দাস । ২) শীলা দাস বৰকটা । ৩) হৰিধৰ শ্ৰেষ্ঠী
- ৪) চনমিয়ৈক ফুকন । ৫) মনিয়া বহাগা
- অসম বুৰঞ্জী বৰতা । ৬) বড় চোকুনা
- লেখক ৭) পদেধৰ নাওঁহাফুকন
- ৮) কাৰীনাথ তাপুসীফুকন
- ৯) হৰকান্ত সৰ্ববাননি । ১০) বিলম্বৰ-বুলাফুকন
- ১০) প্ৰতিভাৰ স্বৰ্ণকাৰ । ১১) বাহুবনীয়া কুমাৰী
- ১২) শোকল চান্দ বৈৰাণী ।

নাম মজলৰ ভিতৰত পত্ৰৰ লগীয়া পুথিত ভাৱেই আছে । তাৰে বাহকৰনীয়া-খনদিয়ে তা কুমা যত্নত সম্পাদিত-প্ৰকাশিত হৈ থকা বাবে সেইবোৰকো উল্লেখ কৰা হৈছে ।

ত্ৰিপুরা ৰাজ্যত কটকী অভ্যৰ্ণনাৰ বিয়েৰ বুৰঞ্জী উল্লেখ আছে । মহাৰাজ-ক্ৰমসিদ্ধক কটকী-ৰাজ্য ১৭১৫ খৃঃ ১৩০৩তকৈ তাৰিখে কুৰুগুৰুৰ ৰাজ্যত পৰা-ত্ৰিপুরালৈ ৰাজ্য কৰে আৰু ১৭১৬ খৃঃ ৪৯৩১তকৈ তাৰিখে তেওঁলোক-ত্ৰিপুরা-ৰাজ্যলৈ পৰিগৈ । তেওঁবিলাকেই ১৫৫৮ শকত (ইং ১৭৪৫ চন) ত্ৰিপুরা দেশৰ কথা লেখা বুৰঞ্জী বাছাফুকন ত্ৰিপুরা বুৰঞ্জী বুজাত এটি লেখা 'তেতিয়া ত্ৰিপুরা-ৰাজ্য আছিল বড়-হালিকা' কহিয়াই কৰাতো পৰ্যন্ত থকা বাহা-অলমৰলিক কৰা উদ্দেশ্যেৰে ত্ৰিপুরা ৰাজ্য-সৈতে যিহাজাৰা

বৰ্ণনা এই-দৰম কটকী গৈছিল । আমাৰ স্বৰ্ণ-লেখক-সিদ্ধপ্ৰায়-অনাই সশস্ত্ৰী-স্বাপনা কৰি সূৰমৰ যিহিদি এটি কটকী উল্লেখ লৈ 'আছিল । অসম-ৰাজ্য কটকীলৈকেই জাতিৰ বজাৰ 'চাউল কানি' হৈ কটকীৰ পৰ্যন্তে বাজাৰ মজলামজল নিৰ্ভৰ হুৰিছিল । ত্ৰিপুরা দেশৰ বজাৰ 'লেখাখনে' এখন 'কটকী বুৰঞ্জী' হৈ ।

ত্ৰিপুরা বৰ্ণনাত অসমীয়া কটকী হেজনক কি কপে মজলামজা কৰিছিল, তাৰ হাৰচৰেৰে এনেকৈ বিহা জায়ে—

"পাছে আমাৰ কটকী সোণাৰ হুতুৰাৰ সৰৰ পৰা ত্ৰিদি ঠাইৰ নিয়মে নিলে । পাছে সিংহাসনৰ বহুত উঠি বড় কন্দলীয়ে আশীৰ্বাদ কৰিলে, অৰ্জুনে মজুৰা কৰিলে । পাছে ৰজাৰ আজাৰে বেৱানে আহি পত্ৰ বুজিলে । পাছে বড় কন্দলীয়ে শিৰৰ পৰা পত্ৰ গিলে পাছে ৰাজ্যৰ আজাৰে বেৱানে সভাপতিতৰ শাৰীত আমাৰ কটকীক

বহিৰত বুজিলে, তাতে বহিল । পাছে বেৱানে পত্ৰ পঢ়িলে । পাছে বেৱানে আমাৰ কটকীত সুখিলে, যেনে— বড়কন্দলী, অৰ্জুন দাস, আমাৰ গোসাঁই বাহাৰে ত্ৰিভাষিয়ে বেলে— 'আপোনাবা আসিবাৰ কৰি তোমাৰ স্বৰ্গীয়েৰ ৰাজ্য কুশলে আহে ন?' বুৰঞ্জী আমাৰ কটকীত সুখিলে বেলে,— 'যু কন্দলী, অৰ্জুন-দাস, আমাৰ মহাৰাজা বুজিলেন, বেলে,— স্বৰ্ণ মহাৰাজৰ প্ৰেমবৰ্জিক পৱ-স্বৰাধ কৰ্ত্ত হুই! পৰম সন্তোষ হৈলাম । তেজাও-কু কুশলে থাকিবেন আভাৰো এই ৰূপ ৰাজা ।' পাছে আমাৰ কটকী বুজিলে, বেলে, 'উত্তৰ পক্ষে এই কপে মহাৰাজ্য সম্পন্ন কৰিবেন ।' পাছে আমাৰ কটকীক ফুকন, চনন্দ, সত-ভ্ৰাপাণ দি

নাম কাহি বুজিলে, বেলে,— 'আপোনাবা বাসাত্তে এখন আৰামে বহু হাই । তোমাৰ শিৰেৰ বেখন বিয়াহ হৰ, তেজেন ইহাৰে নিভাত পাৰিবা ।' পাছে আমাৰ কটকীয়ে আশীৰ্বাদ মজুৰা কৰি সিংহাসনৰ বৰ পৰা নামি সোৱৰ হুৱাই ঘৰলৈ আহিল । আৰু সিংহাসনৰ-ঘৰত সুবৰজ প্ৰমুখো ৰাজ্যবানী-সকল বহে, আৰু কোটোহাল মুখিবো-বহে আৰু সভাপতিত, পুৰোহিত এই সকলো বহে । আৰু উলীশ, মাজীৰ-নেমুজীৰ, কাৰোম, হেৱাম, আনো ভাল কাৰুখ, বৈক, ইহুৱজ— এই সকলো মাজা হৈ আছিল । আৰু সিংহাসনৰ ঘৰৰ আৰম্ভ হলোত বৰ-বৰক প্ৰমুখো মাজা হৈ থাকে । পাছে ৰাজ্য আজা কৰিলে সকলোকা ফুকন-চনন্দ, সত-ভ্ৰাপাণ যাক যি নিয়মে শিৰ লগা সেই নিয়মে গিলে । পাছে ৰাজ্য উঠি ভিতৰলৈ গ'ল । সভাৰ লোকো ঘৰাচৰি গ'ল । আমাৰ কটকীত বহাৰলৈ গ'ল । ১৬৫৪ শক মাস বৈশাখ, তাৰিখ ৪, ত্ৰিপুরা ৰাজ্য বড় মণিকৈ আমাৰ কটকীক বুজিলে ।"

বিলম্বৰ আজাফুৰীৰ কথাগোৱাৰ সাগ্ৰে কৰিবলৈ আমাৰ মানুহ ভেগন কৰি ৰাৰ কটকীৰ লগীয়া হৈছিল । তাৰ কথাও তেখেতৰ ৩৬শক্তি মান এই বুৰঞ্জীত আছে । বেলে :— "কটকী তোলাব দিনা ত্ৰিপুরা ৰজাই শিখিছিলে চিকণ শাৰাৰ কামা, চিকণ উকা পাগ, সোণাৰ আকলমেৰে ভালৰ বিহা কপাৰী পটুকা, ওজবানি আন্তলকৰ ইকাৰ, পৰা পতা সোণাৰ মুঠীয়েৰ গজৰ এপাট কৰমন্ত লৈছিল, সোণৰ নাৰেৰে ২টা শুক চামৰেৰে দুই পাৰে বুজিছিলে । চিক কৰা ভালপাত-বিচনীৰে বিচিছিলে । ৰজাৰ পাছত বানাত্তে শিখি বিহা সোণাৰ মুঠীয়ে

কৰোৱাল ৪ ঘন, সোৰণ চকো বিয়া ঢাল ৪ ঘন, সেৱক ৪ টাও লৈছিল। সেই দিন ৰজা এই ধাৰণাে বহিছিল।

আৰু সিহঁতৰ উকীলে আমাৰ কটকীক নিবলে আহিলত আমাৰ কটকীয়ে ছুটি মানুহ বহাত লৈ গ'ল, বোলে : 'আমি কলে তহঁত বেলছন্ন কৰি বন্ধাৰ দৰ্ভাবলৈ লৈ গোকজন, আহিলা-পাতি কিমান, কি নিছমে বা থাকে, তহঁতে চাই আহি আমাৰ কৰিহি।' পাছে সিহঁতে বেলছন্ন কৰি দৰ্ভাবলৈ লৈ আমি বিকলে ক'লে, 'সেই কলে ক'লেহি—' অৰ্থাৎ স্বৰ্গদেৱক জনোৱা কথাকে ক'লেহি। কটকী বুৰঞ্জী সমূহত এনেকুৱা ঘটনা কিছুমান আছে যিবোৰৰ সম্পৰ্কত কোৱা কথনোৰা ভ্ৰষ্টৰা বন্ধাৰ অজুৰপূৰ্ব দৃষ্টিৰ আৰু বুৰঞ্জীৰ আদৰ্শীয় শিক্ষা। এনে ঘটনা এটি হৈছিল তেজিয়া, যেতিয়া ভাতী অসমত শত্ৰুৰে অসমৰ দুৱাৰত ভিব দি আছিল। তাৰ অলপ আভাস উন্মুক্তী হ'ল :

"সেই সময়ত স্বৰ্গদেৱ প্ৰত্যাপসিংহে জামিৰজামি বাহাৰত আহিল। মোমাই তামূলী বন্ধাও মহাৰাজ্যৰ লগতে আহিল। এদিন দীঘলী বিলৰ মাছ মাৰিবলৈ যাত্ৰীতে কটকীৰ নাও বুলি কাপোৰৰ কটকীৰ বা—দি মাৰিব দিলে। স্বৰ্গদেৱে উপদেশ বোলে বামুণী পুতেকৰ (কটকীৰ) নাও ঘেনে দেখোঁ। নাৰত পুনৰি বৈচা (নাৰবীয়া) নাছিল। তাকে দেখি বন্ধাই ভাবিলে কটকীয়ে এইবোৰ কৰবাৰ মানুহ আনিছে।

যতত গুচৰি উঠি বন্ধাই বৰবন্ধাক আদেশ দিলে, 'ছেঠেঠী, কটকীৰ নাওৰ মানুহবোৰ পানীত পেলাই দে।' ৰং দেখি বন্ধাইও মাৰিব নোৱাৰি নাৰত থকা মানুহবোৰ পানীত পেলাই দিবলৈ মন কৰিলে।

এনেতে বামুণীৰ পুতেক সনাতন কটকীয়ে বন্ধা কাপোৰ বান্ধি বোলে 'মই (মোক) বন্ধায়ে কাটিব লাগে। স্বৰ্গদেৱে যি এম কহি মানুহ বন্দীৰ লগত ৰিছে, সেই মানুহে আছে। সি মানুহ নহয়। ল'ৰা-মুৰিব মুখ চাবব নিমিত্তে, কান্ধি কাপোৰখন মুখলৈ আমি বন্দীহঁতেহে পঠাইছোঁ। বন্ধাৰ কান্ধীৰ গুচতে থকা, তাৰে ভাই-ভগ্না-বোৰেহে তীহাৰে সলনি 'বন্দীহঁত'ৰ লগত আছে। এই বুলি কৈয়েই কটকীয়ে স্বৰ্গদেৱক ব'জনি দিলে, 'ইহঁতক কাটিলে-মাৰিলে কোনোবাই বাৰিব পাৰি নেকি? স্বৰ্গদেৱে ভাবি চাব লাগে। একোঁ মানুহ কুৰি বহুবেহে হয়। একোটি মানুহ হয়, একোখনি পৰ্বত। কাটিলে-মাৰিলে স্বৰ্গদেৱে হেঁচামি। তাত ডাঙৰ শত্ৰু সমীপত আছে, নাৰাটী-মাৰি বাহিলে এক চুকত মেলি থক পাৰিব।' এই স্বৰ্গ মাতিলত স্বৰ্গদেৱে বোলে, 'বামুণীৰ পুতেক, ভালভে কৰলি। কাটিলে-মাৰিলে মোৰেহে টুট। বাহিলে' বাৰু, ইহঁতাৰ আপাত কোনো ঠাইত গাহল আছে।"

১৮০০ দৃষ্টান্তত শ্ৰীনাথ হুৱাৰ বৰবন্ধাই সেইদিনে আশ্ৰয় কৰে এখন বুৰঞ্জী আৰু শেষ কৰে ১৮০১ দৃষ্টান্তত। সেইখনত ১৭৯১ দৃষ্টান্তৰ পৰা ১৮০০ দৃষ্টান্তলৈকে বিসকল বন্ধা হৈছিল, সেই সকলোৰে নিত্য হোৱা ঘটনা অনুশুম ভাৰণে আৰু পূৰ্ব-পুণ্ডৰোৰে বৰ্ণনা আছে। স্বৰ্গদেৱে বাৰুৰবৰ্ণন বন্ধা হোৱাৰ পৰা কামলেশ্বৰসিংহৰ ৰাজত কাৰ্যৰ শেষ ভাৰণ বহু বছৰলৈকে অসম ৰাজ্যৰ শ্ৰীনাথ হুৱাই যি দাসন পছতি, যি সমাজ নীতি, ধৰ্মনীতি আৰু যি সুধনীতি পলিছিল, সুধীয়া বুৰঞ্জী সেই আটাইবোৰৰে একোখনি কৃষ্ণ প্ৰতিচ্ছবি ইয়াত পোৱা যায়। বাৰু-সংগঠক, ৰাজনীতিবিদ পূৰ্ণানন্দ বুঢ়াগোহাঁইৰ বিলাক

গাৰ-মুগুতা আৰু অশ্ৰুতহিত ক্মতা, বিহিহীতা ঘৰব ধৰে হুৱলীয়া পানীফুকনৰ বীৰত, প্ৰতীয়াত মহা-ন সন্মিলন, কৰসিংহ স্বৰ্গদেৱৰ বন্ধ আক্ৰমণৰ বিৰূি আন্তোজন আৰু আধ্যাত্মিক বিশ্বাস, বৰদেবীৰ মন সাৰু-সাৰব প্ৰচলন ভোঁটাৰ কটকী সন্ধ্যাৰ আৰু বন্ধাৰ মন উঠাৰ পট-পৰিৱৰ্তনবোৰৰ আত্মপুৰিক বিলাক বৰবন্ধাই খেৰা মতে লেখি গৈছে। বীৰত-গঠক ভাৰাৰ উচ্চাঠ শত্ৰুকৰ মন কোনো কোনো ঠাইত বজিত কৰি তোলে।

মাৰণ বধত এখন দীৱৰ ৰাজানুগতা আৰু স্পৃহিত স্থল দীৱৰ বচন কি ভাৱে প্ৰচল পাইছিল, তাক হুৱা বৰবন্ধাৰ বুৰঞ্জীয়ে কলকল-পট পটকৈ এটপৰে পিৰিপট কৰিছে : "মহাৰাণ বৃদ্ধ দিবে নৈৰ পাৰত হৈছে। ভাগতে মহাৰণ পাতি সোতা, বিশ্বাসৰ বৰকনা বন্ধা, মহাৰণ ঠাকন হবা সৈধ্য সহিত্তে অতি বৈ-হুৱলীয়া পানী ফুকনেৰে সমুখা-সুমুৰি হ'লহি। পাছে বাৰু মৰণে পানী পানীফুকনৰ ফুকনক মাত লগালে, 'ফুকন, তই কাকনো বন কৰ? বৰজনা' গোহাঁইৰ দীৱৰ ৰাজত।

পুতেকহে ৰজা। তিতকৰাল ফুকন সৈয়তে সহিত্তে বহিল, তাক তই দেখা নাই? আৰু বিহিং সোমাকৈ লোকজনো বহিল।" পাছে ফুকনে বোলে 'স্বৰ্গদেৱো পাটতে আছে, তই গাছ-গাছোৰে মাৰণ কথানে মই ৰখিমনে? মই বিহিং-হীয়াৰ ঘৰব ল'ৰা, এই সুৰেৰে স্বৰ্গদেৱক সেৱা কৰিছোঁ।' আনক ৰজা কিয় জম? এই বাক্য শুনি বাৰু সৈয়দী ফুকনক বেৰি গৰিগৈহি। ফুকন বেছত সোমালে। বাৰুই আকৌ কৈছে 'ফুকন, একিৱাও বহা। ফুকন :— 'মই পুৰেই বুলিছোঁ। মৰাণ, তেজত নৰবেণী।' বাৰুৰ মানুহৰ লগত হুঁ'ক কৰি হুৱলীয়া পানীফুকনৰ নিষ্ঠুৰতা অৱস্থা দেখি বাৰুই 'সোমাবেণী' বুলিয়েই আকৌ সুবিলে, 'ফুকন একিৱাও বৰ।' ফুকনে

উত্তৰ দিলে, 'মই পুৰেই বুলিছোঁ'। তেজত নৰবেণী'। এনেতে শিঙ ফালৰ পৰা যাত্ৰীয়েৰে ফুকনক বেঁচি মাৰি দিলে; পিৰিহতে সোমাই বকে ওলাল। হাম-পুৰি বাই পৰিল। পৰিহতে মহাৰণে কাটি পেলালেহি।" ১৮০৮ খৃঃ সগ্ৰহে কৰা মৰিমাৰ বৰভাতাৰ বৰকথাৰ বুৰঞ্জী বিলাক বৰভাতাৰ বৰকথা 'বুৰঞ্জী বিলাক বৰভাতাৰ বৰকথা' তাতোকৈ আৰু একা'কি বিলাক বৰ সাহসিক কথাৰ পৰিচয় পাই।

মৰাণ আৰি দিবে কোৰ পাইছেহি, এনে আতা-ই-তাই সময়ত কুঁহৰগাৰা ঘনজাম বুঢ়াগোহাঁইৰ পুতেক জৰীপোহাঁই পূৰ্ণানন্দই (আপলৈ বুঢ়াগোহাঁই হ'ব লগীয়া) বৈচিহ্নক কৈছেহি,— 'সেউতা, মৰাণ আৰি দিবে নৈৰ কোৰ পাৰেহিহেই।' ঘনজাম ৰহতে একো মাত হৈ পলি উঠি বোলে, 'তই কি নি বাৰু পোৱালি নহ নেকি? মৰাণ পাৰেহি বুলি কৈছ, তই মৰিবাৰ পা, নহয় মৰিবা পা। তাকে নকৰি মোক কৰল আৰিছ? তেকেইটোন মাৰি হওঁ।'— এই বুলি বাপেক ঘনজামে পুতেক পূৰ্ণানন্দৰ পাৰ্শ্বলৈকে যাত্ৰীপাত মাৰি পঠিয়ালে। এনে ঘটনা ঐতিহাসিক যুগত সচা'কৈয়ে অতি বিৰল।

আহোম ৰাজত 'পাটত উঠা মাত্ৰকে স্বৰ্গদেৱসকল বুৰঞ্জী পিকনিতে প্ৰোক্ত হ'ল লাগে; সেই বুৰঞ্জী আশ্ৰ, অতি বিধ্বানী। সেয়েহে শ্ৰীনাথ হুৱাই বুৰঞ্জীৰ আৰম্ভতে মোৰখনি মাৰিছে : "বুৰঞ্জী শাস্ত্ৰ হৈটো গুপ্ত শাস্ত্ৰ। আৰু বহুসো বাৰিবা। মন মেনপালে পুৰাকৌ নিদিবা।' অইবৰ বিজ হইলে তাক সোমাব। ৰাজ্যৰ বিশ্বাস-ভঙ্গ পতিভব বাৰা। আৰ বিশ্বাস ভাঙিলে মাতৃ-পৰিহাস পাৰে পাৰে। হেৰোজামি বিশ্বাসে বাৰিবা।"

যুগ কবিৰলশীয়া হলে স্বৰ্গদেৱে পাত্ৰ-নৰীয়া

বুদ্ধ-ভাবসমূহ লৈকে বাজা অন্ন কবিত্বলৈ ওলাইছিল।
কল্পসিংহ অৰ্থাৎ বুদ্ধগোহাঁই, বৰগোহাঁই, বৰপাত্ৰ
গোহাঁই বৰকা, ফান-ফুকন, গোহাঁই সমস্তে সুধিলে
‘মই ঢকা (ঢাকা) বজাৰত পৰা এই বাজাখনি
মহিবলৈ মন কৰোঁ, তুমিলাকো কি কৰোঁ?’
কেতুগুৰীয়া বৰপাত্ৰগোহাঁইয়ে মহাবাজাৰ কথাতে
ভব দিলে, ‘অৰ্গলৈ উত্তম হে সুধিছ, বনজীয়া
গজা সীমা কবি আমাৰেই বাজা।’ আমি মন-কণ
নেদিবৰ হুই হে শব্দৰে লৈছে। বাজা হ’লে পৰ
শব্দক মৰি আপোনাৰ সীমাৰাখি বাজা লবনে
সে যোগ্য।’ কুঁৱৰগজা ফুকন, বুঢ়াগোহাঁইয়ে বেলে
‘অৰ্গলৈ উত্তম হে সুধিছ, বৰপাত্ৰগোহাঁইয়ে উত্তম হে
কৈছে। স্বৰ্গদেৱৰ পূৰ্ব পুৰিণ বজা-
দেশ বিহতৰ দেৱে তেজ শক্তিৰ বলে বজা মাটি
বেলিকা পাৰ-
মেজাই কবজোতা-গজাত পাণ্ডা
মন্ত্ৰীৰ পৰামৰ্শ
পখালি গৈছে। তেতিয়া তাক
আচল হেন দেখি ভৱাহাঁটত থানা
কবি মানাৰ সীমাকৈ গৈছে।’

তাৰ পাছত সেইজন বুঢ়াগোহাঁইয়ে আকৌ বুৰঞ্জীৰ
অকুনীতি বানী ফেৰাও জনাই দিছে। ‘অন্নশক্তিৰ
দিনত শীৰ্ষকলাই দেশত বহুত কলি-খটি কৰি গাল।
বজা পূৰ্ণত উঠিলে। সেই বাবে মন পালে ‘ভজনীয়া
বজা।’ অন্ন-শক্তি যে নাছিল, এনে নহয়; সকলো
আছিল। কিন্তু চলাব নকনা শোভক বাজাৰ নাম
নাথল অৱস্থা হ’ল। সেইহে বাজনীতি উচ্চি-মূলি
পকোৱা আনন বুঢ়াগোহাঁইয়ে সেই অৱস্থালৈ
সকলীয় কৈছে এইদৰে :- ‘অন্ন-
শক্তি বাজাৰেৰ দিনত এনে আহিলা-
পাতি বহুতো আছিল, তথাপি নাম
সমস্তে অজ,
আহিলা-পাতি
সমস্তে অজ,
চলাপেৰে চলে,
হেটোহে চেতন। সেয়ে চলাপেৰে চলে,
হ’ল ভজনীয়া বজা। অন্ন-শক্তি, আহিলা-
পাতি সমস্তে অজ, স্বৰ্গদেৱৰ বন-
হেটোহে চেতন। সেয়ে চলাপেৰে চলে,

জাবো বলাবল বুজিব লাগে। শব্দৰো অৰ্থ
বিশেষকৰণে বুজিহে ব্যতিৰে ভাল হেন হৈ।’
‘বজা শাসনৰ এনেকুতা উকুটী বুজি পৰামৰ্শী হুই
ভনি আছে প্ৰায় সকলো বুৰঞ্জীতে।

‘বুৰঞ্জী বিবেক বহুত’ মনিৰাম দেৱানে বহুত
কথা এইদৰে লেখিছে :
‘অৰ্গলৈকে কটকী পাচে, ভাঙনীয়াসকলক হয়
অনাৰ, বৰবক্ৰা-ফুকনৰ কেইজনক চাহা, চাহ
বৰা পাঁচি অনাই বাবীক, হাৰুকীয়া, নটীয়া
প্ৰমুখে অনাই ভাল লোক, নয়া
বাজাশুগজাৰ সভাৰ কটকী, কাকতী, বেলেী
বৰাণী, চাহাটনিয়া, চমুৱা, বক্ৰা,
ফুকন, মেলপৰীয়া ফুকন, কুৰিয়া
বক্ৰাসকল এৰামি ঘোঁৰা-চোৱা, হাজী নাই
প্ৰমুখে সকলো লোকক চপাই শ্ৰীশ্ৰীৰ্ঘৱৰে চলা
বহে। তাতে বৰলোকজন, চোটলোকজন সহজে
বৰচ’বাব লোক বৰচ’বাত বহে। বহাৰ সো
বলাতে বহে, এই ক্ৰমে বহে।

“তাতে পাছে বৰবক্ৰা কয়, ‘দেশৰ লোক জানো
সকলকে বুঝা কৰি আছে। ফলনা শব্দ লোকে
বন বাজাক শীড়া কৰে। নতুবা মহি-বৰাণী
উপপত্ত হ’ব প্ৰমুখ, তাতে সকলো বাৰো, ভাঙনীয়া
সকলতো চ’বাব ফুকন, চমুৱা, বক্ৰা-ফুকন,
নৱবৰ কটকী, কাকতী নই লোক মেহৰী
ফুকন, বক্ৰা, সকলো চা-চমুৱা, বাবীক, হাৰুকীয়া,
নটীয়া, বৰা, নেওগ, ভাল পাঠক, চোট পাঠ,
সকলতো শ্ৰীশ্ৰীৰ্ঘৱদেৱে সুধিব দিছে :-

‘এই মহা বিহৰ উপপত্ত হুই আছে— নতুবা দেশ
মহি-বৰাণী উপপত্ত হুই আছে, ইহাৰ তি উপ
শব্দ জিনা হ’ব, নতুবা মেল-বৰ গঢ়ি বুৰঞ্জী

প্ৰকাবে, ইহাৰ উপায় মন্ত্ৰণা বা কি মনে স্পৰ্শে,
চাক সকলোকে কৰ লাগে। এই বুজি যদি বৰ-
বক্ৰা সোধে, তাতে সকলো সভাসকলোকে শুনি মনে
মন অৱহায়েন কৰি থাকি বাকী লোকে কয়, আমাৰ
ইহাৰেৰ ঘৰ বা-শেল, ধেমু-কাঁড় দিব। এজনাক
অৰ্গলৈকে সেনাপতি পাতি দিব।
অৰ্গলৈকে প্ৰতি
প্ৰায় নিহত
বাক্তিক
বন কৰিব পাৰোঁক। যদি তখন
গাৰ ভৰি কৰি লব মৰোঁক, বন নকৰি থাকোঁক,
গাৰ পৰা আমাক কবতবে কাটি দিব।

‘আৰ পৰ চিপাহী লোকে কয় :- ‘আমাক খাব-গুলি
নি বহাৰে বন কৰাওঁক হ’লে নিলগ দেশৰ শব্দকেই
হুই যাব বুজি। উপায় কৰিম, বেহি ধৰি থাকিলেও,
বাটলৈ সেনাপি মহিব, তখন যদি পাছ ভৰি কৰোঁক,
কাটি দিব। আমাৰ লগত মতি-বুজি ঘি, আশে-
গলে এই কাণ্ড প্ৰবৰ্তন একজন সেনাপতি লাগে।
প্ৰত্যেক খাব পুৰি হাৰ চুকালে বুজি বুজি নি থাকিব
লাগে। থানা-মিনা, ফুল-কুতা বুজি বুজি থাকিব
লাগে। তবে নিচিন্ত পৰোতা নাই মনে মনে ধৰে।’
এই বুজি চিপাহী লোকে নিশান িছে। তাৰ পাৰত
হিপলৈয়াই পোকে কহে— ‘অৰ্গলৈকে কাণ্ড কাম
বনোঁকৰ দেহ-প্ৰাণ, তথাপি শব্দ মি আহিছে, সি
দেশ লোক সমস্তকো শব্দ। একেৰে উভলুৱা
প্ৰকৃতি পাঠক আমি মি কয় হাৰাৰ হিপলৈয়াই
আহোঁক, আমাকে খাব-গুলি, হিটলৈ তৈয়াৰ কৰি দি
পাঠ-কয় মাসৰ খৰ উপপত্ত কৰি ভাল ভাট চৰাব
এজন লগে দি বনোঁকত দল-পোন্ধৰ হাজাৰ বৰ-
কুৰি, কুৰি-ভৰি। হাৰাৰ পুৰললী, সাত-আঠ হাজাৰ
খঁটা কাম, ন-দল হাজাৰ হাজাৰ। এইবনি হিটলৈ
সহিত বনোঁকত আগবঢ়াই দিব। বনোঁকতে তিনি-

চাৰি পালী কৰি যুজিম; শব্দ চূৰ্ণাক্ত হৈ উৰি যাব।
তাতে যদি আমি পাছ বুৰ কৰোঁ, তবে আমাক কাটি
দিব। এই কাণ্ড আমাৰ দেহ-প্ৰাণ উচাই আছে।’
আমি পুনৰ বন ঘাটী উলটি নাহোঁ। ইহাৰ অৰ্গ-
দেৱৰ কিয় সংশয় নাই।”

এই ক্ৰমে বৰবাক, কাঁড়া-চিপাহীলোকে অৰ্গলৈকে
চৰণ চুই নিহতৰ বাহুতকি আক যদেশ-বাংসলাৰ
পৰিচয় দিছে।

‘বুৰঞ্জী বিবেক বহুত’ আৰু কৈছে :

‘অসম দেশ আন দেশৰ দৰে নহয়— আন দেশৰ
বজাসকলে এক বজাই জিনি এক
অসম দেশ
হাজ কটো-
নৰ দেশ
মহো মাত্ৰ মানুহ
হাবি আছিলে। অনেক দেশৰ অনেক
মানুহ আমি বুজি-বিহানি অৰ্গলৈকে পাতি
লগে। তৰ ফালি ফালি আনিও দেশ পাতি লগে।
অৰ্গনাৰতল বজাৰ নিজ বাহুলে কামাফাৰ প্ৰসাদে
পাতি লোৱা হাজ-কাটোৱাৰ দেশ এইখন। এই
নৰ দেশত অশিক্ষা হলেই অৰ্গলৈকে বুঝ পাৰ।”

গদাধৰ সিংহ অৰ্গলৈকে বৰ একাটো আছিল। ক’ত
কেতিয়া কি কৰে একো ঠান-ঠিক নাই। তেওঁৰ
শাসন ইমান কটোৰ আছিল যে দেশত চোব-চাৰি
শ’চ নাছিল। থাকিলে, কেনেকুৱা অমামুৰিক
শক্তি বিধিছিল, তাইলৈ চালেই বুজিব পাৰি। এজন
মানুহৰ দিনহিটকনে তামোল গছ চুকোৱা মেজাই
গোৱা দেখি কোনো মেজাইয়ে বুলি বৰাই সোৱোৱাত
জানিব পাৰিলে যে, চোবে তামোল পাৰি খায়,
তামোল চোব ধৰি দিব নোৱাৰাত গুহুই উৰ
লা’ৱা হুটাক বৰাই অনাই বাপেকৰ আগত কটাই

শেললে। তাকে বুৰঞ্জী বিবেক বৃত্ত লেখা আছে এইদৰে:— "পদাচিত পথে যাঠিতে এক গৃহস্থৰ বন্যাত ভাৰ্য্যল গৃহত ভেদ দিত্তা দেখিয় জিজ্ঞাস কৰিলে। যুগেন বন্যাই কলে চোবে খায় বুলি বি খেতে। গৃহস্থকে জিজ্ঞাস কৰিলে কলে, 'বন্যীৰে গুটি পুত্ৰ আছে, সিহঁতকৈ মনে মনে গৰুত উঠি যায়। সেই গুণে জে সি খেতেই।' 'আগলৈ জিহাই থাকিলে সিহঁতকো চোৰ হ'ল' এই বুলি লিখত সকলো চোৰাশলৰ আগতে ১৯৮১ বন্যীয়া ল'ৰা গুটীক মৰাই পেলালে।" পদাৰ্থ বন্ধা হ'লত চাংমাছে ভাত খুৱাই সন্তোষ লগাব নোৱাৰাত দিনে একোটা চাংমাট কাটিছিল। পাছে, বন্যজনৰ দিনত পকাই ফুৰোঁতে জেই খেতিয়া পোহানী এখনত আশ্ৰয় লৈ আছিলে, তেতিয়া পোহানীয়ে বি বি খাবলৈ দিছিল, তাকে ভাই চাংমাইৰ আগত কোৱা বন্যাই শুনিলে। সেই দিনৰ পৰা চাংমাইহঁতে সেইদৰে খোৱা বন্য মিৰলৈ বন্যত চাংমাই কটা বহু হ'ল। বুৰঞ্জী বিবেক বৃত্তত ঘটনাটো আছে এইদৰে:

"পদাৰ্থৰ সিহঁত দিনে চাংমাই পদাৰ্থসিহঁত কাটে, জেবেচাত পেলাই থকটৈ। ফেৰাৰী এদিন এজনী পোহাৰীয়ে কালত, আমোল কোঁৱৰবালি কালত পাদ বহোৱাৰে সেই পোহাৰী বন্যত পদাৰ্থৰ আছিল। তাই নিতে এটা ঠিকাত গাৰবি, এজনী চেঁতনী, ২৪ টা কুকুৰা, এটা কৌমাৰ আৰু বাংকৰাংকৰা প্ৰকৃতি কাম হেৰে ঠৈয়াৰ কৰি অন্ন বান্ধন দিছিল। বন্যই গুনি মাত লগালে, ডি: ডি: গুৰু কামৰ মামুৰ নোহোৱা হ'লে পোহাৰীকো কাটিলোহেঁতেন। তেতিয়াৰ পৰা পদাৰ্থৰে চাংমাই নকটা হ'ল।"

পদাৰ্থসিহঁতৰ আত্মিক কাহিনী গলেমান ঠাইত ভাওদেমান আছে। সেইদৰে বেয়া বিমান, ভালো

সিমান আছে। প্ৰত্যেকখন বুৰঞ্জীতে নতুন কথা কিয়দৰীয়ে পদাৰ্থৰক ধৰ্ম বিবেচী বুলি বোকায়ে কৰে। কিন্তু বিবিধ সমসাময়িক আৰু পল্লী বুৰঞ্জীয়ে তেওঁৰ বহু গুণ বখানি পদাৰ্থসিহঁত আশ্ৰ-বিবেকী বাঞ্ছনীতিজ্ঞ আৰু প্ৰকৃত পেশাশীল শাৰীত উঠ আসন দিছে। তেওঁ বৈকুণ্ঠ মহৰ্ষিকাল নিৰ্মাতন দিছিল, মহাশয়নকালৰ বাবে পৰা ঠৈ কৰি নিবোক টোকোলাইলৈ খেদি পঠিয়াইছিল। সুবৰ্ণৰ মূৰ্ত্তিকো আনি ভাঙি পেলাইছিল। দি সেইজন বন্যই ধৰ্ম বিশ্বাস প্ৰতি কেনেকো বিহাই আছিল, তাক বিবেক বৃত্তই বৰ্ণাইছিল, "পদাৰ্থসিহঁত স্বৰ্গদেৱে দুৰ্গেশ্বৰত কন্নাভ্যন্ত যোৱা আৰুই পৰ্বী নগৰ এৰি বৰক'লা নগৰলৈ যায়। কৰ্দ্ৰসিহঁত যাৱ নামকপীয়া গোহাজি লেটাইক ততে থৈ যায়। পূজা, বলি উটুৱাত হিলৈ বৰতোপ হাড় কৰে। না-ধৰে হিলৈৰ মাত জনে; বিজয়া দশমীৰ দিনত জাতি, এবছৰ স্বৰ্গদেৱে কৰ্দ্ৰসিহঁতক সুমিলে, 'এইবাৰ বুৰ্ত্ত কেনেকুৱা হৈছিল?' কৰ্দ্ৰসিহঁতক কলে 'পোহানীৰে প্ৰতি প্ৰতি বুৰ্ত্ত (পুনীয়া) দেখিলাম।' নামকপীয়া গোহাজি বেৱে কলে— 'পোহানীৰ প্ৰতিভা বাবৰ আৰু প্ৰায় দেখিলে।' তেতিয়া পদাৰ্থৰে বিশ্বাসে পদ-ধৰ্ম বুলি পুস্তকচিত্তক আশ্বাস দিলে— 'বৰ বাপ, তুমি বন্যকো হ'লা হ'ল নোহোৱে। জামৰে যো মৰো বাস কৰিতে হৈৰেক।"

স্বৰ্গদেৱৰ আচোম মতে প্ৰবৰ্তন আছিল, বিহুও আছিল। নাছিল। তথাপি বুৰঞ্জী হিন্দুধৰ্মৰ প্ৰতি কয়, '১৯০১ শকৰ আশ্বিন তিথীৰ পদাৰ্থৰ পুৰুষীৰ কুমিত হাল বালে। দুটা মিহে উৎসৰ্গলৈ আতনী আজিয়া, বেলা আজিয়া, কাটনী পৰীয়া, তিনিহঁত মহাশয়নক অনাই পুৰুষী পাবত সভা কৰাই বি

হাস বুৰঞ্জীৰ সূচনা

পূজিলে, নাম খালে বহুই। ১৯১২ শকৰ পূৰ্বৰ ১২ দিন যোগোতে ততকালৰ ২ দত্ত নিশা থাকোঁতে পদাৰ্থৰে যাত্ৰা কৰি সলালৈ গৈ ১৮ শত ব্ৰাহ্মণৰ হাতে বিশ্বনাথত জপ হোম কৰালে। কাভায়নকো গুটীয়ে মুকলিগুৱাৰে তিলে-কুশে উচপি এল ব্ৰাহ্মণৰ হাতু দিলে।" ভালোটা পাকে সেই কাভায়ন ব্ৰাহ্মণৰ আকোঁ কি কৰিলে চাওক:— একাদশীত প্ৰত কৰা নিয়ম। পদাৰ্থৰ বিশ্বাস আছিল লঘোনে বহাটো পাপ। সেই বাবে একাদশীত লঘোনে মিহা হাৰে ধৰাৰে "১৯১১ শকৰ আশ্বিনৰ ২০ দিন যোগোতে দুৰ্গেশ্বৰে একাদশীত ভাত খাবৰ হুই" কাভায়নকে জাতি কৰি পতিভক্তকলক বাহিৰ পৰা বান্ধ কৰি দিহিত কলহ আঁৰি পঠিয়াই খেদিলে।

লাঠিত বৰফুকনৰ দিনত, শৰাইঘাটৰ মুছতে গুৱাহাটীৰ পৰা মোগলৰ ঠিকাল ভাঙি মোগলী শাসনৰ মূৰ পেলোৱা হ'ল যদিও তাৰ পাছত লালুক-কোৱা বৰফুকনে মোগলৰ (মোগলৰ) কটা খোৱা জাতি কৰি তলে তলে মজুৰ বীক বিশ্বকৰ্মা-ধেন নিৰ্মিত গুৱাহাটীখন বিহলে মজুৰ কৰিছিল। কৰিমি টি, কিত্তকাল অধিপতিক পাতিলে। সেই মোগলী বিহে জইন মাৰিলে পদাৰ্থসিহঁতই।

অনুভূতম সোণাতিসকলক পঠিয়ালে সুখ কৰিবলৈ। উত্তৰে বীৰশাহীত ধৰিবলৈ পিত্তচাই চেটীয়াৰ নাতি ডেকাফুকনৰ তলে এটা বাহিনী, দৰ্শিলে সোণাপুৰ ধৰিবলৈ নামজীয়া জৈনীয়া, তপৰ বৈষ্ণৱীয়া বাৰুগোৱাৰ তলে এক বাহিনী কলতে উঠিয়াই গৈ। সকলোৰে ওপৰত বৰ সোণাতিতে হৈ গড়গঞ্জা সিলিকে সত্ৰৰক ভকতীয়া একোচোকা বাহুবলী পদাৰ্থৰে গুৱাহাটীৰ পৰা মোগলৰ অধিকাৰ একেবাৰেই শেষ কৰি, প্ৰাচ-মহীসকলেৰে সমালোচনা কৰা বিশ্বৰণ এটি ধৰি সুৰাক্ত পুথিত এইৰূপে দিয়া আছে:— '১৯০৩ দতত, মাস ফাগুন, চন্দ্ৰবাৰ ২৩ দিন গত পদাৰ্থী সকলোৰে সমালোচনা কৰি (পদাৰ্থৰ সিহঁত) স্বৰ্গদেৱে বোলে:—

১৯১১ দতত মেটেকিটাল লালুক বৰফুকনে গুৱাহাটীৰ পৰা বৰলৈ এৰি গিলে। ১৯০০ শকৰ ফাগুনৰ ১৪ দিন গুৰু পদাৰ্থ লোকজন সহিতে নবাব মজুৰ

বায়ে গুৱাহাটী গুৰু লগলিহি। ৩ বৎসৰ ৫ মাহ অধিকাৰ কৰিলে। জগদেৱে ভাৰতীয়াসকলেৰে ৮৭দেৱে সমালোচনা কৰি চাৰি অধিক বোতল শতঃ (১৯০৪) শকে গুৱাহাটীৰ পৰা লৰলৈ আজ্ঞা কৰিলে। সকলোৰে বুলিলে, 'বাজা হ'লে যুত কৰিবাক লাগে, ই ধৰ্ম। শতকৰ অধীন হুই থাকিতে ভাল হুই। স্বৰ্গদেৱৰ আশে, প্ৰাণটিকী সূক্ষ্ম, ৮৭দেৱে লোণ, চাউলৰ ধাৰ ভজিব পাৰিম।' দৈৱজ্ঞ সেৱাই সকলেও একবাক্যে বুলিলে, 'ভাৰত মুছলমাণ হৈ আছে। বহালক (শতকক) জিনি কামকৰ ভোগে কৰিব লাগে। এহি যোগে পূৰ্ব বামচন্দ্ৰে সমুদ্র তৰি বাহক বৰ কৰিছে।' শ্ৰীশ্ৰীধৰনাৰায়ণ দেৱ মহাৰাজ্যৰ এইখন জন্ম চৰিত বুৰঞ্জীতেই গুৱাহাটীৰ পৰা মোগলৰ বহিৰ্বৰণ কৰা শেষ মুছৰ পুস্তকটি অসম্পূৰ্ণ হ'লেও সামৰিবৰ ফালে তন্ন-তন্নকৈ দিয়া আছে:—

"পাছে স্বৰ্গদেৱে সকলোকে বাটা প্ৰসাদ দি এই অনুভূতম সোণাতিসকলক পঠিয়ালে সুখ কৰিবলৈ। উত্তৰে বীৰশাহীত ধৰিবলৈ পিত্তচাই চেটীয়াৰ নাতি ডেকাফুকনৰ তলে এটা বাহিনী, দৰ্শিলে সোণাপুৰ ধৰিবলৈ নামজীয়া জৈনীয়া, তপৰ বৈষ্ণৱীয়া বাৰুগোৱাৰ তলে এক বাহিনী কলতে উঠিয়াই গৈ। সকলোৰে ওপৰত বৰ সোণাতিতে হৈ গড়গঞ্জা সিলিকে সত্ৰৰক ভকতীয়া একোচোকা বাহুবলী পদাৰ্থৰে গুৱাহাটীৰ পৰা মোগলৰ অধিকাৰ একেবাৰেই শেষ কৰি, প্ৰাচ-মহীসকলেৰে সমালোচনা কৰা বিশ্বৰণ এটি ধৰি সুৰাক্ত পুথিত এইৰূপে দিয়া আছে:— '১৯০৩ দতত, মাস ফাগুন, চন্দ্ৰবাৰ ২৩ দিন গত পদাৰ্থী সকলোৰে সমালোচনা কৰি (পদাৰ্থৰ সিহঁত) স্বৰ্গদেৱে বোলে:—

১৯১১ দতত মেটেকিটাল লালুক বৰফুকনে গুৱাহাটীৰ পৰা বৰলৈ এৰি গিলে। ১৯০০ শকৰ ফাগুনৰ ১৪ দিন গুৰু পদাৰ্থ লোকজন সহিতে নবাব মজুৰ

বীরেন্দ্রনাথ আৰু অসমীয়া সাহিত্য

(কাব্য সাহিত্য)

শ্ৰীনাৰায়ণ দাস

কবিত্ব শিৰোমণি কালিদাসৰ পাছত ভাবতৃপ্তিমিত বীরেন্দ্রনাথ ঠাকুৰ নিঃসন্দেহে সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ কবি— যাৰ মনোবুদ্ধিত সকলো যুগৰ সমস্ত কবিৰ বিচিত্ৰ ভাৱ-ধাৰা আত্মনিৰ্গত বিকাশোদ্ভূত হৈছে। পাছে কবিত্বক অকল কবি বুলি ক'লেই তেওঁৰ অসামান্য সৃজনী ত্ৰুটিভাৱ প্ৰকৃত মূল্যায়ন কৰা নহয়। বীরেন্দ্রনাথৰ বহুখণ্ডীয় সাহিত্যৰ যিটো শাৰেতে পৰিছিল,— সেইটো শাৰাই 'খেমহিষ্ণী' ৰূপত মুক্তিমান হৈ পৰিছিল। নোবেল বঁটা প্ৰদানৰে তেওঁৰ কাব্যকৃতিক বিশ্ব-সাহিত্যৰ সম্পদ ৰূপে স্বীকৃতি দিয়াৰ পাছৰে পৰা ভাৰতবৰ্ষৰ প্ৰায়বোৰ প্ৰাদেশিক ভাষাতেই বীরেন্দ্র-চৰ্চা আৰম্ভ হ'ল;— বিশ্বকবিৰ বহু পল্লৱ বিভাজিত সাহিত্যৰ সুৰভিঙে উত্তৰ ভাৰতৰ কথাকে নকৰি,— দাক্ষিণাত্যৰ বিভিন্ন ভাষাত বিৰচিত সাহিত্যতো সুৰভি বিকাশে। বিশ্বকবিৰ 'বচিত' গীতে ৰাষ্ট্ৰীয় সংগীতৰ সন্ধান পোৱাৰ লগে লগে সমগ্ৰ দেশৰ প্ৰতিজন আধনী সোকেই অৱত: বিশ্বকবিৰ নামৰ

লগত সংযোগ স্থাপনৰ সুবিধা পালে।

উজ্জ্বল ভাষাত সৰ্ব্ব্ব সাহিত্য যোগীৰ সাহিত্যিক অৱদা শব্দৰ ৰায়, বৈকুণ্ঠনাথ পট্টনাথক, কালিক চেল পাণ্ডিত্ৰাহী, হৰিহৰ মহাপাণ্ড, সজ্জ্বানন্দ বাট-বায়, মাল্লাৰ মানসিংহ, চিত্ৰামণি মহাশি, ধনঞ্জয় মুখোপাধ্যায় প্ৰমুখ্যে কবিসকলৰ কাব্যত বীৰ-নাথৰ তৎসম লক্ষ্যবলীৰ স্থানি-প্ৰতিষ্ঠাৰ ইন্দি অকৌশল-অক্ষৰ-বিশিষ্ট দীৰ্ঘপাঠ্যৰ ছন্দ, পদম-সংগ্ৰহ মাত্ৰাবিশিষ্ট আৰু অসম্পৰ্ণকিত মিত্ৰাকৰ ছন্দ (বসাকৰ ছন্দ) সন্ধানৰ বিভিন্ন প্ৰভাৱ প্ৰেৰণা।

মাত্ৰী সাহিত্যিক হৰি আশে 'শোভিতালি'ৰ প্ৰথম অনুবাদক, দেশপাণ্ডে কবি শোভি কবি এজন দেশপাণ্ডে, বি জি স্বৰণবন্দে, কে এম সোমসকল শলাক আৰু আনন্দৰ সম্পাদক গোপীনাথ কলকলকাৰ পদ-পদ্য আৰু নাট বনোত্ত বীরেন্দ্রনাথ

দেশীলতা, সুগভীৰ ভাবাবেগ, কল্পনাৰ সুব প্ৰসা-ৰিতা আৰু মুক্তি-প্ৰসূৰিত ধৰণীৰ পৰা নিৰ্দ্দেশ যৱান ৰহিগাৰ্হী মনৰ স্বপ্ৰতিসাৰৰ চমৎকাৰ প্ৰতি-ৰায়া পণ্ডিত হৈছে। ১ "বীরেন্দ্রনাথ কবি ছবৰে ১৫ আৰু শ্ৰীকৃষ্ণ লাল শ্ৰীধৰশেঠে গুৰুবাটী মানসৰ প্ৰৱৰ্ত্তন বীৰেন্দ্র মানসৰ সাযোগ খটাৰ। কল্পত সাহিত্যত কবি পুৰাণ, ১ তেলগে সাহিত্যত 'কৃষ্ণ' পত্ৰিকাৰ সম্পাদক এম কৃষ্ণৰাও, এ ৰামকৃষ্ণ বাও, এম বিবেকৰ বাও, বি পোপালবেডি আৰু শ্ৰী তি এন কৃষ্ণ; ২ তামিল সাহিত্যত সুব্ৰাহ্মণ্ড ভাৰতী, তি তি এ আট্টাৰ আৱিৰে" আৰু মালয়ালম সাহিত্যত ৩ 'টি কে ৰায়াই বীরেন্দ্র সাহিত্যৰ পদ-পদ্যৰ বিভিন্ন প্ৰোভাৱাৰ নিষ্ক নিষ্ক সাহিত্যতৈ প্ৰবাহিত ৰৱায়; হিন্দী, উৰ্দু; আদি উত্তৰ ভাৰতীয় আৰ্ম হাৰাৰ সাহিত্যসমূহকো বিন-বন্ধি-আলে আলোকোজল ৰুৰি তুলিতো; হিন্দী ছাত্ৰাবাসী কবিসকলৰ কাব্যত বীরেন্দ্র-প্ৰভাৱ অধিক স্পষ্ট। প্ৰখ্যাত কবি মৈথিলী মল্ল মুকুটীৰ পাণ্ডে, ৩ পিৰিহৰ শৰ্মা, মহাশেৰী ৰমা', ৪ ৰামকৰ প্ৰসাদ, সুমিত্ৰা নন্দন পণ্ডে সূৰ্য কান্ত শিখাৰ্হী 'নিৰাল' প্ৰকৃতি হিন্দী কবি-সাহিত্যিকসকলে বীরেন্দ্রনাথৰ ভাৱ, ভাষা আৰু ছন্দসন্ধান অনুসৰণ ৰুৰি বৃষ্ণকৰী হিন্দী সাহিত্যৰ সৃষ্টি কৰিছে। ১*

বীরেন্দ্র-সাহিত্যৰ বিভিন্ন প্ৰভাৱ নবা-ভাৰতীয় আৰ্ম ভাষাসমূহৰ সাহিত্যৰাজিত প্ৰত্যেক কিবা পৰোক্ষ-ভাৱে পৰাৰ দৰে বগলভাষাৰ সহকৰ্ত্তী অসমীয়া সাহিত্যতো 'কোনাকো' যুগৰে পৰা আছিল বীরেন্দ্র-চৰ্চা অৰ্য্যাহত ধকটো আনন্দৰ কথা। অসমীয়া সাহিত্যৰ আধুনিক যুগৰ পল্লভত পাৰ্শ্বাত: ইংৰাজী সাহিত্যৰ ভাৱধাৰাৰ লগতে বংগীয় সাহিত্যতো কিছু পৰিমাণে প্ৰভাৱান্বিত কৰাটো ঐতিহাসিক সত্য। বহুলা কবি মাইকেল মধুসূদন দত্তৰ অমিত্ৰাক্ষৰ ছন্দৰ অনুকৰণত বনাকান্ত চৌধুৰী, ভোলানাথ দাস, হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱা আৰু চন্দ্ৰধৰ বৰুৱাই অসমীয়া ভাষাত অমিত্ৰাক্ষৰ ছন্দত কাব্য আৰু নাটৰ সৃষ্টি কৰিছিল; হেমচন্দ্ৰ বন্দ্যোপাধ্যায়, নবীনচন্দ্ৰ সেন, ত্ৰিভুঞ্জলপাল বাৰ, প্ৰমুখ্যে বঙ্গালী কবি-সাহিত্যিক-সকলৰ কাব্য-নাট্যৰ ভাৱ-ভাষা আৰু ছন্দ-সন্ধান অসমীয়া সাহিত্যত এটি মৰ্চিৰ নোৱাৰা প্ৰভাৱ পেলাইছিল। ১* পৰবৰ্ত্তী কালত বীরেন্দ্রনাথৰ বিশুদ্ধ সাহিত্যই অসমীয়া সাহিত্যত পৰা বংগীয় প্ৰভাৱৰ ভেটি সূচক কৰি তোলে। ইয়াৰ অন্তৰ্গত কাব্যতো আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ প্ৰগতিত কাব্যতো লুইতৰ পাৰ নহৈ পদ্যৰ পাৰ হোৱাও তপে একাধিক অসমীয়া কবি-সাহিত্যকেই কবিত্বকৰ সাধিগালৈ

(১) শ্ৰীসুন্দৰ চট্টোপাধ্যায়—'উজ্জ্বল সাহিত্যে বীরেন্দ্র প্ৰভাৱ'—মাসিক বসুমতী, ১৯৩১; প্ৰিয় ৰত্ন সেন—মৰ্জাৰ উজ্জ্বল লিটাৰেচাৰ, কালিকতা বিশ্ববিদ্যালয়, পিঠি—১০৭; মাল্লাৰ মানসিংহ—উজ্জ্বল লিটাৰেচাৰ, ইন কনষ্টেম পৰাৰ ইণ্ডিয়ান লিটাৰেচাৰ (২য় সংস্কৰণ) পিঠি ১৭২-৭৩

(২) শ্ৰীসুন্দৰ চট্টোপাধ্যায়—বীরেন্দ্রনাথ ও মাত্ৰী সাহিত্য, অকীৰ্ণা—১৩৭০; আৰ এচ শোণৰ—টোপোৰ এও মাত্ৰী লিটাৰেচাৰ ইন বিশ্বভাৰতী কোৱাৰ্টাৰলী—১৯৪০।
 (৩) আৰ তি জগিন্দৰনাৰ—বিশ্বভাৰতী কোৱাৰ্টাৰলী—১৯৪০
 (৪) তি এম কৃষ্ণ—টোপোৰ এও তেলগে লিটাৰেচাৰ—বিশ্বভাৰতী কোৱাৰ্টাৰলী, ১৯৪১
 (৫) পি এম আল্লাহামী—টোপোৰ এও তামিল লিটাৰেচাৰ—বিশ্বভাৰতী কোৱাৰ্টাৰলী, ১৯৪০
 (৬) বামজ্ঞ তপ—হিন্দী সাহিত্যকো ইতিহাস—পিঠি—১৭০-৭২
 (৭) এচ চট্টোপাধ্যায়—টোপোৰ এও মৰ্জাৰ হিন্দী প্ৰয়েটী—চিমলা বংগীয় সপ্তমিলনী, চেণ্টিনেৰী ডিউটম, ১৯৬১
 (৮) সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মা—অসমীয়া সাহিত্যৰ ইতিবৃত্ত (দ্বিতীয় প্ৰকাশ) ১৯৭; মহেশ্বৰ বেগম—অসমীয়া সাহিত্যৰ লগৰেখা (প্ৰথম তাৰুণ) ৩০০-১২; বিনিকৃত্মাৰ বৰুৱা—মৰ্জাৰ আৰ্য্যামিত্ৰ লিটাৰেচাৰ (প্ৰথম প্ৰকাশ) ৫৮

অধাৰ সুবিধা। তদুপৰি 'নীতান্তাৰ্জি'য়ে নোবেল বঁটাৰ সন্মান কিত্ৰাই জনাব লগে লগে ভাৰতৰ অত্যান্য প্ৰান্তৰ সাহিত্যিকসকলৰ দৰে অসমীয়া কবিসাহিত্যিকসকলেও সাহিত্য-সাধনাবিহীন ক্ষেত্ৰত বহিঃ-বশি পৰিবেশ হেৰুৱাবিভিক্তী উদ্ভূত কৰি যিছিল। অসমীয়া সাহিত্যৰ প্ৰায়কেইটি শাখাতে বাৰ্জিক প্ৰভাৱ কম-বেছি পৰিমাণে পৰিবেশিত কৰা-সাহিত্যিক পৰা প্ৰভাৱৰ পৰিবেশ বেছ প্ৰখল। 'জোনাকী' যুগৰ অতন্তম সাৰথি লক্ষ্মীনাথ বেহৰুৱাৰ পৰা আৰম্ভ কৰি সাম্প্ৰিক যুগৰ সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ কবি নৱকান্ত বৰুৱাৰ কবিতাটৈকে বাৰ্জিক কাব্য-প্ৰভাৱৰ জ্বলন্ত কম-বেছি পৰিমাণে জ্বলি উঠে পোৱা যায়।

নবীশ্বৰ-কাব্যৰ এটি প্ৰধান ধাৰা হ'ল প্ৰেম-সংগত ধূলি-ধূলিৰিত ধৰাব নব-নাৰীৰ মাজত সংঘটিত প্ৰেমৰ সুস্বাক্ষিতম্ অনুভূতিৰ স্বীকৃতি আছে, মানৱ-জগতত উদ্ভিত পূৰ্বৰূপ, বিবেচ, মিদন প্ৰকৃতিৰ বৈচিত্ৰ্য পৰ্য্যটক হৈছে। আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ এই ধাৰাটিক কবিতাৰ প্ৰভাৱ ভাগলখিনি। পাৰ্থিব প্ৰেমৰ বিচিত্ৰ বৰ্ণনা বিষ্ণুবিজ গুপ্ত প্ৰেম, ১০ বাস্তৱ প্ৰেম, ১১ প্ৰথম চুমন, ১২ শেষ চুমন, ১৩ আদি কবিতাৰ অনুকৰণত সাহিত্যধাৰী বেহৰুৱাৰো চুমা, ১*

- (১) বিকিকিছুমাৰ বৰুৱা— বৰীশ্বৰনাথ এও মৰ্জাৰ আত্মবিজ পয়েট— দ আচাম কোৱাটাবলী, ১৯৫
(১০) মানসী— বৰীশ্বৰ বনোৱালী (বিষ্ণুভাৰজী, ১৯৫৬) বিজিত ৪৩, ১৮
(১১) ঐ এ, ১৯৬ (১২) চৈতালি, ন. ব. পঞ্চম ৩৩, ৪৮ (১৩) চৈতালি, ন. ব. ৫ম ৪৩, ৪৪
(১৪) বেহৰুৱা গ্ৰন্থাৱলী ২য় খণ্ড (১৯৭০), ২৫৭
(১৫) বৰীশ্বৰ বনোৱালী— ১ম খণ্ড, ১৭৬
(১৬) বেহৰুৱা গ্ৰন্থাৱলী, ১৯৮
(১৭) বেহৰুৱা গ্ৰন্থাৱলী— ২য় খণ্ড, ১৫৪
(১৮) বেহৰুৱা গ্ৰন্থাৱলী, ১৯৮
(১৯) বৰীশ্বৰ বনোৱালী— ৪র্থ খণ্ড, ১৫
(২০) অতুল চন্দ্ৰ বৰুৱা— সাহিত্য জীৱন (১৯৫৫), ১২, বিশ্বনাথবাণ দাস্তা— সাহিত্যবলী লক্ষ্মীনাথ কে-
বৰুৱা— (১৯৭০), ২৩০-৩৪
(২১) বিকিকিছুমাৰ বৰুৱা— বৰীশ্বৰনাথ আৰু অসমীয়া সাহিত্য, অসম বাণী (৫ম) ১৯৬১
(২২) বৰীশ্বৰনাথ ঠাকুৰ— সন্মুক্তিতা, ১০৮ (২৩) আপোন সুৰ— (৪র্থ ভাৱবণ), ১৮

প্ৰেম ১০ আদি কবিতাত বেহৰু প্ৰেম-জগত
পাইছে। বৰীশ্বৰনাথৰ 'কড়িও কোমলতা' হ'লি।
পীতৰ আৰ্হি, তাৰ আৰু সুৰ-সমলগেৰে বেহৰুৱা
সমী কোনোনা কথা ১১ পীতটো যেনা ফুৰুৱা
বেহৰুৱাই নিজেই স্বীকাৰ কৰিছে। 'জা মা
দেৱনাৰী' নাটকতো ১৩ বৰীশ্বৰ 'বিদায় ৪৩
মাৰণ' ১৩ প্ৰেমতঃ সুন্দৰভাৱে প্ৰকাশ পাইছে।

অকলে আপোন মনে নিবল্যত বহি নিগাহৰ চ
ৰা আপোন সুবীয়া কবি মহাপ্ৰসন্ন হলে
কবিতাত অকল পাশ্চাত্য প্ৰভাৱৰ পৰা বুলি ক'ব
যেওঁ নহয়, তেওঁৰ কবিতাত তাতো কবি বৰীশ্বৰ
প্ৰভাৱো লক্ষ্য কৰিবলগীয়া। ত বিকিত সুমা
বৰুৱাৰ ভাষাত 'বৰীশ্বৰনাথৰ আশাধাৰ জ
শুভিতঃ কিয় পৰিমাণে বৰীশ্বৰ-কাব্য সিদ্ধ'।
'সোনাৰ ভনী'ত এতু-খৰি ঠাই লগলগ আৰুপ গৈ
কৰিয়ে 'গান গেয়ে তৰী বেয়ে কে আসে গায়ে'
মেখে যেন মনে হয়, তিনি উহাৰে' ১৩ বুলি যেন
মিশ্ৰিত ভাষা ব্যক্ত কৰাৰ দৰে জীৱন-সমূহত ধৰ
জিতা বাই যোৱা 'নাৰীবীয়া'-বেশী কবিক 'বাৰী'
কণী জড় বৰীশ্বৰ প্ৰায় কৰিয়ে— 'কোন টুপি
পাই নাওঁ বাই বাই / চাপিছাৰি খাটন কাম' ১১
সংগীতীন জীৱন-সমূহত কৰিয়ে অকলে নাওঁ টে

দিয়ে বহিও নীতান্তীৰ উদাৰ প্ৰকৃতি তেওঁৰ টিৰ সহচৰ,
প্ৰাণে আপোন— 'নহয় অকলে দেখি জগত মাজত /
হায় মোৰ শত লগবীয়া / পত-পক্ষী, গছ লতা
প্ৰতি বহুই / সকলোটি কেনেনা সুন্দৰী' ১১।
নীতান্তাৰ্জি কবিতাতো পাঠ—

হাৰ কেই নাই তাৰ সব আছে
সকল জগত মুক্ত তাৰ কাঁহে।
তাৰি তৰে উঠে বহি শশী তাৰ।
তাৰি তৰে সুটে কুসুম গাছে।

ধৰাৰ 'জানি এই বিদায়ৰ দিনা / সকলোটি পৰিবে
য়ত' ১৩, 'জিত্ৰা বুলি বেলি নিগাহন দেশৰ দিনে।
নাৰীয়া নিহা নাওঁ বাই', ১৩ 'জনা নাই জনা নাওঁ',
'খিৰ' ১৩ 'বিদায় বেলাৰ পৰশ' ২৩ প্ৰকৃতি পাংকি
জ্ঞান কবিতাৰ লগত কবিতাৰ যথাস্থানে 'বেলায়
লে বায়' ১৩, 'সমুখে শান্তিৰ পাৰাবাৰ ভাসিও তৰনি
তে কৰাৰ' ১৩ 'সাগৰাতান' কবিতাৰ 'জুলি নাই জুলি
নাই', ১৩ 'পৰল পাথৰ' ১৩ আৰু 'শেষ বসন্ত' ১৩
প্ৰত্যক্ষ মিল মন কৰিবলগীয়া। কবিৰ মনোপাত
প্ৰকাশ 'মমতৰ সু-ধাৰো' একাধিক পীতত স্বীকৃতি
স্বৰূপে দি আছে। ১০*

আধুনিক কবিসকলে ভিতৰত সন্তুষ্টতঃ 'শেৱালি-
ৰি বৰুৱাক বৰকাৰতীয়েই বৰীশ্বৰনাথৰ ধাৰা
প্ৰভাৱটোক হৈছে আটাইতকৈ বেছি। বিধকবি
না, তাৰা আৰু চন্দ্ৰৰ ত্ৰিবেণী সাগৰ সাৰিত হৈছে

বৰকাৰতীৰ কবিতাত। ১০* কবিৰ নিহা স্বীকা-
ৰোক্তিৰে, 'এই জুৰ লেখক বিধকবি বৰীশ্বৰনাথ
একান্ত শিবা আৰু সেই অধিময় প্ৰাণৰ জগত প্ৰভাৱেৰে
এই ভয়াৱত জন্মো অসুপ্ৰাণিত।' ১৩ প্ৰেম আৰু
সৌন্দৰ্যৰ কবি বৰকাৰতীৰ প্ৰেমৰ কবিতাসমূহত, তা'
বৰুৱাৰ ভাষাতে, 'কবিতাৰ দৰে বৰুৱাকাত্তো সামাজ্য
ভিতৰত অসাম্য, মানসীৰ মাজত মানৱীয় সৌন্দৰ্য
সন্ধান বিচাৰিছে। আকৌ, বৰীশ্বৰনাথে নব-নাৰীৰ
প্ৰেমৰ লগত বিধ-প্ৰকৃতিৰ বি সম্পৰ্ক বেধুৱাইছে,
তেনে সম্পৰ্কৰ ইংগিত বৰুৱাকৰ কবিতাতো আছে।'
১১ 'কবি-কিয়ে মানসী শ্ৰিত্ৰাৰ মদন পিচলি পৰা
সৌন্দৰ্যত মুগ হৈ 'কোন টুপি কাননে ফুল / কোন
টুপি গগনেৰে তাৰ' বুলি আৰ্য্য প্ৰকাশ কৰাৰ দৰে
'শেৱালি'ৰ সুবক্তিত মুগ কিয়েও প্ৰায় কৰিছে—

সুন্দৰ টুপি

চন্দ্ৰৰ যোৰ

কোন কাননেৰ সুবৰ্তি 'ভবা,

মধুৰ ৰূপৰ মাধুৰী চৰাই

কোন গগনৰ

নমন জবা। ১০*

'জদিক মিলন' কবিতাত ব্যগ কৰিয়ে 'আমাৰ যাহা
ছিল সব মিল আপোনাৰ / হৰিণ আমাৰে আকাশেৰ
আসো যো' ১৩ আৰ্হিক আক্ষেপ কৰাৰ দৰে বৰু-
কাত্তো উপলক্ষি কৰিয়ে যেন বিশ্বাৰূপী সকলো
সৌন্দৰ্যকে তেওঁৰ প্ৰিয়ই জিতোত্তমা বেসেৰে হন

- (২৪) আপোন সুৰ—১১ (২৫) আপোন সুৰ—৫ (২৬) আপোন সুৰ—২৭ (২৭) কথা-কবিতা—
(নতুন সংস্কৰণ) ৭১ (২৮) বনজুল— (৪র্থ সংস্কৰণ) ৪৮. (২৯) বৰীশ্বৰ বনোৱালী— প্ৰথম
খণ্ড, ৩২৯ (৩০) বৰীশ্বৰ বনোৱালী— ৪র্থ খণ্ড, ৬৭৭ (৩১) বিজিতা— (১৯৬১), ২০১.
(৩২) সোনাৰ ভনী: (বৰীশ্বৰ বনোৱালী— ৩য় খণ্ড, ৩৭) সুবৰী: বৰীশ্বৰ বনোৱালী— ১৪ম খণ্ড, ১০০
(৩৩) বেহৰু সুৰ (১৯৭১), ১১২-১৩ (৩৪) সত্যোজ্ঞ নাথ পৰী— অসমীয়া সাহিত্যৰ ইতিহাস. ২২৩
(৩৫) বৰুৱাক বৰকাৰতী— জগদীপ: পাতনি। (৩৬) বিকিকিছুমাৰ বৰুৱা— বৰীশ্বৰনাথ আৰু অসমীয়া
সাহিত্য, ১৯৬১ (৩৭) শেৱালি (২য় ভাৱবণ), ৪৩

কবিগণ :

তিলপ তিলপ কই
হৰিলা বিশ্ব
কিপোতমা হই
কবিলা নিগে,
কাপিলা সোনের মুখ।
আকাশের কোলা
কবিলা উৎস
বজাহত নিলা
মনব বং ১ **

কবি-প্রিয়তার কাহ্নিক সৌন্দৰ্যৰ কপবেশা বিশাল বিশ্ব
প্রতিটো পদার্থতে পৰিবাণ্ড হোৱা দেখিবলৈ পাইছিল
বীৰশই 'মানস-সুন্দৰী' কবিতাত— 'আজি বিশ্ব-
ময় বাণ্ড হৈছে দেখে প্ৰিয়ে / তোমাৰে, দেখিতে
পাই সৰ্ব চাৰিয়ে'। বকি-বন্ধিৰ আলোকত বয়-
কান্তৰো দেখিছে—

এতিয়া নাই আকাৰ তোমাৰ
সৰ্ব বিয়পি গলা
সৰ্বকপতে এতিয়া তোমাৰ
শিখাম ডিঙিৰ মাথা ।**

আকৌ বীৰশইনাথ :

'হুমিতো পড়েও তুমি এ মাটির বননী তোমাৰ
নিলাইয়া আলোক অঁকাৰ।
হুনা হাতে সেধা মোৰে বেধে
দুনি অঁপনি সেই শ্বলোৰ আকাশে গুণ্ড খেকে
দিগ্ৰেছ আমাৰ পৰে ভাব
তোমাৰ অণ্ডি বচিবাৰ'।* আনিকৈ আকুতি
প্ৰকাশ কৰাৰ সুবত একাতান বজাই আমাৰ

কবিগেও 'মিলন' কবিতাত পাইছে :

তুমি মাটির পুখিৰী গতি
মিহলাই আন্ধাৰ পোহৰ
তুলিছা মি জীৱনত মোৰ
হৰ্ষ আৰু বিয়াপন
বিজুলী লহৰ।
প্ৰভাতৰ যদি তাৰ
পাৰোঁ মই দিব
হৰ্গ সাক্ষি মৰততে
সোণৰ বৰণ,
আপোন মনৰ মোৰ
মাথুৰী বাসিনে
পাৰোঁ যদি অগতক
কবিৰ বৰণ ।**

বীৰশইনাথ বহুস সন্ধানী কবি। তেওঁ 'কপমাৰ
তুমি দিগ্ৰেছ অৰূপ বস্তন আশা কবি।' অন্য
সন্ধানত কবি-চিত্ত ব্যাকুল। 'আমি চকল হে'
কবিতাত এনে ভাৱৰ 'ফুলন খটিছে। বিশ্ব ৰবি উল্লেখক
ভাৰেই বকাকতীৰ 'উদ্ভনী',** 'কদি,** ভাসে
** প্ৰকৃতি কবিতাত পল্লৱিত হৈছে। বীৰশই
দৰে বকাকতকো সুনীল গগণৰ মেঘ, গান যোগ
বজাহ আৰু ভৰাৰে সোখা হৰ্গৰ আধৰে আধ
কবিন লাগিছে। বাহা প্ৰকৃতিৰে কবিত এ
আনিকিই সুবৰ অন্তৰ সংকেত দি তেওঁক য়াৰ
কবি তুলিছে। বিশ্বকবিৰ 'লুকোচুৰি'।* তালস
বকাকতীৰ 'প্ৰেৰ'।*। সুন্দৰক পাৰ ভাৱী সৌন্দ
মাছে মাছে অয়েণ কবি বিবহ-হৰ হোৱা হৰ্গ
'হেবি অহৰহ তোমাৰি বিবহ / ফুলে ফুল

বীৰশইনাথ আৰু অসমীয়া সাহিত্য

মাছে'।* বুলি খেচোক্তি কৰাৰ দৰে শেৱালি-
কবিতো 'বিবহৰ শোবৰত'।* 'তোমাৰ বিবহ হাৰ /
ফুলে ফুলে বাজি' প্ৰকৃতি পংক্তিবৰে বৰ্ননা দিছে।*
বকাকতীৰ 'বিবহবন'।* কবিতাই বংগ-কবিৰ
'আৰুকা'।*। 'ভাইটি'।* উল্লেখিত 'সোম পলৈ
পুখিৰা' ওলায় আকৌ 'পুখি / তই পলি পুণ্ড মোৰ /
নোলাপি বে সোম' শাৰিয়ে কবিতকৰ 'মধুনিদি
পুখিৰা কবি আসে বাৰ বাৰ / সে জন কিয়ে না
ছাৰ বে গেছে চলে' লৈ মনত শেলায়। ততপৰি
'সোণাৰ তবীৰ' অন্তৰ্গত 'তই পাখিৰ'।* ভা-
গাৰে বকাকতীৰে 'গুটি মাথুৰ'।* 'প্ৰাচীন
সাহিত্য' 'ভাবোৰ উপেক্ষিতা' প্ৰহৰৰ কথা-
ছাৰে 'উমিমা' কবিতা।* আৰু 'ফাঙনী' নাটকৰ
হৰি শেখৰৰ চৰিত্ৰৰ আদৰ্শত 'অলাপ'ৰ 'কবি বৈবাণী'
হিৰে সৃষ্টি কবি বকাকতীয়ে বীৰশই-প্ৰভাতৰ পথ
প্ৰস্তু কৰি তুলিছে।**

'কলং পাৰত বচি মৌৱনৰ আৰতি জনা'ৰ কাৰণে
আকুতি পৰা সৌন্দৰ্য-লোভুল কবি দেৱকান্ত বকতাব
কবিতাৰ জাৰ্ণতিক প্ৰেমমতত বিৰ-বিন্দিত উল্লাসিত
হোৱা বুলিবৰ মন যায়। বকতাব কবিতাৰ গতি-
পন্থাত ইংৰাজ কবি ব্ৰাউনিঙৰ নাটকীয় যুগতাক্তিৰ
লবত বিশ্বকবিৰ ভাষা আৰু কল্প-সজ্জাৰ সাগৰ সাহিত
হোৱা দেখিবলৈ পাওঁ। দুটোৰ বকপ 'কলং পাৰত
মাথিৰা'।* কবিতাৰ লগত বিশ্বকবিৰ 'নিৰ্ভৰ'।*
দীৰ্ঘ কবিতাৰ ছব্বিশেষৰ সাযুক্ত আছে। বীৰশই

'এ শোবৰে চলিব এ ভাবে বস্ত দিন দোহে বাচি/
এ বাণী প্ৰেয়সী হোক মল্লয়সী তুমি আছ আমি
আছি'।*। ইদি সাধুনা লাভ কৰাৰ হৰে দেৱকান্তৰো
'অহংকাৰ' / প্ৰথম জগাদেী' ময়ে তজ্জালসা গাভকক
মনোৰমা হিহাৰ 'তোমাৰ'।*। 'পূৰবাণী' 'আধান'
দীৰ্ঘ কবিতাত আছে—

'কোথা তুমি শেখৰাৰ বে হে'।* যাবে তত পৰ্শমনি
আমাৰ সংকীৰ্তে ?
মহানিত্তকৰে প্ৰান্তে কোথা বসে বয়েছ, বমণী
নীৰৰ নিশীথে'।*।* আমাৰ কলংপৰীয়া
কবিৰ কবিতাত ইহাৰ প্ৰতিপলি উঠিছে এনেদৰে—
'পানে মোৰ নোচেচোৰ আকাশ, চোৱে জানো ছহৰ
তোমাৰ ?

না জানো সঠিক,
তোমাৰ কছদি পাৰি বত মোৰ পীত সবি। সেয়ে
হব
নেলাগে অধিক।'।*।*

বীৰশইনাথ সুবাত সৌন্দৰ্যৰ কবি, সুন্দৰৰ উপাসক।
তেওঁ জাৰ্ণতিক সৌন্দৰ্য-সত্তাৰ মাজত চিৰসুন্দৰৰ চিত্ৰ
সৌন্দৰ্য প্ৰতিভাত হোৱা দেখিবলৈ পাটহে,— কাৰা-
গানৰ মাৰ্শেৰি অভিনৱ হৰ্ষেৰে সত্য-শিত-সুন্দৰৰ জয়
গান পাইছে। 'ফিলচফী অৰ বীৰশইনাথ'—লেখকৰ
ভাষাত :

"To him even a blade of grass or even atom
of dust brings a message from the unknown.

(৪০) গীতাঞ্জলি : বীৰশই বচনাৱলী, ১১ শ পৃ. ২৩

(৪১) শেৱালি, ৮৭

(৪২) মৰ্শেৰ নেগণ— বকাকতীৰ কবিতাত বীৰশইনাথৰ প্ৰভাৱ : বকতাব বকাকতী (১৯৩৩), ১১-১৮

(৪৩) শেৱালি, ২৪ (৪৪) পূৰবাণী, বীৰশই বচনাৱলী, ১৪ শ পৃ. ১০৯

(৪৫) শেৱালি— ৫

(৪৬) বীৰশই বচনাৱলী, ৩৪ পৃ. ৪৩ ৪৭) শেৱালি— ৮৯ (৪৮) বকাকতীৰ কবিতাত বীৰশই-প্ৰভাত— ১৩

(৪৯) সুবাকৰ চট্টোপাধ্যায়— অসমীয়া সাহিত্যে বীৰশইনাথ, মাসিক বসুমতী, ১৯৯৯

(৫০) দেৱকান্ত : সাগৰ দেখিছা ? (২য় সংস্কৰণ), ৪০ (৫১) সঙ্ক্ৰিয়তা, ৬২৭ (৫২) সঙ্ক্ৰিয়তা, ৬২৭

(৫৩) সাগৰ দেখিছা, ৪১ (৫৪) আধান : সঙ্ক্ৰিয়তা, ৫২৭ (৫৫) সাগৰ দেখিছা (২য় সংস্কৰণ), ৫০

(৫৬) শেৱালি— ২৬, (৫৭) সোণাৰ তবী : সঙ্ক্ৰিয়তা, — ১৪৪ (৫৮) শেৱালি : সৰ্বকপত— ৪৪
(৫৯) বীৰশই বচনাৱলী — অল্প-শতবৰ্হ-পুতি প্ৰকাশ, ২৪ পৃ— ৫০৪ (৬০) শেৱালি : মিলন — ১০০
(৬১) উসৰ্গ : বীৰশই বচনাৱলী — ১০ম পৃ, — ১৭ (৬২) শেৱালি— ৭৮ (৬৩) শেৱালি— ৭৮
(৬৪) শেৱালি— ৮২ (৬৫) শিত : বীৰশই বচনাৱলী, ১ম পৃ, — ৪৪ (৬৬) শেৱালি— ৪৮।

To him every flower is a symbol of worship, every garland a Gitanjali, every forest a temple, and every hilltop God's dwelling place. The sound of the running water, the rustle of the leaves and the song of the birds are so many hymns of praise to the great God." বিশ্বকবিৰ সৌন্দৰ্য-প্ৰতিভাৰ ভাৱ-বাহ্যই কেইবাবাৰো অসমীয়া কবিক আকৃষ্ট কৰিছে। 'প্ৰতিমা'ৰ খনিকৰ চক্ৰসুন্দৰৰ 'আনন্দৰ প্ৰেমময় প্ৰাণৰ ইন্দুৰ/সত্য তুমি শিত তুমি অসীম সুন্দৰ' '১ বা 'সুন্দৰৰ আৰামনা কীৰ্তনৰ ধেম / অভিন্নৰ অস্তে যোব কাল স্বৰ্নিকা' ১১ নাইবা 'ভানুন্দন' সূৰ্যসুন্দৰৰ জুগাৰ 'সত্য যি সুন্দৰ বাৰ অনন্ত যৌৱন/ তাৰেই বৃহত মই পাত্ৰিম কানন' ১২ অন্তৰ্হিত সৌন্দৰ্যতত্ত্ব বৰীশ-সৌন্দৰ্যতত্ত্বৰ লগত মিহলি হৈ গৈছে। বিশ্ব-প্ৰকৃতিৰ সীমাহীন সৌন্দৰ্যৰ মাজত উপলব্ধি কৰা বিশ্বকবিৰ বহুসংখ্যক বৰ্মীয়সতাই মহিলা কবি ন'লিনীবালা দেৱী, নীলমণি ফুকন, বত্ৰাত্ত বৰকাকতী, পাৰ্বীপ্ৰসাদ বৰুৱা, অম্বিকা-নিধি বাৰচৌধুৰী, লক্ষীনাথ ফুকন গ্ৰন্থৰে এল অসমীয়া কবিৰ উপৰত প্ৰভাৱ পেলাওৱা দেখা যায়। 'সপোনৰ সুৰত' অসীম-সসীমৰ বাস্তৱি পাই 'সন্ধিয়াৰ সুৰ' তুলি 'অলকানন্দা'ৰ পাৰে পাৰে কীৰ্তনৰ 'পনশমণি' বিচাৰি ব্যাকুল হোৱা মহিলা কবি নলিনী বালাৰ উপনিষদীয় ভাৱাধাৰে পৰিপুষ্ট ভালেমি কৰিছাই বৰি-বন্দিৰ আলোকত ফটক-তম হৈ জ্বলি উঠিছে। সৌন্দৰ্য-সন্ধানী বৰীশ-নাথে বিশ্বৰ অণু-পৰমাণু সকলোতে পৰম সত্তাৰ

- (১৬) চক্ৰসুন্দৰৰ আৰণ্যৰাণী : চক্ৰসুত (১৯৮৭), ২০
- (১৭) সূৰ্যসুন্দৰৰ জুগাৰ : নিৰ্মাণ, ১৯০
- (১৮) সন্ধিয়াৰ সুৰ, অনাহুত, ৬ (৭১) স'চানে, সন্ধিয়াৰ সুৰ, ৬ (৭২) চিত্ৰা, বনস্বৰী, ৪ খণ্ড, ২১ (৭৩) মিনতি, সন্ধিয়াৰ সুৰ, ৬০ (৭৪) মিলন, সন্ধিয়াৰ সুৰ, ৬৩
- (১৯) কণাতত্ত্ব : পনশমণি (৪ৰ্ণ প্ৰকাশ), ২০

বিলাকোক্তি সীমিতমান হোৱা দেখাৰ দৰে (তোমাৰ আলো গছৰে পাতাল / নাচিয়ে ভোলে প্ৰাণ) তোমাৰ আলো পাৰিৰ বাসায় / আশ্বিনে হোৱে পান') ১৩ নলিনীবালাৰো উপলব্ধি কৰিছে : কীৰ্ত্তি প্ৰতি পাতে পাতে / অঁকা ত্ৰু চৰণৰ বেগাং আৰু 'অপতৰ প্ৰতি বেধু মাৰু / আছা তুমিলা ডালকৈয়ে ।' ১৪ 'বহিষ্ক'ৰ্ত্তৰ বিচিত্ৰ ৰূপৰেহা ত্ৰি-সুন্দৰ মানন-অম্বৰতো 'একা একাকী তুমি অম্ব ব্যাপিনী' ১৫। সেয়েহে মহিলা কবিৰে গাইছ—

যদিও হিৱাত্তে মোৰ
 হে মোৰ অন্তৰতম
 চৰিত্ৰন আছা হিৱা জ্বৰি,
 তথাপিও এটি বাৰ
 তোমাৰ পৰম স্ৰোতি
 দেখা নাই দুটি চকু ভৰি । ১৬
 × ×
 তুমি চিৰ শোণন দেশৰ
 আছা মোৰ নিজন কোণত । ১৭

বহুসংখ্যক বৰীশনাথে বনদেৱীৰ হৱাৰে হৱাৰে দিও আকাশী বীণাৰ তাঁৰ কিতালিৰ টাইজিত সূক্ষ্ম আশমনি বাৰ্তা পোৱাৰ দৰে মহিলা কবিৰেও কীৰ্ত্তি প্ৰতি পলে পলে সূন্দৰৰ মূৰ আশমনি তনি ফোঁৱে সৈতে মহা মিলনৰ সোত্ৰ বাহিৰলৈ ব্যাকুল হৈ গৈছে।

হে চিৰ-চক্ৰল প্ৰতি পলে পলে
 তোমাৰ যুৱৰ আশমনি
 বাৰিষা ৰানত বসন্ত ফুলত
 চক্ৰল পৰৰ পদধ্বনি । ১৮

- ৬৭) চক্ৰসুত, ৪
- ৬৮) গীতাভক্তি, বৰীশ বনস্বৰী, ১১ খণ্ড, ৪৮
- ৬৯) চিত্ৰা, বনস্বৰী, ৪
- ৭০) মিলন, সন্ধিয়াৰ সুৰ, ৬৩

গুৰী হ'লিৰে নাচি-কলৰ গোছত বলিয়া হৈ যোৱাৰ অৰ্থেৰত দৰ্শনদিশ জন্মৰ দৰে, বিশ্ব-ৰমিৰেও সুন্দৰক বহিষ্ক'ৰ্ত্তত বিচাৰি শেষত দিবৰ তুল বুজি পায়, আৰু 'দুখ সুখেৰে জনক বেটা ধন-জন-মান'ৰ বাৱধান অ'ত্তৰাবলৈ গঢ়ুতি কৰাইছে। নলিনী-কাৱ্যতো উপৰোক্ত গুৰু প্ৰতিফলন আছে— 'হ'ৱাৰ তোমাৰ চিনিহেঁ ব'লা চিনিহেঁ' আপোনে পৰ । ১৯ 'ছিতি দে ছিতি দে আশি, অৰণ দেহৰ বাহু, শেষ হক বিশ্বৰ ৰান' ২০ এনেদৰে দেখা যায় যে বৰীশনাথৰ কাল বেগতাই লগত মহিলা কবিৰ 'সুন্দৰ'ৰ যুগ্ম সহ কেৱলত সংৰক্ষিত হৈছে । ২১

'প্ৰতিমা'ৰ খনিকৰে 'সুন্দৰৰ প্ৰতিমা মাথো প্ৰাণৰো প্ৰাক্ত' ২২ পুলি উত মানৱ আত্মাৰ গুৰুতম বানী প্ৰকাশ কৰিছিল এনেদৰে : 'প্ৰাণত অস্তে প্ৰাণৰ গল্প/দুৰত বিচাৰি ফুৰে' / জাৰ্মি মোহ জাল অ'ত-বোহী প্ৰতু / মোহ অক্ষক'লী গজু । ২৩ 'বীৰ বৰাণী'ৰ উপৰোক্ত ভাৱধাৰা বিশ্বকবিৰ 'অপতৰ মতে কত বিচি তুমি হে' / তুমি বিচিত্ৰ কপিনী / অক্ষৰ মাৰে শু তুমি এক একাকী / তুমি অন্তৰ ব্যাপিনী । ২৪ ব সন্দৰ্পিতৰ ।

নীলমণি ফুকন ভাতৰীয়াৰ 'মানসী' (১৯৪২), 'সন্ধানী' (১৯৪৩) আদি পুথিৰ মাজেদি বহুসংখ্যক ভাৱ-ধাৰাৰ সি ক্ৰম-বিকাশ দেখুৱাইছে, তাতো বৰীশ-

- (১৬) সন্ধিয়াৰ বস্ত : সন্ধিয়াৰ সুৰ— ৬৩
- (১৭) মহাশক্তি : সপোনৰ সুৰ (৪ম ভাগ) — ৩৪
- (১৮) বি, কে, বৰুৱা— বৰীশনাথৰ এও মৰ্য্যক আৰ্মিত পৰ্যেট (১৯৮২) ; ৰাজেশ্বৰ শৰ্মা— বৰীশনাথ আৰু অসমীয়া সাহিত্য; অসম সাহিত্য সভা পত্রিকা, ২১শ বছৰ, তৃতীয় সংখ্যা, ১৪৪—১৯৬; উপলক্ষ নাম পোৱাৰী— ভাৰা আৰু সাহিত্য (১৯৭২), ২৫৪—২০৭
- (১৯) নীল বৰাণী : চক্ৰসুত, ৮৫
- (২০) মানসী — ৩৯
- (২১) চিত্ৰা : বৰীশ বনস্বৰী, ৪ৰ্ণ খণ্ড — ২২
- (২২) পৰীক্ষিত ভাৰ্জিকা (১৯৪৫), ১০২

প্ৰভাৱ উপেক্ষনীয় নহয়। দুস্তাভ ৰূপক বিশ্বকবিৰ দৰে ফুকনেও অনুভৱ কৰিছে 'বিজুলী চমক তোমাবেই হাঁহি / মেঘৰ গৰ্জন তোমাবেই সুৰ ।' আৰু 'কোন সুন্দৰৰ আহিছে তান / কোন অসীমৰ অনন্ত পান' (সন্ধানী)। তৰুণৰ বৰীশনাথে অৰূপ বক্তন আশা কৰি ৰূপ সাগৰত ডুব দি পোটেই বিশ্বখনকে ৰূপৰ পুৰীলৈ কণাৰ্জিত কৰাৰ দৰে আমাৰ কবিৰেও দেখিছে :

ৰূপ কৌৱৰ ৰূপত ভাৰিছে
 ৰোচণ বিধখনি।
 ইপাৰ সিগাৰ ৰূপ কৌৱৰ
 কোনেনো দেখিৰ মদি । ২৫

বিশ্বকবিৰ 'মানস সুন্দৰী' কবিতাৰ মাৰুপি প্ৰকাশিত ভাৱধাৰাই ফুকনৰ 'মানসী' কাব্যৰ সহ সহাগৰ কবিতাৰ ভেটি বুলিৰ পাৰি। আন হাতে পীতাভক্তিৰ দৰে 'মানসী'তো ভগৱৎ সত্তা প্ৰতিভাত হৈছে। ভগৱৎ উপলব্ধিৰ অৱলম্বন ৰূপ ৰূপক, উপমা, সমাসোক্তি, স্বভাৱোক্তি আদি অলঙ্কাৰবোৰো মেন ৰূপৰ মাজত অকাল আৱিৰ্ভাৱ, সীমাৰ মাজত অসীমৰ প্ৰকাশ আৰু অক্ষৰ মাজত অনন্তৰ উপলব্ধি । ২৬

কীৰ্তনৰ প্ৰথম ভাগৰ উদভাস্ত প্ৰেমটোৱে 'পাৰিছ প্ৰেমৰ বিচিত্ৰ অৰূপ অতিক্ৰম কৰি' শেষত 'সকলো বিলাক আসক্তিৰ হাত এৰাই অনন্তৰ লগত গান-

- (২৬) সন্ধিয়াৰ বস্ত : সন্ধিয়াৰ সুৰ— ৬৩
- (২৭) মহাশক্তি : সপোনৰ সুৰ (৪ম ভাগ) — ৩৪
- (২৮) বি, কে, বৰুৱা— বৰীশনাথৰ এও মৰ্য্যক আৰ্মিত পৰ্যেট (১৯৮২) ; ৰাজেশ্বৰ শৰ্মা— বৰীশনাথ আৰু অসমীয়া সাহিত্য; অসম সাহিত্য সভা পত্রিকা, ২১শ বছৰ, তৃতীয় সংখ্যা, ১৪৪—১৯৬; উপলক্ষ নাম পোৱাৰী— ভাৰা আৰু সাহিত্য (১৯৭২), ২৫৪—২০৭
- (২৯) নীল বৰাণী : চক্ৰসুত, ৮৫
- (৩০) মানসী — ৩৯
- (৩১) চিত্ৰা : বৰীশ বনস্বৰী, ৪ৰ্ণ খণ্ড — ২২
- (৩২) পৰীক্ষিত ভাৰ্জিকা (১৯৪৫), ১০২

মিহ্মি হৈ পৰা' অধিকাৰিণী ব্যৱচৌধৰী বহুসং-
সংখ্যাতী কাব্য 'তুমি'ত বিশ্বকবিৰ দৰেই 'ভগৱানক
বিচাৰি নোপোৱাৰ কাৰণে হতাশা, প্ৰথম বিহাৰ
আৰু বেধনাৰ অনুভূতি প্ৰকাশ কৰিতে, প্ৰকৃতি
আৰু মানৱৰ বিভিন্ন ৰূপ-বসৰ দ্বাৰাত ভগৱানৰ
আভাস অনুভৱ কৰিছে আৰু অসম-সঙ্গীমৰ কীলা-
তৰুৰ বহুশা বৃদ্ধি সৃষ্টিৰ অবিহাম আনন্দ-প্ৰকাশৰ
মুখত কীৰ্তনৰ বাবা মিলাই দিবলৈ আৰাজ্ঞা
প্ৰকাশ কৰিছে ।* অৱশ্যে কাব্যৰ শেষাংশ বনোন্স-
নাথৰ পৰা ভিন্ন ।** সমালোচক ড° হীৰেন
গোহাঁইৰ ভাষাত, 'আধ্যাতিক আৰাজ্ঞাৰ উপমা
ৰূপে পাৰ্থিৱ কামনাৰ আশ্ৰয় গ্ৰহণ, কীৰ্তন-প্ৰবাহৰ
সৈতে এক অস্থানীয় ব্যাঘ্ৰ বা অভিযানৰ বিকলি,
প্ৰকৃতিৰ কীলা-খেলাত বহুৰূপী একৰ হুঁহুয়াপাতৰ
উপলব্ধি— অধিকাৰিণীৰ বহু কবিতাৰ মূল সূত্ৰ, আৰু
অনুভূতি 'পীতাভৱিৰ সঙ্গোভৱ' । ** কবিৰ 'বীণা'
আৰু 'অনুভূতি' উভয় কাব্যতে উপবোধক মন্তব্য
প্ৰযোজ্য ।

'ইঞ্জিৰগ্ৰাহ্য অনুভূতিবোৰ অতীক্ষিণ তদুপাতত
মাৰ বেয়া' লক্ষ্যনাথ ফুকনৰ ডেকা কালৰ 'সোণালী
সপোন'ৰ মূৰ অতীক্ষিণৰাধৰ আঁঠেৰি পৰা সপোন
কেইবাটাও বনোন্স-কাব্য-মালত্ৰৰ সুৰভিৰে সুবৰ্ণিত ।
'আজি এ প্ৰান্ততে বৰিৰ কৰ / কেমনে পলিন প্ৰাণেৰ
পৰা'*** কবিয়ে মম নোপোহাৰ দৰে, ঘোঁৱনৰ সোণালী
যত্নত নিমগ্ন কৰিয়েও বৃদ্ধিৰ পৰা নাই, 'আজি ই
পূৰ্বতে আকশখনিয়ৈ কাকৈ কা নিয়াই থাকে'*** ।

(৮৪) বিশ্বলোক মিত্ৰ— অধিকাৰিণী আৰু বনোন্সনাথ : কাব্যাব্যক্তি (১৯৬২) : 'অধিকাৰিণীৰ বাস্তৱ
আভাস'ৰ অন্তৰ্ভুক্ত ।

(৮৬) নিৰ্ঘৰিৰ যত্নভাণ, সঙ্ঘটিতা, ১৩৬

(৮৭) সোণালী-সপোন (১৯৬১), ১

(৮৮) সোণালীৰ জ্বাৰ : বনোন্স বচনাবলী, তৃতীয় খণ্ড, ১৫০

(৮৯) প্ৰতীকা, সোণালী সপোন, ১০

(৯০) মহেশ্বৰ নেও— আধুনিক অসমীয়া সাহিত্য (১৯৬৫), ৭৯-৮১ (৯১) সুধাৰক চট্টোপাধ্যায়— বনোন্স-
নাথ ও ভাৰতীয় সাহিত্য (১৩৭০), ৯৪-৯৬

বহুশা সন্ধানী বনোন্সক মানস সূক্ষ্মৰীয়ে 'সোণালীৰ
তুলি অজান দেশলৈ লৈ যোৱাৰ দৰে ('আৰু জ
পূৰ নিয়ে যাবো মোৰে হে সূক্ষ্মৰী') *** সঙ্গত,
পিছোৱা ফুকনকো সপোন-বাণীয়ে গান পাই ল
কোনোবা পুৰুষলৈ লৈ গৈছে— 'তুমি গান পাই ল
বলিহা কৰি / কলই যোৱা ? / তুমি আৰু বাক যো
নিবা কিমান কিয়নো আই নাই কোৱা । *** আৰু
'কীৰ্তন শেহতাই' বহুসং কাল তৰি 'বিৰাটৰ হা
গঞ্জীৰ যবে অঘৰ পৰে বসিহা' অসীমৰ বাটী
তুলি বিশ্বকবিক বলিহা কৰাৰ দৰে অস্বৰীৰী প্ৰিয়
'অবিহাম ন ন বাগ টানি' স্মৃতে গোটেই প্ৰাণট
আমাৰ কৰিবো চিত্ত চকল কৰি তুলিছে ।

'বাঁহী'-সুগন্ধ কৰি হৰিৱহাল পাঠক, ভাৰতীয়
বকৰা, ভৈৰৱ চন্দ্ৰ ষাটনিয়াৰ প্ৰকৃতি কৰিৰ মা
আজিৰ পাঠক সমাজ সততে নোলোৱাত কেইগোৱ
কাৰ্যত অনুবৰ্ণিত হোৱা। বাণীজিক সুবহু গ্ৰহণ
যেন নিছম পৰিল । ** পাঠকৰ কাব্য-সুখি 'জনা
তুমি, কোন দিনা, লীলাৰূপ, আৱাহন প্ৰকৃতি কৰিয়
হুৱে হুৱে; ** ভাৰতপ্ৰসাদৰ 'পাণ্ডি মজৰী' (১৯৬১)
'তোমাৰ হাতা দানে বৌত কৰা/ মোৰ যদি হা
কাৰ,' আৰু কিমান বুলৈ নিবা / তে সুধাৰী
কিমান বুলৈ নিবা' প্ৰকৃতি চাবিত্ৰিৰ এগাৰী গীত
সৰ্বৰ শিৰিঙে আৰু ভৈৰৱচন্দ্ৰৰো একাধিক যোগ
বনোন্স-প্ৰভাৱ কৰিযুক্ত। হৈ পাৰে । ষাটনিয়াৰ দৰ
কথাৰেই, 'আৰু জৱৰ পীতাভৱিয়ে এবাৰ বিৰ
কৰিছে, তাৰ জৱৰঙে সি অমৰভাৱে অগলি

ৱিয়ে। পাৰশ্বৰ টাকনিত তাৰ চিন-ছাপ নাইকিহা
'ৱেলেত, বিশ্বৰ সংঘাতত পুনৰ সি সৃষ্টি বৰি উঠাৰ
প্ৰাণ পোৱা যায়; তাৰ প্ৰমাণ এই ক্ষুদ্ৰ লেখকৰ
মুৱত মাজে মাজে পাই বাইছৰ আগত স্বীকাৰ
কৰিলে লাগ কৰা নাই । ** মহিলা কবি বিদ্যাপ্ৰভা
হাৰীণী প্ৰায় অটুতকৈ পীতি-কবিতাৰ সললন
সুৰ্গাৰো এমুঠি কবিতাত পৰা বৰি-বৰিৰ প্ৰভা
থিলাপাতনি লেখকেই লক্ষ্য কৰিছে । **

বনোন্সনাথৰ নিসৰ্গ-প্ৰীতি আজিল অমলসাহায্য ।
শৈশৱে হুৱান-ভলি পাৰ নোহঠেইটি দিবিবিচ
হিহাল্লৰ মনুনাভিৱাম শোভাই আখীৰতা স্থাপন
ৰূম কৰিক বহুসং আগ কাৰ ৰূপে লগে লগে লগ-লগ
হুৰুৰ্ণ সমাজি চিঠিমনী প্ৰকৃতিয়ে আৰুণী কৰাটো
হাতাৰিচ। প্ৰকৃতিৰ বিভিন্ন শোভা কৰিৰ যাহ-
ৰাষ্ট্ৰৰ স্পৰ্শত বিভিন্ন বৰ্ণ-দৌৰভেৰে সুমামতিত
ই পৰিয়ে । দুশামান প্ৰকৃতিয়ে কৰিৰ অন্তৰত
মানিক বিহাৰবোৰৰ আৰাজ্ঞা আৰু অতীক্ষিণ
অনুভূতিৰো উল্লেখ কৰিবলৈ সমৰ্থ হৈছে । বি-
বৰি এই ভাববাবাই ভাৰতৰ ভিন্ন প্ৰান্তৰৰ বহুতো
কবি অনুপ্ৰেৰণা যোগাইছে । অসমীয়া সাহিত্যতো
ইয়াৰ ব্যক্তিকৰ্ম ঘটা নাই । সঙ্গীহীন বাটকা,
তিয়া নাৰ্ঘীতা-কণী হুৱবাই পাৰ্থিৱ প্ৰেম-প্ৰীতি
বেঙো যি কোনোবা সোণোৱালী দেশলৈ কীৰ্তন-
নীৰ নিৰংছিন্ন পক্তি-সৌভিত নাওঁ মেলি দিলেও
বিগৰিৰ দৰে পতীৰ বুদ্ধান, ফুলৰ সুবনা, প্ৰভাতী
জলৰ সোণালী প্ৰভা, তৰাবহা আকাশৰ ৰূপালী
গোচ, নিছৰাৰ কুল-কুল ধ্বনি, বিজুলীৰ মিচিকীয়া

হাঁহি প্ৰকৃতিয়ে অন্তৰত এক অতীক্ষিণ অনুভূতিৰ
সৃষ্টি কৰে । **

বোমাধিক কৰি বনোন্সনাথ সুদূৰ পিশাসত চিৰ
বাস্কল । তেওঁ নীয়াৰ জগতৰ কত খাৰ তুলি অসীম
জগতৰ অনুভূতীৰ শোভাৰ লগত নিজকে বিলাই
কৰিৰ আৰাজ্ঞা। বেধনমহাী ভাৰত প্ৰকাশ কৰিছে
নিৰৰ প্ৰখ্যাত 'নিৰ্ঘৰি'ৰ ষষ্ঠ ভাগ কবিতাত ।
'নিৰ্মালি'ৰ কবি সূৰ্যকুমাৰ ভূঞাৰ 'উতলা' ** শীৰ্ষক
কবিতাতো এনে এক অস্থিৰ ভাবৰ বিকাশ দেখিবলৈ
পাওঁ :

মই নোৱাৰোঁ কৰিৰ গান

মই নোৱাৰোঁ মেলিৰ প্ৰাণ

মোৰ হিছাৰ তত্নী উঙলি হুঙলি

ৰহিছে বিহতান ।

কাণ, মোৰ কাণত বিচিকি বিচিকি

আজি পৰিছে অকাশী বাণী

অন্ধি দৌৰ জগত বলিহা কিহত

কিহত বলিয়া প্ৰাণী । **

তদুপৰি কবীজ বনোন্স ('বিদেশিনী'ৰ প্ৰসঙ্গত) 'আমি
আকাশে পাতিয়া কাণ / জনেছি জনেছি তোমাৰি
গান'ৰ অনুকৰণত সূৰ্যকুমাৰেও আকাশলৈ কাণ পাতি
সুদূৰৰ পুণ তান তলিবলৈ পাইছে :

মই আকাশত পাতি কাণ

আজি শুনিছোঁ মৃত্যু গান

মোৰ কীৰ্তন-সিদ্ধি সিপাৰৰ পৰা

ভাঙিছে পুণ তান । **

(২২) বাঁহী, নৱম বছৰ, ৭-৮ পৃষ্ঠা; মহেশ্বৰ নেওগৰ 'আধুনিক অসমীয়া সাহিত্য'ত উদ্ধৃত ।

(২৩) বেধনলৈ 'ভাৰতী : অপৰ্ণাৰ পাতনি । (২৪) বিমলিকুমাৰ বৰুৱা— পাতনি : বনফুল, ৩৭

(২৫) নিৰ্মালি (১ম সংস্কৰণ— ১৯৬১), ১৫৫ (২৬) উতলা, নিৰ্মালি, ১১৬ (২৭) উতলা, নিৰ্মালি, ১২৭

পোহরর সূক্ষ্মাবী পার্বতীপ্রসাদ বক্রা বীরজ-সাহিত্যর একান্ত ভক্ত আছিল,— পার্বতীপ্রসাদে বিশ্বকবি হবার পর্যন্ত ছত্র নকল করিছিল ১৮। বক্রার 'দোহরর সোসেহত মেটাব-লিঙ্গর প্রভাও পবিলেও বাবীজিক প্রভাও উপেক্ষা কবি নোরাহি ১৯। তুলু ডারব ঐ ঠেহরা ফুল'ত আনন্দর লহর উঠেছে,— জীবন উপভোগর আশ্বাস আছে। এই দিনর পরা পার্বতীপ্রসাদ বীরজ-নাথর 'সমসগোত্রী' ১০০ শব্দর মুকলি আকাশ, মন জ্বলোয়া বতাহ, শেরালি দিগ্ধ কোমল সুবতি, নৌলিম গগনর শুকুলা ডারবর শাবী, মধুমত মধুপর মৃত গুজন, প্রিয়ানু-শুভি-বিমর্দিং বিহাও চক্ৰাকর ককণ ক্রন্দন— এই আটাইহোরে জীবনবিলাসী কবি বীরজনাথক মুগ্ধ কবাব দবে, পোহরর উপাসক পার্বতীপ্রসাদকে বলিয়া কবিছে ১০১। বীরজনাথে 'এসো গো শাবদ লম্বা', তোমার তত মেঘের বনে এসো নির্মল নীল পথে এস দৌত শামল আলো কলমল বনগনি পর্যন্তে' ১০২ আদিতিক বর্ণনা বিহাও দবে অসমীয়া কবিত্তেও শাবদাক স্বাগত জনাইছে, 'আজি নীল আকাশতে শুকুলা ডারবর ফুল উকরাই সেই পদুলিয়ে আহিছে হবলা শাবনী লখিমী আই' ১০৩ বীরজর

'বনদেবী'র ঘাবে ঘাবে/তনি গভীর শঙ্খধনি/আকাশ বীণার তাঁবে তাঁবে/জাগে তোমার অগনি' ১০৪ ডারব প্রভাওতে পার্বতীপ্রসাদেও আহিম মইয়া বসি নৌ পুরাষ্টেই প্রভাতী শবীর কলকলতি মম পাই 'প্রকৃতির সুন্দর হরলী বরণ' দেখি আকাশ বতাহে শবত কৌরবর আগমনর আরাহনী সইয়া তনিবলৈ পাঠিছে :

আজি মুহ পবনত ফুল বেধু উবে
কার বাঁহী তান বাজে দবে দবে
কোন চিত্তলেখা নাচে চাপি হরি
কার ষণ নুপুৰ কণু-জুণু কবি
থমকি থমকি বাজে সুবে সুবে ১০৫

এনে আনন্দবিনিত শবর কামর চিত্তা আক ক'হা 'অনন্দ গান গাবে ছন্দর আনন্দ গান গারে' অসমীয়া কবিবো কামনা— 'শেরালি মঙ্গা পিহি নাচোইক লগাই দে বিহর নাম'। পাছে ধনি কল্পনা-বিহাবী মন ঠমানতে কাহ হোরা নী। তেঙর মন-পথা খুগলৈ উবাও হজ আক গান মাজত আনন্দর সুব বিচারি পালৈ— 'যেব বুরা ধানি আজি অশীমত পায় সুবা'। অসমর সুবে কবিক ('সুদূর বিপুল সুদূর ভূমি মে'বাজত/বাধু ব'শরি') বাক'টেকরে উল্লাস কবিলে : 'কোনে সদায় মাতৈ/আকুল উতলা মাতৈ/কোন সু সুদূরর পবা' ১০৬। আকৌ 'শাবদা' ১০৭ কবি ত্রাত 'শাব তোমার অকণ আলোর অলি' ঘাতি

হল গানিয়ে মোহন অঙ্গুলি' বোলাব দবে পার্বতী প্রসাদেও উপলক কবে— 'দোহ শবতর পোহর লাগি/ঘাটলি বুলার হঠাৎ লাগি/পোহরত বেধু সুব চুহি/গগন ভলিই ১০৮ পোহর-সন্ধানী কবি-ন ছবক্রমে পোহরর ফালে হাবমান হ'ল আক 'যেব শীতল অলকপব বজা চরণ'র ছাপ দেখি নৌ অলকপব হোমন কণ ছন্দরত ধান কবি বিশ্ব-বিয়ে 'এই জ্যোতি সসূর মারে/বে শতহল পদ রাখে/তবি মধু পান কবেছি/হনা আমি হই' ১০৯ আদিতিক জ্যোতি-বন্দনা পাই আশ-শুধির ভাব বাজ কবাব দবে, আমার কবিয়ে মুক্ত-নয় গান গাইছে, 'লয় জয় পোহরর, মুগা জেউতি ময়'র পোহরত বাট তিনি পাই/অঙ্কুরাষ্ট জয়-বিত্তি ঘাই ১১০। পার্বতীপ্রসাদর 'দোহরর সোসেহতা', 'স নেগর ভাষাবে, কবিয়ে মহা-গৌমর সপোন দেখিতে আক বীরজর 'দুব হেত তনি যেন মহাসাগরবে গান'র দবে অকুল ছায়াব তনিবলৈ পাঠিছে : 'মহাজীৱনর বতি জ্বলিছে তৌলি/উজলাই দুবনির পবা একেবি আভাস, মাথা দেখিবলৈ পায় ১১১।

বয়স বন্দনা গোরা কবিত্তকর বর্ণোজ্জল লেখনীর পরা জান আন অকু-সম্ভাবর স্বকীয় সৌন্দর্যসমূহে ঘুরি হাব পরা নাই। নিবিরিম ববহার বর্ণিতা র্ণাবে বোল-কবাবা ডারব। প্রকৃতির বর্ণনা হুদ লগে মানচিত্তর সুখ-ধর সাংবাদকে

একাব কবাব প্রয়াস বীরজনাথে কবিছে। অসমীয়া সাহিত্যতো অকুলচন্দ্র ছাঙ্কবিলা, চন্দ্রব বক্রা, গণেশ গগৈ, দিবাপ্রভা ড'বালী, নবকান্ত বক্রা, নির্মলপ্রভা বরদলৈ, নাভায়ণ বেধবক্রা প্রভৃতি এতান কবিয়ে বর্ষা ভিন্ন অনুকৃতি-কিত্তি কবিতাব যোগান হবিছে ১১২।

বীরজনাথ আছিল মানর-বন্দী কবি। মানর সুখ-ধর বিভিন্ন অনুকৃতিয়ে কবি চিত্ত সত্ততে চুই গৈছিল। কবি পুড়িত 'বিহর সকলো দেশ, সকলো ঠায়েই সকলো মানুষর আপোন বর। বিহর মানব তৈতে জনে একাঘবোর সুন্দরতম নিদর্শন হিছা আমাৰ জাতীয় সংগীতটো ১১৩। বিহরকবিৰ বিশাখবোৰৰ ভাষাবা চন্দ্রকুমার 'দীপ-বাবী' কবিতাব একাতিক ছত্র প্রকাশ পাঠিছে। মঙ্গিনী-বালা আক জ্যোতিগোস্বাৰ একাতিক কবিতাত এই ভাবর বিকাশ সাহিত্য হৈছে। পুৰণি পৃথিবীখনি বৈষম্যবে পরিপূর্ণ হোতা সত্ত্বেও, ফুলি দুগতি হবনী আক তার বুকত বাস কবা মানুষক ভাল পোতা গুণে, বৈষম্যর মাজতে বৈচিত্র্য আক নতুনর সম্ভাবনা দেখিবলৈ পাঠিছিল। সেই ফালর পরা চন্দ্রকুমার 'মান অসমান হোরাই হাওক/পৃথিবীর পবা গতি নহন সৃষ্টির অকণ কিরণে/কবোক সকলো ততি' ১১৪, নাইবা বেধবক্রা 'পুৰণি পৃথিবী নটক চাই লঙ/হে নীল এবাধি মাত' ১১৫। আলাবাব ভাবটো বয়-কবিৰ উপবোক্ত ভাবর পরিপূরক। পতীৱ

- (১৮) নীল চন্দ্র কুজা, পার্বতীপ্রসাদর স্বুতি, সাদিনীয়া নবমুগ, ২৯ জুন, ১৯৮৬ (১৯) যজ্ঞা শর্মা— সাহিত্য-সম্ভৃতির প্রবাহ, ১০১ (২০০) মহেশ্বর নেগর— 'সমস বাণী'ত প্রকাশিত প্রবন্ধ, ১৯ জুন, ১৯৮৬ (২০১) বিবিধিসুন্দার বক্রা, পাতনি, শুকুলা ডারব ঐ ঠেহরা ফুল। (২০২) গীতাঞ্জলি, বীরজ বচনাবলী, ১১ শ খণ্ড, ১২ (২০৩) গীতাঞ্জলি, বীরজ বচনাবলী, ১১ শ খণ্ড, ১৬ (২০৪) যতীন্দ্র নাথ গোস্বামী, পার্বতীপ্রসাদ বক্রার কবিতা, 'প্রবন্ধ-চন্দ্রন'ত সংগৃহীত (২০৫) গীতাঞ্জলি, বীরজ বচনাবলী, ১১ শ খণ্ড, ২৩৭

- (২০৬) শুকুলা ডারব ঐ ঠেহরা ফুল (২০৭) শুকুলা ডারব ঐ ঠেহরা ফুল (২০৮) শুকুলা ডারব ঐ ঠেহরা ফুল

- (২০৯) দীপ্তজলি, বীরজ বচনাবলী, ১১ শ খণ্ড (২১০) শুকুলা ডারব ঐ ঠেহরা ফুল (২১১) মহেশ্বর নেগর 'সমস বাণী'ত প্রকাশিত 'পার্বতীপ্রসাদ' শীর্ষক প্রবন্ধ চ্যাক (জুন, ১৯৮৬) (২১২) প্রভুদেব গোস্বামী— সাহিত্য আক জীবন (২য় প্রকাশ), ৭-৩৩, হেম বক্রা— স্বুতির পাশরি (১৯৭০), ৮৪-৯৭ (১১৩) পাতনি : বীরজ চন্দ্রিকা, (১৯৮৬), ১৮ (১১৪) চন্দ্রনাথ— ৭৭ (১১৫) বীরজনাথ টেগোব বর্ষা চেঁচেনী চেঁচেনেচন (শান্তিনিকেতন) প্রোচিডিত অব কনফারেন্স ভোজন, টু, ইতিহাস লিটবেচার, ৭৭-৭৮

মানৱতাবোধ আৰু হৃদয়ৰ প্ৰতি থকা দুৰ্বাৰ আকৰ্ষণে বৰীশ্ৰক সমসাময়িক ৰাজনীতিগোলক চান্দী-আৰু-মুন্সি আনিছিল। কবিৰ জিত্ৰ অংশ দীপ্ত আৰু কবিতাই ভাৱতৰ মুক্তি-আন্দোলনত প্ৰত্যুত্থাৰে প্ৰভাৱ পেলাইছিল। বিধকবিৰ এই বাৰা কবিতাই শিশুস্বৰ্ণৰ সৌভাগ্য, বিনন্দাশ্ৰে বৰকা, পদ্মৰ চলিহা, উমেশ চৌধাৰী, অধিকাৰীৰ বায়চৌধাৰী, প্ৰসন্নলাল চৌধাৰী, জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালা প্ৰমুখ্যে এলগ জাতীয়তাবাদী অসমীয়া কবিক অনুপ্ৰাণিত কৰাটো সহজে অনুমেয়।

ভাৰতীয় সাহিত্যত সৰ্ব্বভাৱে বৰীশ্ৰনাথকৈ এনে এজন কবি— যি উদ্ভাৱন যুত্বাৰ কৰাৰ কাৰণে 'শ্যাম সমান' খেদি মৰণ দেৱতাৰ দ্বাৰা প্ৰসন্ন সন্তানৰ জন্মাইছিল— 'মৰণ তু আৰোহ আও' ১১০, 'মৰণ-উৎসবলৈ তেওঁ হাঁহি হাঁহি আগ বঢ়িছিল ('ৰাজ্যৰ দেশে চলু বে হেমে যুতা পাবেন সে উৎসে) ১১১ আৰু যুত্বাৰ মাৰ্গদেহি তেওঁ এক পূৰ্ণ জীৱন লাভৰ আৰুভিঙ প্ৰকাশ কৰিছিল— 'ওগো আমাৰ এই জীৱনৰ পৰিপূৰ্ণতা/ মৰণ, আমাৰ মৰণ, তুমি কেও আমাবে কথা' ১১২। কবিৰ এই সুৰ অসমীয়া কবিতাত লক্ষ্যৰ শৰ্মা ১১৩, বনুনাথ চৌধাৰী ১১৪, ইশ্বেশ্বৰ বৰঠাকুৰ ১১৫, নলিনী দাসী দেৱী ১১৬ আদিৰ কবিতাসমূহত সহজে জীল

গৈছে।

ওপৰত উল্লেখিত আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ শাৰু কেইটাৰ উপৰি অজ্ঞাত শাখাৰ কবিতাকো বৰীশ্ৰনাথ অসামান্য প্ৰতিভাৰ জেটীয়ে চুইছেহে। কবি-নাটিকাৰ পৰ্যায়ত গোহাঞিবৰুৱাই 'ফুলন চাৰ্ভে' (১৮৮৩ শক) শীৰ্ষক খণ্ড কবিতাৰ পুথিখিনি ছিক-কবিৰ নামত 'উচৰ্ণা' কৰা কথাই কবিৰ মৌলিক প্ৰীতিৰ কথ্য সৌৰভাৱ। যোগাঞিবৰুৱাই 'অকণি' ১১০ কবিতা-গুচ্ছত বৰীশ্ৰনাথৰ প্ৰভাৱ শাৰু কবিয়ে নিজেই স্বীকাৰ কৰিয়ে। ১১১ এইবিধেও এইটো উল্লেখনীয় যে বিশ্বকবিৰ 'কবিতা' ১১২ আৰু 'অনিকা' ১১৩ ঠৈৰ কবিতাই একাধিক কৰ্মকাণ্ড কবিক অনুপ্ৰাণিত কৰিছে। দুটোয় যথেষ্ট গোহাঞিবৰুৱাৰ 'অকণি'ৰ উপৰি সাহিত্যবাহী বেৰুৱাৰ 'বেতুকা' ১১৪ আৰু ইশ্বেশ্বৰ বৰঠাকুৰ 'সকলিগাৰী'ৰ চুটি কবিতা-গুচ্ছৰ ১১৫ নাম ল'ব লাগিব। বৰঠাকুৰৰ 'উৰলী' ১১৬ কবিতাতো বেৰুৱাৰ হাত নামৰ কবিতাৰ প্ৰভাৱ আছে। স্মিক-কবি বিনে নামৰ কবিতাৰ প্ৰভাৱ আছে। স্মিক-কবি বিনে চন্দ্ৰ বৰুৱাৰ 'প্ৰতিপন্নি' কবিতা পুথিৰ 'আভাৱে ভৱ দিত' ১১৭ আৰু 'উলগলি' ১১৮ কবিতাৰ বাহাৰে বিশ্বকবিৰ 'মেঘবৃত্ত' ১১৯ আৰু 'স্বয়ম্ভৱাণী' ১২০ কবিতা গুৰি স্পষ্ট স্থান প্ৰতিপন্নিত হৈছে। ডিব্ৰুগ

- (১১৬) তুঙ্গানিয়েৰ পৰাৱলী, বৰীশ্ৰ বৰনাৱলী, তৃতীয় খণ্ড, ৩৪ (১১৭) গাজাৰি, বইৰ বচনাৱলী, ১১ শ খণ্ড, ৩২ (১১৮) সোতাৰি, বৰীশ্ৰ বচনাৱলী, ১১ শ খণ্ড, ১১
- (১১৯) যজ্ঞেশ্বৰ শৰ্মা সম্পাদিত 'শতপদ্য'ৰ ১০২ পিঠিত চাওক (১২০) বনুনাথ চৌধাৰী— কবিতাৰ 'ফুলশাখা' পক্ষ। (১২১) মৰণ, চন্দ্ৰমল্লিকা (১৮৮৩ শক), ১৪৪ (১২২) মৰণ-উৎসব, জগদীশ্বৰ সুৰ, ৩৯ (১২৩) অকণি, গোহাঞিবৰুৱা বচনাৱলী, (১২৩২), ৩৪৩
- (১২৪) তুৰ্বি, ঐ, ৩৪৪ (১২৪) বৰীশ্ৰ বচনাৱলী ষষ্ঠ খণ্ড, ৩ (১২৬) বৰলী বচনাৱলী, ৭ম খণ্ড, ২০৩ (১২৭) বেতুকা, বেৰুৱাৰ প্ৰভাৱলী, ১৮৭-১৮৮ (১২৮) চন্দ্ৰমল্লিকা, ১০৪
- (১২২) চন্দ্ৰমল্লিকা, ১০৭ (১৩০) প্ৰতিপন্নি (১ম প্ৰকাশ), ৭১
- (১৩১) প্ৰতিপন্নি (২য় প্ৰকাশ), ৮৪ (১৩২) মানসী, বৰীশ্ৰ বচনাৱলী, ১৪ খণ্ড, ১৪৭
- (১৩৩) বৰীশ্ৰ বচনাৱলী, ১৬ শ খণ্ড, ৫৪৪

প্ৰতি 'হেনছিলে সাথে ক'বে যুত্বাহীন প্ৰাণ, মৰণে হাহাই তুমি কবে গেলে দান'ৰ কপাতৰ বৰুৱাৰ 'আনিছিল লক্ষ্যনাথে যুত্বাহীন প্ৰাণ, তাকে এৰি বহত কৰিলে প্ৰাণ।' ১১০

নলিনীদাসী দেৱীৰ অতীশ্ৰিৱাদী কবিতাৰ প্ৰভাৱে পৰা বৰীশ্ৰ-প্ৰভাৱৰ কথা ওপৰত উল্লেখ ৰি আছে হৈছে। মহিলা কবিৰ অসামান্য কবিতাৰ গুণতো কবিতাৰ প্ৰভাৱ উপলক্ষীয় নহয়। দুইয় যথেষ্ট 'ছন্দৰ জন্ম' ১১০ কবিতাৰ ভাৱ আৰু ভাৱাই বস-কবিৰ 'ভাষা ও ছন্দলৈ' ১১০ মন্ত পেলায়। 'মেঘবৃত্ত' ১১১ কবিতাৰ 'বচিছিল হুকবি কালাসে কাৰা মেঘবৃত্ত/ বাজে তাৰ প্ৰতি চন্দ্ৰ অগতৰ বিৰতী বুকুত' প্ৰকৃতি পাণ্ডিয়ে বিশ্বকবিৰ 'মেঘবৃত্ত'ৰ প্ৰথম ছত্ৰলৈ আৰু 'বৰীশ্ৰ বৰঠাকুৰ'ৰ কবিতাৰ 'আনিছিল জন্মৰ লগে লগে যুত্বাহীন প্ৰাণ/ অগাধে বন্ধন মাতে/ লিখিলা মুক্তিৰ সূত্ৰ মহানন্দমৰ' তুমি বিশ্বমানৰ প্ৰতি প্ৰাণে প্ৰাণে পৰণে/ কৰি গালা মহাপ্ৰাণ মৰণতো দান' আদিয়ে বৰীশ্ৰৰ 'হেনছিলে সাথে ক'বে যুত্বাহীন প্ৰাণ'; 'অসাম্য বন্ধন মাতে মহানন্দমৰ, লিখিৰ মুক্তিৰ বাস' ১১২ প্ৰকৃতি শাৰীলৈ মন্ত পেলায়। জগদীশ্বৰবৰদাস বিদ্যাসী মহিলা কবিয়ে যুত্বাহীন প্ৰাণতো মাতৃভূমিক নৰী হৈ চৰণ পৰাণিৰলৈ নাইবা 'মহাৰা চৌৱৰত পাৰিলাকত শ্ৰেণী সানি চৰণ দুলা-বহা কৰা চৰণ আকৃতি বিশ্বকবিৰ 'হাওৱাৰ সজে

হাওৱা' হৈ, 'ফলেৰ মখে চোই' হৈ মাতৃভূমিক সেবি-বলৈ বিচাৰ শেষ হজাৰ আনুৰূপ। ১১৩ বন্ধন শৰ্মাৰ 'সেপেন শ্ৰুতি ১১৩ অৰু ভৱ হাজৰিকাৰ 'ছন্দকণ' ১১৪ বৰি-বৰিৰ আলোকত উজাৰি। 'জগ গুণ' আৰু 'ছন্দিতা'ৰ কবি কমলেশ্বৰ চলিহাৰ বিভিন্ন কবিতাৰ 'ভাৱ আৰু প্ৰকাশভঙ্গীত বৰীশ্ৰনাথৰ প্ৰভাৱ দুই কবিৰ নোৱাৰি।' ১১৫ বিশ্বকবিৰ 'দুই পানি'ৰ কপাতৰ 'ভাৱ আৰু প্ৰকাশভঙ্গীত উজাৰি। ১১৬। ভগৱতীপ্ৰসাদ বৰুৱাৰ 'নোকোৱা কথা নোপোৱা পান, নোৱাটোকা চকুৰ পানীতে' আমাক 'সামন'ৰ 'অকৃত কাৰ্য, অকথিত শাৰী, অশীত পান, ঠিকস বসনা বানি'লৈ ১১৭ মন্ত পেলায়। প্ৰাণী কবি আৰু নাটিকাৰ অতুলশ্ৰে হাজৰিকা 'বামহেলা'তো বৰি-বৰিৰ প্ৰভা লক্ষ্য কৰিবলগীয়া—

মানৱৰ সেই দাঁৰ জীৱি ভাষাতেই
 মোৰ এই ছন্দে ৰাজি দিব নত সুৰ
 দুজ কবি অৰ্থৰ বন্ধন
 ভাৱৰ হাতীনে লোকে কৰি অৰ্থেণ
 জীৱি তাক যাৰ বহু দুৰ। (বামহেলা)
 × × ×
 মানৱৰ জীৱি বাকো মোৰ ছন্দ দিবেন নত সুৰ/ অৰ্থেৰ বন্ধন হোকে নিয়ে তাৰে বাবে কিছু দুৰ। ভাৱেৰ শাৰীনে লোকে, গল্পগান অৰ্থাৰা সম/ ঠাটম সুন্দৰ পক্তি সে আশ্বাসে ভাসে চিত্ত মম। (ভাষা ও ছন্দ)
 × × ×
 সেই ছন্দ মোৰ/ তুলি সিম অগ্ৰিম যাবুৰ বখত/
 (১৩৪) পৰমমণি (৩য় প্ৰকাশ), ৩৮
 (১৩৫) সপোনৰ সুৰ, ১৩৬
 (১৩৬) কাহিনী, বৰীশ্ৰ বচনাৱলী ৫ম খণ্ড, ৩০
 (১৩৭) সপোনৰ সুৰ, ১৮-১৩০
 (১৩৮) উপেন বৰকটকী— অসমীয়া সাহিত্যত বৰীশ্ৰনাথ, দৈনিক অসম, ৮ মে ৭৬ (১৪১) অৰু
 চন্দ্ৰ হাজৰিকা— মৰা ফুলৰ কণি, ১৩৮ (১৪২) অৰু চন্দ্ৰ হাজৰিকা, মৰা ফুলৰ কণি, ২৭৪
 (১৪৩) সত্যনাথ শৰ্মা— অসমীয়া সাহিত্য ইতিহাস, ২৩৬ (১৪৪) ব'হি, ১৬ শ খণ্ড, ৫ম সংখ্যা
 (১৪৫) চিত্ৰ, বৰীশ্ৰ বচনাৱলী, ৩য় খণ্ড, ১২

চলি যাব পাৰ হ'ল/ মৰ্ত্যলীলা অৰ্থাৎ সৌত্ৰী/ (বংমহল)

× ×

ছন্দ সেই অগ্ৰি সম বাক্যে কবিৰ সমৰ্পণ/ যাবে চলি মতা/সীমা অৰ্থাৎ কৰিয়া সন্তৰণ। ১১০ ইত্যাদি।

কবি-গুৰু কবিতাই নৱকাল বৰকাৰ কবিতাকো স্পৰ্শ নকৰাকৈ থকা নাই। কবি হীবেশ্ৰনাথ সন্তৰ ভাষাৰে, "যি ভাবসাৰ বলত কবি নৱকালই আমক অ'বে-প্ৰৱণভাৱে কৰ পাৰিছে যে 'ভাঙ্গপাঠ' হোমাক পৃথিবী", এই শ্ৰেণীবোধ মোৰ মনেৰে বৰীশ্ৰনাথৰ পৰা আহত: যি অৰ্থত কুৰি শতিকাৰ ভাৱতৰ্কৰ সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ কবিতানে সমকালৰ অঙ্গ কবি এগৰ মন-প্ৰাণ পোহৰাই তুলিৰ পাৰে, সেই অৰ্থতে নৱকাল বৰীশ্ৰনাথৰ ঘৰা অনুপ্ৰাণিত: কবি নৱকালৰ 'প্ৰাৰ্থনা: আকাশৰ প্ৰস্তুি', 'মুকলিত উশাহে অস্পষ্ট কৰা দাপোণৰ হাঁহিৰ বেধাত', 'লখিমী', 'বশিষ্ঠ পিকনিক', 'চুপানী: ফাগুণ', 'পুলিৰ কপাই কলে আকাশত', 'অন্নপ্ৰাশন', 'আশ্ৰয়' ইত্যাদি কবিতা বৰীশ্ৰনাথৰ এজন উজ্জ্বলসুৰীৰ কবিতা পুলি কলে জুল নহ'ব বোধ কৰে।' (প্ৰকাশ— দ্বিতীয় বছৰ, দ্বিতীয় সংখ্যা, ২৫)

বৰীশ্ৰনাথৰ ভাষমূৰ্ত্তিৰ অসমীয়া কবিসকলৰ হিহ্না-ফলকত কেনে ধৰণৰ ছবি আঁকিছিল, তাৰ প্ৰমাণ 'প্ৰশস্তি' কবিতাসমূহে আংক বিহে। এনে প্ৰশস্তি-কবিতাৰ ভিত্তৰত পদ্মনাথ গোস্বামীৰকণাৰ 'কবি' বৰীশ্ৰনাথ' শীৰ্ষক চনেটটীয়ে প্ৰথম ১১১। শেৱালি-কবি বত্ৰকান্ত বৰকাকীয়ে 'কবীশ্ৰ বৰীশ্ৰ দৰ্শন' ১১২ কবিতাত কবি বৰীশ্ৰনাথক নংগেৰ উলিত

(১৯৬) কাহিনী, ২ম ৰঙ, ৯০
(১৯৭) শেৱালি, ৪৮
(১৯৮) মন্ত্ৰশালী (১৯৬৩), ৬২

'বৈকুণ্ঠ বিহেণ' আৰ্থা বিহে; কিয়নো স্তেষ্ঠ কবিতায় 'বিশপ্ৰাণ গান এই বাৰিছে মাথোৰ।' ভৱন্ত: প্ৰসাদ বৰকাই বিশ্বকবিৰ প্ৰশস্তি-প্ৰসাদত গায়:— "পূত্ৰ আকাশৰ বৰি/ শীতন মণ প্ৰথৰ প্ৰভাৱ অশু। প্ৰকৃতি প্ৰাণৰ গহীনা ভাবুক ভাবা..... নমু নমু। মানৱ প্ৰাণৰ ছবি/ আঁকিছা দুনিয়া দেহতা প্ৰেৰি কবি।" ১১০ নৰিনীবালাই 'বৰীশ্ৰ তৰ্পণ' ১১১ বৰীশ্ৰক 'কবি' আৰু 'তাপস সুধা' পুলি প্ৰয়াৰি জনাই কবিৰ কবিত-ভাৱকল্প শলাগিছে একেৰে: "পনিত বপিত হ'ল তব সুমত, সীমাহ ধেৰ/ হীত ছন্দে হাংকাবিত, বিশ্ব মানৱৰ ছন্দত/ মৰে মৰে ধাৰে জাগি, তোমোৰে মুক্ত সুব অমৰ তৰ্ণক।" অৱ চ্ৰেণ হাজৰিকাৰ অষ্টপদী 'বৰীশ্ৰনাথ' ১১২ কবি মানত 'বাপৰ মুকুট মণি ভাবত খোৱৰ, সীত বহি প্ৰতিভাত ১।' 'শীতন বহুসাংঘেওঁ চিকা নিবৰ হাং-সাধক্ৰীষ্ট মহামানে' যাৰ কণ্ঠত পুনৰ চেতনা জতিয়ে-সেই জনা কবিৰ প্ৰশস্তি গাই তেওঁৰ মানদাৰ 'বিষ্ণুভৈ আভাৱত, সনাতন সভ্যতাৰ পথ পৰ্কে, জ্যোতি হৈ জলক বিহুৰ' পুলি আৰুটি ভৱণ কবিছে কৰুণেৰে জ্যোতিপ্ৰসাদ আৰ্যবৰ্মাণী তেওঁৰ 'বৰীশ্ৰ' শীৰ্ষক কবিতাটিত: ১১৩

(১৯৭) জুৰণি, গোস্বামীৰকণা প্ৰকাশনী, ৩৬৬
(১৯৮) গগলানৰ বৃ, ১০
(১৯৯) লুইতৰ পাবৰ অগ্ৰিসূ, (১৯৭৩), ১৪৪

এনটীক নমুদুন নাটীবা শ্ৰেষ্ঠশীয়েৰৰ ছনেটৰ জৰিৰে দখিত 'চুপোলা'ৰ তিনি নম্বৰ ছনেটটো নটীকিত ৱিত:। "ইয়াত আছে স্বতন্ত্ৰ মিল-পিকিট সাতেওটা মুক্তক।" ১১০* বাৰীশ্ৰিক বাৰিৰে হেৰি অমুক্ত-নিৰ্ভাল ৰূপ পদ্মনাথ গোস্বামী-কণাৰ 'জুৰণিৰ ছনেটগুহত বিদমান। বৰীশ্ৰ-নাথৰ হাতাতুৰ আৰু বলাকাৰ ছন্দই বত্ৰকাল হোকাৰী, তিহেৰেৰ নেগণ, কমলেশ্বৰ চলিহা, নৰিনীবালা দেৱী আৰু দেৱকান্ত বৰকাৰ কবিতাৰ গ্ৰামি নিজেই স্বীকাৰ কৰিছে,— "পৃথিবীৰ সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ কবিৰ পদাঙ্ক অনুসৰণ কৰাৰ মহাভাগ্যৰ ধৰ্ম মোৰ নাই। স্তেষ্ঠৰ ছন্দৰ মই শুনী।" ১১০*

গায়ৰকণৰ এক জটিল কাম। কবিতাৰ অনুবাদ হাং গ্ৰনিত জটিলতৰ। এটা ভাষাৰ শব্দ-সম্ভাৰৰ প্ৰতিমূৰ্ত্তি, চিত্ৰকল্প প্ৰকৃতি অইন এটি ভাষালৈ ৰাঞ্জনা কৰোঁতে বহু সমস্ৰত মূলৰ তেজ নাইকিয়া হৈ পৰে; জ্ঞানালি বিশ্বকবিৰ বিভিন্ন কবিতাৰ অনু-বাদৰ ক্ষণ প্ৰচলো, ঘাইকৈ কবিতানাৰ জগৎ তৰ্বৰ্ণ-লুকুৰে পৰা নচোলা নহয়। এটি ক্ষেত্ৰত জয়-মুহুৰ্ত্ত সাহিত্য একাডেমীৰ শ্ৰীমন্তকান্ত প্ৰকাশিত এশ ৪টি কবিতাৰ সংকলন 'বৰীশ্ৰ চয়নিকা'ৰ (১৯৬৬) নাম নৰ পৰি। বৰীশ্ৰ-সাহিত্যৰ লগত সুমলি'চত হুহুৰ্ত্ত বৰকাৰী আৰু নৱকাল বৰকাই এই অনু-বাদ কৰ্ম আৱৰিকাবে আৰু ভালেনিৰ সফলতাবে সন্ধান কৰিছে। এশ এটি কবিতাৰ ভিত্তৰত বত্ৰ-কাল বৰকাকীয়ে নিম্বাৰ ৱত্ৰভঙ্গ, প্ৰাণ, নিফল কামা, মেঘদূত, সোমৰ ত্ৰয়ী, দুটি চৰাই, দুপন, ষিহ্না-অজিনাপ, বহুদূৰা, ঘূৰাবাৰী' এৰাৰ মোক, ৱাগণ,

(১৯০) শিহ্নেশ্বৰ বৰককণা— 'মুতিমাতা (১৯৫৬), ২৭
(১৯১) সাহিত্যিক পলবেধা, ৩৫৩
(১৯২) মণিপাল— ১ম বছৰ, ১১ শ সংখ্যা, ১৮৩-৭৫ (১৯৭) বামৰেণু— ১৬ শ বছৰ, ২ম সংখ্যা, ৬৬৩

পূৰণি লভৱা, উৰ্বশী, জীৱন-দেৱতা, বাতি আৰু বাতিপুতা, হুংসময়, কৰ্ণ-কুৰী সাৰাদ, গাৰ্ভাৰ আবেদন, বৈশা, নৱপল্লী, বিহৰ, কৃষ্ণকলি, উধোমন, যথাশান, হেৰু কাৰ, প্ৰাৰ্থনা, মুক্তি, লক্ষকণা, বীৰ-পুৰুষ, লুকাভুক্তি, জগৎ-পাৰাৰাৰ পাৰত, মৰীচিকা, অমাৱশ্যক, ভাৰতশীৰ্ষ, শম্ভু, জ-জাহান, চঞ্চলা, দান, বিচাৰ, দুই নাৰী, তপোভঙ্গ, আশা, প্ৰথ, যাৰ সমস্ত হ'ল বিহুৰ, জপন কাৰা, মোৰ কীৰ্তি মই নকৰে।' শিৱাস, ঐকান্তান, হিহ্না বাতি আৰু চুপে-চুপে, ই জীৱনত সুমৰৰ পাটীকৈ। মূৰ আশীৰ্বাদ, উলং ৰাট, মোৰ ই জগৎ দিনৰ মাজত মট লুপ্ত, প্ৰথম দিনৰ সূৰ্য আৰু প্ৰেমৰ পৰশ— এই ছনেটটো কবিতাৰ আৰু বাকী বহু, বাজ প্ৰেম, অহলাৰ প্ৰতি, হিহ্না ছট, যাবেল নিৰ্ঘিষ্ঠ হোমাক, যিকদেহ যাতো, ৱৰ্ণৰ পৰা পিনায়, হিদি, ভই লয়, বসু, মন ভাষাৰ পাছত, দেৱতাৰ গ্ৰাস, অতিসাৰ, আৰ্হিভাৰ, প্ৰতিজ্ঞা, জায়শপ্ত, জাপ, প্ৰতিদিন, অপৰণ, সমকাৰী, সমালোচক, কথা কোৱা, জল স্নান, তৃপণ, বিদায়, বন্দী, অপমানিত, দুলামনিৰ, যোৱাৰ দিনা, ছবি, মাহাৰী, জলাকা, মুক্তি, হেৰাই হোৱা, মনত পৰা, পূৰ্বতা, আশঙ্কা, বিদায়, পায়, যুতাঙ্ক, প্ৰথম পূজা, প্ৰহৰ শেষৰ পোহৰেৰে বহা, অৱসৰ জ্যোতিৰ অধুলি বৈলিকা, জগুনিৰ, অজন্ত দিনৰ ভোক্তি, মধুময় পৃথিবীৰ পুলি, ৰূপ নাৰায়ণৰ পাৰত আৰু কবিতাৰ সৃষ্টিৰ পৰা— এই আটোৰিগটা নৱকাল বৰকাৰৰ ঘৰা অনুপ্ৰিত। কবি অজুল হাজৰিকোৱা কবিতাৰ 'বিদায়ৰ অজিনাপ' ১১০ 'কৰ্ণ-কুৰী-সাৰাদ' ১১১ 'গাৰ্ভাৰীৰ আবেদন' ১১২ সফল অনুবাদ কৰাটো কাৰাবাসিকৰ বাবে আনন্দৰ সাৰাদ। বত্ৰকান্ত বৰকাকীয়ে 'চৰাই চিহ্নিকা' কিত্ৰি প্ৰবৰকলি' শীৰ্ষক প্ৰব্ৰৰ তলত কবিগুৰু

(১৯৩) শিহ্নেশ্বৰ বৰককণা— 'মুতিমাতা (১৯৫৬), ২৭
(১৯৪) সাহিত্যিক নীলাচল, ২৪ ৰঙ, ৩৪ সংখ্যা, ১৬৩-১৬৬
(১৯৫) মৰেশ্বৰ নেগণ— অসমীয়া

বলরহাঁর তন্ত্রশাসন তিথিবথ

শ্রীলীলা গগৈ

এতিহাসিকৈ বলরহাঁর তন্ত্রশাসন তিথিবথ পোৱা গৈছে। প্ৰথমখন নগাঁও জিলাৰ পূৰ্বপিতৃদামৰ খাটোৰাল মৌজাৰ সূতাৰ গাঁৱৰ পথাৰত পোৱা হয় ১৮২০-১৫ চুটাৰত। ইতিহাসখন পোৱা গৈছে দৰং জিলাৰ নাহৰবাৰী মৌজাৰ উলুবাৰী গাঁৱৰ পথাৰত। চন্দ্ৰসান তন্ত্রশাসনৰ ভাষা, আকৃতি-প্ৰকৃতি আৰু উদ্দেশ্য সাধুসা আছে। তৃতীয়খন মিকিৰ পাহাৰ (বৰ্তমানৰ কাৰ্বি অংলং) জিলাত।

প্ৰথমখন তন্ত্রশাসন সূতাৰ গাঁৱৰ হালোৱা এখনে পথাৰত হাল কাই ঘাৰোঁতে নাচন্দৰ সৌমসূত পাৰ। হালোৱা-থৰৰ পৰা এখন পুটিচ ইঙ্গপেস্তৈৰ নি মহা-মহোপাষায় হৌবেৱৰ ভট্টাচাৰ্যক দিয়েগৈ।

(২৫ পৃষ্ঠাৰ অনুবৰ্তী)

‘জগৎ মোৰ নাচিছে আজি যে/ মূৰবৰ দৰে নাচিছে’ কবিতাটীৰ অনুবাদ দিয়াটোও উল্লেখনীয়। ‘ঈশ্বৰীয়েমহৰ দিহিহীয়াৰ’ ‘দীতাজলিন সম্পূৰ্ণ’ (১৯৬৮) অনুবাদ বৰীজ-মানসৰ লগত অসমীয়া জন-মানসৰ সংযোগ সাধনৰ একে প্ৰচেষ্টাৰ উজ্জ্বল নিৰ্দেশন।

গুপত আৰু নিক অসমীয়া কবিতাক বৰীজনাথৰ প্ৰশস্ত জগদী সপুশ বিশাল কাৰাই কেনে ধৰে স্পৰ্শ কৰিছে,

(১৯৮) ঐ, ২২ শ বছৰ, ৩১ সংখ্যা, ৩৩৮ (১৯৯) বিকিকিতুৱাৰ বৰুৱা— বৰীজনাথ আৰু অনাৱতা সাংগৈ।

লৰহাঁৰ তন্ত্রশাসন তিথিবথ

ঐ ফলিবনৰ বাংলা অনুবাদৰ গুপতত এটি প্ৰবন্ধ পোৱি আশোচনা কৰে। ১৩১৮ চনত বাপুৰ বৰীজ হোৱা কৰে। অৱশেষত ১৩৩৮ চনত পদাৰ্থ বিদ্যাবিনোদে ‘কামৰূপ শাসনাৱলী’ গ্ৰন্থত সন্নিবেশ কৰি মূল পাঠৰ বঙ্গানুবাদ প্ৰকাশ কৰে। জনা ৱৰি, এডাৰাট’ পেইট চাহাৰে ফলিবন হৌবেৱৰ ভট্টাচাৰ্যক পুনৰ দুবাৰি দিয়ে। পাছত ফলিবন ভট্টাচাৰ্যৰ পুস্তকৰ হাতলৈ যায়। এইবিনিতে ঈশ্বৰেখাৰা থে, তাৰ পাছৰ পৰা ফলিবনৰ কোনো জা-সূত পোৱা নগৈছিল।

তৃতীয়খন ফলি অলপতে দৰং অনুসন্ধান সমিতিৰ মহাপতি শ্ৰীযুত চিহানন্দ বৰুৱাৰ উল্লেখত দৰং জিলাৰ নাহৰবাৰী মৌজাৰ উলুবাৰী গাঁৱত পথাৰৰ পৰা উদ্ধাৰ কৰা হয়। ফলি চন্দ্ৰসানত বলকৰ্মৰ নাম উল্লেখ আছে। শ্ৰীযুত বৰুৱা আৰু শ্ৰীযুত কৰ্মী সি অনুবাদ যুগুত কৰিছে, তাৰ লগত ‘কামৰূপ শাসনাৱলী’ত সন্নিবিষ্ট মূল পাঠৰ বিষয়-বস্তুৰ লগত সামঞ্জস্য আছে। ইয়াতো তিথিবথ ফলি আছিল আৰু প্ৰথম ফলিৰ ভিতৰ পিতৃ, দ্বিতীয় ফলিৰ হেতা পিতৃ আৰু তৃতীয় ফলিৰ ভিতৰ পিতৃ আখৰ লেগা আছে। আৰু ফলিবনৰ প্ৰথম পৃষ্ঠাত ১৪ শাৰী, দ্বিতীয়-তৃতীয় পৃষ্ঠাত ১০ শাৰীকৈ, তিষ্ঠ চতুৰ্থ পৃষ্ঠাত ১৩ শাৰী আছিল। আকাৰৰ বিবেচনা প্ৰায় একে। সেইখন ফলিতো হাতীৰ মূৰ অঙ্কিত এটা বাৰুকীৱ চীলু আছিল আৰু তাত “ঈশ্বৰী প্ৰোজোজা/ত্ৰিবিধা/ত্ৰো মহাৰাজা/বিৰাজ শ্ৰীৰত্নবৰ-দেৱঃ” বুলি লেখা আছিল; কিন্তু সম্প্ৰতি উদ্ধাৰ হোৱা ফলিবনৰ বিষয়ে সন্নিবেশ জানিব পৰা নহ’ল।

এইটো জানিব পৰা গৈছে যে পূৰ্বৰ ফলিবনৰ আখৰ শাৰীৰ লগত বৰ্তমান ফলিবনৰ মিল নাই। কাৰণ, ইয়াৰ প্ৰথম পৃষ্ঠাত চৈধ্য শাৰী, দ্বিতীয় পৃষ্ঠাত তেৰ

শাৰী, তৃতীয় পৃষ্ঠাত চৈধ্য শাৰী আৰু চতুৰ্থ পৃষ্ঠাত চৈধ্য শাৰী আখৰ আছে। প্ৰকাশিত অনুবাদৰ গুপতত নিৰ্ভৰ কৰি কব পাৰি, চন্দ্ৰসান তন্ত্রশাসনৰ দাতা ‘পৰমেশ্বৰ পৰম ভট্টাচাৰ্য মহাৰাজা/বিৰাজ কুশলী শ্ৰীৰত্নবৰদেৱঃ।’ কিন্তু তন্ত্রশাসন এখনৰ অস্তিত্ব ভাগত অলপ পাৰ্থক্যত পৰিলক্ষিত হয়। প্ৰথম তন্ত্রশাসনত কাৰুশাৰাৰ কাৰ্পিল গোজৰ মালাগৰ ভঁৰ পুস্তক বেৱৰৰ বেদজ ৰাজেশ্বৰ আছিল। তেওঁৰে পুস্তক স্মৃতিৰ কালক্ৰমে গুৰু-গোহত সমাৱৰ্তন সমাপন কৰি উলটি অহাত বিত্তৰ সময়ত (কালে বিস্মৃতে) দক্ষিণ পাৰে যি জিলাৰ প্ৰদেশৰ অৰ্ধৰত চেহেঁসীৰা পথাৰত কবি হালধৰ পৰিমাণ ৰান উৎসৱ হোৱা মাটি দান কৰে। মাটিৰ সীমা পূৰে নান আৰু গো-বাটী, দক্ষিণ-পূৰে জামু আৰু বেগ গছ, দক্ষিণে বৰ আলি আৰু মোদাক গছ, দক্ষিণ-পশ্চিমে আম গছ, পশ্চিমে বৰ আলি আৰু শিমলু গছ, পশ্চিম-উত্তৰে বৰ বড়গছ আৰু দিদিয়া বিল, উত্তৰে মৈৰ বাপীৰ অৰ্ধাংশ, উত্তৰ-পূৱত পুখুৰী আৰু জৰি গছ। সম্প্ৰতি উদ্ধাৰ হোৱা তন্ত্রশাসনখনৰ মতে কাৰুশাৰাৰ যজুৰ্বেদজ উদৈৱজ ৰাজেশ্বৰ, পৰাশৰ গোজৰ বিস্মুদেৱৰ ভাৰ্যী উমাৰ গৰ্ভত ভৱদেৱ নামৰ কন্যা পুত্ৰৰ জন্ম হৈছিল। বলরহাঁৰ তন্ত্রশাসনৰ জন্মগত বৰ্ষত উক্ত ভৱদেৱক সাংখ্যান কৰিবৰ বাবে উত্তৰ কুলত মৈত্ৰ প্ৰদেশৰ অৰ্ধৰত বিজৰ নামে পথাৰত হুহাজাৰ পৰিমাণৰ ৰান উপাধান হোৱা মাটি দান কৰে। মাটিৰ সীমা পূৰে দিমে জানৰ পূৰ পাৰ, দক্ষিণে মৈৰ জান, বেতনি। দক্ষিণত পাটলি গছ, দক্ষিণ-পশ্চিমত বাৰগছৰ পূৰ পাৰ। পশ্চিমত সপ্তপৰ্ণ গছ (চিতি-গুন) আৰু পিত্তনি। পশ্চিম ফালে জৰি গছ, উত্তৰ ফালে দিমে জান আৰু মলাৰ গছ। উত্তৰ-পূৰ ফালে বৰ্ম গছ।

তাম্রশাসনত উল্লেখিত উত্তরবঙ্গ আৰু দক্ষিণবঙ্গ শব্দ দুটাই সুইতৰ উত্তর পাৰ আৰু দক্ষিণ পাৰকে বুজাইছে। হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীয়ে প্রথমখন ফলিৰ দক্ষিণ শব্দটোৱে সৌহাৰ্ত্ত বৃজাৰ পাবে বুলি সম্ভাৰা অৰ্থ দিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। এতিয়া উত্তর পাৰে উক্তৰ হোৱা তাম্রশাসনত পোৱা উত্তরবঙ্গ শব্দটোৱে উত্তর-দক্ষিণৰ অৰ্থ স্পষ্ট কৰিছে। প্রথমখন শাসনত পদ্মনাথ ভট্টাচাৰ্যই 'সুৱৰ্ণদাক' শব্দটোৰ অৰ্থ পাতশাক বা দাকৰবিহা কৰি শিলিখা গছ বুজাব চুক্তিছে; হৰ্গলি চাহাবে আকৌ 'সুৱৰ্ণবট' কৰি সোনালীবট কৰিছে। সুৱৰ্ণদাক দেখেখকৈ সোণাক গছ। নগাঁও জিলাত সোণাক গছৰ পৰিমাণ যথাক্ৰমে সৰহ। দ্বিতীয় খনত 'সন্তপত' শব্দটো সম্ভৱতঃ পাঠ-উদ্ধাৰৰ বিকৃত্তিত জন হৈছে। হৰ লাগিছিল সন্তপৰ্ণ, মানে চকিয়না গছ।

লক্ষ্যত উক্তৰ হোৱা মূল পাঠ নোপোৱালৈকে মতামত দিয়া টান। ফলিখনৰ আগছোৱাৰ বিষয়-বস্তু, ভাষা আৰু বীজিত সামঞ্জস্য আছে; তথাপি অনুবাদৰ ভাষা পঢ়ি এনে লাগে যেন তাৰ মাজে মাজে লক্ষ্যচয়নত পাৰ্থক্য আছে।

বলৰমাৰ তৃতীয় এখন তামৰ ফলিৰ পাঠ উক্তৰ কৰিছিল ড° প্রজ্ঞাচন্দ্ৰ চৌধুৰীয়ে (অসম সাহিত্য সভা পত্রিকা, পঞ্চদশ বছৰ, ৩য় সংখ্যা)। এই শাসনখন দিক্ৰিপাহাৰ জিলাৰ হাছৰাখাট অঞ্চলৰ ন-মাটীৰ উত্তর বৰবিলৰ পৰা সেই সময়ৰ উপায়ুক্ত জয়চন্দ্ৰ ফুকনে বৃজী আৰু পূৰ্বাত্তৰ বিজ্ঞানত লক্ষ্য দিয়াে। এই তাম্রশাসনখনো তিনিখন ফলিৰ সমষ্টি। প্রথম, দ্বিতীয় আৰু তৃতীয় পৃষ্ঠাত ১৬ শাব্দীক আৰু চতুৰ্থ পৃষ্ঠাত ১২ শাব্দী আৰব আছে। এই তাম্রশাসনখন প্রদান কৰা হৈছিল উপমহা গৌড়ীয় কাছৰাখাৰ যজুৰ্বেদীয় ব্রাহ্মণ পূৰ্ব গৰু পণ্ডিতৰ পতি-

ব্ৰতা ভাৰ্মাৰ গৰ্ভকাত সন্তান, শাস্ত্ৰজ্ঞ, মহা তপস্বী শাস-
দেৱক। হোৱাকাব বান উৎপন্ন হোৱা বাবোনেপন্ন প্রে-
শৰ বপাবেত পাটকত মাটি দান দিছিল বলৰমাৰ বাহু-
পঞ্চম বছৰত। মাটিৰ সীমা পূবে সুমৰিবা বাৰ,
পূব-দক্ষিণে শিমু গছ, দক্ষিণে বেগ গছ, দক্ষি-
পশ্চিমে কদম গছ, পাশ্চম-উত্তবে অংশত গছ, ইহাৰে
আমু গছ, উত্তর-পূবে সোণাক গছ।

আগৰ দুখন শাসনত উল্লেখ থকাৰ দৰে ইয়াত উক্ত-
দক্ষিণ বুলিব নিৰ্দেশ নাই। বলৰমাৰ শাসন চিহ্ন-
খনৰ ভিতৰত এইখনেই প্রথম,— বাজৰৰ পঞ্চম বছৰ;
'কামকপ শাসনাৱলী'ত সন্নিবিষ্টখন দ্বিতীয়,— বাজা
অষ্টম বছৰ; উলুবাৰীখন তৃতীয়,— বাজৰ ষড়দশ
বছৰৰ।

তিনিওখন শাসনৰ সংস্কৃত লেখক একেজন হ'ব
আবৰৰ গঢ়লৈ চাই আৰম্ভকৰ্তা কানিকৰখনো চিহ্ন-
খনৰ একে। দ্বিপি ত্রয়ো; কিন্তু মাজে মাজে
অসমীয়া আখৰে গঢ় লোৱা দেখা যায়। হুদ,
গছ আদিৰ থলুৱা নামক সংস্কৃতীয় গঢ় দিয়াৰ প্ৰয়াস
আছে। হাকপেপৰ বলৰমা আৰু পূৰ্বপদসৰা
বাহুমানী বা বাসুদান আছিল, নতুন চৰ্ণ আছিল।
হাকপেশ্বৰ মূলতঃ অনাৰ্হিম্বীয়া নাম, ইয়াত সংস্কৃতীয়া
কৰা হৈছে।

বলৰমাৰ শাসন কাল খৃষ্টীয় নবম-দশম শতিকা-
পাণ লতাই অৱৰি থকা তামোল গছ আৰু বৃক্ষ
অণক গছৰ ভালৰ পৰা ওলমি থকা ওলাতিয়াৰে
মুশোণিত প্ৰাণজ্যোতিষ নগৰৰ উল্লেখ মন ৰখিব
লগীয়া। সেই সময়ত কামৰূপত বেজ ব্ৰাহ্মণ
সমাগম আৰু ব্যতি থকাৰ প্ৰমাণ পোৱা যায়।
শাসন কেইখনৰ থলুৱা নামত সংস্কৃতীয়া বৰ্ণ
সানি দিয়াত অৱস্থান নিৰ্ণয় কৰাত অসুবিধা হোৱা।

অসমীয়া নাটকত ইউৰোপীয় চৰিত্ৰ

ঐয়াগৰ চোতিয়া

অসমীয়া সাহিত্যত বিদেশী চৰিত্ৰ সৃষ্টিৰ প্ৰচেষ্টা
থিত নথ্য। অগাধা শাখাৰ সাহিত্যৰ তুলনাত
নটহতেই এই আত্মীয় চৰিত্ৰ কিছু উল্লেখযোগ্য বুলি
কথাব পাৰি। পৰ্বাৰনতৰ কালছোৱাত ইংৰাজ আৰু
ইটোপৰ অৰু দেশীয় লোক ভাৰতবৰ্ষত বহু দিন
থি বসবাস কৰিলেও তেওঁলোকে শাসক আৰু
শাসিতৰ মাজত সঘৰ এটা বাহুধান বন্ধা কৰাৰ
সৰণে ভাবাত্তৰ অনমানসত তেওঁলোকৰ প্ৰভাৱ
যোগাত গভীৰ নহ'ল। গতিকেই সাহিত্যতো
এই দেশীয় চৰিত্ৰবিলাক সদায় উপেক্ষিত আৰু
হাচুৱা হৈ ব'ল।

অসমীয়া নাটকসমূহত ইংৰাজ বা ইউৰোপীয়
হাতীৰ চৰিত্ৰবিলাকক সাধাৰণতে দুই ভাগত বিভক্ত
কৰিব পাৰি। (১) প্ৰথমসমত ঠাই পোৱা কল্পিত
ইয়াৰ চৰিত্ৰ আৰু (২) প্ৰকৃতমূলক নাটকত সন্নিবিষ্ট
হোৱা ঐতিহাসিক চৰিত্ৰবিলাক। সামাজিক নাটক-
লোকেত এনে ধৰণৰ চৰিত্ৰ দেখা নাযায়। অনুবাদ
বা অপাৰ্ণিত নাটকবিলাকত প্ৰকাশ পোৱা বিদেশী
নাটকৰ চৰিত্ৰবিলাকক আমি আমাৰ আলোচনাৰ

ভিতৰলৈ অনা নাই। ইংৰাজ চৰিত্ৰৰ সংযোগ কৰি
লেখা হেমেদীয়া নাটক বা প্ৰহসনবিলাক বেছি
ভাগেই ইংৰাজসকলৰ বাস্তৱ কালতেই বচনা কৰা,
যেনে,— প্ৰগুপ্ৰসাদ মঞ্জিলাবকৰাৰ 'মহনী', পদ্মনাথ
গোহাঞিবকৰাৰ 'গাঁওবুঢ়া'।

এই প্ৰহসন শ্ৰেণীৰ নাটকত ঠাই পোৱা ইংৰাজ
চৰিত্ৰবিলাক প্ৰায় একে ধৰণৰ। বেলেগ বেলেগ
বৈশিষ্ট্যপূৰ্ণ চৰিত্ৰৰ সমাবেশ এই নাটকবোৰত দেখা
নাযায়। অসমীয়া ভাষা আৰু বীজিত-নীতিৰ জ্ঞানৰ
অভাৱ হোৱাৰ কাৰণে তেওঁলোকৰ কাৰ্য-কলাপত যি
এক অসঙ্গতিপূৰ্ণ ৰূপ পাইছে, তাকে নাটক-
বোৰত দেখুৱা হৈছে। তেওঁলোকৰ চৰিত্ৰগুণ নাইবা
জাতীয় বৈশিষ্ট্য এই চৰিত্ৰবিলাকৰ মাজত প্ৰকাশ হোৱা

(২৮ পৃষ্ঠাৰ অনুৰত)

সি যি কি নহওক, বলৰমাৰ বাজাৰ চানি সীমা
বিভাৰ আছিল আৰু সুইতৰ দুৰোগাৰ জ্বি তেওঁৰ
কীৰ্ত্তি বিহাৰ পৰিছিল। বলৰমা একম পানী,
মালী, ধাৰিক আৰু ব্ৰাহ্মণীল বজা আছিল।

নাই। মাজে হাস্যকর লবিবেশ এটা সৃষ্টি কৰিবৰ কাৰণে চৰিত্ৰবিলাক ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে। সেই সময়ত অসমীয়া মানুহৰ ইংৰাজী ভাষা-জ্ঞানৰ অভাৱৰ ফলত ইংৰাজসকল লগত কথা-কতৰা পাৰ্টীতে গয়া স্ৰেণীৰ চৰিত্ৰ হি হাস্যকর পদ্য প্ৰকাশ পাইছে, এই নাটকত হাস্যকর সেয়ে এটা প্ৰধান উপকৰণ হৈ পৰিছে। চাহ-বাগানৰ মেমেন্দ্ৰাৰ চাকৰি কৰি অসমৰ ছোৱালী বন্ধিতা কৰি ৰগা, বহুলাৰ আগতে অসমীয়া মানুহক ঘোঁৰা, পাড়ী আদিত উঠি সোৱাত বাহা দিয়া, বিলাসিতাপূৰ্ণ জীৱন ধাৰণ প্ৰণালী,— য'ত কুকুৰ খোৱা ঘৰেই মানুহ থকা যথকৈ ভাল, সুব্যক্তিত্বতা, উলতীয়া কৰ্মচাৰীৰ প্ৰতি কঠোৰ ব্যৱহাৰ, আদি সমসাময়িক ইংৰাজ শাসক শ্ৰেণীৰ

কিত্তম বৈশিষ্ট্য এই নাটকখনত প্ৰকাশ পাইছে। সেই দিশৰ পৰা নাটকখন ডাৰ্পেৰুপী। অসমীয়া শঙ্কৰ বিকৃত উচ্চাৰণ, বাক্য, স্বপ্ন বাক্য আদিৰ ভুল প্ৰয়োগ, অসমীয়া বীতি নীতি, শাসনতান্ত্ৰিক ক্ষেত্ৰত অজ্ঞতা, আৰু মাকীয়ে মেমৰ লগত কৰ্তি-বিবাহিত প্ৰেমালোপ আদিয়ে নাটকখনত হাস্য সৃষ্টিত কিছু সহায় কৰিছে। গতিকে স্ত্ৰীৰ ফলৰ চৰিত্ৰত কিছু অতিৰিক্তন থাকিলেও এই চৰিত্ৰৰ যোগেদি সেই সময়ৰ বাগানৰ মেমেন্দ্ৰাৰ চাহাবৰ চৰিত্ৰ, মনোহাৰী দাৰ্জি ৰবাত চৰিত্ৰটো সফল হৈছে বুলি ক'ব পাৰি।

বৃষ্টি শাসনৰ আদিছোৱা কাৰণ নিৰ্ভীক চিত্ৰ দাৰ্জি ৰবাত নাটক হিচাপে প্ৰধান পোতাঞ্জিকৰকাৰ "পাৰ্ণবুঢ়া" নাটক অসমীয়া সাহিত্য-ক্ষেত্ৰত এখন অতি উল্লেখযোগ্য ৰমেন্দীয়া নাটক। এই নাটকত বৃষ্টিৰ শাসন-প্ৰণালীৰ এটি ঐতিহাসিক চিত্ৰ অঙ্কন কৰা হৈছে। অৰৈতনিকভাৱে চৰকাৰী পাৰ্ণবুঢ়াৰ চাকৰি কৰোঁতে ভোগদন সৰ্বস্বাস্ত হোৱা, চৰকাৰী কৰ্মচাৰীয়ে খোচ খোতা, কুণী বা কাম কৰা মানুহ সংগ্ৰহ কৰা, কানিৰ প্ৰাৰ্ভাৰ,

সমাজত মৌজাবাদৰ প্ৰতিপত্তি আদি সময়সীৰ সমাজবিলাকে এই নাটকত ঠাই পাইছে। সীত-খনত দুজন ইংৰাজ জাতীয় লোকৰ চৰিত্ৰ আয়-মহকুমাৰ পৰাচী চাহাব মিঃ ইয়ং আৰু বিয়ে পৰাচী বৰচাহাব মিঃ স্ত্ৰী। মিঃ ইয়ং অৰ্থাৎ ভাৰা, বীতি-নীতিত অভিজ্ঞ নহয়; ৰিযেই বৰ ফেজত কথা নুবুজাব কাৰণে হাস্যকর পৰিচি সৃষ্টি হৈছে। বৰচাহাব মিঃ স্ত্ৰীক বিফলক কাম হিচাপে অঙ্কন কৰা হৈছে। প্ৰয়োজনই কৰ্ম প্ৰচলিত বীতি-নীতিৰ প্ৰতি বীতশ্ৰুত। ৰিযেই বিচাৰৰ শেষত মিঃ ইয়ং চাহাবে প্ৰেছাৰক কৈ— "ওবেল, এইঠোঁ ডালা দস্তব নাই আছে। কুী জৰদাৰ্জি ডৰিবে। ৪৮৮ কাৰে, ভায় নাই হিবা! পাৰ্ণবুঢ়া কাম কৰিবে, টলৰ নাই পাবে, বৃষ্টি নাই মিসিৰে। কেইটা দস্তব। এই চব বাট বৃষ্টি গুণবতে লেকিবে।" অৱশ্যে তলতীয়া কৰ্মচাৰীৰ চাহাবে ভুলভাৱে বৃষ্টিই তেওঁলোকৰ হাৰ্ণিহি পথ মুকলি কৰাও দেখা যায়।

ঐতিহাসিক নাটকসমূহত অধিক পৰিমাণে ইংৰাজ বা অত ইউৰোপীয় চৰিত্ৰ সংযোগ কৰা দেখিইহ পোৱা যায়। এই চৰিত্ৰবিলাক সাধাৰণতে মিল দেশ আৰু জাতীয়ত্বৰ প্ৰতি অতি সন্তোষন। ঐতিহাসিক নাটকৰ ভিতৰত ১৯৩৭ চনত 'ধৰণ্ডি পিৰাণী' নাটকত নাট্যকাৰ শ্ৰীঅক্ষয়চন্দ্ৰ হাজৰিকাই প্ৰেছাৰ নামৰ পতু'পীজ ছেনেবেলজনৰ চৰিত্ৰ সন্নিবেশ কৰি। পতু'পীজৰ নৌৰাহিনী মৰাঠা সৈন্যবাহিনীৰ হাৰ বিলম্ব হৈছে। সেনাপতি পেজেলাৰত সন্দীৰ্ণ পিতাৰীৰ আগত হাজিৰ কৰোৱা হৈছে। কী টে, লাভ-অপমানত স্ত্ৰিয়মান হৈ পিতাৰীক এটি পিষ্টল বুজিছে— যাত্ৰে স্ত্ৰাৰ থাৰা সি অৰুৱা কৰি অপমানৰ পৰা হাত সাৰিব পাবে। খোঁৱা শিৱাৰীয়ে পেজেলাৰক শাস্তি বিধিৰ বৃষ্টিয়ে, জোঁৱা

পেজেলাৰে কৈছে— "ফিল মি এটু-ওৰাফ্।" দৰ্শক বৃষ্টিয়ে মাই সেনৰ। দৰ্শক এৰিউক মাই কাশ্টি।" পেজেলাৰ এই বেশ-প্ৰেম আৰু হাৰীন মনোহাৰিত বৰি শিৱাৰীয়ে তেওঁক মুকলি কৰি পেজেলাৰক হাজৰাকৰ ৰাজতিন প্ৰেমৰ কথা প্ৰশংসা কৰিছে। ইয়ংসকলৰ ৰাজতৰ কাৰ্য্যছোৱাত ইতিহাসৰ ঘটনাৰ নহয় জড়িত কোনো ইংৰাজ চৰিত্ৰক নাটকত চিত্ৰিত কৰিবলৈ চেষ্টা কৰা দেখা নাযায়। শাসক শ্ৰেণীৰ চৰিত্ৰৰ দোষ-গুণ প্ৰকাশ কৰি সাহিত্য সৃষ্টি কৰা পৰিবেশো সেই সময়ত ভাৰতবৰ্ষত নাছিল। ৰিযেই ৰাহীনতা লাভ কৰাৰ পাছত হাৰীনতা ৰাৰণ যুদ্ধত জড়িত থকা ৰহীদ আৰু ইংৰাজ শাসক বিয়ৰাৰ চৰিত্ৰ নাটকৰোৰত যুক্তভাৱে দৰ্শিত হওঁলৈ ধৰে। শ্ৰীপ্ৰবীণ ফুকনৰ 'মহিৰাস বেদান' নাটকত জজ মিল চাহাৰ আৰু কেণ্ডেইন হুৱইনৰ চৰিত্ৰ হুটা আছে। ইতিহাসৰ মতে স্মৰ অজ চাহাবে কোম্পানীৰ আমোলৰ গাৱন সম্পৰ্কীয় এটি বিপট' দাখিল কৰিছিল। এই বিপটত তেওঁ চৰকাৰৰ সকলো শাসন সম্পৰ্কীয় কাৰ্য-কাজৰ কঠোৰ সমালোচনা কৰিছিল। তেওঁ 'বিপট'ৰ প্ৰধান লক্ষ্য আছিল অসমত ইংৰাজসকলৰ শাসন কটকটীয়া কৰি তোলা। হাত তেওঁ দেশৰ পৰিস্থিতি পৰ্যালোচনা কৰি চৰকাৰক নিৰ্দেশ দিছিল। চাৰি-বন্ধা কৰ্মপেথৰাসিংক কৰাই দিয়ে যে তেওঁৰ পুনৰসংস্থান ভবিষ্যতেও সৰ্বস্বৰ নহ'ব। নাটকখনত মহিৰাস বেদানৰ ফাঁচী ছাৰ ক্ৰিাৰৰ কাৰণে মিল চাহাৰক জড়িত কৰা হৈছে। গুৰুততে মিল চাহাৰ এই হাৰ্ণৰ লগত জোখভাৱে জড়িত নহয়। কেণ্ডেইন হুৱইনৰেই খোটেই কাৰ্য্য গুৰি ধৰিছিল। হুৱইনৰেই পক্ষ-পাৰ্জিয়লকভাৱে গুৰুতৰাৱকৈ বিচাৰ সম্পন্ন কৰিছিল। মহিৰাস বেদানক আৰম্ভণা কৰাৰ কোনো সুবিধা দিয়া নহৈছিল। নাটকত মিল আৰু

হুৱইনৰ চৰিত্ৰ হুটা প্ৰায় একে ধৰণেৰে অঙ্কন কৰা হৈছে। মিল-বেল-কোশলৈ ভাৰতত বৃষ্টি সাত্ৰাজ্য স্থাপন কৰাই তেওঁলোকৰ লক্ষ্য। তাকে কৰিবলৈ জীতি, প্ৰদোভন, বিভেৰ-সৃষ্টি আদি সকলো উপায় অবলম্বন কৰা হৈছে। ৰিযেই মিল আৰু হুৱইনৰ ইহ পৰিছে সাত্ৰাজ্যবাদী ইংৰাজ শক্তিৰ যুগপাত। তেওঁলোকৰ কাৰ্য-কলাপৰ মাজেদি ৰাজ্য-কীৰ্তনৰ চিত্ৰা-বৈশিষ্ট্যটোক ইংৰাজসকলৰ সাত্ৰাজ্যবাদী আমোলাস্ত্ৰিক চৰিত্ৰৰ সাধাৰণ লক্ষণৰে প্ৰকাশ পাইছে। ৰিযেই চৰিত্ৰ হুটাৰ ভাৰ-চিত্ৰৰ মাৰুতো সুকীয়া ৰাজসভা উপলক্ষি কৰিব নোহোৱি। নগাঁও নাট্য সমিতিৰ দ্বাৰা প্ৰকাশিত 'পিয়লি ফুকন' নাটকত অসমৰ হাৰীনতা সুবাই আনিবৰ কাৰণে সন্দন বৰ-ফুকনৰ পুত্ৰক পিয়লি ফুকনে কৰা ৰক্তাক্ত বিদ্ৰোহৰ কাহিনী পৰিবেশন কৰা হৈছে। এই নাটকত কেৰ্ণেল কুশাৰ, নিউটিল, মেখৌ বাৰিহেও পাহাৰী চাহাৰ আৰু কাৰ্তিক লত্তা টমৰ চৰিত্ৰ আছে। কেৰ্ণেল কুশাৰ, কেণ্ডেইন নিউটিল আৰু লেফটেনেণ্ট মেখৌ পিয়লি ফুকনৰ বিদ্ৰোহৰ সময়ত অসমত চৰকাৰী বিদ্ৰোহ আছিল। পিয়লি ফুকন আৰু তেওঁৰ সহ-যোদ্ধাসকলৰ বিচাৰ-কাৰ্য্য পৰিচালনা কৰিছিল কেণ্ডেইন নিউটিল চাহাবে। তেওঁই বোপৌজীক থকা কমিছনাৰলৈ ফাঁচীৰ অনুমোদন স্ত্ৰিাৰি লেখিছিল— The Agent to the Governor General to whom the proceedings were forwarded, confirmed the verdict on Pe li and Jeuram in spite of their less guilty and both of them were ordered to be hanged immediately since deterrent punishment was then considered absolutely necessary to stop recrudescence of similar uprisings. (Proceeding of the Criminal Court of the Agent, Cherrapunji, August 6, 183০.)

কিছু ফাঁচীৰ হুকুম অহাৰ আগতেই ১৮৩০ চনৰ ৩০ জুনত নিউৱিল চাহাবৰ ঘোৰহাটত মৃত্যু ঘটে। তেওঁৰ পাছত মেথী চাহাবে আহি পিয়লি ফুকন আৰু কীৰ্ত্তামক ফাঁচী দিয়াৰ ব্যৱস্থা কৰিছিল। নাটকখনত কৰ্ণেল কুপাৰক পিয়লি ফুকনৰ বিচাৰক হিচাপে দেখুওৱা হৈছে। কেপ্তেইন নিউৱিল চাহাবৰ চৰিত্ৰ মদিৰাম দেৱান নাটকৰ ৪১-৪২ৰ অঙ্কৰূপ। বিদ্রোহ বন্দন আৰু কোমী বিচাৰৰ উদ্যোগ হৈছে নিউৱিল চাহাব। মদিৰাম দেৱান নাটকৰ দৰে এই চৰিত্ৰকেইটাত বুঢ়ী চৰকাৰৰ ভাৱনাত লোকৰ প্ৰতি পক্ষা-হেৰ মনোবৃত্তি আৰু সাম্ৰাজ্যবাদী ভাৱৰ প্ৰত্যেক স্বৰূপে ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে। চৰিত্ৰকেইটাৰ সুকাঠা সুকাঠা ভাৱ, অনুকৃতি বা চৰিত্ৰগত বৈশিষ্ট্য প্ৰকাশ পোৱা নাই। শ্ৰীঅতুল চন্দ্ৰ হাজৰিকাক 'টিকেক্সাৰ' নাটকতো অসমৰ চিফ কৰ্মচাৰীৰ মিয়া কুইণ্টন, এক্সেপ্ট গ্ৰিমউড—প্ৰধানকৈ এই দুটা চৰিত্ৰ আছে। এই চৰিত্ৰ অক্ষয়ৰ ক্ষেত্ৰত নাট্যৰূপে অসমীয়া নাটকত ইংৰাজ চৰিত্ৰ সৃষ্টিৰ সৰ্বাধাৰ নীতিকেই অনুসৰণ কৰা দেখা যায়। গতিকে চৰিত্ৰকেইটাৰ ব্যক্তিগত প্ৰকাশ পোৱা নাই। 'কুলশ কোঁৱৰ' নাটকত নাট্যকাৰ শ্ৰীকৃষ্ণেন শইকীয়াই চাৰ্জেন্ট গ্ৰে (Sergeant Clay) আৰু মেজৰ গ্ৰে (Major Gray) চৰিত্ৰ দুটা চূড়ান্তপৰায়ণ আৰু শঙ্কল বিষয়া হিচাপে দেখুৱাইছে। মদৰ বটলৰ খোচা পালে তেওঁলোকে মানুহক টিকা দিলে। এই নাটকৰ বিচাৰকজন ইংৰাজী ভ্ৰম্ৰলোক। তেওঁক কেৱল বিচাৰণ ব্যৱস্থাৰ কাৰণে নাটকত উপস্থিত কৰা হৈছে। শ্ৰীবিপ্লৱ বৃঢ়াখোহাঁইৰ খাৰা বচিত 'পূৰ্ণানন্দ বৃঢ়াখোহাঁই' নাটকত কেপ্তেইন ওয়েলিচৰ চৰিত্ৰ সন্নিবিষ্ট হৈছে। তেওঁ অসমত বেপাৰ কৰিবৰ কাৰণে পূৰ্ণানন্দ বৃঢ়াখোহাঁইৰ অনুমতি বিচাৰি

আহিছে। কিন্তু পূৰ্ণানন্দ বৃঢ়াখোহাঁইয়ে তেওঁক বেপাৰ কৰিবলৈ অনুমতি দিয়া নাই। ওয়েলিচ কৈছে—“লোকিন হামিলোক বেপাৰ কৰিব, মেন নাই লৰে।” পাছত তেওঁ আকৌ পূৰ্ণানন্দক জাৰি বন্দন মান দেশলৈ সহায় বিচাৰি যোগাৰ কৰা অনাইছে। বন্দনক যে ইংৰাজে সহায় কৰা নাই, তাকে ব্যক্ত কৰিছে। কাৰণৰ পৰ্যৰ জেনেবেল লৰ্ড কৰ্ণওয়েলিচ আহোম ৰাজ্য দৌৰাখাখোহাঁইৰ অনুৰোধে মন্ত অসমত গঢ়ি বন্ধাৰ কাৰণে ১৭৯১ চনত এটা 'সেৱাহাৰিনী' অফিচৰ কাৰণে অসমলৈ আহিছিল। ইয়াৰ জাৰ্জৰ তেওঁ মৰাঠা 'সৈন্যবাহিনী' বিকতে পঠোৱা অফিচ যানত বন্দনত প্ৰৱৰ্তন কৰিছিল। ১৭৮১ চনত ওয়েলিচ কেপ্তেইন পদলৈ উন্নীত হয়। ওৱেনে বেঞ্জীৰ তেওঁৰ সমৰ-নিপুণজ্ঞাৰ কাৰণে এখন জৰ্জৰান কাপলোৱাত তেওঁ মেজৰ উপাধি লাভ কৰে আৰু ১৭৯৬ চনত তেওঁ লেফটেনেণ্ট কৰ্ণেল পদত অধিষ্ঠিত হয়। বৃঢ়াখোহাঁইৰ নাটকত ওয়েলিচৰ চৰিত্ৰৰ এই কৃষ্ণত্বপূৰ্ণ ৰূপৰ কোনো পৰিচয় সূচী উঠা নাই। শ্ৰীমুখল দাসৰ '১৮৪৭' নামৰ নাটকত মিঃট. ব্ৰাক ইংৰাজ 'সৈন্যবাহিনী'ৰ চৰিত্ৰৰ মাজেদি লম্ব, মজৰ্জা প্ৰকাশিত হৈছে। এতিয়াৰলৈকে আমি গৈছে অসমীয়া নাটকসমূহৰ 'শৰ' নিঃসৃত কৰিব পৰা য়ে ইংৰাজ বা ইটোপোপীৰ চৰিত্ৰৰ সমাবেশৰ ক্ষেত্ৰ আমাৰ নাটক আক্ৰমণী বা বৈচিত্ৰপূৰ্ণ নহয়। ওপৰত উল্লেখিত নাটকসমূহতো এনে ধৰণে চৰিত্ৰ-বিলাক নাটকৰ ঘটনাৰ নিয়ন্ত্ৰণ প্ৰয়োজনত সন্নিবিষ্ট কৰা হৈছে। সেই কাৰণেই চৰিত্ৰবিলাকৰ চিত্ৰণ উপস্থাপন প্ৰায় একঘেয়া (?) আৰু বৈচিত্ৰহীন হৈ পৰিছে।

অসমীয়া ভাষাত উচ্চাৰণ-সমস্যা

বিশ্বাক্ষয় ছাত্ৰাৱ

ভাষাত উচ্চাৰণ-সমস্যা আছে কাৰণেই 'বন্দন' বা 'কোঁটিনি'ৰ বিভ্ৰাট হয়। 'শ', 'স' আৰু 'ৱ' তিনিওটা বৰ্ণৰ উচ্চাৰণ সুকীয়া হ'লেও ভাষাত তিনিওটাৰে উচ্চাৰণ একেই। সেই বুলিয়েই এই তিনিওটাৰ পৰিভ্ৰেট এটা বা দুটাৰে ব্যৱহাৰ হ'ব লাগে, এনে হোৱা ৰুচিত। সংস্কৃত তৎসম শব্দ টুক সংস্কৃতৰ বৰ্ণৰূপে ৰাখিব লাগে। সংস্কৃতত 'শুক্ল' বা 'জীৱ' 'চক্ৰ' যদিও, অসমীয়া ৰূপে 'শুক্ল' 'জীৱ' কৰা হয়। তেনেকৈ অসমীয়াত আমি উচ্চাৰণ কৰিব লগা হয়—আশীৰ্বাদ, বিদেহবণ, গণেশ, বহুবল আদি। কিন্তু নামবাচক শব্দ কুল (কুলেন) বা 'সুবেশ' (চুবেচ) ৰ উচ্চাৰণ 'সুবে' বা 'চুবেচ' হ'লেও বানান এনেদৰে হ'ব নাগোৱা। সেইবাবে 'সম্ভালী' আদিবো উচ্চাৰণ ভ্ৰমণী 'চক্ৰ' জোঁটনি হ'ব নাগোৱা।

'শ', 'স' ক 'চ' বা 'ছ' ৰে লেখাৰ স্বাধীনতা ৰিসে আমাৰ প্ৰচলিত উচ্চাৰণৰ 'অসম' শব্দটোৱেই-ওটা 'অস' আৰু 'অসমীয়া' শব্দটোৱেই 'অসমীয়া' হৈ পৰিব। 'শ' ৰ উচ্চাৰণ অসমীয়া বৈশিষ্ট্য নহা কৰাৰ কাৰণেই আমাৰ 'আকাৰ্য্যবাদী' জগদ অসমীয়া ৰূপে 'আকাৰ্য্যবাদী' হোৱা নাই? 'শ'ৰ উচ্চাৰণ 'চ' বা 'ছ' লৈ এৰি দিলে অসমীয়া হোৱাৰ। এনে কথাত অসমীয়া

ভাষাটোৰ বৈশিষ্ট্য বৈ আছে। কেৱল 'শ', 'স' আৰু 'স'-ৰ আগত বা পিছত কোনো বৰ্ণ যোগ হ'লে তাৰ উচ্চাৰণ 'চ' 'ছ' বা 'ছ' ৰ নিচিনা হয়। যেনে:—গ্ৰীষ্ম, বিদেহবণ, পুৰুষাৰ, পৰিভ্ৰাণ, উদ্দেশ্য, আশাছা, নমস্কাৰ, কৃষ্ণ, শ্ৰম ইত্যাদি। কোনো কোনোৱে আকৌ অসমীয়াত বন্ধা কৰাৰ কাৰণে 'বিদেহবণ'ক 'বিশ্লেষণ' বুলি উচ্চাৰণ কৰা জনিছোঁ; কিন্তু এনে হ'ব নাগোৱা।

'শ', 'স' ৰ ওপৰত বেক্ () ব্যৱহাৰ হ'লে ইয়াৰ উচ্চাৰণ অসমীয়া ৰূপে হয়। যেনে—হৰ্ষ, পৰামৰ্শ, বৰ্ণা ইত্যাদি।

বিদেশী নামবাচক শব্দবোৰত সেই ভাষাৰ উচ্চাৰণ বন্ধা কৰা উচিত। Shakespeare আৰু Shelley অসমীয়াৰে লেখোঁতে—শেণ্ডাৰিয়েৰ, শেলী • লেখা উচিত। গতিকে Sh - ৰ কাৰণে 'শ' বা 'ছ' ব্যৱহাৰ বুদ্ধিসঙ্গত। 'মোপাটা' ইংৰাজীত লেখোঁতে ফৰাচী ভাষাৰ দৰে Maupassant বানান লেখা হয়; কিন্তু উচ্চাৰণ ফৰাচীৰ দৰে 'মোপাটা' কৰা হয়। লেখা হিচাপে উচ্চাৰণ কৰিলে 'মোপাচাট্ট' হ'ব।

চ আৰু ছ - ৰ ব্যৱহাৰ অসমীয়াত প্ৰচলিত ৰূপে থকাই ভাল। বহুলা ভাষাত চ আৰু ছ - ৰ স্পষ্ট উচ্চাৰণ থকাৰ দৰে অসমীয়া ভাষাত ইয়াৰ উচ্চাৰণ

মানান হেমাফোন ধৰণে হ'ব লাগে। পঢ়োঁতে যদি তেনে উচ্চাৰণ নহয়, তেন্তে সেই সহজে ভাবিব লগীয়া নাই। যেনে:— পঢ়া, কঢ়া, দঢ়া, বঢ়া, বঢ়িয়া, বাঢ়নী, বঢ়া আদিত 'ঢ' ব উচ্চাৰণ বা জোঁটনি থাকিবই লাগিব। যদি কোৱা যায়— 'তেওঁ বিছনাতে পৰি পঢ়ি আছে'— তেন্তে ইয়াত 'পৰি' আৰু 'পঢ়ি' ব পাৰ্থক্য 'ব' আৰু 'ঢ' ব ব্যৱহাৰৰ দ্বাৰাহে পৰিষ্কাৰ হৈছে। সমসৌকৰণ কৰিবলৈ গৈ দুইটা উঠাই এটা 'ব' কৰা নিশ্চয় বিপদজনক কথা হ'ব।

কিছু 'ড' ব উচ্চাৰণ যিস্থেহু 'ব' ব নিচিনাকৈ হয়, সেই কাৰণে বহু ক্ষেত্ৰত 'ব' বে লেখিব পাৰি। যেনে:—

- দেউ — বেব
- ঘড়ী — ঘৰী
- গাড়ী — গাৰী
- বড়ী — বৰি
- বড়শী — বৰশী
- বড় গছ — বৰ গছ
- নিবিড় — নিবৰি

* প্ৰথমটোত লেখক বক্তৃতাৰ মতেহে প্ৰকাশ পাইছে। এই দিশত বিজ্ঞান-সম্ৰত বীতিৰ লেখা ঘোৰেৰে আক্ৰান্ত কৰা হ'ল। যথাসময়ত পালে পত্ৰিকাৰ পৰবৰ্তী সংখ্যাত প্ৰকাশ কৰা হ'ব।

—পত্ৰিকা সম্পাদক।

বড়া — বৰা

সেই বুলি 'জড়' শব্দৰ 'ড' ওচাই 'ব' বে 'ব' বুলি লেখিব নালাগে। কাৰণ 'জড়' শব্দটো বিশেষ অৰ্থ প্ৰকাশ কৰে। মুঠতে কোনো ব'ৰা বৰ্ণ পৰিত্যাগ কৰাত আমি নাই।

শব্দমালা সঙ্গ্ৰহান নকৰিবলৈ আৰু বেছি বেছি মেলিব সৃষ্টি নকৰিবলৈ হলে প্ৰশস্ত উপায় সৈ-সম্প্ৰতি যিবোৰ শব্দ প্ৰচলিত ধৰণে উচ্চাৰিত হৈছে সেইবোৰ তেনেকৈয়ে থাকিবলৈ যিহা; আক্ৰমণে শব্দ বৈয়াকৰণিক নীতিৰে সিদ্ধ হৈছে, তেনে তেনেকৈয়ে লেখা। ইয়াকে নকৰিলে আমৰ মালা হঠাৎ বৰ দুখীয়া হৈ পৰিব। সমস্যা সমাৰ কৰিবলৈ গৈ আৰু সমস্যাৰ সৃষ্টিহে কৰা হ'ব। শব্দৰ বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ জোঁটনি য'ত আছে, তা উচ্চাৰণ-সমস্যা থকা একেবাৰে স্বাভাৱিক। ই সমস্যা সৃষ্টি হয়, তাত সমাধানৰ ব্যৱস্থা গ্ৰহণ বাহুনিয়। ওপৰত আঙুলিয়াই দিয়া কথাখিনি পৰা উচ্চাৰণ-সমস্যাৰ লগতে জোঁটনিৰ মধ্য কিছু কমিৰ বুলি আমি পুৰ বিয়াস ৰাখিছোঁ।

উপনিষদৰ ব্ৰহ্ম-জিজ্ঞাসা

ব্ৰহ্মণীকান্ত শৰ্মা

(পূৰ্বানুবৰ্তী)

যেৰ সাহিত্য আৰু ভাষাত ভাগত প্ৰবাহিত ব্ৰহ্ম-জিজ্ঞাসাৰ ভাবৰ দু'কিটো উপনিষদসমূহত প্ৰবল গ্ৰহণহীনত পৰিণত হ'ল। বেদবেই শ্ৰেষ্ঠ অংশ উপনিষদসমূহ। এই উপনিষদবিলাকতেই ব্ৰহ্ম-বিষয়ক জ্ঞানাত্মক পৰ্যায়তম কণ্ঠ প্ৰকাশ পাইছে। বেদৰ জ্ঞানাত্মক অন্তৰ্ভুক্ত উপনিষদবিলাকে কৰ্মকাণ্ডৰ ওপৰত গুৰুত নিদি ব্ৰহ্ম-জিজ্ঞাসাৰ ওপৰতহে দিলে। অতীতৰ স্থান দোখ হ'ল আৰু ই ব্ৰহ্ম-জিজ্ঞাসাৰ স্মাৰক স্থান পালে।

যেৰ মনুবিলাকৰ কল্পে জগতৰ আৰম্ভণ্যৰ উদ্দেশ্য নাই। বৰল, মনুবিলাকত সাংঘাতিক অত্যাধৰণ যাব প্ৰাৰ্থনা কৰাহে দেখা যায়। উপনিষদবিলাকত যত্নহ লাভ কৰা বা যত্ন-ভয়ৰ পৰা মুক্তি পোৱাৰ লগত অতিক গুৰুত দিহা হৈছে, আৰু সেই দেখি ব্ৰহ্ম-জিজ্ঞাসা বা ব্ৰহ্ম-বিদ্যাই উপনিষদবিলাকৰ দাই ইলপোতা। উপনিষদবিলাকৰ মুখ্য উদ্দেশ্য কোনো পৰ্দিত তত্ত্ব উপনীত হোৱাটো নাছিল। অমি-জিগতে গভীৰ মানত আশ্ৰয়প্ৰাপ্ত সন্তোষত আধ্যাতিক সন্তোষই আনিবলৈ কৰিছিল আৰু কেইলোকৰ আধ্যাতিক অভিজ্ঞতাৰ দ্বাৰা অশান্ত মানব জগত লাভি আৰু মুক্তিৰ আনন্দ আনি দিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। তেওঁলোকে উদ্দেশ্য সিদ্ধিৰ বাবে ব্ৰহ্ম-জিজ্ঞাসাই উৎকৃষ্ট পন্থা বুলি বিবেচনা কৰিছিল।

এই জিজ্ঞাসা বা বিদ্যাই উপনিষদতো দাৰ্শনিক ৰূপ পোৱা নাই; ব্ৰহ্মসূত্ৰ বা বেদান্ত দৰ্শনতহে ইয়াৰ দাৰ্শনিক ৰূপ দেখিবলৈ পাৰ্তী।

উপনিষদৰ ব্ৰহ্ম-জিজ্ঞাসা বা ব্ৰহ্ম-বিদ্যা শিকোৱাৰ প্ৰদাঙ্গী কেনে চিন্তাকৰ্মক আৰু অভিনৱ আছিল, তাক আমি তলৰ দুখীত কেইটাৰ পৰা বুজিব পাৰোঁ। ই অত্যন্ত বাহ্যিক আৰু পোনপটীয়া ধৰণৰ আছিল। হাৰদোষা উপনিষদত বেৰাৰাজ ইন্দ্ৰ আৰু দৈত্যাৰাজ বিবেচনাত সমিধ হাতত লৈ গুৰু প্ৰজ্ঞাপতিৰ শিষ্যৰ স্বীকাৰ কৰি তেওঁৰ ওচৰত আৰ্যতত্ত্ব তথা ব্ৰহ্মতত্ত্ব শিকাৰ কাহিনী বৰ্ণনা কৰা আছে। ব্ৰহ্মপতিৰে ইতিপূৰ্বে আৰ্যৰ অধেঘন কৰিলে দিহা উপদেশকৰ কৰ তেওঁলোকে তনিলৈ পাইছিল। শিছ উপবাকীৰ অভিপ্ৰায় জানিব পাৰি ব্ৰহ্মপতিৰে ইন্দ্ৰ আৰু বিবেচনাক কলে, "এই যে চকুৰ ভিত্তত পুৰুষ অৰ্থাৎ পুৰুষাকাৰ দেখা যায়, য়েৰে মোৰ দ্বাৰা কথিত আৰ্য্য; আৰুও এৰে অমৃত (মৰণ বহিত), অজ্ঞান অময়, অক এৰেই ব্ৰহ্ম।" শিছ উপবাকীৰে চকুৰ ভিত্তত পৰা পুৰুষৰ ছায়াৰ আৰ্য্য বুলি শব্দিলাত আৰু পুনৰায় গুৰুত সুবিছিল, "তপস্বী, পানীত আৰু দাগেণ আনিতো এই ছায়া দেখা যায়; ইয়াৰ ভিত্তত কোনটো আপোনাৰ কথিত আৰ্য্য?" গুৰুৰ কলে, "এই সমস্ত জ্ঞানিত এই আৰ্য্যকেই

বেলা যায়।" শিলা দুজনাই নিজৰ ছাত্ৰকেই আছা।
বুলি ভাবি ভ্রমত পৰিছিল।। প্রজ্ঞাপত্ৰিয়ে এই ভ্রম
দূৰ কৰিবলৈ পুনৰায় তেওঁলোকক ক'লে, "পানীৰে
ভৰা চৰিয়াত নিজ নিজ প্ৰতিবিম্ব চোৱা। আৰু
আত্মৰ সম্বন্ধে যি বুদ্ধিৰ সোৱাৰা, মোক ক'বা।"।
তেওঁলোকে প্ৰতিবিম্ব চাই একো নোকেৱাত গুৰুৱে
আকৌ সুমিলে, "কি দেখিলা?" তেওঁলোকে ক'লে,
"সমস্ত আত্মকেই, সোমৰ পৰা নখলৈ আত্ম প্ৰতিবিম্ব
দেখিছোঁ।" তেওঁলোকৰ ছাত্ৰাভ্যুত্থম দূৰ কৰিবলৈ
প্ৰজ্ঞাপত্ৰিয়ে ক'লে, "তোমালোকে পৰিষ্কাৰ-পৰিষ্কাৰ
হৈ (অৰ্থাৎ নখ-চুলি কাটি) ভাল কাপোৰ আৰু
অলঙ্কাৰ পিন্ধি আকৌ চৰিয়াৰ পানীত নিজকে
চোৱা।"। এইদৰে চোৱাত গুৰুৱে তেওঁলোকক আকৌ
সুমিলে, "কি দেখিছা?" তেওঁলোকে উত্তৰ দিলে,
"হে ভগৱন, আমি যেনেদৰে ভাল কাপোৰ আৰু
অলঙ্কাৰ পিন্ধি আৰু নখ-চুলি কাটি নিজকে
সজাইছোঁ, পানীৰ ছাত্ৰকো তেনেদৰেই দেখিছোঁ।"।
গুৰুৱে তেতিয়া ক'লে, "এয়েই আৰু, এয়েই অমৃত
আৰু অভয়, আৰু এয়েই ব্ৰহ্ম।"। অবিবেকত অন্ধ
হৈ উভয় শিষ্যই নিজকে কৃত্যৰ বুলি ভাবি ঘনমুঢ়া
হ'ল। গুৰুৱে দেখিলে যে শিষ্য দুজন প্ৰকৃততে
আত্মক নমনাইকেৱে গুচি গ'ল। অসুৰবাজ বিবেচনে
নিক বাল্যলৈ গৈ নিক দেখেই আত্মা বুলি অৰ্থাৎ
দেহাধ্যায়ৰ প্ৰচাৰ কৰিলে। সাধ্বিক বুদ্ধিগ্ৰামৰ
বেৰবাজ ইন্দ্ৰৰ মনস্ত সংশয় উপজিল। তেওঁ চিন্তা
কৰি চালে যে দেহৰ পৰিৱৰ্তনৰ লগে লগে যদি
আত্মাৰ পৰিৱৰ্তন হয়, দেহৰ বিনাশৰ লগতে আত্মাৰো
বিনাশ হ'ব। গতিকে, এনে আত্ম-জ্ঞানৰ পৰা একো
লাভ নাই। তেওঁ বাচন পৰা উলটলি, আৰু গুৰুত
নিজ সংশয়ৰ কথা ক'লে। তেওঁ নিজকে আৱগতন
লাভৰ অধিকাৰী প্ৰমাণিত কৰিলে। ইয়াৰ পাছত
বহু দিন ব্ৰহ্মৰূপ ব্ৰত ধৰি থাকি গুৰুৰ সহায়ত ক্ৰমে
দেহাধ্যায়ৰ অভিজ্ঞতাসিদ্ধি আত্মা আৰু অতীন্দ্ৰিয়

আত্মাৰ স্বৰূপ পাব হৈ গৈ দেৱবাজ ইন্দ্ৰই অৰ্হাৰ
পৰমাৰ্থৰ বা ব্ৰহ্মা জ্ঞান লাভ কৰিছিল।

ছান্দোগ্য উপনিষদৰে মঠ অধ্যায়ত কবি উদ্ধাৰ
পুস্তক য়েতকেতুক আত্মতৰ শিক্ষা বিৰ্ত্তে পুস্তকে
সুমিলে, "ভগৱন, অস্তিত্ব স্থল আৰু নামৰূপবিধি
এই পুৰিষ্কাৰ জগৎ, তাতকৈ অস্তৰ দৃশ্য আৰু
নাম-ৰূপ বস্তুত সন্তান-স্বৰূপ সং ব্ৰহ্মৰ পৰা কেৱে
উৎপন্ন হয়? ইয়াক আপুনি দৃষ্টাৱৰণ থাৰা পুনৰায়
মোক বুজাই দিয়ক।" কথাটি হৃদয়গ্ৰম কৰাওঁ
উদ্ধাৰকে পুস্তকে ক'লে "সোঁ বস্তুগতাসৰ পৰাওঁ
এটি অনা।"। য়েতকেতুৱে গুটি এটা আনিলে য়ে-
তকে ক'লে, "ইয়াক ভাৰা।"। পুস্তকে ভাৰিলে
দেউতাকে ক'লে "ইয়াৰ টুকুৰা এটা আকৌ ভাৰা।"
য়েতকেতুৱে আকৌ ভাৰিলে। তেতিয়া দেউতাকে
সুমিলে, "ইয়াৰ ভিতৰত কিবা দেখিছানে?" পুস্তকে
উত্তৰ দিলে, "ভগৱন, একো নাই, একো য়েৰো
শোয়া নাই।" তেতিয়া দেউতাকে ক'লে, "ভাৰা, ঠোঁট
ওথা গুটিটোৰ মাজত যি বীৰুণ্য তুমি বেৰি
পোতা নাই, সেই সূক্ষ্ম অণুৰ পৰাওঁ এই বৰাতকৈ
গৰুডালৰ উৎপত্তি হৈছে। সূক্ষ্ম আত্মৰ সহায়ত
সৰুলা বয়ৰ অস্তিত্ব নিহিত আছে। য়ে সোঁ
এৱে আত্মা আৰু তুমিত সেই আত্মা, য়েতাকুঁ।"

যকা বস্তুও য়ে প্ৰত্যাকনহয় আৰু অৱ প্ৰচাৰে য়ে
উপলব্ধি হয়, সেই কথা অধি উদ্ধাৰকে তলৰ দৃষ্টাৱ
সহায়ত পুস্তকেৰ হৃদয়গ্ৰম কৰালে। বাপেৰে কে-
কেতুক ক'লে, "এই সোণৰ টুকুৰাটো পাৰা ঠোঁট
পানীত ডুৰাই ৰাখি পাছত কাইলৈ বাতিপুৰা নো
ওভাবলৈ আঁহবা।"। তেওঁ নিজকে আৱগতন
পুৰা দেউতাকৰ ওভলৈ য়েৱাত দেউতাকে ক'লে,
"বোপা, কাৰি বাতি যিটো সোণৰ টুকুৰা পানীত
পেলাওঁ য়েখিলা, সেই টুকুৰাটো লৈ আহাঁ।" য়ে-

কেৱে পাৰাটোৰ পানী আলোকিত কৰি লোণ-
ৱেৰৰ অস্তিত্বৰ গম নাশালে। দেউতাকে ক'লে,
"পানীত পেলাই য়েৱা নিমখৰ টুকুৰাটো পানীত
য়েকৈ বিলীন হৈ আছে, তাক জানিব খোজা
দি হৈ পানীৰ অকাৰৰ পৰা অলপ ৰাই চোৱা।"
য়েতকেতুৱে ক'লে। দেউতাকে সুমিলে, "কেনে
জাৰিহে?" "লুণীয়া।"। "মাজৰ পৰা অলপ ৰাই
জাৰিহে?" "লুণীয়া।"। "আৰু, তল ভাগৰ পৰা অলপ
ৰাই চোৱা।" কেনে লাগিহে?" "লুণীয়া।"। "আৰু,
পানীৰি পেলাই দি মোৰ ওভলৈ আহাঁ।"।
য়েতকেতুৱে ক'লে আছিল। দেউতাকে ক'লে, "পানীত
পেলাই দিয়া সোণৰি নি সৰুলা সমস্তত পানীতেই
ৰাখে। তিত পানীত থকা সোণৰি য়েইকৈ
সুখি বেৰিলা পোৱা নাই, য়েইকৈ স্কিকি, অল
জাক তেজৰ পৰিৱৰ্তি স্বৰূপে দেহত অৱস্থিত সং
সৰুলা তুমি বেৰিবলৈ পোৱা নাই। আভলতে এই
স বস্তু বেহৰ ভিৰলতে বিদ্যমান আছে।" তেতিয়া
য়েতকেতুৱে দেউতাকক ক'লে য়ে লৱণ কণিকাৰ
লক্ষিত চকু নাটীয়া তপেঞ্জিয়ৰ থাৰা ধৰিব পৰা নাই;
তলৰ জিৱৰ থাৰাৰে বুদ্ধিৰ পৰা গৈছে। সেইদৰে
লক্ষণ সুল কাণৰ সং বস্তুক তিন্দ্ৰিয়বিলাকৰ থাৰা
উলব্ধি কৰিব নোৱাৰিলেও, অইন কি উপাৰেৰে
পৰা ৰাখ, তাক বুজাই দিব লাগে। দেউতাকেও
থাৰ পাছত চিন্তাকৰকৈ দৃষ্টাৱৰণ থাৰা সেই উপায়ৰ
কথা বুজাই দিলে।

উপনিষদৰ যুগত গুৰুৱে শিষ্যক ব্ৰহ্মবিদ্যা শিক্ষা
দিয়া উপবিভূ নামা আলোচনাৰ মাজেদি অধি-
ৱলৰ মাজত ব্ৰহ্ম-বিদ্যাৰ চৰ্চা হৈছিল। এই সম্বন্ধত,
হনক-মাজলৰে, যাজবল্ধ্য-পাৰ্শী আৰু যাজবল্ধ্য-
য়েৱেীৰ মাজত হোৱা আলোচনা আৰু বিতৰ্ক
আদিৰ কথা উল্লেখ কৰিব পাৰি। এই আলোচনাৰ
ধৰি হে কেৱেতেই জনকৰ বাহুসভা আছিল।

ব্ৰহ্মজিজ্ঞাসাত কেনে ধৰণৰ প্ৰশ্নই অধিবিলাকৰ মন
আলোকিত কৰিছিল, য়েতাবস্তুৰ উপনিষদৰ তলৰ
প্ৰশ্ন কেইটাৰ পৰা অধি বুদ্ধিৰ পাৰোঁ :-

কিং কাৰবা অৰু কৃত্বঃ য়া জাগ্য

অধিৱাম কেন জ চ সাপ্ৰতিষ্ঠাঃ।

অধিষ্ঠিতাঃ কেন সুবেৰেবে

বৰ্গমহে ব্ৰহ্মবিদ্যা ব্যৱস্থাম্।। ১১২

অৰ্থাৎ, জগতৰ কাৰণ ব্ৰহ্ম কেনে? কৰণ পৰা
ব্ৰহ্মৰ উৎপত্তি? কিহৰ থাৰা ব্ৰহ্ম জীয়াই থাকে?
তেওঁৰ অৱস্থিতি ক'ত? আমি কাৰ থাৰা সুৰ-
ভুত প্ৰেৰিত হৈ সংসাৰ-যাত্ৰা নিৰ্বাহ কৰোঁ?
এনেবাৰ প্ৰশ্নৰ উত্তৰ অধিসকলে গভীৰ ব্যানত
যজ্ঞা(intuition)ৰ য়েপেদি বিচাৰি পাইছিল।
বুধবাণক উপনিষদৰ অধিৱে প্ৰথমত কৈ উঠি-
ছিল, "বিজ্ঞাতামৰে কেন বিজানীয়াং?"। তেওঁ
নিমিল বিশ্বৰ ব্ৰহ্মী আৰু সাকী, তেওঁক জনা থাৰ
কেনেই? অৰ্থাৎ জ্ঞান উৎপত্তিৰ বাবে অধিবিলাকী
বিষয় আৰু বিষয়ৰ ভেদ তেওঁত মান গৈ আছে।
আকৌ, এই উপনিষদতে কোৱা হৈছে, "অধিজ্ঞাতঃ
বিজ্ঞাতঃ", অৰ্থাৎ তেওঁ অজ্ঞায় হৈছে বিজ্ঞাতা।
ছান্দোগ্য উপনিষদত কোৱা হৈছে, "আধিৱাৰণ-
দাত্ৰ্যোপবিদীভান্দ্যা পশুপাদ্যা। সুবস্ত্যাদ্যা অধিপিতঃ
আত্মোত্তৰত আধিৱৰং সৰ্বমিতি।" অৰ্থাৎ আত্মা
সৰ্বত্ৰ সদাশ্ৰুত, পিতৃত, উত্তৰত, পশ্চিমত
বিদ্যা বিৱৰ্জমান, আৰু য়িমানৰোৰ চাৰিওফালে
বিদ্যমান, সৰুলাহেই সেই আত্মা। ইয়াক আত্মা
হৈছে ব্ৰহ্ম। ব্ৰহ্ম ভূমা। ভূমাত থৈবৰ স্থান নাই।
ভূমা-ব্ৰহ্মৰ সৰ্ববাধিকাৰ কথা য়েতকোপনিষদতো
এক হৰণে বৰ্ণনা কৰা হৈছে।

যুগত উপনিষদত শৈলক অধিৱে প্ৰশ্ন কৰিছিল,
"কদ্দিন নু খলু বিজ্ঞতে সৰ্বমিৎ বিজ্ঞাত ভৱতি?"
কাক জানিলে সৰুলাকে জনা হয়? অধি বিজ্ঞানাৰে

উক্ত বিহিল, "পুকবেই এই বিশ্ব, ত্ৰুই এই বিশ্ব ।" সম্ভৱতঃ উক্তৰটো সম্পূৰ্ণ নাছিল। যেতিয়া ৱজ্ঞ আৰু মানবৰ অৰ্থাৰ্থী আত্মক এক বুলি জনা যায়, তেতিয়াহে সকলোকে জনাটো সম্পূৰ্ণ হয়। এই একত্ব তলত নিস্তা ক্ৰান্তিৰ কাৰাবিলাকে প্ৰকাশ কৰিছে। ছান্দোগ্যা উপনিষদৰ অধিয়ে অৰিহৰ কৰিছে, "তৎ সত্যং স আত্মা তত্ত্বমসি।" অৰ্থাৎ সেই আত্মা তুমিয়েই। বৃহদাৰণ্যকৰ অধিয়ে কৈছে, "স এৰা বোধঃ অজ্ঞানীতি, স ইহাং সৰ্বং ভবতি।" অৰ্থাৎ যিয়ে বুদ্ধিৰ পাবে "মই হৈছোঁৱ ৱজ্ঞ" বুলি, তেওঁৰেই এই সৰ্বাঙ্গ ভাব পায়। অৰ্থাৎ সকলো ভূতন্ত বলা আত্মাৰ অঙ্গত একা বোধ কৰে। শ্বেতাংকৰোগ-নিষদৰ অধিয়ে কৈছে, "একো দেৱঃ সৰ্বভূতেষু জগঃ।" অৰ্থাৎ, এক দেৱেই সকলো প্ৰাণীৰ অন্তৰাত্মা স্বৰূপ আছে। তৈত্তিৰীয় উপনিষদত কোৱা হৈছে,— বি ৱজ্ঞ, সেয়ে আত্মা। ছান্দোগ্যা উপনিষদৰ অধিয়ে কৈছে, "মোৰ হৃদয়ত অৱস্থিত এই আত্মা ত্ৰীভৈতিক, যবতক, সৰিৱহতক, শ্যামাক হানতক, শ্যামাক হানব চাটিলতক অতিশয় অগু; মোৰ হৃদয়-বাহাৰ এই আত্মা আকৌ পৃথিবীতক অতিশয় মহান, অন্তৰীক্ষতক অতিশয় মহান, আৰু হালোকতকো অতিশয় বৃহৎ, এনেকি এই সমস্ত লোকতকক অতিশয় মহান।" আকৌ, তৈত্তিৰীয় উপনিষদতেই আছে, "সি পুৰুষ (ৱজ্ঞ) মনুহত আছে, আৰু সি পুৰুষ (ৱজ্ঞ) আভিভাত আছে, সেই চুৰাটোই এক।" এনেকুৱা অলপে ক্ৰান্তিৰ কাৰ উপৰিত, "প্ৰজ্ঞানং ৱজ্ঞ" অৰ্থাৎ প্ৰজ্ঞান স্বৰূপ আত্মাই ৱজ্ঞ, "সত্যং জ্ঞানমনন্তং ৱজ্ঞ", ক্ৰান্তি(উপনিষদৰ) এনে ধৰণৰ মহাৰাকাসমূহে সন্দেহাত্মক ভাৱে প্ৰমাণ কৰিছে যে বিশ্বৰ অস্তিত্বিত তত্ত্ব আৰু মানবৰ আত্মসত্তা হৈচাটো ঠাণ্ডাত একেই। জীৱ আৰু অজগৎ একে আত্মাবেই প্ৰকাশ। জীৱ আৰু ৱজ্ঞ এক-চিত্তীয় সত্তাৰ আন্তৰাত্ম উপনিষদৰ অধিসকলৰ মানৱ আত্মিক অনুভা দান।

উপনিষদ শব্দৰ মুখ্য অৰ্থ ৱজ্ঞ-বিদ্যা আৰু ইয়াৰ আৰিহাৰৰ পাচত উপনিষদসমূহ প্ৰকৃততে ইহ-বিদ্যাত পৰিণত হ'ল। বৈদিক যুগতেই ৱজ্ঞ স-নামে অভিহিত কৰা হৈছে। ছান্দোগ্যা উপনিষদ মতে সত্য ৱজ্ঞৰ নাম। বৃহদাৰণ্যকত ৱজ্ঞক 'সত্য সত্যম্' অৰ্থাৎ পৰামৰ্থিক অৰ্থত সত্য বোলা হৈছে। তৈত্তিৰীয় উপনিষদত কোৱা হৈছে, "সত্যং জ্ঞান-মনন্তং ৱজ্ঞ।" নৃসিংহপ্ৰাসাদীয় উপনিষদৰ বৃহা সক্তিদানন্দ স্বৰূপটো লক্ষ্য কৰি কোৱা হৈছে, "সক্তিদানন্দমন্তঃ পৰং ৱজ্ঞ।"

বৃহদাৰণ্যক উপনিষদৰ পৰা জনা যায় যে ৱৰ্ণৰ যাজ্ঞৰুই পত্নী মৈত্ৰেয়াক কৈছে, "ৱে মৈত্ৰেয়ী, আত্মক অৱশ্যে দৰ্শন কৰিবা, শাস্ত্ৰ আৰু আচাৰ উপদেশৰ পৰা আত্মাৰ স্বৰূপ জানিবলৈ চেষ্টা কৰি, তৰ্কৰ সহায়ত ইয়াৰ বিচাৰ কৰিবা আৰু আত্মা-স্বৰূপ সম্বন্ধে নিশ্চিন্দেহ হৈ আত্মাৰ জান কৰিবা। আত্মাৰ শ্ৰৱণ, মনন আৰু নিৰিহাস্যমন যলস্বয় জ্ঞত অগতকো জানিব পাৰি।" এই বিনিতে যুগ-কোণনিষদৰ তলৰ কথাখিনিকো উল্লেখযোগ্য। "নাৰায়ণা প্ৰবচেনেন লভ্যো ন মেধো ন বধ্য ক্ৰতেন যমেবেথ বৃত্ততে তেন লভ্যত ইথ য্যা-বিবৃত্ততে তনুং স্বাম্।" অৰ্থাৎ, এই আত্মক ৱৰি শাস্ত্ৰ অধ্যয়ন, অধিক ধ্যান-শক্তিৰ ধাৰা বা স্ব-শ্ৰৱণ কৰিও পাব নোৱাৰি: যি এই আত্মক পাবলৈ হাৰিহাস্য কৰে, তেওঁৰ আৱেগৰ ধাৰা গাৰ পাবে, তেওঁৰ প্ৰতি আত্মাই নিজ স্বৰূপ প্ৰকাশ কৰে। আকৌ, "ভিজন্তে হৃদয়ঃক্ৰিয়িক্ৰিত সৰ্বসংশয়াঃ।" অৰ্থাৎ চাস্য কৰ্মনি উপসিষ্টে পৰাববে।" কাৰ্য-কাৰকৰূপ ৱজ্ঞৰ দৰ্শন যিয়ে জীৱৰ হৃদয়-স্থিত বাসনা-প্ৰতি ফিণি যায়, সকলো সংশয় দূৰ হয় আৰু কৰ্ম-বন্ধ নাপ হয়। উপনিষদত ৱজ্ঞৰ সত্ত্ব আৰু নিত্বও ভাৱেই-

প্ৰকৌ দেখা যায়। কিন্তু উপনিষদৰ মতে সত্ত্ব আৰু নিত্বও ভিন্ন তত্ত্ব নহয়। নিত্বও আৰু সত্ত্ব একে তত্ত্বেই হ'ব পাৰে। যি ৱজ্ঞ খণ্ডাত নিত্বও, তেওঁই মাত্ৰৰ ধাৰা সত্ত্ব হয়।

কৌ, বৃহদাৰণ্যক, মাতৃকা প্ৰকৃতি উপনিষদত ৱজ্ঞৰ নিত্বও আৰু নিৰ্বিশেষ স্বৰূপৰ বৰ্ণনা এদৰেহে দিয়া হৈছে— ৱজ্ঞ হ'লও নহয়, অণুও নহয়, চূড়িত নহয়, দীঘলো নহয়, ছায়াও নহয়, আত্মবো নহয়, গাঢ়ও নহয়, আকাশো নহয়, বসো নহয়, শব্দও নহয়, বৰঙ নহয়, চকুও নহয়, কণো নহয়, বসাত নহয়, মনো নহয়; তেওঁ তেজো নহয়, প্ৰাণো নহয়, অৱৰতা নহয়, বাহিৰকো নহয়; তেওঁ সৰ্বৰ অতীত, জ্ঞানৰ অতীত, লক্ষণৰ অতীত, চিত্তৰ অতীত, নিৰ্দেশৰ অতীত, এক মাত্ৰ আত্ম-স্বৰূপতক প্ৰতি, প্ৰজ্ঞাতীত, শাস্ত্ৰ, শিৱ আৰু অষ্ট। তেওঁকেই আত্মা বুলি জানিব লাগে। তেওঁৰ সৰ্বক বৰ্ণনা বিব নোৱাৰি, নকৰ্ণক বৰ্ণনাৰে বিব পাৰি। তেওঁ এইটো নহয়, সেইটো নহয়,— এনেকৈহে তেওঁক জানিব পাৰি।

তৈত্তিৰীয় উপনিষদত পোৱা যায় :—

মহতা বাচো নিবৰ্ত্তন্তে অগ্ৰাপ্য মনসা সহ।
আনন্তং ৱজ্ঞানো বিদ্যাং ন বিভক্তি তুঙ্গন।
অৰ্থাৎ, যাক পাব নোৱাৰি বাক্য আৰু মন নিবৃত্ত হ'ল, সেই অজ্ঞানলক্ষ্য জানিলে একোতেই ভগ্ন হৈছে। তেনেদৰে ৱজ্ঞক কেলেকে জানিব পাৰি? ৱজ্ঞক বৌদ্ধিক বিচাৰৰ ধাৰা জানিব নোৱাৰিলেও পত্নীৰ ধ্যানত অন্ত:প্ৰজ্ঞাৰ সহায়ত জানিব পাৰি। নিত্বও ত্ৰুই অনাদি ময়া-শালত নিজক আৱৃত কৰি সত্ত্ব আৰু সবি-নিত্বও হয়। মাত্ৰাই ৱজ্ঞৰ স্বৰূপকো, এই মাত্ৰাই স্বৰূপটো প্ৰকৃতি, মায়ামত ৱজ্ঞই ঈশ্বৰ বা মহেশ্বৰ।

এই বস্তুতেই তেওঁ অগতৰ মুক্তি-খিত-লয়-নিদান। ছান্দোগ্যা উপনিষদে সত্ত্ব ৱজ্ঞক 'তজ্ঞানান' নাম দিছে। তজ্ঞানান হৈছে তজ্ঞ, তজ্ঞ আৰু তদন। অৰ্থাৎ, তজ্ঞ=তাৰ পৰাই অগত জাত, তজ্ঞ ভাতেই পান, আৰু তদন=তেওঁ অৱস্থিত। তৈত্তিৰীয় ক্ৰান্তিত পাঠ, 'মহতা বা ইমনি তুস্তানি জায়তে যেন জাতানি জীৱতি, যং প্ৰযততি:স:শিশি তং বিজিজ্ঞাসয় তৎ ব্ৰহ্মতি।' অৰ্থাৎ যাব পৰা এই তুস্তকল উপায় হৈছে, আৰু উপায় হৈ যাব ধাৰা জীৱাই আছে, আৰু শেহত য'ত বিলীন হ'ব, সেয়ে ৱজ্ঞ। ছান্দোগ্যা উপনিষদত ৱজ্ঞক একমেবাৱিত্তীয়ত্ব বোলা হৈছে আৰু শ্বেতাংকৰ উপনিষদত জীৱক ৱজ্ঞৰ ক্ষুদ্ৰতম অংগ বোলা হৈছে। এই উপনিষদতে কৈছে যে ৱজ্ঞৰ ক্ষুদ্ৰতম অংগ জীৱৰ প্ৰকৃত স্বৰূপ জানিলেই অমৰ হ'ব পাৰি।

উপনিষদৰ অধিনকলে ৱজ্ঞৰ স্মৃসংহাতত বিদ্যালোক সত্য অজ্ঞানৰ সহায়ত আৰিহাৰ কৰিছিল, সেই-বিলাক দৰ্শনৰ অমূল্য উপাদান আছিল; কিন্তু সেই-বিলাক দাৰ্শনিক বিচাৰৰ যুক্তি-তৰ্কৰ ধাৰা সমৰ্থিত নোহোৱাতকৈ বুদ্ধিমান নাছিল। সেই হেতুকে এই সত্ত্বাবিলাক দাৰ্শনিক কণত স্মৃসংগঠিত কৰি ৱজ্ঞ-সূত্ৰ বা বোধাক-দৰ্শনত স্থান দিয়া হয়, আৰু ইয়াতেই ৱজ্ঞ-জিজ্ঞাসাই সম্পূৰ্ণতা লাভ কৰে বুলি ক'ব পাৰি। যিহেতুকে ৱজ্ঞক জনাটোৱেই দেখিব তথা বোধাৰ দৰ্শনৰ মুখ্য উদ্দেশ্য, সেই বাবে বোধাক-দৰ্শনক উক্তৰ মীমাংসা বা ৱজ্ঞ-মীমাংসাত ৰাৰে।

উপনিষদসমূহৰ সাৰ সংকলনক ভিত্তি কৰি আচাৰ্য বাদৰায়ণ বা বেদবাসো ৱজ্ঞ-সূত্ৰ বন্দনা কৰিছে। যিহেতুকে উপনিষদবিলাকত কোনো বিশেষ দৰ্শনৰ অ'চিনি নাছিল, সেই বাবে ক্ৰান্তিৰ কাৰসমূহৰ কোনো কোনো ঠাইত অপ্পটীতা য় হৈছিল। ৱজ্ঞ-সূত্ৰতো

দেই অস্পষ্টতা আছিল। উপনিষদৰ 'ঔৎসৰ্গিক সৰ্বং', 'আইৎসৰ্গিক সৰ্বং', 'ঈশাৰামায়ামিৎ সৰ্বং', অৰ্থাৎ সকলো ব্ৰহ্মসূত্ৰ, সকলোতে এক মাত্ৰ পৰমেশ্বৰ বা ব্ৰহ্ম ব্যাপ্ত হৈ আছে। এনেবিলাক কঠিবাক্যৰ সঠায়ত ব্ৰহ্মসূত্ৰৰ অস্পষ্টতা বাৰা কৰি শত্ৰুবাচাৰী জগত আচলতে ব্ৰহ্মৰ সৃজনী শক্তি মান্না বা প্ৰকৃতিৰ সৃষ্টি— এই সিদ্ধান্ত উপনীত হৈছে, আৰু ব্ৰহ্মৰ অৰ্ধত যুক্তশেই সত্য বুলি তেওঁ শাৰীৰক মীমাংসা ভাৱাত প্ৰতিপন্ন কৰিছে। ইয়াত অৰ্ধত শব্দৰ অৰ্থ জীৱ আৰু ব্ৰহ্মৰ অভিন্নতা। শত্ৰুবাচাৰীৰ মতে ব্ৰহ্ম স্বৰূপতে নিৰ্গুণ আৰু নিৰ্বিশেষ। নিৰ্বিশেষ ব্ৰহ্মৰেই মান্নাৰ যোগেদি সত্ত্ব আৰু সৰ্বিশেষ হয়, আৰু ঈশ্বৰ বা মহেশ্বৰ নামেৰে অভিহিত হয়। এই সত্ত্ব ভাব ব্ৰহ্মৰ লীলা মাথোন। অৰ্ধতবাবৰ মূল কথাখিনি 'ব্ৰহ্ম সত্যং, অখণ্ডমিখা, জীৱো ব্ৰহ্মণ্যৰ নাগৰং' — এই বাক্যৰে একে আধাৰতে ক'ব পাৰি। অৰ্ধতবাবী-সকলে জগতক ব্ৰহ্মণ্য পৰিমাণ বুলি নাভাবে। তেওঁলোকে কয় যে জগতখন ব্ৰহ্মৰ বিহৰ্ত। যেতিয়া কাৰণ অবিভূত ব্যক্তি কাৰ্য উৎপন্ন কৰে, তেতিয়া কাৰ্যক বিবৰ্ত বোলে। জীৱীভাল জীৱ হৈছেই আছে; কিন্তু আমি সাপ বুলি ভাবিছোঁ। ইয়াত সাপভাল সাপ নহয়; কিন্তু তাক সাপ বুলি জনাটো মিছা-জান; সেয়ে অধাস। অৰ্ধতবাবৰ অনুসাৰে মান্না-প্ৰমুত অধ্যাস জগত সৃষ্টিৰ কাৰণ। ব্ৰহ্মক সূৰ্যৰ জগত তুলনা কৰিলে জীৱ আৰু জগতক পানীত পৰা সূৰ্য-শক্তিৰ প্ৰতিবিম্বৰ জগত তুলনা কৰিব পাৰি। এই কাৰণে জীৱ ব্ৰহ্মৰেই প্ৰতিবিম্ব। অবিভূত ব্ৰহ্ম বা ঈশ্বৰনৰ প্ৰতিবিম্ব পৰিলে অধ্যাস সৃষ্টি হয় আৰু ফলত জীৱৰ উদ্ভৱ হয়। জীৱৰ বাহ্যিক সৃষ্টিত নাম-ৰূপাত্মক জগত ধৰা পৰে; কিন্তু ইয়াৰ অন্তৰালত য'কা পৰম সত্যক পৰমাৰ্থিক সৃষ্টিৰেই উপলব্ধি কৰিব পাৰি। পৰম সত্যৰ উপলব্ধি নোহোৱাটোকে বাহ্যিক জগতৰ বাস্তৱতা অৰ্ধতবাবীসকলেও

বীকাৰ কৰে। ব্ৰহ্ম জগতৰ নিৰ্মিত কাৰণ হ'ব উপাধান কাৰণ হুয়োটাই। অৰ্ধতবাবাৰ মত আৰুজ্ঞান বা সজিবাৰনক ব্ৰহ্মণ-জ্ঞান লাভ হাৰে জীৱই মুক্তি আৰু ব্ৰহ্মণ-ন লাভ কৰে।

ব্ৰহ্মসূত্ৰৰ আন এখন প্ৰসিদ্ধ ভাষ্যকাৰ ৰামদেৱ বামীয়ে শত্ৰুৰৰ বত কথা বগুন কৰি বোধাৰ বিধি, ঐতৰবান প্ৰতিষ্ঠা কৰিছে। ৰামানুজৰ অৰ্ধতব সৰ্বিশেষ আৰু সত্ত্বৰ ঈশ্বৰ। ৰামানুজ পৰিমাণবী। ৰামানুজৰ মতে এই জগত ব্ৰহ্মৰেই শৰীৰ, আৰু ব্ৰহ্মৰেই জগত কপত পৰিণত হয়। তেওঁৰ মত 'মুখ্যচিৰিচিৰিচি ব্ৰহ্ম' জগতৰ কাৰণ, আৰু 'বৃহ-চিৰিচিৰিচিৰি বৃহ্ম' কাৰ্য। জীৱ আৰু জগতৰ স্মি, আৰু ব্ৰহ্মৰ শৰীৰৰ অংশৰূপে অৱস্থিত। জীৱজগত জগত বৃহ্মৰ পৰা অবিচ্ছেদ্য, বৃহ্ম অবিচ্ছেদ্য বিচিৰিচিৰি নোৱাৰে, আৰু ব্ৰহ্মক বাদ দি সিহঁত ভাবিব নোৱাৰে। ব্ৰহ্মই সিহঁত হুয়োটাৰে আৰু; জীৱ আৰু জগত এই দুটা অংশ সমন্বিতে বৃহ্মৰ আৰু অবিভূত।

ব্ৰহ্মসূত্ৰৰ আন এখন ভাষ্যকাৰ হৈছে ঈশ্বৰ তেওঁ বোধাত্মৰ প্ৰজ্ঞানব্ৰহ্ম, উপনিষদ, শীৰ্ষা আৰু ব্ৰহ্মসূত্ৰৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি ব্ৰহ্ম প্ৰত্যক্ষ বি সিদ্ধান্ত লৈছে (প্ৰসুততে উপনিষদেই বোধ)। এওঁৰ সিদ্ধান্তক ঐতৰ-বোধাত বোলা হয়। ঈশ্বৰ বামী ব্ৰহ্মসূত্ৰৰ ওপৰত বচিত সিদ্ধান্ত হুয়োটা (ভেদাত্ম) সিদ্ধান্ত নামেৰে প্ৰসিদ্ধ। এনেৰে বহু আচাৰ্যই ব্ৰহ্মসূত্ৰৰ পৰা বিভিন্ন সিদ্ধান্ত কৰা বোধা যায়। এইবিলাক ঐতৰবাবী সিদ্ধান্ত পৰম মান্নাবাদ আৰু নিৰ্বিশেষ ব্ৰহ্মৰ ধাৰণাৰ প্ৰতিষ্ঠা যুক্ত। আগতেই উল্লেখ কৰা হৈছে যে উপলব্ধি অধিসকলে শৰীৰ ৰায়নত পোৱা অনুভূতিসমূহ অস্পৰ্শ সমন্বৰ সাধন কৰি সুসম্বন্ধ ধাৰণি

চৰ্ম্মাপদৰ সম্বন্ধালীৰ অসমীয়া ভাষা

প্ৰাৰম্ভিক মন্তব্য

যৌগৰণ ভাবেক অসমীয়া, বঙলা, উড়িয়া আৰু বিয়াৰী ভাষাৰ মূল ৰূপ বুলি নহ'লেও প্ৰাচীন ৰূপ বুলি অনেক পণ্ডিতে কৈ অৱিহে আৰু অসমীয়া সাহিত্যৰ ইতিহাস গ্ৰন্থৰোবাকো সেই মতকে উদ্ভূত কৰা বোধ। বৈছে; কিন্তু অলপ মুকলিক বিচাৰ কৰি চালে এই মত মানি ল'বলৈ টান হৈ পৰে। ধৰ্ম্মযুক্ত অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰাচীন ৰূপটোৰ সৰ্ব্বথৰে বৃহ্মত বিচাৰ কৰি চোৱাৰ প্ৰয়োজন আছে বুলি আমি ভাবে। এই উদ্দেশ্যে স্থানীয়ভাৱে বিচাৰ কৰা লোকসকলৰ পৃষ্টি আৰ্হণ কৰি আমি তলত নিম্ন বিচাৰ দাখি ধৰিছোঁ।

যাৰুৰ আৰু শতাব্দীৰ সৃষ্টিত অসমীয়া ভাষা

(১) শৰীৰ অনুভূতি

প্ৰাচীন দেশৰাসে বৃহ্মত ৰচনা কৰিত আৰু অধিকাৰি নিকা দিছে। যিহেতুকে উপনিষদৰ বৃহ্মজিহাসা ব্ৰহ্মসূত্ৰ পূৰ্ণভাৰাগ্ৰ হৈছে, সেই বাবে ব্ৰহ্মজিহাসাম সম্পৰ্ক কপটো ব্ৰহ্মসূত্ৰতে পোৱা যায়।

১ প্ৰথমটী মুত কৰোঁতে তলত নাম দিয়া পুথিকেইখনৰ পৰা বিশেষকৈ সাহায্য লোৱা হৈছে —

(১) বোধাত্মনঃ অৰ্ধতবাব — ডা অতঃতায় ভট্টাচাৰ্য।

(২) Indian Philosophy, by Radhakrishnan.

(৩) The Essentials of Indian Philosophy, by M. Hiriyana.

(৪) হাৰ্ম্মোণা উপনিষদ।

(৫) বৃহ্মণ্যক উপনিষদ।

মূল ৰূপ বা জঁকাটো মান্নাৰ প্ৰাকৃতৰ অপভ্ৰংশৰ পৰা গঢ় লোৱা বুলিয়েই সাধাৰণতে ধৰি অহা হৈছে। বৌদ্ধ সাহিত্যৰ প্ৰাচীন ভাষা পালিও মান্নাৰ প্ৰাকৃতৰে লিখিত ৰূপ আছিল। পাছলৈ বৌদ্ধ সাহিত্যও সম্বন্ধত ভাষাত লেগা হৈছিল। প্ৰথমতে পালি বা লেখিত মান্নাৰ আৰু কথিত মান্নাৰ মাজত বেছি প্ৰভেদ নথকাটোৱেই স্বাভাৱিক আছিল; কিন্তু কথিত ভাষা লেখিত ভাষাৰ বাহুত আৰম্ভ হৈ থাকিব নোৱাৰে। সেই বাবে পাছত পালি আৰু মান্নাৰ প্ৰাকৃতৰ মাজত পাৰ্থক্যই দেখা দিলে। এনে স্বলত বৌদ্ধ সাহিত্যৰ ভাষা ৰূপে সম্বন্ধত ভাষা বাহ্যৰ হোৱা সম্বন্ধত মান্নাৰ প্ৰাকৃতৰ মৌখিক ৰূপটো পালিত-কৈ বহুত সুকীয়া হৈ পৰিল আৰু তাত সম্বন্ধত

কিন্তু ব্ৰহ্মসূত্ৰৰ সূৰিলাক ঠায়ে ঠায়ে এনে সম্বন্ধে যে বহু সম্বন্ধত ভাষা ভাষণ্য উভাৰ কৰাটো অসম্বন্ধ নহ'লেও অস্তিত্ব কটনাৰা। ইয়াৰ ফলতই বিভিন্ন আচাৰ্যই ব্ৰহ্মৰ সৰ্ব্বথৰে বিভিন্ন ধাৰণা লৈছে।

প্রভাৱে কিছু পৰিমাণে নতুনকৈ পৰ্যটীয়া ঐতিহাসিক হৈ পৰিছিল। এই নতুন শ্ৰেণীৰ মানৱী প্ৰাকৃতিক ৰূপটো সম্পূৰ্ণ গ্ৰহণ নহ'লেও, সংস্কৃত নাটকৰ নিয়ন্ত্ৰণৰ পাৰ্শ্ব উদ্ভিত পোৱা যায়। এই উদ্ভিবেৰে মানৱী প্ৰাকৃতিক যিটো বস্তু প্ৰকাশ কৰিছে, সি সম্পূৰ্ণ মানৱী ভাষাৰে লোক-ভাষাৰ প্ৰতিনিধিত্ব কৰিছে বুলি ধৰিবলৈ টান। কিয়নো বৃষ্টিৰ অটন-বসন্ত শক্তিকো মান্যতা অসম, বঙ্গ, বিহাৰ আৰু উৰিষ্যা— এই চাৰিওখন প্ৰদেশত এটা লোক-ভাষা প্ৰচলিত আছিল বুলি বিশ্বাস কৰিব নোৱাৰি।

বৃষ্টিৰ সপ্তম শতিকাত হিউবেনচাঙেও মগৰ অঞ্চলৰ ভাষাতকৈ কামৰূপৰ ভাষা কিছু পৃথক বোলা কথা এই ক্ষেত্ৰ বিশেষ মন কৰিবলগীয়া। আন হাতে সেই সময়ত অসমৰ ভূ-প্ৰান্ত বহিষ্কৃত মানৱী প্ৰাকৃতিক কোনো উভাৰণ আছিল পৰ্যন্ত মুঠি কোচৰ হোৱা নাই। ইফালে চতুৰ্দশ শতিকাৰ মাক ভাগত মগৰ কন্দলীৰ বামাৱলণত বাহুৱত মাৰ্জিত আৰু অতুৱা গঢ় পোৱা অসমীয়া ভাষাই এইটো স্পষ্ট কৰি তোলে যে এই ভাষাটোৱে সেই সময়তকৈ চাৰি বৰষুণ মানো অগ্ৰে পৰাই উৰিষ্যা আৰু বিহাৰৰ ভাষাতকৈ পৃথক ৰূপ লাভ কৰিছিল। গতিকে সংস্কৃত নাটকৰ নিয়ন্ত্ৰণৰ পাৰ্শ্ব ভাষা মানৱী প্ৰাকৃতিক লগত ৰসম-একাত্ম শক্তিকা মানৱ অসমৰ লোক-ভাষা একে আছিল বুলি ধৰিব পৰা সৰল প্ৰমাণ নাই। আকৌ, অষ্টম শতিকা মানৱ পৰা চতুৰ্দশ শতিকা মানৱ ভিতৰত বচনা কৰা বুলি বিভিন্ন পণ্ডিতে মত পোষণ কৰা চৰ্যা-পদৰ ভাষাৰ লগতো বৃষ্টিৰ দশম শক্তিকা মানৱ পৰা চতুৰ্দশ শতিকা মানৱ ভিতৰত অসমীয়া ভাষাৰ সাধুশা-বৰ ক্ৰম। এইবোৰ কথাই চাই চৰ্যা-পদৰ সমকালীন অসমীয়া ভাষাৰ বস্তুগোষ্ঠী আছিল অজ্ঞাত বুলি ক'ব

লাগিব। এনে অস্বস্তিত আনি অসমীয়া ভাষা সেই সময়ৰ ৰূপটো বিচাৰি আন কিছুমান উদাহৰণ আশ্ৰয় ল'ব লাগিব, আৰু তাকে ক'বলৈ যাবলৈ পুৰণি অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰাপ্ত ৰূপটোৰ লগত মানৱ বস্তু ভাষাতৰ্বৰ অজ্ঞাত আঞ্চলিক [অৰ্থাৎ] ভাষা সেই সময়ত প্ৰাচীনৰপৰে পৰাও সহায় ল'ব লাগি পাবে। এই প্ৰসঙ্গত অসমত প্ৰচলিত লোক-ভাষাৰ মানৱী প্ৰাকৃতিক বুলি উৰিষ্যা, বঙ্গ আৰু বিহাৰ লোক-ভাষাতকৈ পৃথক ৰূপে ব্ৰহ্মাৰ লগে 'কামৰূপী প্ৰাকৃত' বা 'কামৰূপী অপভ্ৰংশ' বুলিহে বেছি মুক্তি-সঙ্গত আৰু স্পষ্ট হ'ব যেন লাগে।

স্থানীয় অপভ্ৰংশ— উৰিষ্যা, বঙ্গ আৰু বঙ্গ, মিছিল বা বিহাৰ অঞ্চলৰ লোক-ভাষাতকৈ কামৰূপী লোক-ভাষাৰ পাৰ্থক্যৰ এটা প্ৰধান কাৰণ হৈছে এইটো— সেই অঞ্চলবোৰ বৃষ্টিপূৰ্ণ সুহৰে পৰা আ-লোকৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱিত হৈ আহিছে আৰু সেইহে হেই অঞ্চলসমূহত সংস্কৃত আৰু পানিৰ বাহিৰে লোক-ভাষা ৰূপে প্ৰাকৃতিক প্ৰচলন আছিল; সি কামৰূপত বৃষ্টিৰ চতুৰ্দশ শতিকাৰ আগত আৰ্য-প্ৰভাৱ থকাৰ ঐতিহাসিক প্ৰমাণ নাই। ১০ শতিকে চুৰ্ শক্তিকাৰ পৰা অষ্টম শতিকা মানৱ ভিতৰত আছিল কথিত ভাষা প্ৰাকৃতিক আৰু স্থানীয় মন্ত্ৰাণ আৰু অষ্টম শতিকাৰ উপভাষাবোৰৰ সমন্বিত হওঁকৈ ৰহিছিল যদিও আৰ্য ভাষাগোষ্ঠীৰ লোক-ভাষাৰ পৰিমাণ বৰ কম হোৱা কাৰণে নতুন এটা ভাষাৰ পোতা কাৰ্যও সম্ভৱ হোৱা নাছিল যেন ধাৰণা। পৰাই উত্তৰ ভাৰতৰ লগত কামৰূপৰ লগত স্নেহ ক্ৰম পতিত বাঢ়ি যোৱাৰ লগে লগেই বঙ্গ-বঙ্গপুত্ৰ উপত্যকাত এটা নতুন আৰ্যসম্ভাৱন লোক-ভাষা গঢ় লৈ অহাটো সম্ভৱ হৈছিল।

• এই সম্বন্ধে আন প্ৰবন্ধত সুকীয়া আলোচনা কৰা হৈছে। গতিকে ইয়াত ভাব নুকলি আলাপনা কৰা নাই। — লেখক।

এইবিধে এটা কথা মন কৰিবলগীয়া যে— সপ্তম শতিকাত কামৰূপৰ ভাৰতবৰ্ষী আৰু উত্তৰ ভাৰতৰ বৰ্হেণৰে মাকত গঢ় লোৱা মিহতাই কামৰূপত উত্তৰ ভাৰতীয় প্ৰভাৱ ক্ৰমত পতিত বৃদ্ধি হোৱাৰ প্ৰিয়ল সূচী কৰিছিল। কামৰূপৰ প্ৰাচীন মুক্তি-ৰূপা আৰিৰ নতুনৰূপবোৰে এনে ধৰণৰ উত্তৰ ভাৰতীয় প্ৰভাৱৰ প্ৰমাণ দাঙি ধৰে। এইবিলাকৰ ভিত্তিত ৱসন্ত উৱৰণ কৰা কথা-কেইটা মন কৰিবলগীয়া:—

- (১) বৃষ্টিৰ অষ্টম শতিকা মানৱ পৰা কামৰূপত প্ৰাকৃতিক বা প্ৰাকৃতিক অপভ্ৰংশ ৰূপে গঢ় ল'ব পাবে।
- (২) এই প্ৰাকৃতিক বা অপভ্ৰংশটো কেৱল মানৱী প্ৰাকৃতিক শাখা নহৈ মানৱী আৰু শৌৰসেনী অপভ্ৰংশৰ মিলিত প্ৰভাৱযুক্ত আৰ্যমূলৰ ভাষাৰ লগত স্থানীয় উপভাষাসমূহৰ সমন্বয়ত গঢ় লোৱাটোহে বেছি ঐতিহাসিক আছিল। এনে স্বল্পত কামৰূপী অপভ্ৰংশতো মানৱী অপভ্ৰংশৰ বৰেই অৰ্ধ-মানৱী আৰু শৌৰসেনী অপভ্ৰংশ লক্ষণ বৃষ্টিগোচৰ হ'ব পাবে। (৩) চৰ্যা-পদৰ ভাষাই কেৱল অসমীয়া ভাষাৰ লগতেই সাধুশা বস্তু কৰিছে, যেন কম বা বেছি পৰিমাণে অজ্ঞাত ভাষাৰ লগতো সাধুশা বস্তু কৰিছে? (৪) অসমীয়া ভাষাৰ মানৱী অপভ্ৰংশৰ বাহিৰেও শৌৰসেনী অপভ্ৰংশৰ প্ৰভাৱ থকাৰ ধৰে চৰ্যা-পদতো যদি শৌৰসেনী লক্ষণ যথেষ্ট দেখা যায়, তেনেহলে শৌৰসেনী-পদৰ অজ্ঞাত ভাষাৰ লগতো চৰ্যা-পদ আৰু অসমীয়া ভাষাৰ কিম্বা সাধুশা আছে যেন কি?

এতিয়া ওপৰত উল্লেখ কৰা কথা-কেইটালৈ চকু ৰাখি চৰ্যা-পদ আৰু অসমীয়া ভাষা সম্বন্ধে চমুকৈ কিছু আলোচনা কৰিব বুলিছোঁ। এই প্ৰসঙ্গত চৰ্যা-পদ-সমূহৰ বচনা কৰা আৰু ৰচয়িতাসকলৰ জন্ম তথ্য কৰ্মৰ স্থান সম্বন্ধেও বিচাৰ কৰি চোৱাৰ প্ৰয়োজন আছে।

চৰ্যা-পদ— চৰ্যা পীতসমূহৰ বচনা কাল সম্বন্ধে

বিবাসনকলৰ মাকত যথেষ্ট মন্তব্য আছে। কোনো কোনো বিৰাটে চৰ্যা-সমূহৰ একেবাৰে শেহতীয়া বচনা বৃষ্টিৰ চতুৰ্দশ শতিকা মানৱলৈ হোৱা বুলি কয়; কিন্তু বহুলা আৰু অসমীয়া প্ৰভাৱটো লোক-ভাষাৰ লগত চৰ্যা-পদৰ পোনপটীয়া সম্পৰ্ক থকা বুলি মানিবলৈ হলে চৰ্যা-পদৰ বচনা বৃষ্টিৰ চতুৰ্দশ শতিকা চতুৰ্দশ আগ বাঢ়ি অহাটো বিবাসন কৰিব নোৱাৰি। চতুৰ্দশ শতিকাত বচনা কৰা মিথিলাৰ বিদ্যাপতি, বঙ্গৰ চৰ্যা-পদ আৰু অসমৰ চেম সৰস্বতী, মাধৱ কন্দলী প্ৰভৃতিয়ে বচনা কৰা লোক-ভাষাৰ কাৰাই চৰ্যা-পদৰ ভাষাৰ লগত ওচৰ সম্পৰ্কে পৰিষ্কৃত নিদিত। বিদ্যাপতিৰ কেইটামান বীতত অৰহটী (অপভ্ৰংশৰ অধিক প্ৰৱৰ্ত্ত) ভাষা দেখা যায় যদিও, অধিক সংখ্যক বীতৰ ভাষা মাৰ্জিত মৈথিলীয়ে সেই সময়ত মৈথিলী ভাষাৰ বিতৰ্কিত ৰূপটোৰ পৰিষ্কৃত হৈছে। সেই মৈথিলীৰ ওপৰত শৌৰসেনী ভাষা-ক্ষেত্ৰৰ (পূৰ্ব-বিহাৰ, হৰিয়ানা, উত্তৰ প্ৰদেশৰ পশ্চিম-মঙ্গল, ৰাষ্ত্ৰগন আৰু গুজৰাট) কিছু প্ৰভাৱ থাকিলেও সি যেন চৰ্যা-পদৰ ভাষাতকৈ বহুত পৃথক, ভাত সন্দেহ নাই। বিদ্যাপতিতকৈ সামান্য পূৰ্ববৰ্তী মিথিলাৰ আন আন প্ৰাচীন কবি উমাপতিৰ ভাষাৰো চৰ্যা-পদ-সমূহক অনুসৰণ কৰা নাই। মহাৰাটী প্ৰাকৃতকৈ মিত্ৰম অনুসৰণ কৰি ৰাষ্ট্ৰম বৰ্ণ লোপ পোৱা ৰহাটোই হেম-পতি আৰু চৰ্যা-পদৰ উৎসেহীয়া লক্ষণ ৰূপে দেখা যায়। এইবিলাকৰ পৰা এনেকুৱা অনুমানহে হয় যে— বঙ্গ আৰু অসমৰ চতুৰ্দশ শতিকাৰ সাহিত্যত পোৱা ভাষাতকৈ চতুৰ্দশ শতিকাৰ মিথিলাৰ ভাষা চৰ্যা-পদৰ কিছু ওচৰ সম্পৰ্কীয় হ'ব পাবে। কিয়নো, সেই সময়ৰ বঙ্গ আৰু অসমৰ সাহিত্যৰ ভাষাতকৈ মৈথিলী ভাষাত অৰহটী আৰু প্ৰাকৃতিক প্ৰভাৱ কিছু পোন-পটীয়াভাৱে দেখা গৈছে।

বৃষ্টিৰ চতুৰ্দশ শতিকাৰ বঙ্গ আৰু অসমৰ সাহিত্যিক

লোক-ভাষাৰ লগত চৰ্যাগপৰ ভাষাৰ সাদৃশ্যৰ অভাৱলৈ চাই বিচাৰ কৰিলে এনে ধাৰণাৰে হয় যে— বহু আৰু অসমত লোক-ভাষাই বহুতৰভাৱে সাহিত্যিক ৰূপ লৈছিল। ভাষাৰ বিকাশ-ক্রমৰ দৃষ্টিত চৰ্যাগপৰ লগত এই ত্ৰয়োটা ভাষাৰে বিশেষ একো সম্পৰ্ক নাছিল। চৰ্যাগপৰ বনোন্ধেৰ গুণ-চুবুৰীয়া অঞ্চল বাবে দুই-চাৰিটা কথাৰ সামান্য মিল থাকিলেও, একে মাহাৰ অপভ্ৰংশৰ লগত থকা সম্পৰ্কই তেনে প্রধান কাৰণ হ'ব পাৰে; কিন্তু সেই সামান্য মিলৰ আধাৰতে কোনো গুৰুত্বপূৰ্ণ সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰিব নোৱাৰি।

বাক্য-গঠনৰ ক্ষেত্ৰত থকা প্ৰভাৱৰ ফালৰ পৰা চালে চৰ্যাগপৰ ভাষাত মাহাৰী অপভ্ৰংশৰ লক্ষণৰ উপৰিও বহু পৰিমাণে অৰ্দ্ধমাহাৰী, শৌৰসেনী আৰু মহাৰাষ্ট্ৰী অপভ্ৰংশৰ প্ৰভাৱ দেখা যায়। সেই বাবে এই অপভ্ৰংশবোৰৰ পৰা জন্ম পোৱা ভোক্তপুৰী, থবৰী, বুন্দেলী আৰু ত্ৰলভাষা প্ৰভৃতি উত্তৰ প্ৰদেশত প্ৰচলিত বহুত উপভাষাৰ বৰ্তমান ৰূপত দেখা পোৱা লক্ষণ কিছুমান চৰ্যাগপতো দেখা পোৱা যায়। চৰ্যাগপৰবোৰত এনেধৰণৰ লক্ষণ কিয় দেখা যায়, তাৰ কাৰণ বিচাৰিবলৈ গ'লে চৰ্যাগপীতিকাৰসকলৰ স্থান-কাল সম্বন্ধে আলোচনা অপৰিহাৰ্য বিষয় হৈ পৰে। কিয়নো, তেওঁলোকৰ সময়, অৱস্থান আৰু কৰ্মক্ষেত্ৰৰ প্ৰভাৱ তেওঁলোকৰ দীৰ্ঘ বা পৰম ভাষাত পৰাটো স্বাভাৱিক। তুলিত এই সম্পৰ্কে এটা সামান্য ৰূপৰেখা দাখি হ'ব হৈছে:—

* চৰ্যাগপীতিকাৰসকলৰ এই ভাষিকা ৰাষ্ট্ৰ সাংস্কৃত্যৰনৰ পুৰাতত্ত্ব নিবন্ধাৱলীৰ সহায়ত হিয়া হৈছে। তেওঁ চাৰিবাৰ ভিতৰতলৈ গৈ বৌদ্ধ সাহিত্য সম্বন্ধে বিস্তৃত অধ্যয়ন কৰিছিল। সেই বাবে তেওঁৰ পাণ্ডিত্যৰ ভিত্তিত এই মত বহু পৰিমাণে নিৰ্ভৰযোগ্য বুলি ধৰিব পাৰি। সংহৰাৰ জন্ম ৩৬ বছৰ বয়সী বাকী নামে ঠাইত কাৰণে অনেকে কামৰূপ জিলাৰ বাণীকে তেওঁৰ জন্মস্থান বুলি অনুমান কৰে।

মিছগীতি- কাৰৰ নাম	ভিত্তি হোৱাৰ পূৰ্বৰ জাতি	শক্তিকা সময়	স্থান সংস্থা
সংহৰাণ ...	ব্ৰাহ্মণ ...	অষ্টম	নালন্দা ১
শংহৰাণ ...	ক্সিত্ৰিয় ...	"	মথ ১
ভাৰদেৱাণ ...	চিত্ৰকাৰ ...	অষ্টম/নৱম	ভাৰ্গৱী (আমেয়া)
লুইশাৰ ...	কায়স্থ ...	নৱম	মথ ১
আৰ্যদেৱ ...	?	"	নালন্দা ১
কান্ধেপাৰ ...	কায়স্থ ...	"	জন্ম: তৰ্গীক, কৰ্ম: বালু, মথ ১৪
বুহুপাদ ...	ক্সিত্ৰিয় ...	"	নালন্দা ১
বিকপাদ ...	?	"	নালন্দা ১
গুপ্তবীপাদ ...	কৰ্মাৰ ...	"	মথ ১
কথলপাদ ...	ক্সিত্ৰিয় ...	"	উৰিষ্যা-মথ ১
ভোক্তবীপাদ ...	ক্সিত্ৰিয় ...	"	মথ ১
দায়িকপাদ ...	বজা ...	"	উৰিষ্যা-মথ ১
কুকুৰীপাদ ...	ব্ৰাহ্মণ ...	দশম	কামৰূপ ১/১৬
তত্ত্বাপাদ ...	ভীষ্মী ...	"	উজ্জয়িনী ১
মহিলপাদ ...	শূদ্ৰ ...	দশম/একাদশ	মথ ১
শান্তিপাদ ...	ব্ৰাহ্মণ ...	"	মথ ১
বাণীপাদ ...	বাক্কুমাৰ ...	একাদশ	দৌড়মথ ১
জয়ানন্ত ...	ভাগ্য ...	?	ভাগলপুৰ-মথ ১
কৰণপাদ ...	ক্সিত্ৰিয় ...	?	বিষ্ণুপৰ (বিহাৰ) ১
এইশোলাকৰ উপবিণ্ড	তাড়ক, চেণ্ডণ, চাটীল	আৰু	
ধাম—	এই চাৰিজন চৰ্যাগপীতিকাৰৰ একোটোক জন্ম- দেউত আৰে।	১/৪তল সাংস্কৃত্যৰনে তাতীয়া অৰু চৌকনপা একেজনেই হ'ব পাৰে বুলিহে।	১০/৪গোষ্ঠ

১৪ শতক বৌদ্ধধৰ্মৰ ভিতৰৰ লোক হয়নে নহয়, নিৰ্ভৰাৰে জনা নাযায়। ৮৪ সিদ্ধৰ ভিতৰত এই নামেৰেই নাই; কিন্তু একেজন সিদ্ধৰে কেইবাটাও জ্ঞান নামে থাকিব পাৰে। সেই বাবে এওঁলোকৰ সিদ্ধ নহয় বুলিও বুজাবোৰ ক'ব নোৱাৰি।

দিশেবাৰে মন কৰিবলগীয়া কথা যে— ভাৰে, ৰাধেৰে, কান্ধে, তথা আৰু কুকুৰী, এই পাঁচজনৰ বাবে স্থান নিৰ্ণয় হোৱা বাকী ১৪ জনৰে জন্মস্থান থাকিবলৈ মথ অঞ্চল। এই পাঁচজনেও বৌদ্ধ ধৰ্মে প্ৰাণ ক্ৰমণ কৰিছিল। মথ ১ বা তাৰ ওচৰে-
হাৰে থকা বিহাৰসমূহত শিক্ষা-দীক্ষা গ্ৰহণ কৰিহে স্থান ঠাইলৈ যোৱাটো সম্ভৱ আছিল। এনে স্থলত প্ৰাৰম্ভৰ ভাষাত মথ অঞ্চলৰ প্ৰভাৱ আন ঠাইৰ প্ৰভাৱ বেছি হোৱাটোৱেই স্বাভাৱিক। লগতে, মাহাৰী অপভ্ৰংশৰ পৰা জন্ম পোৱা উৰিষ্যা, বঙ্গ, মিলিমা আৰু কামৰূপৰ ভাষাৰ লগত চৰ্যাগপৰ কিছুমান সাদৃশ্য থকাটোও গুৰু-চুবুৰীয়া ভাষাৰ প্ৰভাৱৰ ফালৰ পৰাও অসম্ভৱ নহয়; কিন্তু একে মাহাৰী ভিত্তিত চৰ্যাগপৰ ভাষাকে এই ভাষাবোৰৰ বেছি সাহিত্যৰ প্ৰাচীনতম উদাহৰণ বুলি দাবী কৰাটো 'পৰ্যায় নামৰ মুহূৰ্তো মাহে পোনতহে' ৰাধে, আনৰ পোনত নাই' বুলি কোৱাৰ নিচিনা কথাই হ'ব।

উত্তৰ ভাৰতীয় অপভ্ৰংশৰ মিশ্ৰণ:— বাক্য গঠন প্ৰণালী আৰু শব্দাৱলীৰ ফালে ৫-৬ দিলে দেখা যায় যে— প্ৰায় চাৰি শতিকা জোৰা দীঘলীয়া সময়-
যোৱা আৰু ভিন্ন ভিন্ন ঠাইৰ লেখকসকলৰ বনোন্ধে-
চৰ্যাগপৰ ভাষাই প্ৰায় এটা স'চি ৰাখিবৰ মত কৰিছে।
যিহেৰে স্বীৰ্ত ভাষাৰ স্বাভাৱিক প্ৰতিৰ লক্ষণ
মিলিবোৰাত বৰ কম যেন লাগে। এই
চাৰাৰ লগত চৰ্ছল শক্তিকাৰ মৈথিলী, বঙ্গলা

আৰু পুৰণি অসমীয়া ভাষাৰ সিমানবোৰ 'অমিল
দেখা যায়, সিমানবোৰ 'অমিল অষ্টম শতিকাৰ পৰা
একাদশ শতিকাৰ ভিতৰত বচিত চৰ্যাগপসমূহৰ
মাফত দেখা নাযায়। তালৈ চালে, চৰ্যাগপৰ ভাষাৰ
বহুত অন্তৰই সেই ঠাই আৰু সময়ৰ লোক-ভাষাৰ
প্ৰতিনিধিত কৰিছিল বুলি ভাবিবলৈ টান। জন্মে
কাৰ হৈ অহা বৌদ্ধ ধৰ্মই আধাৰকাৰ কাৰণে কিছুমান
ক্ষেত্ৰত সংস্কৰ্ণশক্তাৰ আভাৱ লোৱাটো স্বাভাৱিক
আছিল। বোধ হয়, অপভ্ৰংশ ভাষাকো তেওঁলোকে
এই উদ্দেশ্যৰ নিচৰ ধৰ্মীয় সাহিত্যৰ মাৰ্গম ৰূপে
ব্যৱহাৰ কৰি আছিল। এই সময়ে, শৈৱ নাথবাৰী
আৰু বৈষ্ণৱসকলে এই সময়তে সন্নয়
ভাৰত ছুৰি লোক-ভাষাত সাহিত্য বনো কৰিবলৈ
দৈলিত্ৰি। পতিকে বৌদ্ধসকলক একে লোক বেছি
জনপ্ৰিয় হৈ পৰিছিল। এনে ধাৰণা ঐতিহাসিক
দৃষ্টিতে অসম্ভৱ নহয়।

দৌদ্ধসকলে অপভ্ৰংশ ভাষা ত্যাগ নকৰাৰ আৰু
এটা কাৰণ আছে। অপভ্ৰংশ ভাষা কম-বেছি
পৰিমাণে সন্নয় উত্তৰ, পূব আৰু পশ্চিম ভাৰতৰ
শিক্ষিত লোকে বুজিব পাৰিব; কিন্তু অপভ্ৰংশৰ পাৰ-
শ্বৰ স্থানীয়া লোক-ভাষাৰ ক্ষেত্ৰ সীমাবদ্ধ হৈ
আছিল। গতিকে ভাৰতৰ সকলো ঠাইৰে বৌদ্ধ-
সকলৰ মাজত ঐক্য ৰক্ষাৰ কাৰণে অপভ্ৰংশ ভাষাৰ
ব্যৱহাৰ অপৰিহাৰ্য বুলি ধৰিবও পাৰে। মগধৰ
স্থানীয় ভাষা মাহাৰী বৌদ্ধ ধৰ্মে ক্ৰমশঃস্থানৰ লোক-
ভাষা হোৱা সত্ত্বেও দুইয় বহু শক্তিকা মানব পৰা
যোতল শক্তিকা পৰ্যন্ত লেখিত সাহিত্য লোহোৱা
অৱস্থাত থকাৰ পৰা এনে অনুমান পুটী হয়।
আন হাতে, মগধ অঞ্চলত বৌদ্ধ ধৰ্ম প্ৰাচল্য থকা
কাৰণে শৈৱ আৰু বৈষ্ণৱ প্ৰভৃতি বৈথিক আৰু
পৌৰাণিক পৰম্পৰাৰ সাহিত্যৰ পৰাও বঞ্চিত হৈ
আছিল।

বৌদ্ধসকলে প্রধানমানে মগধী প্রাকৃতৰ অপভ্রংশকে সেই যুগত বাহাৰ কবিলেও তাত শৌৰসেনী আৰু মহাৰাজী প্রকৃতি অৰু প্রাকৃতৰ পৰা শব্দ আৰু বাক্য পঠনৰ প্ৰণালীকো সম্ভৱতঃ সামৰি লৈছিল। এনে ধৰনৰ উদাহৰণ চৰ্যাপদত দেখোঁ আছে। এই ক্ষেত্ৰত সংজ্ঞা শব্দৰ উদাহৰণ বাৰ মিলেও ক্ৰিয়া, ক্ৰিয়া বিশেষণ, সৰ্ভনাম শব্দ আৰু বিভক্তি প্ৰয়োগৰ উদাহৰণবোৰ বিশেষভাৱে লক্ষ্য কৰিবলগীয়া।

তলত দুটামান দিগ্ৰা হৈছে :-

(১) শৌৰসেনী অপভ্রংশৰ পৰা জন্ম হোৱা শুবসেন বাক্য-ক্ষেত্ৰৰ (মধুবা-আগ্ৰা অঞ্চল) লেখিত আৰু লোক-ভাষা ব্ৰজবোলীত 'হেঁ' শব্দটো 'মই' অৰ্থত ব্যৱহাৰ হৈছিল আৰু অভিহাৰ্য্যও হয়। মগধৰ বাহিৰৰ পৰা (ব্ৰাহ্মণী-অথবা অক্ষৰৰ) অহা ভাষেপা, (কৰ্ণাটকৰ পৰা অহা) কান্ধেপা বা কুজপা, আৰু (কপিল-বস্তৰ পৰা অহা) কুজুপীৰা চৰ্যাপদত 'ইউ' শব্দ 'মই' অৰ্থত ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে। সঙ্ক্ৰান্তৰ 'অহম্' শব্দৰ পৰা জন্ম অৰুৎ হম > হেঁ > ইউ হ'লেও এই ইউ শব্দৰ প্ৰয়োগ মগধী অপভ্রংশজনিত মগধ, মিনিলা, বঙ্গ, অনাম আৰু উৰিষ্যাৰ লোক-ভাষাত 'মই' অৰ্থত কৰা নহয়। উত্তৰ ভাৰতত 'অহী'ৰ বহু-বচন 'আমি' অৰ্থত ব্যৱহাৰ কৰা 'হম' শব্দৰ উপৰিও একবচনত কিংমান লোক-ভাষাত 'হাম্' শব্দৰ প্ৰয়োগ হৈছিল। পাৰ্ব্ব যুগত শব্দভেদৰ একত্বনৰ এই হাম্ > হামো হুয়োটা কপ ব্ৰজবোলীত ব্যৱহাৰ কৰিছে। এই হাম্ ব্ৰজবোলীৰ 'হেঁ'ৰ কপাৰ্থকো 'হ' পালে। মন কৰিবলগীয়া যে—চৰ্যাপদত মগধৰ হাৰী বাসী-সকলে মই অৰ্থত হেঁ বা ইউ ব্যৱহাৰ কৰা নাই।

(২) আৰ্য্য নামৰ ঠাইনৰ অথবা আৰু ভোজপুৰী হুয়োটা লোক-ভাষাৰ সম্পৰ্কত থকা ঠাই। ভাৰত্বাৰ ভাষেপাদৰ চৰ্যাপদত পানীক পশ্চিমী বোলা হৈছে। ভোজপুৰী লোক-ভাষা-ক্ষেত্ৰত 'ইয়া' প্ৰত্যয়ৰ প্ৰভুত্বা লক্ষ্যনীয়। যেনে— বাত (কথা) > ব্যতিয়া;

পানী > পনিয়া; বস্ত্ৰা > বচৰিয়া ইত্যাদি। ৰে ধৰনৰ একবচনত 'ইয়া' প্ৰত্যয় বুলেলেখ্যক্য হয়। এই 'ইয়া' বড়ীবোলী হিন্দীৰ বহুবচনৰ 'ইয়া' প্ৰয়োগ নহয়। বড়ীবোলীৰ বহুবচনৰ 'ইয়া' কেৱল ট-লিঙ্গ শব্দৰ ক্ষেত্ৰতহে হয়। যেনে— নী > নীয়া (এখন নী > বহুত নৈ)। বন্ধাৰ, পানী, নৰহাৰ। পুংলিঙ্গ শব্দই বড়ীবোলীত বৰিহা, বৰিহা, নৰহি পনিয়া কপ নলয়। পত্নিকে ভাষেপাদিৰ 'পনিয়া' শব্দত মগধ অঞ্চলৰ উত্তৰ-পশ্চিমে থকা হাৰী প্ৰকৃতি বিবিধ স্থানৰ লোক-ভাষা ভোজপুৰী, অৰু আৰু বুলেলেখ্যক্য প্ৰভাৱ পৰিষ্কাৰ হয়।

(৩) দক্ষিণ ভাৰতৰ কৰ্ণাট প্ৰদেশৰ পৰা হাৰী বস্ত্ৰৰ বাজচাৰী জিলাৰ পাহাড়পুৰত বহুত দি থকাৰ পাৰত জালছৰপাদৰ শিবা হোৱা কন-পাদৰ চৰ্যাপদৰ সংযো আৰু সিংসকলৰ চৰ্যাপ সংযোজক বেছি। গতিকে এৰ্ধৰ ভাৱৰ লক্ষ্য বিশেষভাৱে মন কৰিবলগীয়া। জালছৰপাদৰ শিবা হোৱাৰ উপৰিও ভাৰ্যৰ দুজিহাট এৰ্ধৰ প্ৰয়োগ উত্তৰ প্ৰদেশৰ পশ্চিম ভাগ আৰু পঞ্জাব অঞ্চল জন্ম কৰাৰ প্ৰমাণ পোৱা যায়। কাৰ্য্যকৰণ ভাৱত্ৰ ব্ৰজবোলীৰ (শৌৰসেনী অপভ্রংশজনিত মগধী জন্ম ভাষা) অতীত কালৰ ক্ৰিয়া পদৰ কপ হুয়োটা হয় বাহু। ব্ৰজভাষা বা ব্ৰজবোলীৰ হুয়োটা কাল ক্ৰিয়াত 'ত', 'য়ো' আৰু 'ইয়ো' প্ৰভাৱ হয়। যেনে— ভয়ো (হ'ল), গয়ো (গ'ল)। কৰ্মপূৰ্ব চৰ্যাপদত এনে ধৰনৰ ক্ৰিয়াপদ আছে; যেনে—মোড়িত (চ'ৰা-সংখ্যা ১), হোড়িত (চ'২), হাৰি (চ' ১২), হোলিট (চ' ১২)। ব্ৰজভাষাৰ 'ধ' চৰ্যাত 'ত' দেখা গ'লেও হুয়োটাৰ মাজত যৌগ পাত্ৰ্যকা বিশেষ নাই।

অতীত আৰু বৰ্তমান হুয়োটা কাগৰে চৰ্যাপ ক্ৰিয়াত ব্ৰজভাষা আৰু অথবা প্ৰকৃতি উত্তৰ প্ৰয়োগ

পূৰ্বৰ আৰু মধ্য অঞ্চলত প্ৰচলিত লোক-ভাষাৰ প্ৰয়োগ হোৱা যায়। কেৱল মগধৰ বাহিৰৰ পৰা হাৰী স্থিৰ চৰ্যতে নহয়, মগধ-বাসী চৰ্যাকৰৰ প্ৰয়োজ্য উদাহৰণৰ বহুলতা লক্ষ্যনীয়। সেই বাবে হাৰী সামান্ত লক্ষণ হিচাপে চৰ্যাপদৰ কৰ্ম পঠন পঠীয়াটোমন কথাৰ আলোচনা তলত কৰিছোঁ।

(৪) ক্ৰিয়াত অতীত কালৰ বিভক্তি চিন 'ত' প্ৰয়োগৰ উদাহৰণ :- পইঠো (প্ৰেতুল কবিলে, প্ৰতিই হ'ল, লুই.); পাইউ (পালে, কুজুৰী.); পসবিট, কৰিহো (প্ৰসবিহা কৰা হ'ল, কুসুৰু.); বিকদিট (বিক্ৰিত হ'ল, কুসুৰু.); চলিঅউ, চলিহো (চলিল, গ'ল, কুসুৰু.); নিৰামিউ (নিৰামিলে, আৰ্য.)।

(৫) সম্ভৱতঃ 'প্ৰকৃতি'ৰ পৰা 'পইঠ' হাতু হ'লেও প্ৰয়োগ অপভ্রংশ যুগৰ পাছত বৰ্তমান হিন্দী-ভাষী ক্ষেত্ৰৰ পশ্চিম অংশত বা পূৰ্বৰ শৌৰসেনী জয়াক্ষেত্ৰত দেখা যায়। গতিকে 'পইঠো' ক্ৰিয়া শৌৰসেনী অসমীয়াৰ পৰাহে চৰ্যাপদলৈ অহা সম্ভৱ। হুয়োটা কালৰ বেইবা প্ৰকাৰকো ক্ৰিয়া-বিভক্তি যোগ দি চৰ্যাপত এই 'পইঠ' হাতুৰ ব্যৱহাৰ কৰিছে। শৌৰসেনী ব্ৰজভাষাত পশ্চিমী হিন্দী-ক্ষেত্ৰৰ অতীত কালৰ এক তৰৰ বিভক্তি চিন 'আ' আৰু পূৰ্বী হিন্দী (অৰ্ধ-মগধী অপভ্রংশভাষাত) তথা মগধী অপভ্রংশভাষাত (জাম্বুপুৰী, মৈথিলী প্ৰকৃতি লোক-ভাষাৰ বিভক্তি চিন 'আ' বা 'ইল' হুয়োটা চৰ্যাপদত পোৱা যায়। ই লৈ আৰু ইল ক্ৰিয়া-বিভক্তিৰ চিন থকা বাবেই চৰ্যাপৰ সেই ক্ৰিয়াবোৰ বঙ্গ বা অসমৰ ভাৱৰ লক্ষণ বুলি ধৰি ল'ব নোৱাৰি। গতিকে তলত দিয়া ক্ৰিয়া পদবোৰ অৰ্ধমগধী আৰু মগধী অপভ্রংশজনিত লক্ষ-ক্ষেত্ৰৰ ভিতৰত পৰা লক্ষ্যে, কাশপুৰ আদি উত্তৰ প্ৰদেশৰ মাজ ভাগৰ পৰা পূৰ্বী, দুৱনেনৰ প্ৰকৃতি দক্ষিণ-পূৰ্বভাৰ আৰু অসম, বঙ্গ আদি পূব ভাৰতৰ সকলো ক্ষেত্ৰে ভাৰ্যৰ প্ৰাচীন কপৰ পৰিচায়ক। এই ধৌৰী ক্ৰিয়াপদ চৰ্যাপদীত এইবোৰ পোৱা গৈছে :-

পইঠৈল (বিক.), পইঠা (মতী. আৰ্য. ভাণ্ডে. কল্পণ.)। অতীত কালত 'দা' বিভক্তি থকা অৰু ক্ৰিয়া পদবোৰ এনে ধৰনৰ :- আইল (বিক.); উভিল (জু.); অজিলেসু (আছিলে); ভাণ্ডে.; অচিলেপ (আছিল—ভাজক.)। মন কৰিবলগীয়া যে—'পইঠা' ক্ৰিয়া পদৰ 'পইঠ' হাতুত 'আ' ক্ৰিয়া-বিভক্তি মগধী অপভ্রংশৰ নহয়; শৌৰসেনীৰহে।

(৬) অতীত কালৰ ক্ৰিয়াত কৰ্তা বা কৰ্মৰ লিঙ্গ আৰু বচন অনুসৰি ক্ৰিয়া-বিভক্তিও সলনি হোৱা লক্ষণ মগধী ভাষা-ক্ষেত্ৰৰ নহয়; শৌৰসেনী ভাষা-ক্ষেত্ৰৰহে। বৰ্তমান প্ৰচলিত বড়ীবোলী হিন্দীত শৌৰসেনী ক্ষেত্ৰৰ এই লক্ষণ স্পষ্টভাৱে দেখা যায়। লিঙ্গী, মীৰাটী, আগ্ৰা প্ৰকৃতি উত্তৰ প্ৰদেশৰ পশ্চিম অঞ্চলত প্ৰচলিত বড়ীবোলী আৰু ব্ৰজবোলী ভাষা-ক্ষেত্ৰৰ এই প্ৰভাৱ চৰ্যাপদত থকাৰ প্ৰমাণ তলৰ ক্ৰিয়া পদবোৰে দিছে। নদে বেগে বাহী (চ'লি.), [নদা বেগেৰে বালে বা প্ৰভাৱিত হ'ল অৰ্থত 'বাহী' ক্ৰিয়া হৈছে। হিন্দীত এই বাধা 'নদী বেগেৰে বাহী' হয়]। সেই ধৰে, খেদী— (কল্পণ.), গ'ল; উপাজী— (ক.) উৰালিলে; মেলিলি— (ক.) মেলা বা খোলা হ'ল। [কল্পণলি উপিয়া আৰু মগধৰ বাহু হ'লেও শৌৰসেনী প্ৰভাৱে তেহেঁ ক্ৰিয়াত লক্ষ্য কৰিবলগীয়া।] বাৰেলি (জু.)—মগ্ৰা হৰিণী বাৰিলে; মেৰি ছাইলী (ম.)—মগ্ৰা পাৰিলে; বাতি পোহাইলী (ম.)—বাতি পুহিলে; আদি ৰাধেলি (মা.)— জুই লাগিল; মিটেলি আৰাৰি (ম.)— আছাৰ আঁতৰিল, ইত্যাদি। বড়ীবোলী (বিন্দী), ব্ৰজবোলী, বুলেলেখ্যক্য, ভোজ-পুৰী প্ৰকৃতি বৰ্তমান পশ্চিমী হিন্দী-ক্ষেত্ৰৰ সকলো লোক-ভাষা আৰু সাহিত্যিক কণতে ব্ৰাহ্মিণৰ অতীত কালৰ ক্ৰিয়াত 'দা' বিভক্তি যোগ হয়। চৰ্যাপদত ঠ আৰু ঠ হুয়োটা প্ৰয়োগ দেখা যায়। (৭) শৌৰসেনী ভাষা-ক্ষেত্ৰৰ অতীত কালৰ ক্ৰিয়াত পুংলিঙ্গ একবচন আৰু 'আ' বিভক্তি যোগ হয়।

চৰ্যাপদত শেৰশেনীৰ 'আ' আৰু মাহৰী তথা অৰ্ধ-মাহৰীৰ 'শ'— এই দুয়োটা বিভক্তি দেখা যায়। যেনে,— বিনম ভইলা, বাট কছেলা, আইলা, ভইটলা, গেলা, কিত্বেল, চলিলা, মুক্তলা, দেখিল (কা.), ভাগেল (স.), কহলা (ভা.), গেলা, ভইলা— (শা.)।

(৮) ভৱিহাৎ কালৰ হাতত 'ব' অথবা 'ইব' প্ৰত্যয় বৰ আৰু অসমৰ দৰেই ভোক্তপূৰী, অৰবী প্ৰতিভা মাহৰী তথা অৰ্ধমাহৰী অপভ্ৰংশজনিত উত্তৰ ভাৰতীয় অথ লোক-ভাষাতো প্ৰয়োগ হয়। যেনে 'অসমক তুহুংহি মিলাওব আনি'— এনে বৰ ভোমাক মানি; সিম বা সিব (অৰবী ভাষাত বচিত বাসচিহ্নিত অসমী); উনৌকে নিয়ৰ বৰবিহা হো হোই আৰু কলীৰ (ইয়াত নিয়ৰ=সিম, চিলাই কবিৰ আৰু যাব ভৱিহাৎ কালৰ প্ৰয়োগ ভোক্তপূৰীৰ উদাহৰণ স্বৰূপে দিয়া হৈছে)। চৰ্যাপদত ভৱিহাৎ কালৰ প্ৰয়োগ এনে ধৰণৰ দেখা যায়:- বাহৰ (বাব— নাও বোতা অৰ্থত, ক.); জাইব- (যাব ডো.); কবিব— (কা.); থাকিব, হাটব— (স.); জাইব— (জু.)।

(৯) কিছুমান বিভক্তি প্ৰত্যোগ সংস্কৃত ভাষাৰ ৰেখি উচৰ চাপি থকা যেন লাগে। চৰ্যাপদত ব্যৱহৃত এনেবোৰ প্ৰত্যোগ অৱ্যয়ন-চতুৰ্ণ শক্তিৰাৰ অসমীয়া আৰু বহুলা কানো জায়েতাই থকা যেন মনে নহৰে আৰু তেনে উদাহৰণো চকুত নপৰে। যেনে ১— সোৰেণী' অৰ্থত 'পুশমি'; আহিহ, গৈহ অৰ্থত 'অইসমি, আসি; লাম অৰ্থত 'সেমি' (ভো.); জানো অৰ্থত জানমি (জা.); দেখিহে' অৰ্থত 'শেমমি' (ভা.); নিলিহ অৰ্থত গিলেমি (স.); বৰ্তমান কালৰ ষ্টিতীয়া পুৰুষত অৰ্থাৎ তুমি কৰ্তাৰ লগত 'সি' প্ৰত্যয় শেৰ-শেনী অপভ্ৰংশৰ পৰা হোৱা; বাকস্থানী, গুৰবাজী প্ৰভৃতিত সপ্তম শতিকাতো পোৱা যায়। যেনে ১— এদা সপন গৰাক কইা তু কাসি (নীৰাবাহি)।

(১০) হাতুৰ লগত সকলো পুৰুষৰে বৰ্তমান কাল আৰু অনুজাত ব্যৱহাৰ হোৱা 'হ' বিভক্তি ব্ৰহ্ম,

অৰবী প্ৰভৃতি পশ্চিমী আৰু পূৰ্বী ঠিকীত (শেৰশেনী আৰু অৰ্ধমাহৰী অপভ্ৰংশজনিত ভাষাত) পোৱা যায়। মৈথিলীৰ বাহিৰে বহুলা আৰু অসমীয়া এই প্ৰত্যোগ নোহোৱাতো চাই মৈথিলীকো শেৰ-শেনী আৰু অৰ্ধমাহৰীৰ প্ৰভাৱহে 'হ' প্ৰত্যোগ হৈছে যেন অনুমান হয়। কেতিয়াবা কেতিয়াবা এই 'হ' ক্ৰিয়া বিভক্তি অৰূপে নবৰি কেৱল কো-বুজাৰৰ কাৰণেহে বহা দেখা যায়। তেতিয়া 'হ' সংস্কৃতৰ 'খলু' অব্যয়ৰ অপভ্ৰংশ ৰূপ বুলি ধৰা হয়। খলু > কহু > হ। ক্ৰিয়া-বিভক্তিৰ 'হু' প্ৰত্যোগ ব্ৰহ্ম আৰু অৰবীত হোৱাৰ উদাহৰণ এনে ধৰণৰ:—

(ক) কাহেকো আৰি কৰত মেৰে হোৱান।
যেণী তুম আঁপন পেটী?
কো মাগছ, সো দেহ মনোহৰ
যেই বাত তেৰা যোটে। (বইল
শক্তিৰাৰ ব্ৰহ্মভাষা, — সুবৰ্ণ পদ)

(খ) অস বিচাৰি তুমহ তসহ অসজা
সবহি ভাণ্টি সজ্জক অকলয়া। (বইল
শক্তিৰাৰ অৰবী, — তুলসীদাস)।

(গ) কোৰ বুজোতা 'হ' মৈথিলীৰ উদাহৰণ—
ভবমহ নিজকৰ উপলব আনি
পৰমহ ভকম পৰসি কহ আনি। (চতুৰ্ণ
শক্তিৰা, — উদয়গিৰি)

মৈথিলী উদাহৰণৰ 'হে' জোৰ বুজোৱাৰ লগত সপ্তমী বিভক্তিও হৈছে। 'সমতে' এই অৰ্ধমাহৰী পুৰুষ প্ৰকাশ কৰিছে। ষাটম শক্তিৰাৰ প্ৰথম জ্ঞানচাৰ্য্য হেমাচল্লয়ৰ বাক্যলগত উক্ত বাক্যতো 'হ' লক্ষ্যনির্ভক অৰূপে ব্যৱহাৰ হোৱা দেখা গৈছে। তলত এনে ধৰণৰ এটা শেৰশেনী অপভ্ৰংশ বোহা দিয়া হ'ল:—
ভৱা চম্বা জু মাৰিয়া বহিদি মহাবা কৰ।
লজ্জকহ তু ব্ৰহ্মসিয়ত জই তপ্ৰা দৰে ৱহ।

[১০] নোব অহীমে য়ে মৰিল, ভালেই হ'ল।
দি জাৰি হবলৈ অহিহেইভেন, তেনেহলে সম-
ন্যায়কৰণে ওচৰত (ব্ৰহ্মসিয়ত) লাজ পালেণী-
প্ৰিয়। হেমচন্দ্ৰ গুৰবাজীৰ চোলকী বৰা সিং-
ৰায়েণীৰ সমকালীন আছিল। তেওঁৰ এই
উদাহৰণ বাক্যখন আৰু গুৰবাজীৰ পশ্চিম ভাৰতীয়
থেকেদী অপভ্ৰংশৰ পৰা বিয়া হৈছে; কিন্তু মন
ধৰিবলগীয়া যে— চৰ্যাপদৰ ভাষা এই শ্ৰেণীৰ
গুৰুতৰ ভাষাতকৈ অসমীয়া, বহুলা আদি ভাষাৰ
যেই উচৰ নহয়, আঁতৰ যেনেহে লাগে। চৰ্যাপ-
দৰ ক্ৰিয়াত 'হ'ৰ ব্যৱহাৰ কান্হপা (বেলগু,
দেহ, লেহ), সৰহপা (সেহ, বহহ), কছপ (অজছ)
আৰু বাব (পেহ) বাক্যত পোৱা যায়।

[১১] সৰ্ব্বপদত সিবৰ প্ৰত্যোগ চৰ্যাপদতৰ অনেক
দৃষ্ট দেখা যায়। ইও শেৰশেনী আৰু মহাবাজী
অপভ্ৰংশজনিত ভাষাসমূহত প্ৰচলিত লক্ষণহে; মাহৰী
পৰ্য্যায়কৰণ লক্ষণ নহয়। মাহৰী, গুৰবাজী আৰু
গৰিমৌ হিন্দীত এই লক্ষণ স্পষ্ট ৰূপে দেখা যায়।
গাঁব উদাহৰণ তলত দিয়া হ'ল।
হোমোবি কুড়িয়া (তোৰ কুটীৰ); কাহেবি নাৰে'
(কাৰ নাহত); হাভেবি মাজী (হাভৰ মাগা);—
হোণীপাৰ (মহৰ); কুটীৰ > কুটীয়া > কুড়িয়া;
কুটীৰ লক্ষ হিন্দীত ক্ৰীলিঙ্গ; নাও আৰু মালা শব্দও
কুটীৰ। সেই বাবে এই লক্ষণবোৰ আগত থকা
সম্বোধক বিভক্তি ক্ৰীলিঙ্গসূচক 'স'কাৰত হৈছে।
প্ৰাচীনত উচ্চাৰণৰ শুভ্ৰতা বন্ধা নপৰাত 'স' ৰ
বিহেও 'হ' হৈছে। পুংলিঙ্গ শব্দৰ আগত সৰ্বপদ
বিভক্তি শেৰশেনী আৰু মহাবাজী অপভ্ৰংশ মতে
ইকাৰত হ'ব লাগে। চৰ্যাপদতো হোৱা নাই।
যেনে— স্তোহোৰ বিঘানা (স্তোৰ বিঘানা)—কা.,
হোমোবি কাৰবিখালী (স্তোমোৰ ভাবুকালি)—কা।
বিঘান পুংলিঙ্গ আৰু ভাবুকালি ক্ৰীলিঙ্গ শব্দ। সেই
বাবে 'বিঘান'ৰ আগত ক্ৰীলিঙ্গসূচক ষ্টী বিভক্তি

হোৱা নাই, কিন্তু ভাৱবিখালীৰ আগত হৈছে।
[১২] সৰ্ব্ব পদৰ দৰেই বিশেষণতো শেৰশেনী
অপভ্ৰংশজাত ভাষাবোৰৰ দৰে লিঙ্গৰ প্ৰভাৱ দেখা
যায়। মাহৰী অপভ্ৰংশৰ ভাষাত নিৰ্দ্ধীৰ বন্ধৰ লিঙ্গ
নাই আৰু বিশেষণতো ভাব প্ৰভাৱ নাথাকে; কিন্তু
চৰ্যাপদৰ বহুত ঠাইত নিৰ্দ্ধীৰ বন্ধৰ লিঙ্গতো বিশে-
ষৰ লিঙ্গক প্ৰভাৱত কৰিছে। যেনে— নিসি আৱাৰী
[আছাৰ নিশা— জু]; অঠকমালী নাৰী [অঠ
কুঠীয়া নাও—কা.]। নাও আৰু নিশা ক্ৰীলিঙ্গ শব্দ
কাৰণে তেনে আকাৰী আৰু কমাৰী হৈছে।
[১৩] অশৱ, সৰ্বনাম, সৰ্বনামিক বিশেষণ আৰু
ক্ৰিয়া বিশেষণৰ ক্ষেত্ৰত চৰ্যাপদৰ অপভ্ৰংশ শব্দৰে
প্ৰতিপূৰ্ণ। চতুৰ্ণ-পৰ্ব্বশ শতিকাৰ অসমীয়া আৰু
বহুলা ভাষাত এই শ্ৰেণীৰ অপভ্ৰংশ শব্দৰ প্ৰয়োগ
বৰ কম; কিন্তু চৰ্যাপদৰ প্ৰক্ৰিটো শাক্যত এনেদৰে
অপভ্ৰংশ শব্দ একাধিকপাৰো পোৱা যায়। অসমীয়া
আৰু বহুলাতকৈ এনে শব্দ অপেক্ষিকভাৱে
মৈথিলীত কিছু বেছি যেন লাগে। চৰ্যাপদৰ এই
শ্ৰেণীৰ শব্দতো শেৰশেনী ভাষাৰ অৰূপে লিঙ্গৰ
প্ৰভাৱ মন কৰিবলগীয়া। উদাহৰণ স্বৰূপে তলত
দুটামান দিয়া হৈছে:—
(ক) কহসনি হালো তোমৌ তোহোবী ভাৱবিখালী
(হেৰে তুমুদী)। তোৰ ভাবুকালি কেনেকুৱা ?।
ইয়াত ভাবুকালি বা ভাবুকতা ক্ৰীলিঙ্গ শব্দ কাৰণে
তাৰ সৰ্বনামিক বিশেষণ 'কহসনি'ৰ 'ই' প্ৰত্যয় যোগ
হৈছে আৰু সৰ্ব্ব পদত 'তোহোবী'ৰ লগতো 'ই'
যোগ হৈছে (কা. ১০)।
(খ) কাহেবি শৰা (কিহব শৰা ?)। ইয়াত 'শৰা'
ক্ৰীলিঙ্গ শব্দ কাৰণে কাহেবি নাই হৈছে
(তা. ৩৭)
(গ) ভনই কান্হ জিৰঅণ বি কইসা (কান্হই
কৰ জিৰঅণ কেনেকুৱা ?)। ইয়াত 'ব'ৰ পুংলিঙ্গ শব্দ
কাৰণে বিশেষণ 'কইসা' হৈছে। (কা. - 80)

বর্তমান হিন্দীত পুংলিঙ্গ শব্দৰ আগত সার্বনামিক বিশেষণ কৈসা (কইসা > কৈসা) আৰু ঙ্ৰীলিঙ্গ শব্দৰ আগত কৈসী (কইসদি > কৈসী) হয় ।

[১৪] যেনে, তেনে; যি সি; যেতিয়া, তেতিয়া; য'ত, ত'ত প্রকৃতি অৰ্থত ক্ৰমে কইসো, তইসো; জো, সো; কৰ্বে, তৰ্বে; জসু, তসু প্রকৃতি শব্দ চৰ্চাপদত সাধাৰণতে পোৱা যায় । যেনে, তেনেৰ অৰ্থত সংস্কৃতৰ যথা, তথাৰ অপভ্রংশ ৰূপ জথা, তথাও পোৱা যায় । য'ত, ক'ত, ত'ত আদি সৰ্ব-নামৰ ৰূপ জৰ্হি, বঁহি, উঁহি বা তংহি, তহি ৰূপ পোৱা যায় । যেনে অৰ্থত জ্বিম; এতিয়া অৰ্থত জবে; সি, সেই আৰু তেওঁ অৰ্থত তা; কোনে অৰ্থত কো; যি অৰ্থত কা; এনে আৰু কেনে অৰ্থত আইন, কইসন; এইটো অৰ্থত এহ; য'ত বা যিমান আৰু তত বা তিমান অৰ্থত ক্ৰমে জেইত, তেইত; কাৰু অৰ্থত কৌস, কইসে (কা. ৪০) ; কেনেকৈ অৰ্থত কাঁহি, কইসে, (তা. -৩৭) ; যেনেদৰে, তেনেদৰে অৰ্থত জইসন, তইসন; এনে অৰ্থত আইস প্রকৃতি অস্বাৰ, জিয়া বিশেষণ আৰু সৰ্বনাম শব্দৰ ব্যৱহাৰ ইমান বেছি পৰিমাণে কৰা হৈছে যে তালৈ চালে চৰ্চাপদৰ অপভ্রংশ ভাষাত মগধীকৃতজাত শৌৰসেনীৰ প্ৰভাৱহে বেছি যেন লাগে । কিয়নো এই শব্দবোৰ ব্যৱহাৰ শৌৰসেনী অপভ্রংশ আৰু শৌৰসেনী অপ-ভ্রংশৰাত লোক-ভাষাৰোৰত অষ্টম-নৱম শতিকা মানৰ পৰা আৰ্জি পৰ্যন্ত যেনেদৰে হৈ আহিছে, তেনেদৰে মগধী অপভ্রংশৰ ভাষা-ক্ষেত্ৰত (অসম, বঙ্গ, মিদিয়া আদিত) আৰ্জিহে নালাগে চতুৰ্দশ-পঞ্চদশ শতিকাতো হোৱা দেখা নাযায় । অতি

সামান্য পৰিমাণে যি প্ৰয়োগ দেখা যায়, সিও শৌৰসেনী ভাষা-ক্ষেত্ৰৰ পৰা অহা উপভাষা প্ৰভাৱ হ'ব পাৰে ।

অসম আৰু বহুতকৈ আপেক্ষিকভাৱে শৌৰসেনী ভাষা-ক্ষেত্ৰৰ ওচৰত থকা চতুৰ্দশ-পঞ্চদশ শতিকাৰ মিহিলাৰ ভাষাত এই শ্ৰেণীৰ শব্দৰ প্ৰয়োগ দ্ৰুি বেছি পৰিমাণে দেখা যায় । তাৰ পৰা অনুমান হয় যে চৰ্চাপদৰ লগত মৈথিলী ভাষাৰ সম্পৰ্ক বহু আৰু অসমীয়া এই দুয়োটা ভাষাতকৈ বেছি যঠল শতিকাৰ শত্ৰুদেৱেও নাটক আৰু গীত চৰ্চাপদৰ নিচিনাকৈ শৌৰসেনী অপভ্রংশৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱিত উত্তৰ ভাৰতীয় দেইবাটাও লোক-ভাষা শকাব্দীৰ গ্ৰহণ কৰি পাছৰ সুগত 'ৰজাবাদী' নামে পৰিচিত হোৱা এটা ভাষা সৃষ্টি কৰিছিল । * সেই ৰজাবাদী ৰজাভাষা-ক্ষেত্ৰৰ স্বাভাৱিক কথিত আৰু লেখিত ভাষা নাছিল; কিন্তু সেই সময়ত উন্নত ভাৱেৰে এটা প্ৰধান সাহিত্যিক ভাষা ৰজাভাষা ৰ ৰজাবাদীৰ দ্বাৰা বহুত প্ৰভাৱিত অৰ্থকিত সাহিত্যিক ভাষা ৰূপে বাহৰত হৈছিল । গতিকে ৰজাবাদী-ক্ষেত্ৰত চৰ্চাপদৰ আদৰ্শই কাম কৰিছিল যেন ধাৰ্য হয় ।

(২৫) সম্বন্ধিত পদৰ ভিন্ন অনুসৰি সহজ পৰ্যবেষ্ট বিভক্তিৰ চিন সলনি হোৱাৰ উপৰিও চৰ্চাপদৰ ষ্ট বিভক্তিতে ক আৰু কৰ— এই দুটা চিনৰ ব্যৱহাৰ হোৱাৰোও শৌৰসেনী অপভ্রংশৰ প্ৰভাৱসূচক লক্ষণ শৌৰসেনী-ক্ষেত্ৰত ষ্টী বিভক্তিত ব আৰু ক দুয়োটা ব্যৱহাৰই ব্যৱহাৰ হৈছিল আৰু এতিয়াও হয় । বস

* এটা: কথা মান কৰিবলগীয়া যে, ভাষা ব্যক্তি বিশেষে সৃষ্টি কৰিব নোৱাৰে; কিন্তু ভাষাৰ ব্যৱহাৰত বিবি শব্দৰ সাম্মিখণৰ সহায়ৰে কৃত্ৰিমতা আনিব পাৰে । শিক লোৱা সাহিত্যিক ভাষা আৰু হাট-খোৱা লোক-ভাষাত এনে কৃত্ৰিমতা সহজ দেখা যায় । এই দৃষ্টিত চৰ্চাপদ আৰু ৰজাবাদী দুয়োটাৰ সূচী ভাষাৰ শ্ৰেণীত পৰে । শত্ৰুদেৱৰ সময়ত তেওঁ দেখা পাত আৰু নাটৰ ভাষাৰে কোনো ঠাইতে সাধাৰ লোকে বহুত কথা নাছিল । —লেখক

ড° সুনীতিকুমাৰ চট্টোপাধ্যায়

ব্ৰহ্মা গোয়ামী

১৪ ভাৰতবৰ্ষত ড° সুনীতিকুমাৰ চট্টোপাধ্যায়ৰ নাম এখন জানী আৰু বিদগ্ধ পণ্ডিত স্বৰূপে জনা-লাভ । ইংৰাজৰ লাসনত, ইংৰাজী শিক্ষা, ইউৰোপীয় দ্বাৰা আৰু সাধাৰণ সংস্পৰ্শত তেওঁৰ প্ৰতিভাই হিন্দীৰ ব্যাপকতা লাভ কৰিছিল । ভাৰতবৰ্ষৰ কলা-মহাজিৱ সকলো দিশত তেওঁৰ বহুমুখী জ্ঞান-বহুসাই প্ৰতি লাভ কৰিছিল । দেশৰ ব্যস্তীৰ জীৱনতো ছাৰ্ভিক, তেওঁৰ অভিনৱ আদৰ্শ ফুটি ওলাইছিল । হাতীৰ ভাষাতত্ত্বৰ ক্ষেত্ৰত বিশেষকৈ ড° সুনীতিকুমাৰ চট্টোপাধ্যায়ৰ সংস্কাৰসম্পন্ন একনিষ্ঠ এক প্ৰজ্ঞা কৃতিত্বৰ মান্যকৰ্তী । ভাষাতত্ত্বৰ অনুসন্ধানত জ্ঞান-ঐতিহাসিক গবেষণাৰ মাজেদি তেওঁৰ অন্তৰৰ মানুহুষ্টি, পৰিপকতা আৰু পৰিপতি ক্ৰমলৈ বৃদ্ধি পৰিছিল । যুগ-প্ৰেৰণিত জ্ঞান-বিজ্ঞানৰ লগত বনিষ্ঠ, গভীৰ আৰু প্ৰাণপত সম্পৰ্ক বন্ধা কৰি তেওঁৰ বিলাসক প্ৰতিভাৰ বিকাশ সাহিত্য হৈছিল । ভাষা-জ্ঞানৰ ক্ষেত্ৰত তেওঁৰ জীৱনব্যাপী সাধনাই ভাৰতীয় ভাষা-সাহিত্যক নিঃসন্দেহে চহকী কৰি গৈছে ।

১৯৭৭ চনৰ ২১ মে' তাৰিখে ৮৮ বছৰত ডব্লি ডি সুনীতিকুমাৰ চট্টোপাধ্যায়ে দেহ ত্যাগ কৰিলে । ৪৮ বছৰৰ শেষ সময়লৈকে তেওঁ যি কৰ্ম-ব্যস্ততাৰে হাতীৰ ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ সেৱা কৰি গ'ল, যেনে দুইতকৈ অত্যন্ত বিৰল । বিশেষকৈ বহুলা

ভাষা আৰু বহুলা সাহিত্যিক অত্যুত্পন্ন শ্ৰীসম্পদেৰে তেওঁ বিচু্যিত কৰি গৈছে । তেওঁৰ অৱেষণৰ মাজেদি বঙ্গালী জাতিৰ জ্ঞান, তত্ত্ব, আদৰ্শ, ধৰ্ম-বৰ্ম, আশা-আকাঙ্ক্ষাই নানা প্ৰকাৰে ৰূপ লাভ কৰিছে । ৮৮ বছৰৰ কৰ্ম-জীৱনৰ অসাধাৰণ - গবেষণা, আলোচনা-আলোচনাই তেওঁক সম্পূৰ্ণৰূপে এখন জানী ব্যক্তি ৰূপে পৰিচয় দিছিল । এই স্তম্ভ সাহিত্যিক যোগাতো তেওঁ অৰ্জন কৰিছিল কঠোৰ পৰিশ্ৰমেৰে । তেওঁৰ জীৱন আৰু কৰ্ম-স্ৰোত আছিল নিঃশব্দমানী আৰু নিঃশব্দপূৰ্ণ । নানা সময়ত নানা বিষয়ত তেওঁৰ জ্ঞানব্যাপিৰ আশ্বপ্ৰকাশ ঘটিছিল অতি বিষয়কৰ ৰূপে । অনেক বিতৰ্কমূলক বিষয়ত তেওঁৰ মত প্ৰকাশ হৈছিল; নানা মুক্তি, তৰ্ক, বিচাৰ, আলোচনাত তেওঁ জড়িত হৈ পৰিছিল । * । অনেক সময়ত তেওঁৰ মতামতক কেৱল কৰি জৰ্-বিতৰ্কৰ কাৰণ হৈছিল । সুনীতিকুমাৰ চট্টোপাধ্যায় কোনো দিনে এই বাবে

(৩২ পৃষ্ঠাৰ অনুবৰ্তী)

আৰু উপস্থি সিহঁতৰ লগত আ, এ আৰু ই যৰ ৰোগ হয় । যেনে— মেৰা, মেৰে, মেৰী, উসকা, উসকে, উসকা । অসমীয়া আৰু বঙালী প্ৰয়োগ নোহোৱা ষ্টীৰ ক চিন ৰজাবাদীৰ দৰেই চৰ্চাপদতো দেখা যায় । যেনে— ছপক, কৰণক, আপনকৰ ।

[ক্ৰমল :]

* উদাহৰণ স্বৰূপে, ১) 'Rama No Avatar of Vishnu'

২) 'National Language of India'

৩) 'India and the Roman Script' প্ৰকৃতি ।

বিস্তারিত নথি ছিল। বিশেষকৈ ভাষার ক্ষেত্রে যে মত-ভেদে খাতিব লাগে, সেই কথা তেওঁ মর্মে মর্মে উপলব্ধি করিচ্ছিলেন। তেওঁর ফিচার-বুদ্ধির যুক্তিযুক্ততা সর্ববাহীসমূহের হোতাটো যে সমস্ত নম্বর, সেই কথা তেওঁ মূলকণ্ঠে বোকার করিচ্ছিলেন। ভাষা, সংস্কৃতি, ইতিহাস প্রভৃতি মস্তান্তর অনিবার্য। অসাধারণ শক্তি-সম্পন্ন মনীষীসকলের কথা-বক্তব্য, আলোচনা-আলোচনাত্মক অনেক মত-বিবাদের প্রকাশ পায়। এত-বোধের ধারা কোনো একজন ব্যক্তির প্রকৃত পবিচয় পাব যোযাবি। প্রতিভার সমাক পবিধে সামগ্রিক অর্থহীন মূল্যায়নের মাজেদিয়ে বিচাৰি পাব পাবি। সুনীতিকুমার চট্টোপাধ্যায় আছিল শক্তিবান লেখক; মনোভঙ্গীতে তেওঁ আছিল বিশ্বজ্ঞানী আদর্শের অনুগামী। পৃথিবীর বিভিন্ন দেশের ভাষা-সাহিত্য, ইতিহাস, সংস্কৃতি তেওঁ অধ্যয়ন কবি পাঠিত্য অর্জন করিচ্ছিলেন। বর্তমান যুগের শ্রেষ্ঠ বুদ্ধিবৃত্তীসকলের পত্রিকায় একজন বুদ্ধি খ্যাতি লাভ করা সুনীতিকুমার চট্টোপাধ্যায়ের জীবনত আক চিন্তা, ভাব আক কর্মত, আদর্শ আক অনুষ্ঠানত বারান চিন্তা আক অনুশাসন-পদ্ধতির পূর্ণ প্রয়োগে পবিলক্ষিত হৈছিল।

সমগ্র বৈজ্ঞানিক বুদ্ধিবৃত্তীরে সকলো কথা তেওঁ চাপি-ছাপি চাইছিল। কবিতা বিষয় গুণাগুণ আক ক্রিয়াদি আদিকার অব্যাহত হোক বা আগ্রহ আছিল অপসীম। কোনো এটা ভুলটি বিষয়ই প্রতি নিম্নর অভিমত সিদ্ধান্তে তা সুনীতিকুমার চট্টোপাধ্যায়ের সমগ্র বিচারক চাবি দিশ চিত্তা করিবে নিম্নর সিদ্ধান্তে উপনীত হৈছিল। তেওঁর কমান্ডের আছিল বিশ্ব-কোষ। গবেষণার ক্ষেত্রে তেওঁ আছিল মনো-সাহিত্যী। পৃথিবীর নানা জাতি-সংস্কৃতির ভাষা-সাহিত্য, ইতিহাস, কলা-শিল্প সম্পর্কে তেওঁর জ্ঞান-সমৃদ্ধি আছিল বিস্ময়সূর্য। এম, উইন্সটনের নিজের ভাষাত কঠোর পালে, "অধ্যায়ক সুনীতিকুমার চট্টো-

পাধ্যায় এনে একজন বিদগ্ধ পণ্ডিত, যি স্বাধীকৃত তেওঁর জীবিত কালতে বিশ্বজোষা বন্ধনর খ্যাতি লাভ করিচ্ছিল সমগ্র হৈছিল। ভাষা-সংস্কৃতির ক্ষেত্র গবেষণাসমূহ মনোপণ্ডিত, বিদ্যা-চর্চায় দিশত বিশ্বজনীন বুদ্ধিবৃত্তি এই ব্যক্তিরন চিত্ত আক চরিত্রের অকু-পূর্ব নির্মল বুলি তা'র পাবি।" ৩৮ চট্টোপাধ্যায় বিশ্ববীক্ষণ পবিচয় পাব পাবি তেওঁর মনো-সাহিত্যে পশ্চিমীয়া দেশসমূহের ভাষাগত, ইতিহাসগত গবেষণাত তেওঁর গভীর জ্ঞানে ইউরোপীয় পণ্ডিতগণের চেয়ে বেশী। তেওঁর বিশ্বাসভাষা আছিল অসাধারণ। ভারতীয় সংস্কৃতি তাত্ত্বিক গবেষণার ভিত্তিতে গৌরবের প্রাচীন ঐতিহ্যের এক বিধগণনায় হিন্দী সম্পর্ক তেওঁ বিচাৰি উপলব্ধি হৈছিল।

সুনীতিকুমার চট্টোপাধ্যায়ের বঙ্গদেশত জন্ম করা করিচ্ছিল; কিন্তু তেওঁর প্রতিভা, প্রেমাণা আক সূচী কর্ম-সাধনার প্রভাব বঙ্গদেশের সীমা অতিক্রম করি সমগ্র ভারতবর্ষে বিস্তারি পবিচ্ছিল। ভাষার ক্ষেত্র কৌশল্যকে কেউইয়া অসাধারণ সাহিত্যিক আক বিশেষ কৃতিত্বের প্রমাণ প্রকাশ করি সুনীতিকুমার চট্টোপাধ্যায়ে সন্দেহ ভাবততে একক খ্যাতি আক মর্যাদা লাভ করিচ্ছিল। এই খ্যাতি আক মর্যাদা তেওঁর পাঠিত্য আক চরিত্রের গুণগত প্রকৃষ্টি হৈছিল। বিশ্বর বিভিন্ন ভাষার অধ্যয়ন তেওঁর সি পবিমাণের অধিকার করিচ্ছিল, ভারতীয় জাতি কোনো প্রসিদ্ধ ভাবাবিদর তেমন অধিকার অধির নে নাই, সেদিয়ে বিশ্বর ভাষার ক্ষেত্রের 'হর্ষ' প্রতিষ্ঠাত তেওঁ আছিল এক প্রকার সিদ্ধান্ত। তার ক্ষেত্রে অলোচন হোরা বাদ-বিচার (সিকের) সুনীতিকুমার চট্টোপাধ্যায় আছিল সম্পূর্ণ অগ্রগণ্য ঐকান্তিক নির্ভরে, অসোকারমাণ্য বাচ্যভাবের অর্থ অথোয়া মত তেওঁ সাহিত্যসমাজের বচন করিচ্ছিল।

মূল ভাষার উৎপত্তি আক ক্রমবিকাশ নামক পণ্ডিত গ্রন্থের সুনীতিকুমার চট্টোপাধ্যায়ের অক্ষয় বর্ষ। ১৯১৯ চনতে ইংরাজী ভাষাত 'The origin and development of the Bengali Language' নামের এই গ্রন্থই রূপ লাভ করে। চমুকৈ ইয়াক 'ব্যাংকিং' 'কি. বি. এল.' দুই বড়ত কলিকাতার বিশ্ববিদ্যালয়ের এই গ্রন্থ প্রকাশ করি বৈজ্ঞানিক-পাঠ্যেরে বঙ্গা ভাষার উৎপত্তি আক ক্রমবিকাশের এক রূপ অধ্যয়ন করতে অধিহাণা যোগায়। বিভিন্ন মতুল্পনিত্যের বড়ত প্রকাশ পাইছিল আক ইয়াক গ্রন্থই জাতিগা যি নতুন জ্ঞান-পাঠ্যেরে গবেষণা-গবেষণার জরুরী করা হৈছিল। এই ভাষাতত্ত্বের বিষয়ত সুনীতিকুমার চট্টোপাধ্যায়ে যিমান প্রথম যৌকীয় বর্ধিত, তেওঁর পাঠত কোনো বঙ্গাভাষাবিদে এই পর্যন্ত ইমান সূত্র অধীকার করিচ্ছেনে নাই, সন্দেহত বহু। ভাষাবিদ্যার অনুশীলনত বিশ্বর নক্ষি আক মত। ভাষাবিদ্যার কবি যিবোব নতুন সূত্র তেওঁর গ্রন্থায় করিচ্ছিল, সেইগোর সূত্রই আন ভারতীয় গবেষণাকো ঐতিহাসিক তথ্যর অনুসন্ধানত, যৌকিক যোগসূত্র প্রতিষ্ঠা করাত অশেষ সহায় পবিবে।

ময়কুল গোপাল ভাণ্ডারকর, ছাব জর্জ আরাহাম ষ্ট্যান্টন প্রভৃতি সু-প্রসিদ্ধ গোলকমলর বনরগণীণেরে সুনীতিকুমার চট্টোপাধ্যায়ক অনুপ্রেরণা যোগাইছিল। মত বোধনর কবি ভারতীয় অর্থা ভাষাক প্রকাশ করি প্রতিষ্ঠা করাতে তেওঁর অহোপুকমার্থ্য করিচ্ছিল। অধ্যাপক ডেনিয়েল কোলর অধীনত যম বিজ্ঞান অধ্যয়ন করি তেওঁ যি জ্ঞান লাভ করিচ্ছিল, সেই জ্ঞান ভারতীয় ভাষাতত্ত্বের গবেষণার ক্ষেত্রে প্রয়োগ করি এক মলতত্ত্বের উৎস আক ক্রমবিকাশ নির্ণয়ত তেই জ্ঞান সার্বকম্মা লাভ করিচ্ছিল। ভাষার গুরু জনসমাজক সই সিদ্ধান্ত এক পত্তি আছে। এই

পত্তি ঐতিহাসিক বিবর্তনের ধারা বহু পবিমাণে অস্বস্ত, প্রকাশিত বা প্রতিক্রিত হয়। সুনীতিকুমার চট্টোপাধ্যায়ের ভাষার ঐতিহাসিক বিবর্তনত সিদ্ধান্তের জ্ঞান অধারণ আক বস অধ্যয়ন করিচ্ছিল। এই বুদ্ধিবৃত্তীর ভিত্তিতেই ভারতীয় প্রাদেশিক ভাষা-সমূহ তেওঁ চাপি-ছাপি চাইছিল আক এইগোরের মাজত যথায়থোব সমস্তি বন্ধার হুকো যুক্তি দর্শাইছিল। কোনো ভাষাক তেওঁর অন্ধান নকরিচ্ছিল। হিন্দী, ইংরাজী, ফরাসী, জার্মান প্রভৃতি ভাষার প্রতিগত তেওঁর গভীর সমানে যুক্তি দর্শাইচ্ছিল। ভারতীয় ভাষার উৎপত্তির বহু ভাষার সমন্বয় (polyglotism) সুনীতিকুমার চট্টোপাধ্যায়ে দৃষ্টি ধরি এক উল্লেখযোগ্য অধিহাণা দান করে। মর্য আক নতুন ভারতীয় জাতি ভাষার তত্ত্ব, ক্রমবস, অর্ধতৎপন্ন, দেশী হিন্দীশী শব্দ-সমূহের মূল প্রকৃষ্টি সম্পর্কীয় বিস্তার আলোচনার পাতনিয় য়েই তেওঁর ভাষাতত্ত্ব ভাষা-জ্ঞান-গবেষণার এক নতুন দিশ বচনা করে। চমুকৈ শক্তিকার মৈথিলী পাঠ্য 'শব্দ বন্ধারকর' মূল্যায়ন হোকা কুল মিত্রর মৈত্রে তেওঁর সম্পাদন করা ভাষাতত্ত্ব সাহিত্যক মৈথিলী ভাষার প্রত্যেক আক পত্রাক প্রকার বন্ধ করিচ্ছিল। ভারতীয় ভাষাত য়ে গ্রাক-অর্থা প্রত্যেক অস্বস্ত প্রবল, এই কথা তেওঁর প্রাচীরমান করিচ্ছিল সকলো সময়েতে ত্রুটী করিচ্ছিল আক এই বিষয়ের এলানি জাগরণ প্রথম প্রকাশ করিচ্ছিল। প্রাবলিক ভাষার পণ্ডিত প্রিন্সিপালটির সূত্রক অর্থহীন কবি (ভাষাতত্ত্ব অর্থা ভাষাতত্ত্ব অর্থা শব্দ বন্ধ প্রভাত) সুনীতিকুমার চট্টোপাধ্যায়ে তেওঁর গবেষণার ভেঁটি তৈয়ার করিচ্ছিল। 'অন্তো-অধিষ্ণ' ডালর কোল বা মূক্তা জাতির সিয়রে ১৯২২ চনতে তেওঁর গবেষণা প্রকাশ পাইছিল। (কোল জাতির সংস্কৃতি : বিশ্বভারতী পত্রিকা)। ইয়ান বারিবেক অনেক প্রবন্ধর যোগেই ভারতীয় ভাষা-সংস্কৃতি তেওঁর লোক-বিত্ত অর্থহীন বিষয়ে ৩৮ চট্টোপাধ্যায়ের অনেক

সুকাবান সংবাদ দি গৈছে। চীন্তনাল পণ্ডিত-সকলে এইবোৰ বিচাৰ-আলোচনাক মুক্তভাৱে গ্ৰহণ কৰিছে।

সুনীতিকুমাৰ চট্টোপাধ্যায়ৰ অষ্ট এখন উল্লেখযোগ্য গদ্যৰচনা - গ্ৰন্থ 'কিবাট-জ্ঞান-পুষ্টি' ১৯৪৭ চনত প্ৰতিভা দেৱী বক্তৃত্তা-মালাৰ উপলক্ষে যোৰহাটত থিয়া বক্তৃত্তাৰ মূল পাঠ। কলিকতাৰ এছিয়াটিক চচাইটিয়ে ১৯৫১ চনত এই গ্ৰন্থ ছপা কৰে। ভাৰতীয় ইতিহাস আৰু সাংস্কৃতিক কিবাট (অক্সফৰ্ডত) সকলৰ বি প্ৰভাৱ, সেই বিষয়ে বিতা তত্ত্বানুসন্ধান ইয়াত দাঙি ধৰা হৈছে। আবেগে কোনো পণ্ডিতে ইমান বিশ্বদৰাৰে এই বিষয়টো অধ্যয়ন কৰা নাছিল। নেপালৰ নেৱাৰ, বঙ্গ, ত্ৰিপুরা আৰু অসমৰ বড়োসকল; মণি-পুৰ মেইথিকসকল; আন তিব্বতে-বৰ্মা আৰু মিশ্ৰিত জাতি-উপজাতিবিলাকৰ কলা-সাংস্কৃতিক ভাষা-বিজ্ঞানৰ যথায়োগ্য প্ৰকাশ আৰু প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰাত তেওঁ নিতীক অধিমত ব্যক্ত কৰিছিল। তেওঁৰ ঐকান্তিক চৰ্মৰ ফলত এই ছাতি-উপজাতিসমূহে নিজৰ চৈতন্য উপদাঙি কবিলে বিস্তৃত আৰু গভীৰ অনুপ্ৰেৰণা লাভ কৰিলে।

ভাৰতীয় ভাষাসমূহৰ ভিতৰত প্ৰাচীনতাৰ ক্ষালৰ পৰা তামিল ভাষাৰ স্থান অত্যন্ত গুৰুত্বপূৰ্ণ। 'ড্ৰেভিডিয়ান' (Dravidian) নামৰ ইংৰাজী গ্ৰন্থ এখনৰ যোগেদি ড° সুনীতিকুমাৰ চট্টো-পাধ্যায়ে তামিল শব্দ-তত্ত্বৰ বৰ্ণায়ক-পদ্ধতাক সহজ বিচাৰ কৰি এক চমকোৰ আৰু কথাসমৃদ্ধ আলোচনা দাঙি ধৰিছিল। ১৯৬০ চনত এই আলোচনা অম্মালাই বিশ্ববিদ্যালয়ত তিনিটা বক্তৃত্তা বক্তৃত্তাৰ যোগেদি তেওঁ আগ বঢ়াইছিল আৰু ১৯৬০

চনত এই আলোচনা গ্ৰন্থ আকাৰত ছপা হৈছিল। তামিল ভাষাৰ প্ৰতি ড° চট্টোপাধ্যায়ৰ বিহ্বতা-তাৰ জলন্ত প্ৰমাণ এই 'ড্ৰেভিডিয়ান' গ্ৰন্থৰ ডাৰিডীয় পণ্ডিতসকলে মন্তব্য কৰিছিল যে ইয়াৰ আগতে কোনো উক্ত ভাৰতীয় ভাষাৰিহে ইয়াৰ আগ্ৰহেৰে তেওঁলোকৰ ভাষাৰ প্ৰতি পুষ্টিগৰ কৰা নাছিল।

ড° চট্টোপাধ্যায় আছিল জ্ঞানতপস্বী। ভাষাৰ ক্ষেত্ৰত যাত্ৰে কোনো সংকীৰ্ত্তা নাথাকে, সেই বিষয়ে তেওঁ সদায় সৰ্বকালকে উপদেশ দিছিল। বহু বিখ্যাত অজিষ্ঠ আৰু জ্ঞানৰ মাৰ্গেদি সুনীতিকুমাৰে দেশৰ মানুহৰ ভাষাৰ বস আৰু বাৰ্ণ পৰমৰ জ্ঞাৰে তেওঁ ব্যক্ত কৰিছিল। বিহি-ধৰনাৰ মাৰ্গেদি তেওঁৰ অসাধাৰণ বিদ্যাভাৰাই বি-জোৰা খাতি অৰ্জন কৰিছিল। তেওঁৰ অধিক-কেজ আফ্ৰিকা, ইৰাণ, ইটোলেণ্ড, ব্ৰিটেন, নেপাল, আফগানিস্তান, পোলেণ্ড, চীনদেশ, ইল্ল, কচিয়া, জাৰ্মানী, আৰবদেশ প্ৰভৃতি সমগ্ৰ জগতৰ বিহ্বদি পৰিছিল। এই দেশবোৰৰ ভাষা-সাহিত্যৰ প্ৰভাৱ আৰু অৱশাৰ বিষয়ে তেওঁ অধিক গ্ৰহণ কৰি গৈছে। এই প্ৰবন্ধসমূহৰ দাৰ্গেদি বিহি-দেশৰ প্ৰাচীন সাংস্ক্ৰিত, সমাজ-ব্যৱস্থা, জাৰ মৌলিকতা কটকটীয়াই কৰা হৈছে; লগতে প্ৰলম-পাইছে মানুহজনৰ প্ৰকৃতিগত অক্ষাণীতা আৰু মনৰিহতা।

বামকৃত্ত্ব পৰমহংস, স্বামী বিবেকানন্দ, কবিগ-বৰীজনাথ ঠাকুৰ, সৰ্বপল্লী বাৰাকুল প্ৰভৃতি ভাৰতীয় মনীষীসকলৰ ধৰে তেওঁৰ 'হিষ্টাৰিটিক' মহান সাংস্ক্ৰিতিক বিষয়-বস্তু বস্তুপে ধৰা কৰিছিল। ভাৰতীয় জাতি আৰু ধৰ্মৰ বি আৰ্ণ, তাক তেওঁ লিকা, সাংস্ক্ৰিত, ব্ৰদেশপ্ৰেম আৰু আৰ্থিক উৎসৰ্গতা

মাৰ্গি প্ৰতিফলন কৰিবলৈ কামনা কৰিছিল। ঠা, বোম, মিছৰ প্ৰভৃতি দেশৰ প্ৰাচীন-সভ্যৰ প্ৰতিও তেওঁ আছিল সদায় প্ৰাণীল। প্ৰাচীন ভাৰতীয়, পুষ্টিগত তেওঁ গভীৰভাবে অধ্যয়ন-কৰিছিল আৰু এইবোৰৰ নিয়ন্ত্ৰিত, জটিল সংৰহ্ন নীতি-গত ত্ৰ্যাক তুলনামূলক আলোচনাৰ মাৰ্গেদি-গভীৰ পঢ়ু-ব সমাজৰ আগত দাঙি বিকিছিল।

সহিত্যৰ ক্ষেত্ৰত সি মানসিক দাঙিহৰাৰ, সেই-সম্পৰ্কে ড° সুনীতিকুমাৰ চট্টোপাধ্যায়ে প্ৰকৃতি-গত সমাজ-অৰ্ণগত মানুহৰ অপৰিহাৰ্য সমস্যা-দূৰ সাধাৰন কৰাত গুৰুত্ব দিছে। মানব-প্ৰকৃতিৰ বস্তু আৰু বিশ্বকৰ অজিষ্ঠতাৰ মাৰ্গেদি-বি চৰ্মপ্ৰণ ব। নিৰাশানন্দক ছবি মুক্তি ওলায়, সেইবোৰৰ মাৰ্গত বুজিভীৰীয়ে সাহিত্যৰ সমগ্ৰ-প্ৰিবি উলিয়ায়। ড° চট্টোপাধ্যায়ে কৈছিল যে প্ৰাচীন গ্ৰন্থ, যেনে অধিক আৰু অৰ-বে-স্ব, উপনিষদ, মহাভাৰত আৰু মাৰ্ময়, কাশি-সম্বৰ চৰ্মসমূহ, ইলিয়াড আৰু ওডিকি, হোমাৰৰ-ইলিয়াড, গ্ৰীক ট্ৰেজিকসমূহ, গুজ্জ, টেটামেট-ইলিয়াড, হিৰো-বচনা-সংগ্ৰহ, পাৰ্চীয়াৰ শ্বাহনামা, য়াৰা বৰনী গ্ৰন্থবালি, প্ৰাচীন গ্ৰন্থক আৰু-ইলি, প্ৰাচীন কবিতা, ইংৰাজী, জাৰ্মানী আৰু-মা সুনীতিকুমাৰ লেটিন ভাষাত লেখা শাস্ত্ৰ, মহা-পৰি মেটৰ বচনা-সম্ভাৰ, ছেজপিট্ৰবৰ নাটক, বৰিডা প্ৰকৃতি, টেলিফীৰ উপহাস, গল্প আৰু আন-আন-বচনা, কবিত্বক বৰীজনাথ ঠাকুৰৰ সমগ্ৰ-গ্ৰন্থ তেওঁৰ বাবে আছিল অনুপ্ৰেৰণাৰ উৎস। ঠা-এইবোৰ প্ৰচুৰ লজিক আৰু গভীৰ বোধৰ সাহিত্য-সম্ভাৰ। এইবোৰ পঢ়ি-তিনি তেওঁ বিশেষ লাভবান-হৈছিল আৰু এই বিষয়ে বহুলা ভাষাত-অনেক-গ্ৰন্থ লেখিছিল। ইংৰাজী আৰু বহুলা ভাষাৰ

বাহিৰেও সাংস্ক্ৰিত আৰু হিন্দী ভাষাত তেওঁ-অনেক প্ৰবন্ধ-পাতি, কৃত্তিকা, আলোচনা, লোক-বন্দনা লেখি গৈছে।

মানব-সভ্যতাৰ লগত জড়িত ভাষা-বিজ্ঞানৰ-লগতে আন আন বিষয়তো ড° সুনীতিকুমাৰ-চট্টোপাধ্যায়ৰ অত্যন্ত পৰিচিন্তিত হৈছিল। ভাষাৰ-লগত সাংস্ক্ৰিতিক এক পৰম আত্মীয়তা আছে। বহুতৰ ভাৰতীয় সমাজ নামৰ এক অনুষ্ঠানৰ যোগেদি-তেওঁ সমগ্ৰ এছিয়াৰ দেশসমূহৰ মাৰ্গত এক সাংস্ক্ৰিতিক যোগাযোগ স্থাপন কৰাত গুৰুত্ব দিছিল। ১৯১৭ চনত বৰীজনাথ ঠাকুৰৰ লগত তেওঁ ইন্দো-নেছিয়া, মালয়েছিয়া, থাইলেণ্ড প্ৰভৃতি ভ্ৰমণ কৰি-এইবোৰ দেশৰ লগত ভাৰতীয় ভাষা-সাংস্ক্ৰিতিক উল্লেখযোগ্য সমগ্ৰ নিচাৰি পাইছিল আৰু এই-বিষয়ে 'দ্বীপময় ভাৰত ও শ্যামদেশ' নামৰ এখন-গ্ৰন্থ উলিষ্টাইছিল। চীন, বঙ্গ দেশ, জাপান, নেপাল-প্ৰভৃতি দেশসমূহৰ বিষয়েও তেওঁ অনেক অনুসন্ধান-মূলক প্ৰবন্ধ লেখি গৈছে। চীন ও জাপানেৰ-বৌদ্ধধৰ্ম, চীনা বে-কাহিনী, বঙ্গ দেশৰ বৌদ্ধ বিহাৰ, ভাৰত বৰ্ম ও চীন বৰ্ম, চীন ও শৌজ বৰ্ম, চীন ও ভাৰত; ভাৰতৰ উপৰ চীনেৰ প্ৰভাৱ, জাপানে, জাপান-বেলগাৰা, Hindu Culture and How it spread abroad, The Culture and Literature of Asia, A Brahmanical Deity in Indo-China and Indonesia, India and China: Ancient contacts আদি অনেক প্ৰবন্ধৰ যোগেদি-ড° চট্টোপাধ্যায়ে এইবোৰ দেশৰ লগত ভাৰতবৰ্ষৰ-প্ৰাচীন কালৰে পৰা বহুি ধৰা-ধৰ্মীয় আৰু-সাংস্ক্ৰিতিক যোগাযোগৰ আলোচনা কৰিছে।

ড° সুনীতিকুমাৰ চট্টোপাধ্যায়ৰ চৰিত্ৰত মননৰত্নাৰাৰ

ক্ষণ পৰিষ্কৃত হৈছিল। এই ধাৰণা আৰু উপলব্ধি ক্ষান্তিৰ স্বাভাৱিকভাৱেই। বিভিন্ন আঁতৰ বিভিন্ন ভাষা-ভাৱী মানুহৰ প্ৰতি তেওঁৰ উদাহৰণয়ে সদায় সমান প্ৰদৰ্শন কৰিছিল। তেওঁৰ আছিল মৰলোৰে হিতাকাঙ্ক্ষী। ভাষা-শিক্ষা জাক ১৯৬৬-৬৭ চৰ্তাৰ মাজেৰে 'অজিত' মাহ-বছৰৰ কোঁৱৰল বিচাৰি পাহৰিছিল। আজিত জ্ঞান আৰু বিশ্ব-জাতীয়-বিদ্যাসক সম্বন্ধহীনত লগৰবলৈ তেওঁ নিতীকভাবে অভিমান চলাইছিল। গভীৰ অৰ্থত এই অভিমান আছিল তেওঁৰ জীৱন-প্ৰতি। জান-বুদ্ধি চৰ্তা কৰি তেওঁৰ বাক্তিত হৈ পৰিছিল বিয়য়কৰ আৰু অসাধাৰণ। মনুৰে বুজিছিল, তেওঁৰ কথাত আৰু কামত জীৱন-শিক্ষা সাহিত্য আছে, ভাল-বেয়া নিৰ্ণয়ন কৰাৰ অপৰিসীম ক্ষমতা আছে।

বাজৰুবেদসম্পন্ন সমাজ এখনৰ প্ৰতি তেওঁৰ দৃষ্টি আছিল উৎসাহজনক। অজল বুদ্ধি প্ৰয়োগৰ দ্বাৰা এনে সমাজ গঢ় দিয়া যে সন্তৰ নহয়, সেই কথা তেওঁ গভীৰভাৱে অনুভৱ কৰিছিল। তেওঁৰি অক্ষুণ্ণিত আছিল প্ৰত্যেক মানুহৰ অৱতৰ সুস্থিত হৈ থকা প্ৰতিভাক অগ্ৰাণত কৰাত, যাৰ ফলত মানুহে নতুন সমাজ গঢ়ি কৰিব পাৰে, নতুন ৰূপ-সৃষ্টি উপভোগ কৰিব পাৰে। প্ৰাচীন চিত্ৰ-শিল্প, ভাস্কৰ্য, সমাজ, অৰ্থনৈতিক, ভূমি অৰ্কা, লোকসাহিত্য, লোকগীত, লোকনৃত্য আদি বিভিন্ন বিষয়ত ডা' সুনীতিকুমাৰ চট্টোপাধ্যায়ে অলেখ প্ৰবন্ধ লেখি গৈছে। এইবোৰে মানুহজনৰ ভাবনাত আৰু পৰিষ্কৃত ধ্যান-কল্পনাৰ ব্যাপকতা নিৰ্ণয় কৰিছে। সমাজত কেহও তেওঁ কৈছিল যে দৈনন্দিন চিন্তা আৰু কৰ্ম-ব্যস্ততাৰ পৰা মুক্ত কৰি মানুহৰ মনত শান্তি আৰু সমাধা ভাব সৃষ্টি কৰাত সমাজত ক্ষমতা প্ৰদায়।

অসমীয়া ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ প্ৰতি ডা' সুনীতি

কুমাৰ চট্টোপাধ্যায়ৰ শ্ৰদ্ধা আছিল 'সংস্কৃতি', 'কিৰাট-খন-সৃষ্টি'ৰ বাহিৰেও তেওঁ The place of Assam in the History of Civilization of India নামে এখন তথ্যবল্লম গ্ৰন্থ লেখিছিল। এই গ্ৰন্থ ১৯৫৫ চনত তেওঁহাজী বিশ্বনাথৰে হাতে জন কৰা বাৰীকান্ত সৌধৰণী বহুভাষাসমূহৰ অধৰ এক পাঠ্যতপূৰ্ণ আলোচনা। তেওঁহাজী বিষ্ণুলালয়ে ১৯৫৫ চনত প্ৰথম আৰু ১৯৬০ চনত ইয়াৰ দ্বিতীয় সংস্কৰণ প্ৰকাশ কৰিছে। '৪০ বাৰ্ণ'ৰ্থপদে কল্পসিংহ' তেওঁ বহুটা কথা এই উপাধেয় বহালী প্ৰবন্ধ। শাৰদীয়া বিষ্ণুলাল (১৯৫৩) আৰু অলপ পৰিবৰ্তিত আকাৰত সাম-ত্ৰিকীৰ ২য় প্ৰকৃত এই প্ৰবন্ধ প্ৰকাশ হৈছে। পুৰ ভাৰতীয় শিৱাৰ্কা-সমূহ বুলি বৰ্ণনৰে কল্পসিংহ অস্তিত্ব কৰি কল্পসিংহৰ বিভিন্ন অৱদান বিবে ইয়াত আলোচনা কৰা হৈছে। ইয়াৰ বাহিৰে ১৯২২-৩০ চনত প্ৰকাশিত অসম সাহিত্য সভাৰ প্ৰকাশিত চম্ভকান্ত অভিনৱ সমাজত অহেৰ সমালোচনা, 'আসামেৰ শিল্প'ত ভাৰতৰ জাৰ্ণ জৰ্জীৱাদ', অসম সাহিত্য সভাৰ ভাৰতৰ শিল্প ভৱনৰ বিষয়ে সংস্কৃত ভাষাত ৰচনা কৰা অনুমুগ্ধ হৰদৰ স্ৰোত্ৰধৰ (১৯৫৫), আভ্যন্তৰীণ বিদ্যাসে (ভিত্তপত্ৰ, ১৯৫৮) ৰচনা কৰা 'Bhagavata Purana: A Linguistic study' গ্ৰন্থৰ পৰ্যায়, 'The Name 'Assam' = Ahom' (JAS letter, vol. XXII, No. 2, 1956, PP. 147-53, August, 1957), Assam and India. Aspects of the Heritage of Assam, 1959 (ভাৰতীয় বুদ্ধ-কলেজৰ 'স্মৃতি-গ্ৰন্থত প্ৰকাশিত), Lessons from Assam and linguistics in India (ABP June 25, 1961), The Nineteenth century Renaissance in India and Lakshmi Bezbaruwa of Assam (+ 1864 - 1933)

ডা' সুনীতিকুমাৰ চট্টোপাধ্যায়

(ৱহুমাৰ ৰেখৰকাৰ জন্ম-শতবাৰ্ষিকী উপলক্ষে বচিত, জেৰুৱাৰী ১৮, ১৯৯১), নিখিল আসাম বহুভাষা শিল্পী সমিতিৰ সভাপতিৰ অভিভাষণ 'পূৰ্বৱৰ্ত্ত ও ৰূপায় সংস্কৃতিৰ কথা' প্ৰকৃত সুনীতিকুমাৰৰ ইচ্ছাৰেই বহুভাষা-বহুভাষা। ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ বৃষ্টিভাৱৰ ৰূপে ডা' চট্টোপাধ্যায়ে অসমীয়া হাৰৰ প্ৰতি থকা সন্তোষনতা এইবোৰৰ ভিত্তবেদি প্ৰকাশ কৰিছে।

ডা' সুনীতিকুমাৰ চট্টোপাধ্যায়ৰ বিদ্যালয় বহুভাষাসমূহৰ মাজেৰে এক পুৰ অংশই হ'ল। অনেক ৰচনা প্ৰকাশিত হোৱাৰে লেখা অৱস্থাত পৰি আছে। ইংৰাজী, বঙালী আৰু হিন্দী ভাষাত তেওঁৰ ৰচনা আছিল প্ৰায় ৩০০ খন। তেওঁৰ গুণস্বত্বকোষ আৰু প্ৰথম মূৰৰ বিষয় বিভিন্ন ভাষাত প্ৰকাশ হৈছিল। এইবোৰ মূৰৰ কবি পুথুৰ আকাৰে ৰূপ হৈ ওলালে ভাষা-মাজৰ বিষয়-ধৰণৰ অনেক লাভবান হ'ব, তাত কেইবা নাই। সুতৰা আৰু সমৰলৈকে এখন আন-লেখৰে বাহিৰে তেওঁ গ্ৰন্থ আৱণ্টন কৰিছিল। ল'ৰাৰ বহুভাষা আৰু অসুস্থতাই তেওঁৰ মনজুক কোনো গুণে অক্ষ কৰিব নোৱাৰিছিল।

ডা' সুনীতিকুমাৰ চট্টোপাধ্যায় আছিল বিশ্ব-পৰ্যটক। পৃথিবীৰ সকলো ঠাইলৈকে তেওঁ গৈছিল;— কেইডাৰা ভাৰত-চকৰকাৰ প্ৰতিনিধি ৰূপে, কেইডাৰাৰা নিৰ্দ্ধিত অজিবি হিচাপে, কেইডাৰাৰা ব্যক্তিগত বাস উপলক্ষে। বহুলৈকে গৈছে, তাত তেওঁ সাহিত্যিক ভিত্তিত ভাৰতৰ লগত জড়িত-প্ৰতিম সংস্কৰণ কৰিছে। মেজিকো-বিদ্যবিদ্যাক্ষত ১৯৫২ চনত বৰীয়া-সাহিত্য বহুভাষা, ১৯৫৩ চনত 'কম্বুজিত প্ৰায় শিল্পী সমিতিৰ জামৰালী, ১৯৫৫ চনত টীম চকৰকাৰ নিম্নপ্ৰক্ৰমে টীম শ্বেলৰ বিদ্যালয়ৰ সংস্কৰণ বহুভাষা আদি প্ৰেস্ত্ৰেৰ জনপ্ৰিয়তা আৰু বিশ্ব-

কোষ প্ৰতিভাৰ উজ্জল প্ৰকাশ। চকৰকাৰী ভাষা আৱণ্টনৰ অৱশ্যৰে ১৯৫৫-১৯৫৬ চনত তেওঁ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ দায়িত্ব বহন কৰিছিল। ইয়াৰ বাহিৰেও সাহিত্য আৱণ্টনৰ সভাপতি ৰূপে সাহিত্য ভাষা সুবলিত কৰি ভাৰতীয় জীৱনৰ সাংস্কৃতিক, ধৰ্মীয় আৰু ভাষাগত ঐক্য বন্ধাৰ হকে যুজি দৰ্শাইছিল। সাহিত্য ভাষাৰ প্ৰতি অগ্ৰাৰ শ্ৰদ্ধা প্ৰদৰ্শন কৰি তেওঁ সাহিত্য ভাষাত গ্ৰন্থ, প্ৰবন্ধ, য়েক, শিল্পক ভাষাৰ আদি ৰচনা কৰিছিল।

ভাৰতগৰ্ভক বোমাৰ শিল্পী, বাউৰাৰা, মাটুকাৰাৰ চৰ্তা, ভাৰতত এক শিল্প প্ৰয়োগ, ভাষা-বিজ্ঞান আৰু আৱিষ্কাৰসমূহৰ সমন্বয়। বৈজ্ঞানিক পৰিভাষা, মাধ্যমিক শিল্পী-বহুভাষা সংস্কৰণৰ শ্বাল, বানী-সমন্বয় আদি এশ এটা বিতৰ্কমূলক বিষয়ত ডা' চট্টোপাধ্যায়ে বৰিষ্ঠ আলোচনা আৰু ৰচাইছিল।

বিষয়কোষাৰা স্মৃতি অৰ্জন কৰা ডা' সুনীতিকুমাৰ চট্টোপাধ্যায়ৰ বাৰ্জনী-ভাৰতীয় বৈজ্ঞানিক। ১৯৫২ চনৰ পৰা ১৯৫৫ চনৰ সময় ছোৱাত তেওঁ সন্নিয় ভাৱে বাৰ্জনী-ভাৰতীয় অজিবি আছিল বুলি জনপদী। নিৰ্দ্ধিত-প্ৰাৰ্থীৰূপে পশ্চিম বঙ্গ বিদ্যালয় সভাৰ (চিনেটী) তেওঁ সদস্য নিৰ্দ্ধিত হৈছিল আৰু ইয়াৰ অধ্যক্ষ পদ অৰ্জন কৰিছিল। ভাৰতৰ আন্তৰ্জাতিক অধ্যাপক পদত ১৯৫৫ চনত যোগ দান কৰি তেওঁ অধ্যক্ষ পদ জাগ কৰে

কিৰ বৰবোৰা আৰু কাল অধ্যাপনা কৰা ডা' চট্টোপাধ্যায়ৰ বাবে বাৰ্জনী-ভাৰতীয় লগত জড়িত থকাটো সুখৰ নাছিল। বাৰ্জনী-ভাৰতীয় বি যুগ, সেই যুগৰ কোলাহলত তেওঁৰ শিল্পী-গোণ বেদনাৰে ভৰি পৰিছিল। সেইহেৰে বোধ কৰা, তেওঁ বাৰ্জনী-ভাৰতীয় এৰি নিম্নৰ জীৱনলৈ উভতি আহিছিল। কলিকতাৰ

বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুরী জনগোষ্ঠী আৰু ভাষা

ড° মাহেশ্বৰ বেগম

বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুরী সাহিত্য পৰিষদৰ সন্নিৱেশনে যোৱা বছৰ মোক নিমন্ত্ৰণ কৰা হৈছিল। যাব হ'লে নোৱাৰিলোঁ। বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুরী ভাষা আৰু সেই ভাষাত যোৱা কেইটামান দশকত জন্ম লোৱা সাহিত্য আৰু তাৰ পূৰ্বৰ লোকগীতৰ বিষয়ত মোৰ অভিজ্ঞতা দুখন লগৰীয়া। অৱশ্যে এই বিষয়ে প্ৰকাশিত কথা কিছু পঢ়িবলৈ পাইছোঁ। বিশেষকৈ হৰা জৰ্জ আৰু হেমন্ত গিৰাথৰ, ভট্টৰ সুশীলকুমৰী চট্টোপাধ্যায় আদি ভাষাতাত্ত্বিক পণ্ডিতৰ বিদগ্ধ অভিমত এই সম্পৰ্কত আছে। ইয়াৰ পটভূমি কিন্তু বৰ অন্ধকাৰ। কাৰণ উনবিংশ শতিকাৰ দুই-এক ইংৰাজ লেখকৰ বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুরী লোক আৰু ভাষা সম্পৰ্কে কিছু

(১৯ গুঠাৰ অনুবৃত্ত)

এছিয়াটিক চটাইট, বাৰাবদীৰ নাগৰী সভা, পুনেৰ ভাণ্ডাৰকৰ অফিচৰকেল বিহাৰ্ছ ইনষ্টিটিউট, সাহিত্য একাডেমী প্ৰভৃতি অনেক অনুষ্ঠানৰ লগত তেওঁৰ সম্পৰ্ক আছিল। সভাই-সমিতিয়ে সকলোৱে তেওঁৰ কথা শুনি ভাল পাইছিল আৰু বসিকতাত তৃপ্তি লাভ কৰিছিল। তেওঁৰ চাৰিত্ৰিক মাদুৰ্য তাতিল হ'ল জনৰ আকৰ্ষণৰ বজ। কিন্তু সৰ্ব্বশীৰ্ষ আৰু অসহন-শীল মনোভাৱ থকা কোনো অনুষ্ঠানৰ লগত নিজেৰ জড়িত কৰিবলৈ তেওঁ মুঠেই ভাল নাপাইছিল।

বুঢ়ি, জ্ঞান আৰু সত্যৰ হকে লগত মাত মতা ড° চট্টোপাধ্যায়ক এজন গমিৰ সদগত অনেকে তুলনা কৰে। গমি-মুনিসকলৰ দৰে হেতুৱী জ্ঞান বিস্তৰণ হকে দেখেহেৰে খাটিলি, ভাষা আৰু

ইতিহাস মাথোন পোৱা যায়; তাৰ বাহিৰে কোনো প্ৰাত্নতাত্ত্বিক-ঐতিহাসিক উপাদান নাই বিহে ৷ সেই জাতি আৰু ভাষা সম্পৰ্কে নিশ্চিত জিন্স বা ক'ৰ পাৰি। সিসকলৰ মাজত ইতিপূৰ্বে দুৰ্ভাগি অধ্যয়ন, বিশেষকৈ নৃ-পাণ্ডিতিক কিবা গবেষণায়ে যদিও মই ক'ব নোৱাৰোঁ। এই পৰিস্থিতিত বিষ্ণুপ্রিয়াসকলৰ মাজত প্ৰচলিত বৈষ্ণৱ আৰু বিষ্ণু উৎসাহত সম্পৰ্কে সামুৰুখা আৰু ইহঁত মণিপুরীসকলৰ মাজৰ প্ৰবান আদি, বিষ্ণুপ্ৰিয়া চাল-লেন, বৰু-নাট, বীজিত-নীতি আদিৰ বৈজ্ঞানিক বিচাৰ কৰা হ'ব পাৰে। সৰ্বোপৰি, তেওঁলোকৰ ভাষা এই অধ্যয়ন বাবে এক সবাতো মূল্যবান বস্তু। এইটো কথা এতিয়ে

সংস্কৃত-সাধনাৰ মাধ্যম কৰি জনগণক সোৱা কৰিছিল আৰু পৰোপকাৰ ৰত গ্ৰহণ কৰি জনসাধাৰণে সামূহিক চেতন আৰু জাত-ভাৱ বৃদ্ধি কৰাত নিজেৰ নিয়োগ কৰিছিল। তেওঁৰ বাঞ্ছিত জীৱন আছিল নিচেই সাধাৰণ। কোনো খিনে বন-সমিতি, ক্ষমতা-বিভুক্তিৰ বাবে তেওঁ লাগাৱিত নাই। ৫০ বছৰৰো অধিক কাল স্ত্ৰীৰূপে লগত থকা তেঁও ভাৰ্য্য কন্দলা কেইয়ে যেতিয়া ১৯৬৪ চনৰ ডিচেম্বৰ মাহত তেওঁক এৰি সেই ত্যাগ কৰিলে, কেইয়ে মানুহজনৰ মানসিক বেদনা ক্ৰমাৎয়ে এক নিৰ্ণী আত্মপ্ৰকাশত কপাটবৃত্তি হ'ল। কৰি এজনৰ দৰে তেওঁ শোক, দুখ, মাফনা সহ্য কৰিবলৈ ব্যস্ত কৰিলে; বিজ্ঞান আৰু সংস্কৃতিৰ লগত তেঁওঁ মানৱ-মঙ্গল-নীতি সুদৰ্শনৰ দৰ্শনত পলিত হ'ল। X X

বিষ্ণুপ্ৰিয়া মণিপুরী জনগোষ্ঠী আৰু ভাষা

প্ৰাচীন প্ৰবানৰ মাজত নিজৰ বসন্যা আৰু পৰবৰ্ত্তন পোৱাৰ প্ৰকৃতি এটা সম্ভৱ ক'বাত থাকে। কি সেই কথা মনি লৈও কেতিয়াবা সেই প্ৰবানৰ জ্ঞানিত পৰীক্ষাৰ পৰা তথ্য-নিৰ্গতত সাহায্য পোৱা যায়। আন ফালে, দুৰ্ভ ভাষাতাত্ত্বিক বিচাৰ-বৈজ্ঞান্যৰ লগত তাত্ত্বিক-পৰিস্থিতিৰ বিশ্লেষণত সাংস্কৃতিক ইতিহাসৰ বিশেষকৈ জন-গোষ্ঠীৰ সংক্ৰমণৰ ইতিহাসৰ লগত ইতিহাস তলাই পৰে। এনে বৰণৰ বৈজ্ঞানিক জিৱৰ হকে পতিতসকলৰ নিৰীচ-নিষ্কাশ প্ৰদীপৰ য়ে থিও এটি মন লাগিব। সহজে একোটা বিজয়ৰ আবিষ্কাৰ কৰা বা শক্তিৰাৰ পাছত শক্তিৰা সহজে হাবিৰে গৰাকি পাব হৈ যোৱা অৱস্থিতা অথবা অসংগত পদ্ধতিৰ প্ৰয়োগৰ ধাৰা ইতিহাস উল্লেখৰ বাবে নোৱাৰি। বিষ্ণুপ্ৰিয়া মণিপুরীৰ ইতিহাস লৈ নৰ বাস-বিসংখ্যৰ সৃষ্টি হৈছে। বাস-বিসংখ্য গোষ্ঠী বোৱা কথা নহয়, ভালবে; কিন্তু সি মাত্ৰ ইতিহাস পৰিষ্কাৰ হ'ব নোৱাৰে। তেতিয়া সি কোনো ইচ্ছা সাধিত নকৰিব। গিৰাছ'ৰ্ন বা চট্টোপাধ্যায় ৰাষ্ট্ৰীয় ভাষাতত্ত্বৰ তত্ব ৰূপক। সিসকলক নিখা হ'ব কোনো ভাৱৰ কাৰ্য নহয়; বৰা নিজৰ কৃষ্ণৰ প্ৰমাণ দিব পাৰে। সিসকলৰ মত সৰ্বকালৰ অৰ্থ, সেই ইচ্ছাও কিন্তু মই ক'বলৈ যোৱা নাই। জাতি নতুন কোনো থিঅৰি প্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈ হলেও গিৰাছ'ৰ্ন-চট্টোপাধ্যায়ৰ বৈজ্ঞানিক পদ্ধতিৰ বাবে গণ্যকৰ নাই। এনে ফালে, যদি বিষ্ণু-প্ৰিয়া-সকলৰ বুজাও আৰু ভাষা জ্ঞান-অধ্যয়নৰ পদাৰ্থ হয়, কেতিয়া হ'লে সেই পদ্ধতি প্ৰয়োগ কৰি তাক অধ্যয়ন কৰিব নোৱাৰিব বুলি কোনো বাহা-নিষেধৰ সৃষ্টি কৰিব নোৱাৰি। সেই জাতি আৰু ভাষাৰ ৰাজিৰাও কোনো নিশ্চিত বুজাও নাই বুলিয়েই অনেক জ্ঞান-কৰ্মা তলাটো একো আচৰিত ক'বো নহয়।

বিষ্ণুপ্ৰিয়াসকলৰ নাম লৈয়ে নানা তৰ্কবাদ। কিন্তু

এইটো নিশ্চিত যে সিসকলৰ বসবাসৰ স্থান ৰূপে মণিপুরৰ প্ৰাচীন নগৰ বিষ্ণু-পুৰৰ সম্পৰ্কে কোনোও অস্বীকাৰ নকৰে। এনে স্থলত বিষ্ণু-পুৰ-বাসী অৰ্থত 'বিষ্ণু-পুৰিয়া' বা 'বিষ্ণু-পুৰীয়া' বা তাৰ বন-সকোচোন বোৱা ৰূপ 'বিষ্ণুপ্ৰিয়া' চলতি হোৱাটো ভাষা-ৰূপৰ ফালৰ পৰা অস্বাভাৱিক নহ'ব। শপটোৰ এই বুৎপত্তি কাৰো বাবে অগ্ৰিম হোৱাৰ সম্ভাৱনা মই দেখা পোৱা নাই। বিষ্ণু-প্ৰিয়া অৰ্থত বিষ্ণু-প্ৰিয়া শব্দ স্ত্ৰীপ্ৰত্যয়ত বুলিহে ব্যবহৃত হয়। অৰ্থৰ ফালে তেনে বাহাণ্য সোৱাদৰ কাৰিণেই সি কো'ব ইটী-মজৰিৰ পৰ্যায়গৰে হ'ব পাৰে।

গিৰাছ'ৰ্নে বিষ্ণুপ্ৰিয়াসকলৰ নামাৱৰ সহায় নে মাত্ৰ মঠৈতসকলৰ পৰাই পাইছিল নিশ্চয়। মঠৈত ভাষাত শব্দটোৰ অৰ্থ বিশেষা বা পৰিহীয়া। এই অৰ্থক নিলাসূচক বুলি মণিৰ বিষ্ণুপ্ৰিয়াসকলৰ সং-ক্ৰমণৰ বুজাও ইতিহাস বুলি মণিয়েই ভাগ হয় যেন। পুৰণি অসমীয়া বুজাওৰ ভাষাত ৰাধিৰৰ পৰা অহা মুছলমানসকলক 'বতাল' বোলা এক মঠৈতসকলেও ঘৰে মুছলমানসকলক 'পাটান' বোলাটো মাথোন আঁঠি সাঁতিলি মাথোন সিসকলকোনি শিশ বা দেশৰ পৰা আহিল বুলি বৰা হৈছে, তাক মুচোৱাৰ উপায়হে। কলিকতাৰ কৰালীসকলে 'বতাল' বুলি আকৌ কাক বুজায়, সিও আমাৰ জনা কথা। মই মাথোন ইয়াকে উল্লেখ কৰিব খোজোঁ যে বিষ্ণুপ্ৰিয়াসকলে নিজেৰে কৰা বা মাত্ৰ কেতিয়াও নোবোলে, কাৰণ নিজৰ কাৰণে তেওঁলোক বিদেশীও নহয়, কিয়া ভাটী দেশৰ লোকো নহয়। বিষ্ণুপ্ৰিয়া-সকল নগাঁৱৰ মাত্ৰ অঞ্চলৰ পৰা যোৱা হেতুকে তেওঁলোকৰ সেই নাম হ'ল বুলি মই নতুন থিঅৰি আবিষ্কাৰ নকৰোঁ। বিষ্ণুপ্ৰিয়া ভাষাৰ নামৰ ভিতৰত একো বা কাগিৰায়া (?) কেনেকৈ বতালী-সকলৰ মাজত চলিল, তাকো এই মুহূৰ্ত্ত সঠিককৈ

প্রকৃত দেশদ্রোহী কোন : এটি সমালোচনা

ড° লক্ষ্মী দেবী

অসম-বিংশ বছর, তৃতীয় সংখ্যা (ডিচেম্বর, ১৯৭৬)
অসম সাহিত্য সভা পত্রিকাতে শ্রীরামমল ঠাকুরীয়াই
সেখা 'প্রকৃত দেশদ্রোহী কোন' নামের প্রবন্ধটির

(৩০ পূর্ণাঙ্গ অনুরোধ)
পূর্বের কথায় হ'ল তা-), তাব (তার)।
অসমীয়া সম্বন্ধৰূপক বিশেষ্যব লিখন 'এক' প্রত্যয়
(বাপেক, পুণ্ডক) আৰু বিকৃতিয়া তেনে প্রত্যয়
'ওক' (বাপোক, পুতোক) একেটা বন্ধবহুই বুলি
প্রিয়াল'নে আত্মলিখাই নিজে। কর্তাকারকৰ 'এ'
বিভক্তিও (বাপোক দিলে— বাপেক দিলে) অস-
মীয়াৰ সংকেই। শব্দ-ৰূপত চতুর্থীত কুকৰণৰা সোতা
'বা' প্রত্যয় (বাপোকবে, বাপোকবাং), বাহু-
ৰূপত ভবিষ্যত কালত খাজা-কুকি পৰা সোতা 'অং'
ব্যৱহাৰে দেশবাস্তৱ কেনেদৰে আৰ্য ভাষা বিকৃতিয়াই
কুকি-চান ভাষাৰ লগত সন্ধি-স্থাপনৰ ব্যৱস্থা কৰিছিল
আৰু মূল নিল-ৰূপৰ পৰা আঁতৰি গৈছিল।
শব্দ-সম্ভাৱত এনে সামঞ্জস্য যথেষ্ট দেখা যায়।
তথাপি একে মাপৰী দেখিবলৈ ঐক্যৰ পৰা সুকীয়া
এটা ঐক্য দেখা পোৱা যায় অসমীয়া আৰু বিকৃ-
তিয়াৰ, আৰু সেই ঐক্যত আন ভাষা সেই দুইৰ
লক্ষণবীয়া নহয় : জি (জুই), পানি (পানী), বেদি

এটি সমালোচনা ছিচাপে এই প্রবন্ধটি আৰম্ভণি
হ'ল। ঠাকুরীয়াৰ মতে ক্রীতপুৰণ শব্দৰ 'সে-
দ্রোহী কোন' নামৰ প্রবন্ধটির বন বহুত্ব

(বেদি), জুনাক (জোন), মেসুৰ (মেসুৰী), পু
(পত—হবিণ অৰ্থত), বুল (বুল—খোজ কা),
মুনি (মুনি, যেনে— যেনে হক মুনিজন, তেওঁসোৱে
'তিনিজন।' ইয়াত 'মুনি' মানে কবি নহয়।)
বোক (ভোক), এটাই (এটাই, আটাই), বন
দিলে (বসুণ দিলে), বাবে বৰণে (বাবে-বৰণে),
হোমা (সোমা), দুটৈ (দুটৈ), বেছি (সেমা—দমা),
চাতি (চাতি, চাকি), খাৰট (খাক), জাও
(তাক-মাৰি), পহৰ (পোহৰ)।

মুঠতে বিকৃতিয়া ভাষা আৰু বিকৃতিয়াই
প্রবাসে অসমীয়াৰ লগত বিকৃতিয়াৰ বন্ধি ঠেক
সূচনা কৰে। নতুন যুগৰ নতুন পোহৰে সেই ঐক্য
লবণ কৰি তুলিল, এই আশাৰে মোৰ চমু লখন
সামৰণি মাৰিছোঁ; কাৰণ মই বিশ্বাস কৰোঁ, আৰু
স্বানীয় ঐক্যৰ যোগেদিহে আনি আৰুতিক জাল
লক্ষণবীয়া কৰি তুলিব পাৰিম। X X X

এতিয়া পূর্ণাঙ্গ বুঢ়াপোহীইক দেশদ্রোহী বুলি
হিচাপে কৰাত "প্রবন্ধৰ বন্ধি-ভঙ্গীৰ বৈচিত্র্য বি-
বিশেষে আৰু, অনুসন্ধিমানৰ লক্ষণবহু সেই
বিবাহে নাই। দেশদ্রোহীৰ বিচাৰ কৰিবলৈ গৈ
লেনে ঐতিহাসিক দৃষ্টিয়ে কেৱল ওপৰতে লক্ষ-
ণটো দৃষ্টিয়ে, তবু কৰ্ম্মলৈ নামি যোৱাই নাই।"
হ'ল, ঠাকুরীয়াৰ মতে, অসম-অসমৰ কাৰণ
ময় বা পূর্ণাঙ্গ লক্ষণতপকে কোনোজনই দাতী
নয়, অথবা মানব জিনিষাবৰ আক্রমণৰ কলহৰূপেও
হয় হুসে হোৱা নাই। অসম-অসমৰ মূল
হাৰ হ'ল যোৱাবীয়া বিস্তাৰহে, মানব আক্রমণ
নয়। বহুতক বন বা পূর্ণাঙ্গলও দেশদ্রোহী
হয়। কেৱল মতে "প্রকৃত দেশদ্রোহী হ'ল
বিষয়, যিবোৰ মধ্যমৰ চলয়ৰূপে মোৱামৰীয়া
বিস্তাৰ সংঘটিত হবলৈ পাইছিল।" এই মোৱা-
বীয়া বিস্তাৰহৰ কাৰণ বিচাৰি তেখেতে কৈছে—
"ধৰ্ম্মত কলহ গলে, লক্ষণবহু-প্রচাৰিত বৈষ্ণৱ
ধৰ্ম্ম যিয়েই হ'ল মোৱামৰীয়া বিস্তাৰহৰ মূল
কাৰণ।" নিৰপেক্ষভাৱে মোৱামৰীয়া বিস্তাৰহ
বন অনুমান কৰিলেও সেই লক্ষণৰ মধ্যমৰ
ব্যৱহাৰ কেইজনমান পুৰুষ, স্বাৰ্থপৰ, বৈষ্ণৱ-বিদ্বেষী
লক্ষণবহু চৰিত্তিকি উঠে।" ঠাকুরীয়াই
ঈশ্বৰৰ মন্তব্য নতুন কৰিবলৈ গৈ নিজে বি-
চাৰি কৈছে, ঐতিহাসিক দৃষ্টিকোণৰ পৰা তাৰ
যায়সত্য বিচাৰ কৰি চোৱাই এই প্রবন্ধৰ উদ্দেশ্য।
মান-মাত্ৰ চাৰি হাজাৰ সৈত লৈ অসম আক্রমণ
কৰিছিল বুলি ঠাকুরীয়াই কোনখন বৰ্ত্তীকৃত পাৰে,
স্বাৰ্থ উল্লেখ কৰা নাই। ১৮৭৭ চনৰ মানব প্রথম
লক্ষণৰ সম্বন্ধত বনেন মান-বন্ধাৰ পৰা প্রায়
ষাটহাজাৰমান সৈত লৈ অসমলৈ যাত্ৰা কৰিছিল।
সৈত আহোঁতে মান-বন্ধাৰ তলতীয়া বাহাবিলাকৰ
লগত বহুত সৈত আহি লগ লাগি ইল্লাৰ সংখ্যা
প্রায় মোহাৰাজ্যমান হয় (টাই সংস্কৃতি, ১ম বন্ধ,

২য় সংখ্যা, জুন ১৯৬৬ চন, পৃ: ৫২; Sir Edward
Gait, A History of Assam, 3rd edition, p.
231)। ইল্লাৰ পাছত ১৮৯২ আৰু ১৮৯৩ চনৰ
খিতীয় আৰু তৃতীয় মানব আক্রমণৰ সম্বন্ধত ইয়াতকৈ
বহুত বেছি অৰ্থাৎ অসংখ্য মান-মেনো অসমলৈ আহিছিল
(Gait's H. A, Pp. 232 — 235)। বিশেষকৈ
তৃতীয়গৰাৰ আক্রমণৰ সম্বন্ধত মান সেনাপতি
মিছিমাহাৰ অধীনত ইমান মান-মেনো আহিছিল যে
সেই আটাইবোৰ সৈতক একে ঠাইতে শোৱা-
লোৱাৰ যোগান দি থকাটো অসম্ভৱ হোৱাত
সৈতক সৰু সৰু বলত ভাগ কৰি যোৱাটো অসমত
সিদ্ধ বতি কৰি দিয়া হৈছিল। এনে সম্বন্ধত ১৮৯২
শুভে মিত্তিমাৰা বাহুল্য নামৰ আন এজন মান-
সেনাপতিৰ অধীনত আৰু এটা ভাৰত মান-ফৌজ
আহি অসমত থকা মান-সেনাৰ লগত যোগ দি
মানব বল হতুৱৈ গঢ়ি কৰিছিল। এনে অৱস্থাত
ঠাকুরীয়াই কিয় ওপৰত ভিত্তি কৰি কয় যে মানে
মাত্ৰ চাৰি হাজাৰ সৈত লৈ অসম আক্রমণ কৰিছিল?
ই জনো সত্যৰ অপলাপ নহয়? এই প্রশ্নকে
ঠাকুরীয়াই প্রশ্ন কৰিয়ে যে সি অসমীয়া সেনাই
সম্ভৱ লক্ষণবীয়া জবল প্রতাপী যোগল শক্তিৰ
সোভবনী আক্রমণ বাৰ কৰি দিছিল, সেই অসম
বেশত (মাত্ৰ চাৰি হাজাৰ সৈত লৈ?) মানে সোমা-
কলৈ সাহস পাৰে কেনেকৈ? ইয়াৰ উত্তৰ ছিচাপে
পূৰ চমুকৈ ইয়াকে ক'ব পাৰি যে ত্ৰয়োদশ লক্ষণবীয়া
পৰা সম্ভৱ লক্ষণবীয়া এই চাৰি শ বছৰৰ ভিত্তৰ
আহোঁমসকলে বহুতগুণ উপভাৱিত বাহু
থকা বিভিন্ন জাতি-উপজাতি আৰু প'তি-কাৰবীয়া
পৰ্বতীয়া জাতিবোৰৰ লগত যুঁজ কৰি দিলালাক
বহুতক পৰাস্ত কৰি অসমৰ পূৰ্বাঞ্চলত এখন যথেষ্ট
জড়ন আহোঁম বাহা পঢ়ি তুলিছিল। গতিকে
সম্ভৱ লক্ষণবীয়া আহোঁমসকলে এটা যুঁজাৰু
জাতিৰ আটাইখিনি গুৰুই বন্ধাই বাৰিছিল। সেই

* অসম সাহিত্য সভা পত্রিকাৰ সংশ্লিষ্ট সংখ্যাৰ বেটীপাঠত 'অসম-বিংশ বছৰ' বুলি চপা হৈছে যিটো
প্রকৃততে হ'ব লাগিছিল 'অসম-বিংশ বছৰ'।

কাৰণেই প্ৰবল প্ৰতাপী সাম্ৰাজ্যবাদী মোগলৰ আক্ৰমণসমূহে বাৰ্ষ কৰি সিংহল তেওঁলোক সমৰ্থ হৈছিল। ধৰ্মানবসিহৰে দিনত ১৬৮২ খৃঃ হোৱা ইটালীৰ বণেই আছিল আহোম-মোগলৰ মাজত হোৱা শেষ সংঘৰ্ষ। ইয়াৰ পাছত পৰ্যাবসিহৰ পুত্ৰক কছৰিগৰ দিনত কছাৰী আৰু অসমীয়াৰা নাজা অৰ্ধ (১৭০৬—১৭০৮ খৃঃ) কৰাৰ পাৰল পৰা আহোমসকল আৰু বিশেষ কোনো উল্লেখযোগ্য যুদ্ধত অৱতীৰ্ণ হোৱা নাছিল বুলিয়েই ক'ব পাৰি। সেই কাৰণে বহুদিন একেবাৰে শান্তিত জীৱন নিৰ্বাহ কৰি আহোম জা-ভাতীয়া আৰু ৰাজবিশ্বাসকল আৰম্ভপ্ৰিয় হৈ উঠিছিল আৰু মুক্ত প্ৰতি অসমো-যোগী হৈ পৰিছিল। এনে পৰিস্থিতিৰ বাবেহে অসমত শক্তিকাৰ শেষৰ ফালে হোৱা মোৱামৰীয়া বিদ্ৰোহত আহোমসকল এক ভাৰণ সৱটৰ সন্ধানী হৈছিল। অৱশেষত এই মোৱামৰীয়া বিদ্ৰোহে শাম কাটিলে। তান পাছতে আহিল মানৰ আক্ৰমণ। উলৈহু শক্তিকাৰ আগ ভাগত হোৱা মানৰ অসম আক্ৰমণৰ বিষয়ে ঠাকুৰীয়াই কৰা প্ৰৱৰ্ত্তন সম্পৰ্কত এইটো মনত ৰখা উচিত যে প্ৰথম বাৰ মান সৈন্যক অসমলৈ বহন বৰকুলনে আমন্ত্ৰণ কৰিহে আনিছিল। গতিকে বহনৰ মুখে বাহাৰ ভিত্তকৰা পৰিস্থিতি সম্পৰ্কে মানে ইতিমধ্যে সকলো কথাই গ'ৰ পাৰিছিল। তেনেহেলে ইয়াত সাংসৰ কথা উঠে কেনেকৈ? উলৈহু শক্তিকাৰ আগ ভাগৰ অসম নিষ্কৰ সপ্তৰশ শক্তিকাৰ অসম নাছিল।

ঠাকুৰীয়াৰ মতে অসম-দ্বাৰক মূল কাৰণ মোৱামৰীয়া বিদ্ৰোহ এটা সম্প্ৰদায়ৰ বিদ্ৰোহ নহয়; সি আছিল গণ-বিদ্ৰোহ। এই প্ৰসঙ্গতে তেখেতে লেখিকাৰ 'অসম দেশৰ বুৰঞ্জী' নামৰ পুথিৰ পৰা "বজাৰ বিক্ৰমে প্ৰজাৰ বিদ্ৰোহ আহোম ৰাজত্ব ওপৰে প্ৰথম" বুলি লেখা বাকাটীৰ উদ্ধৃতি দি

লেখিকাৱা মোৱামৰীয়া বিদ্ৰোহক গণ-বিদ্ৰোহ আৰু নিয়া বুলি ক'ব খিচাৰিয়ে। মোৱামৰীয়াসকল কি হেতু আহোম বজাৰ-প্ৰজাৰ আছিল, সেই কাৰণেই ইয়াক প্ৰজা-বিদ্ৰোহ বোলা হৈছে। 'বিদ্ৰোহ' (revolt—to rise in opposition or to rise in disgust) আৰু 'নিয়া' (a great upheaval, a radical change; Chamber's 20th Century Dictionary, p. 944) শব্দ দুটাৰ অৰ্থ নিহত একে নহয়। বিদ্ৰোহ আৰু বিপ্লৱ কেতিয়াও একে হ'ব নোৱাৰে। খেৰ-পুথিৰ কোনো ঠাৱীৰ নাই মোৱামৰীয়া বিদ্ৰোহক গণ-বিদ্ৰোহ আৰা বুলি নাই। ঠাকুৰীয়াই কোৱা মতে যদি ই যুগ-প্ৰজাৰেই বিপ্লৱ (গণ-বিপ্লৱ) হ'লেহেঁতেন, তেনেহেঁতেন প্ৰজাসকলৰ অধিকাংশই নিষ্কৰ মোৱামৰীয়া নতুন শাসনকে মানি ল'লেহেঁতেন আৰু কেতিয়াও মাত্ৰ পাঁচ মাহ পাছতে লক্ষ্মীসিংহ ৰজ্যেত তেওঁৰ অনুগামী প্ৰজাসকলে পুনৰ সিংহল তেওঁৰা বহুতাৰ বহুতাৰ নোতাৰিলেহেঁতেন। তেওঁই কয়কৰে যে মোৱামৰীয়া বিদ্ৰোহ এটা সম্প্ৰদায়-বিদ্ৰোহ আছিল আৰু তেওঁলোক আছিল আহোম বজাৰ প্ৰজা, মোৱামৰীয়া মহনৰ শিত।

ইয়াৰ পাছত জাৰি ঠাকুৰীয়াৰ প্ৰদৰ্শন আন এটা কথাটলৈ আহোঁ। মানৰ আক্ৰমণৰ পৰিচিৎ ৰূপে অসম ইংৰাজৰ হাতলৈ যায় আৰু অসম মানবতাত ঠিককাললৈ যুগু হয়। এই ক্ষেত্ৰে তেখেতে কৈছে— "কিন্তু মানক ৰেখিবিধে হে ইংৰাজসকল পোন প্ৰথম অসমলৈ আহিছিল সেইটো নহয়। মোৱামৰীয়া বিদ্ৰোহ বহন কৰিহেই ইংৰাজ সৈন্য পোন প্ৰথম অসমলৈ আহিছিল।" ইট ঠিক প্ৰকৃত সত্য নহয়। কিয়নো তৃতীয়া ৱোৱামৰীয়া বিদ্ৰোহৰ (১৭০৬ খৃঃ) প্ৰায় সমসাময়িকতাই নামনি অসমত হোৱা দৰজী বাৰোচীৰ কছাৰীয়া

বিদ্ৰোহ বহন কৰিবলৈহে বজাৰ-দৌৰীনাথ সিংহই পোন প্ৰথম বৃত্তিমত সাহাৰ ডিফ্ৰা কৰিছিল। কছাৰীয়ে বজাৰেণত সংগ্ৰহ কৰা বৰকাপাৰ্জ পিলাইয়াৰ সাহায্যত আহোম বজাৰ বিক্ৰমে বিদ্ৰো কৰিছিল (Anglo-Assamese Relations by Dr. S. K. E. Anglo, 1st edition; Pp. 390-92; Ahom-Tribal Relations, Dr. I. Devi, Pp. 252-53)। এই ক্ষেত্ৰত এইটো মনত ৰখা উচিত যে নামনি অসম বহু অৰ্থাৎ বহু মাত্ৰ কাৰণ অসম উচ্চমিত সংঘটিত হোৱা মোৱামৰীয়া বিদ্ৰোহ কলৰ পৰা বহু দিনলৈকে (১৭১০ খৃঃ) বজাৰ পৰি আছিল। মোৱামৰীয়া বিদ্ৰোহৰ ধৰে দৌৰীনাথসিংহ উজনিৰ পৰা পলাই আহি গুৱাহাটীত আশ্ৰয় লৈ থকা পৰিস্থিতিৰ সুবিধা কছাৰীয়ে গ্ৰহণ কৰিহেও নামনি অসমৰ বিদ্ৰোহৰ গঠন আৰু লক্ষণ মোৱামৰীয়া বিদ্ৰোহতক সম্পূৰ্ণ ভেদক আছিল (A. A. R. Pp. 258 onwards; A. I. R. Pp. 250-254; অ. বে. বৃ. ডা' লক্ষী বৌ, পৃ: ৩১১—৩১৬)।

ঠাকুৰীয়াৰ প্ৰবন্ধটি পঢ়িলে অনুমান হয় যে ইয়াৰ কাৰণ কেৱল গণ-বিদ্ৰোহই যেন তেওঁৰ কোভ। কয় কৰণ, তেওঁৰ মতে 'অসম-দ্বাৰক বাবে "সেইবহনৰ বৃত্ত, হাৰ্যৰণ, বৈষ্ণৱ-বিষ্ণৱী শাক্ত ৰাজ্যই দায়ী।" ঠাকুৰীয়াই প্ৰাচীন কালৰে পৰা চলি অহা ভাৱভৰণৰ তথা অসমৰ হিন্দু-মাজকৰ বিষয়ে নিষ্কৰ নকৰা নহয়। অসমত শক্তিকাৰ অসম নালাগে সমাজ ভাৱত্বৰ্বৰ্ত্তে ৰাজ্যৰ দৌৰ বাৰিহে অগ্ৰত শ্ৰেণীৰ কেইজন নিশ্চিত নিষ্ক আছিল? প্ৰাচীন যুগৰ পৰা আধুনিক যুগ পৰ্য্যন্ত কাৰ্য্যক্ৰমে ঠাকুৰীয়াৰ ৰাজ্যসকলৰ অসমত থকা টোলসমূহেই দেশত বিলা-শিকাৰ প্ৰৱৰ্ত্ত কেল্পনান নাছিলনে? অসমত বৈষ্ণৱ

ধৰ্ম আন্দোলনৰ গুৰি ধৰোঁতা শ্ৰীমত শৰণবৰেও দেখোন ৰাজ্য পত্তিত মহেশ্ব কন্দলীৰ টোলত শিকা লাভ কৰিছিল। গতিকে অন্যান্য শ্ৰেণীৰ মানুহৰ তুলনাত ৰাজ্য শ্ৰেণীৰ মানুহেই সাৰণতে শিকা-শীকা, বৃত্তি-বৃত্তি আদিত অধিক ব্যতা আছিল। সেই কাৰণেহে সপ্তৰশ শক্তিকাত আহোম ৰজা প্ৰতাপসিংহই (১৬০০—১৬৬১ খৃঃ) আহোম কটকী হোৱা কাৰণে বজাৰ সম্ভাৰ বৰ্কাৰে বিশেষলৈ ৰাজ্যৰ কটকী পঠোৱাৰ নিয়ম কৰে (অসম বুৰঞ্জী, ইংৰাজ বৰ্ত্তা সদৰামি, পৃ: ৩৬; অসম বুৰঞ্জী, গুণাভিৰাম বৰ্ত্তা, পৃ: ৬১, পাৰ্শটিকা)। গোপালদেৱ বা গোপাল মোহাৰাণ্যৰ অনিষ্কৰণে মোহামৰা সত্ৰ স্থাপন কৰিছিল। গতিকে গোপালদেৱ অনিষ্কৰণে বহু গুণ আছিল। সেই গোপালদেৱেই শিখাৰ পৰি গুৰু হৈছিল, সেই শাৰঙ্গমুহৰ কোনোবা অৱাক্ষণে লেখিছিল নেকি?

এতিয়া প্ৰকৃত বেঙ্গলোই কোন :— যাৰ বেঙ্গলোই-তাৰ ফলত অসমৰ হাৰীনাথ লুপ্ত হৈ গৈছিল,— এই প্ৰৱৰ্ত্ত উত্তৰ বিচাৰি তেখেত এই সিদ্ধান্ত উপনীত হৈছে যে মোৱামৰীয়া বিদ্ৰোহৰ ফলতেই অসমৰ প্ৰকৃত হাৰীনাথ লুপ্ত হৈ গৈছিল। এই বিদ্ৰোহৰ গুৰি ক'ত আৰু তাত কাৰণে দৌৰী কোন? তেখেতে অভিযোগ কৰিছে যে 'অসমত 'শিখিলা' নামৰ প্ৰবৰ্ত্তিত শ্ৰীমেশুৰ পৰ্য্যটী হেনো 'ৰাজ্যপত ৰাৰ্ত্ত মোৱামৰীয়া বিদ্ৰোহৰ গুৰি পুচবি-নলৈ বোৱা নাই।" এতিয়া— "ঐতিহাসিক সত্যৰ ৰাৰ্ত্ত ঠাকুৰীয়াই তেখেতৰ প্ৰবন্ধত কোনো ঐতিহাসিক প্ৰমাণ নিদিষ্টকৈ মোৱামৰীয়া বিদ্ৰোহৰ কাৰণ সম্পৰ্কে যি সিদ্ধান্ত প্ৰতিষ্ঠা কৰিছে, সি ঠিক প্ৰকৃত ঐতিহাসিক সত্যনে? তেখেতৰ মতে 'শৰণদেৱ-প্ৰচাৰিত বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ বিধেইই হ'ল মোৱামৰীয়া বিদ্ৰোহৰ মূল কাৰণ। সেই বিদ্ৰোহৰ কাৰণে সাৰণতেই ফুলেশ্বৰীৰ গুণৰতে সকলো পোষ

আপি সিদ্ধা হয়। ফুলেশ্বরীর যদি শাক্ত ধর্মত
বাউলী হৈ মোরামবীরা মহন্তক বলিকটা তেজব
ফেটি নিবিধলেহেতেন, আক যদি অন্যান্য বৈষ্ণব
সকলর ওপরে পাশ্চিক পীড়ন নতলালেহেতেন;
ভেক্তিয়া হয়তো মোরামবীরা বিস্তার সংঘটিত নাহল-
হেতেন আক অসমোৎসবসংখ্যক নপবিকারেহেতেন;
পতিতে মোরামবীরা বিস্তারের কারণ প্রধান দোষী
হল ফুলেশ্বরী। কিন্তু ফুলেশ্বরীর সিমানাধিনি
প্রত্যাপ দেবুবাউলে সুবিধা পালে কেনেকৈ? কেবতের
মতে শিবসিংহের লগত ফুলেশ্বরীর বিয়া,
শিবসিংহের 'ছাত্রপ্র যোগ' মিলা ইত্যাদি সকলো
ঘটনা 'কেইজনমান' দৃষ্ট, যারূপব, বৈষ্ণব-বিষয়ী
শাক্ত রাজস্বব স্বয়ংস্বের ফল। কিন্তু মোরামবীরা
বিস্তারের কারণবোব ভালদরে বিশ্লেষণ কবি চালে
বেশা যায় যে ফুলেশ্বরীর ভাবা মোরামবীরা মহন্তক
অপমান নানান কারণর এটা কারণ হ'ল পাতে;
বা ডা' ভূঞাপুরে কোবাব দরে 'কতটা মাজ
খাবনীল ছাটি হ'ল পাতে।' (যগৎদেব বাকেশ্বরসিংহ,
পৃ. ১২১)। মোরামবীরা বিস্তারের ই মূল কারণ
নহয়। মোরামবীরা বিস্তারের প্রকৃত কারণ সম্পর্কে
আনিস্টলে হ'লে সম-সাময়িক বুঝী আক চবিত
পৃথিব সহায় লব লাগিব। (উক্ত গ্রন্থ)

বিস্তারের প্রথম কারণ হিচাপে বেশা যায় যে
মোরামবীরা মহন্তক আক তেজব শিবা-পদ্মপ্রায়ের
প্রতি অন্যান্য বৈষ্ণব ধর্ম-প্রচারক আক ধর্মপ্রচারী
সকলর এটি ছেয় ভাব আছিল। এই ছেয় ভাব
হোবার কারণ আছিল। মোরামবা মহন্তক প্রতিষ্ঠাতা
অনিকন্দরের এদিনাধন তেজবের শুক গোপালদেবক
ভোকনলে নিমন্ত্রণ কবি আনি সেই ভোকনজ
অন্যাসা রাজস্ব লগত মাটিমাহত শুকান মাছব চেনা
দি বান্ধি এখন আতা খানলে বিছিল। গোপালদেব
মাছব আভারে তিনি গ্রাম ভোজন কবি চতুর্

গ্রামজ যুগাব ভাব উল্লেক হোবাত আক শেঁধ
নিব নোরাবি অনিকন্দরেরক সেয়া কি বড় বুলি
সোবাত অনিকন্দরেরে ক'লে— "ই বড় অতি শু
শান্ত্রব আচরণীয় মন্তব বস্ত। এই শান্ত্রব মন্তাবল্যে
বাচন হইছে। আমি এই বস্তবেই অর্থেক বেগ
অপত্ত কবি শিবি কবি আছোঁ। আদুনি
আমাব আচার্য আক সুধব, আপোনাক মার হোব
সপ্রণক কহন উচিত। এই বস্তব প্রকাশ আপো-
নাতে মাজ থাকিব, মেবে লপত, অন্য যোক
আগত বাজ নকবিব।" এই বুলি তৈ তেঁর মৌ-
মবা বিলত উপায় হোবাত বোগতি মৌসক
কেনেকৈ চর্য বুল কবি ফালি বহু পত কবি অন্য শু-
নমুখে স্পন্দ নকবাকৈ অতি পবিত্রভাবে বহু
তকাই য়েছে, সেই কথা বিববি কলে। শান্ত্রবে
ইয়াব নাম 'পদ্যোচনি' বুলি কয়। লগত তেঁ
এইববেও ক'লে— "অদ্বিত ভক্ত দয় বেদে, বেঁজ
সেইমতে বাই করে। অদ্বি সূর্য সমান রয়।
অদ্বি দয় দ্বি ভক্তন নকবে, বেঁজ তুহতা ভায়ে
বিচাব থাকে। এই কাবনে কিংগি আয়া
নকবিব।"

অনিকন্দরের মুখব পবা আদত তুনি শুকান মা
বুলি মুকপ আনি ভৎসনাগোপালদেব বাউলে
আহি গোপালদেবের মুখত আভালি তবাই গ্রাম ক
অন্ন-বাজন সকলোখিনি উদবর পবা বাহিব ক
শুক হইজনাব নাম লৈ শুভ পূকব হ'ল। ইয়া
শাক্ত তেঁর তুণ এতাল হাতত লৈ হই বত কবি র
বত ভূঞাব গো অনিকন্দর পালে দরিদ্রাই বি ঠ
পত নিজর বাই য়ে অনিকন্দর ক'লে, "ছল্যাব
তোমাব আমাব সম্বন্ধ জেদ হ'ল। পূবে শ্রীশরব
শুক নিজে কৈকুটর পবা চতুর্বিধ ধর্ম আনি হার্ট
হৈ যাক যি ধর্ম'র যোগ্যতা দেখিলে, তাক সেই ধ
বি ধাপন কবিলে। তাকে কবিবর কাববে শ্রীহারায়ে

৪৪৪ দেবেদ্রাই কোন: এটি সমালোচনা

৪৪৪কৈ ও নিম্ন নাতি হইজনাকো আভা সি গ'ল।
হয় চাবি সংহতি প্রবর্তিল। চাবিত সাহিত্য
নাথি হুয়াইনা শুকব নিমিত্ত কর্মতে ভূঞাব গো
উল্লেক প্রবর্তিল। এই কাবনে চাবিত ধর্মব
উল্লেক বাহিব অসমাবি হ'ল। এই অনিকন্দর
ইটা বহিল, ইটাব শিবা'র আভার্য-সুতরী মিত্রতা
রহিল, একে খাটে জল খালে, একে জাকে প
রহিলে সি গ'লোক দুয়াজনা ইশ্বর-পূকবর ধর্মব
বা' (বুঝী) বিবেক বস্ত, ১৪ খণ্ড, মনিবাম
বেদন, অপ্রকাশিত; স্ব. বা., পৃ. ১৩৫ — ৩৬)।
এই কথা উল্লিখ্য হৈ তৈ রক্ষণপূক্ত জ্ঞান কবি
যর কল্পনী হুয়াই শান্ত্রবে প্রায়শ্চিত্ত হৈ নিজ
মুঠলৈ ঐ একে পালনাম আদি কবি গোপালদেব
ক'ল হয়। সেই সময়ত পবা মোরামবীরা মহন্ত
সকলো মহন্ত লোকব বাহিব।

সেই সময়ত দ্বিতীয় সত্তাব সংস্কারক বর যুগমণ্ডির
উন্নতি আছিল। গোপালদেবের অনিকন্দর লগ
এই হোবার তিত্ত বিনয় পাঠত যুগমণ্ডিরের অনিকন্-
দের অস্থি হ'লহি। তেঁর গোপালদেবের অনিকন্-
দেরক জাগ কবা বুলি জনা নাছিল। অনিকন্-
দের পড়াশুনারে যুগমণ্ডিরেকো গোপালদেবক
বিষব হবৈ শুকান মাজব আভা বান্ধি খানলে
দ্বিতীয় যুগমণ্ডিরেও হই গ্রাসমান খাউতই গম
পাই পাঠকব বাহিলে গৈ মুখত আভালি তবাই
বি কবি সকলো বান্ধব উদবর পবা বাহিব কবি
ক'লে,—"অনিকন্দ আচরণি চাবি সংহতির সাধু-
মন্তাব, শ্রীশরব-মাহতব ধর্ম' আক আতা গোপাল
দেব' বাহিব। চাবি সংহতির লোকে সংহতি
নহবিব।" এইববে নিষেধ বাক্য প্রয়োগ কবি
যুগমণ্ডিরেও ব্রহ্মপূক্ত জ্ঞান কবি বড় কল্পনী বাপুব
হুয়াই প্রায়শ্চিত্ত কবিলে। ইয়াব শান্ত্রবে যুগমণ-
্ডিরে ব'ল পালে যে গোপাল আভাবে তেঁর বদবে

এক দশাই হৈছিল। সেই অবধি মোরামবা মহ
চাবি সংহতির বাহিব; চাবি সংহতির লোকে বাহিব
সম্বন্ধ নকবে। একেখাটে পানী নাথার আক একে
লগে গক নচযাব। (বু. বি. ব., স্ব. বা., পৃ. ১৩৬)।
বেদেহলে দেখা গ'ল যে শ্রীতানু-বীরাই দাবী কবা
মতে মোরামবা মহন্ত আক তেঁর শিবা'বোব নিবা-
মিষাহাবী নাছিল।

অনিকন্দরের বিবেকে প্রচাবিত হোবা এই অপমান
ইকান-সিকান বাপবি সমগ্র দেশতে বাউ হৈ
পবাত মোরামবা মহন্ত আক তেঁর শিবা-পদ্মপ্রায়ের
মনত অত্যন্ত বেজাব পাইছিল। এই বেজাব আক
অপমান মোরামবীরা'সকলে বহুত যুগ মর্ষণে
কবি বাসিছিল। কিন্তু তাব লগে লগে পূকব-
পবম্পর্কভাবে তেঁরলোকে বজাবর আক রাজ-বিষয়াব
পবাত লাভনা সহিব লগা হোবাত মোরামবা মহন্ত
আক তেঁর শিবা'বগি চান্তত অল্প শবি ডেব শ
বহুবীরা লাভনা আক উৎপীড়নব প্রতিশোধ লখৈল
সাধু হ'ল। গতিকে মোরামবীরা বিস্তারের দ্বিতীয়
কারণ হিচাপে আমি পাঠ বজাবর আক রাজ-
বিষয়াব নির্ঘাতন। এই বিষয়ে শব্ধি মাবি আলোচনা
কবিবিলে লগতে আমি ভালেখিনি আওগরী যাব
লাগিব। যুগৎদেবের প্রতাপসিংহের যুগাব পাঠব পবা
মোরামবা মাহর সকলো বিষয়তে শ্রীকৃষ্ণ হ'লহৈ
গে। সেই কাবনে বাকসভাত মোরামবীরা মহন্তক
সকলানে নিমন্ত্রণ আক আভারণ কবা হৈছিল।

যুগমণ্ডা ভগাবজাব দিনত (১৬৬১—১৬৬৮ খৃঃ)
মোরামবা মহন্ত নিত্যানন্দদেবের স্বর্গদেবের পিতৃবজাব
ধর্মেকীড়া ভাঙলে নিমন্ত্রিত হৈছিল। আউনীবাউ
আদি সকলো মহন্তব লগত সিমান মাসু'র গৈছিল,
শুকল নিত্যানন্দদেবের লগতে জাতকৈ সবহ মাদুই
গৈছিল। ইয়াতে নিত্যানন্দদেবের একজন বাউনিয়াবে

কলে—“আমার দেহতাব লগত বিমান মানুহ জাহিছে, আটাইবোৰ মহতৰ লগত অহা মানুহ গোট বুৰলেও গিমান মানুহ হয়নে নহয় সম্ভেহ।” তেতিয়া নিত্যানন্দদেৱে কলে—“এইবোৰ মহাজন মোৰ কটাক ফুটে উৰি যাব। মই ইচ্ছবশী মোৰ বচাব যেনেবেহে সমান। সুকণ্ঠ আমি মহত কেহু-কেহে বাজ-আজ্ঞাত প্ৰবৰ্ত্তী, বলদে আমাৰ জোৰ নহয়। বজা বাজ-ধমত প্ৰবৰ্ত্তিৰ পায়, মহন্ত মহন্ত-ধমত প্ৰবৰ্ত্তিৰ পায়। বিশেষকৈ মহাজনবোৰে ও বাজাত আমাক খেদ কৰে। আমি খেদ কৰিলে জ্ঞান কৰোঁতাই নাই।” মৰা পাচনিয়ে এই কথা শুনি চুবুৰীয়া স্বৰ্গদেৱৰ আগত লগালেগৈ। বজাই জনি বিমৰ্ষ হৈ মহন্তক ধমাৰৰ পথ বিচাৰি ফুলিলে।

বজাৰ ওচৰৰ পৰা গৈ মৰা পাচনিয়ে বেজমতৈ উভাৰী বকৰাক সকলো কথা ভাঙি-পাতি কলে। বেজমতৈৰ আগৰে পৰা নিত্যানন্দ মহন্তলৈ আবেজ আছিল। এবাৰ বেজমতৈয়ে নিছৰ কণমান পুতেকৰ কাৰণে নিত্যানন্দদেৱৰ সুন্দৰী কন্যা প্ৰাৰ্থনা কৰিছিল। কিন্তু নিত্যানন্দ মহন্তই ডোৱালী বুজিবলৈ যোৱা মানুহৰ আগত কৈ পছন্দিয়ে যে “মহন্তৰ কন্যা মহন্তইহে যোজাব যোগ্য; বিষয়াই বিষয়াৰ কন্যা যোজা উচিত। আমি ক’ত, বিষয়া ক’ত।” এই কথা শুনি বেজমতৈয়ে ক্ৰোধাধিত হৈ কলে, “শত মনসা খোৱাৰ ডোৱালী মোক নালাগে, চাওঁ কি কৰিব পাৰোঁ।” আত্মৰ দিনা সভা কৰি মহন্তসকল নিজ নিজ বাহৰলৈ গঢ়ুলি জোৰ লগাই গৈছিল। আটনীআটী, দক্ষিণপাটী আদি মহন্তসকলৰ আগত দহ-বাৰটা জোৰ মাথোন আছিল; কিন্তু নিত্যানন্দদেৱৰ আগত বাবুকুৰি জোৰ আছিল, লগতে চাৰি-পাঁচ হাজাৰ মানুহ। বেজমতৈয়ে এই দুশা চাইলৈ স্বৰ্গদেৱক গৰ্ভগাঁৱৰ গোসাঁইবনৰ নিত্যানন্দ পৰা কাবেহলৈ লৈ গ’ল। তাত বেজমতৈয়ে লগালে

“স্বৰ্গদেৱৰ আগতো জোৰ এশহে যায়।” কবিতো এজন আশীৰ্বদীয়া মহাজনৰ এনে পয়লাৰে গৈ ক্ৰোধত কম্পমান হৈ কলে, “মোৰ দিনতে ইয়াৰ ধমাৰ নোৱাৰিলে ক্ৰমে ডাঠ বেহে বাৰ; ধমাৰে এই কলেহে ভাল। ইয়াৰ মোতকৈ অধিক বিকৃতি-পৰ্ব হ’ল। মুঠে আশীৰ্বদীয়া মহাজনৰ লগা এটা শিষ্য অধিক হ’ল বুলি এইমান বিকৃতি মোক দেখুৱাই যায়। মোৰ ইচ্ছাবশী বজাৰ অঘোৰে সি সমান বুলি ভাবে।” এই বুলি স্বৰ্গদেৱে অভকণ্ঠীয়া ক’লা চাউভাতক খোঁৰাচোৱাৰ লগে বি দিখেৰি বালিতে মহাজনক কাটি থৈ আহিলে। আজা কিলে। হুকুম পাই ক’লা চাউভাত কুঞ্জিবালিতে ষাটলাৰ ওপৰতে নিত্যানন্দ যায় ছেদন কৰি খাটোলা সহিতে মহাজনৰ শৰিৰো পানীত পেলাই দিলে। মহাজনৰ লগৰ ষাটীয়ায়ে আলমবা আক তামুলী কেইটাকো কটাত খিৰলৈ বাহৰৰ পৰা পলাই পলাই দিলে। এৰকাৰী বুঢ়ীয়ে মহাজনৰ শটো পাই কাঠপাৰালৈ নি পুহুকা লগত লগ লাগি পুতি থলে। তিনি দিন পাছত সি-সকলে বুঢ়ীৰ পৰা খবৰ পাই সেই পোতাৰ ল’ৱাৰ পৰা উলিয়াই বিহিমতে কাঠ-সম্ভাৰ কৰিলে। এৰকাৰী বিনা পোষাক মোৱাৰাৰ মহন্ত নিত্যানন্দলৈ প্ৰিয় হত্যা কৰা দেখি তেওঁৰ শিষ্য-ভক্তসকলে প্ৰিয় কৰিলে,—“মৰি যাওঁ, মৰি যাওঁ, তুমি ৰদ ৰুৰি মাৰোঁ।” মোৱাৰাৰীয়া বিৰোধে এটোও এটা বজাক কাণদ আছিল। কিন্তু ভিতৰি অসহ্য হৈ ষাটীয়ায়ে চুবুৰীয়া ভগ্নাবজাৰ দিনত বা জাৰ পাৰেহা ভালেমান দিনলৈ তেওঁলোকে এই হত্যাকাণ্ড প্ৰতি-পোষ ললে। চল পোৱা নাছিল। (বু. বি. খ, ৪, ৰা. ১।)

নিত্যানন্দদেৱৰ হত্যাৰ প্ৰায় পঞ্চাশ বছৰমানৰ পাছত স্বৰ্গদেৱে পৰাৰবিসংহৰ (১১৮২—১১৯৫ সঃ)

হেম বৰুৱাৰ ‘সাগৰ দেখিছা’

ড° হেমন্তকুমাৰ শৰ্মা

একোৰে কবি, সমালোচক, বক্তা, শিক্ষাবিদ আৰু ৰচনাত্মিক স্বৰ্গীয় হেম বৰুৱা প্ৰখ্যাত অমণ-কাহিনী লেখক হিচাপেও পৰিচিত। অসমীয়া সাহিত্যত

(৭০ পৃষ্ঠাৰ অনুবৰ্তী)

গোৱালপাৰী বহুতক ৰবি আটাইবোৰ বৈষ্ণৱ মহন্তৰ লগত বজাৰৰ পৰা নিৰ্মাণন কৰা হৈছিল। গাৱেলিগৈই বৈষ্ণৱসকলৰ ওপৰত নিৰ্মাণন কৰাৰ সু কাল আছিল পলাতক অৱস্থাত তেওঁ দক্ষিণ-পূব আৰু আটনীআটী সন্নত সত্ৰাধিকাৰ আৰু ৰহস্য হাতত পোৱা অসমান আৰু বন্দৰ বৰফুকন প্ৰতি বিষয়াসকলে তেওঁক নাহত তুলি লৈ গৰ-বাটলৈ যোৱা কৰোঁতে বাটতে দক্ষিণপাটী সত্ৰৰ মাথিকোৰে ৰবৰ বৰফুকনক ল’ৰাভাৰুত আঁচি ৰখাশি কৌৰবক বজা নাপাতিবলৈ কৰা অনুৰোধ। ৰবৰ, ল’ৰাভাৰু দক্ষিণপাটী সত্ৰাধিকাৰৰ শিঙা ৰাছিল। সেই কাৰণে বজা হোৱাৰ পাছত তেওঁ গুজোকে ৰবি আনিবলৈ মানুহ পাচিলে। শুভপৰি তেওঁ পলাই ফুৰোঁতে বৈষ্ণৱ মহন্তসকলৰ ঐশ্বৰ্য-বিকৃতি দেখিও বিকৃতি মানিছিল। সেই কাৰণে তেওঁলোকৰ ক্ষমতা হুঁস কৰিবৰ বাবেই তেওঁ যথেষ্ট লগভত কৰি ৰন-সম্পত্তি কাঢ়ি আনিলে আৰু মহন্তসকলক নামকণ, টোকোলাট, চেটনী, বচা আদি আত্মহত্যা ঠাইবোৰত নি পাচিলে। বৈষ্ণৱ

বৰ্তমানলৈ বৰুৱাৰেই অধিক সংখ্যক অমণ-পুস্তক লেখিছে। বৰুৱাৰ প্ৰথম অমণ-কাহিনী পুথি ‘সাগৰ দেখিছা’ই (১৯৪৫) এসময়ত অসমীয়া পাঠক-সমাজত

ডকতসকলৰ বহুতক হতা কৰা হ’ল আৰু বহুতক শুনীয়া কৰা হ’ল। এই সময়তে শক্তিশালী গোৱালপাৰী মহন্ত বৈষ্ণৱনাথদেৱকো তেওঁ হত্যা কৰায়। গদাধৰসিংহই বৈষ্ণৱসকলৰ প্ৰতি কঠোৰ ব্যৱস্থা হাতত লোৱাৰ আন কাৰণো আছিল। তেওঁ জাৰিছিল যে শান্তি আৰু অধিসাৰ ৰাধী গ্ৰচাৰ কৰা নিৰামিমাৰাণ্য মহাপুৰুষীয়া মহন্তসকলৰ প্ৰভাৱত অসমীয়া মানুহবোৰ ক্ৰমে হীনৱৰ্তী আৰু দুৰ্বল হৈ যাব আৰু কাম-কামৰ প্ৰতি অৱহেলা কৰিব। এইবিলাক কাৰণতেই সম্ভৱতঃ তেওঁ বৈষ্ণৱসকলক নিৰ্মাণন কৰিছিল (সাতৰনী অসম বুৰঞ্জী, পৃঃ ১২৭; আ. বু. পৃঃ ১৮৯—১৯০; Tungkhungia Buranji, O. U. P., Pp. 27—29)। ইয়াৰ পৰা দেখা গ’ল যে ষ্টীটাফুৰীয়াই কোৱাৰ দৰে “সেই ক্ষেত্ৰত (বৈষ্ণৱ নিৰ্মাণন) মধ্যযুগকাৰীবোৰৰ অনেক বহৰনি আছিল বুলি অনুমান কৰিব পাৰি” বুলি কোৱা ৰুণমাৰৰ কোনো ঐতিহাসিক সত্যতা নাই। তেখেতে জনা উচিত যে অনুমানৰ ওপৰত বুৰঞ্জী ৰচিত নহয়। (ক্ৰমশঃ)

০ বি. হঃ—৬৩ পৃষ্ঠাৰ খিত্তিক কলমৰ একোৰে শেষৰ শাৰীৰ ‘শ্ৰীমাধৱদেৱে’ শব্দটো হ’ব লাগিছিল ‘শ্ৰীমাধৱৰে’। এই তুলন ৰাৱে আমি হুঃশিত।
—পৰিকা সম্পাদক

বিশেষ আলোচনায় সূচী কবিতিল আৰু আজিও পুথি-
খনৰ আদৰ কৰা নাই। প্ৰত্যৰ্থাৰ্থ 'সাগৰ দেখিছা'ৰ
পাছৰ পৰাই অসমীয়া সাহিত্যত অধিক সংখ্যক ভ্ৰমণ-
বৃত্তান্ত ওপেলাটোৱাটো চকুত পৰে। সেই ফালৰ পৰা
'সাগৰ দেখিছা'ক অসমীয়া ভ্ৰমণ-সাহিত্যৰ এটি মাহিলৰ
দুটি বুলি ক'ব পাৰি। উল্লেখযোগ্য যে হেম বৰুৱাৰ
দৰে শুভলা, গুৰুস্বিত্তা পূৰ্ব বক্তৃত্বা দিব পৰা লোক অসম
কিয় ভাৱততে বৰ কম। তদুপৰি তেওঁৰ আছিল
সাহিত্য, ৰাজনীতি আদি বিষয়ত গভীৰ জ্ঞান,
আৰু উদাৰ ব্যক্তিত্বেৰে মানুহৰ মন সুস্থিৰ পৰা শক্তি।
তেওঁৰ ব্যক্তিগত তথা ব্যক্তিত্বৰ কাৰণেই বিবেচী
দলৰ সদস্য হোৱা সত্ত্বেও সাসনত থকা কাৰ্য্যক্ষেত্ৰত
তেওঁ ভাবত চৰকাৰৰ পৰা বিশেষ-সন্মানৰ সুবিধা
অনুকৰণৰ আভাৱ কৰিছিল। এবাৰ কথা-প্ৰসঙ্গত তেওঁ
এই লেখকক কৈছিল, "চৰকাৰৰ সুবিধা নিদিয়া হ'লে
আমাব দৰে ভাঙ্গ-বহিৰ লোকৰ বিদেশ-ভ্ৰমণ
কোজিলাও সম্ভৱ নহ'লহেঁতেন।" উল্লেখযোগ্য যে
বৰুৱাই ৰত্নেশ্বৰ, আমেৰিকা, কৰ্ণাটক, ইজৰাইল,
ইংলেণ্ড, জাপান, ইজিপ্ত, টাইলেণ্ড, কেম্বোডিয়া, লাওছ,
মালয়ছিয়া, ছিঙ্গাপুৰ, নেপাল আদি দেশ ভ্ৰমণ
কৰে। তেওঁৰ ভ্ৰমণ-অভিজ্ঞতা-সম্ৰিক্ত গ্ৰন্থৰাজি হ'ল
'সাগৰ দেখিছা', 'হতা কৰনীৰ ফুল' (১৯০৯),
'ইজৰাইল' (১৯০৭) আৰু 'কেব' নৈ দেখিলোঁ'
(১৯০৭)। এই প্ৰবন্ধত তেওঁৰ প্ৰথম ভ্ৰমণ-বৃত্তান্ত
'সাগৰ দেখিছা' সম্পৰ্কে কি কিয় আলোচনা কৰা হ'ব।

১৯০৩ চনত কলিকতাত থকা আমেৰিকাৰ কনছাল
শ্বেমবেলৰ আৰম্ভণুকমে যেনে বৰুৱাই ১৯০৩ চনৰ
৬ ডিচেম্বৰত অ-বেকিলাই বুলি যাত্ৰা কৰে। স্তেওঁ
তিনিমুখি সোতৰ দিন আমেৰিকাৰ বিভিন্ন ঠাই
ভ্ৰমণ কৰি সেই ভ্ৰমণ-বাস্তৱতাৰ মাজেৰে অসমীয়াত
বাৰটা আৰু ইংৰাজীত চাৰিটা, মুঠ ষোল্লটা ভ্ৰমণ-
কাহিনী লেখে। অসমীয়াত লেখা আৰু 'নতুন

অসমীয়াত' ছোৱা-ছোৱাকৈ গুৰুণ হোৱা যে
বাৰটা ভ্ৰমণ-কাহিনীৰ সংগ্ৰহেই হ'ল 'সাগৰ দেখিছা'।

বৰুৱাই 'ৰাধেন্দু' নামৰ এখন মিনামত আমেৰিকা
যাত্ৰা কৰিছিল। এই আত্মনী ভ্ৰমণত বেঙ্গালী
সাগৰ আৰু নীলা আকাশৰ সুন্দৰ বিবৰণ কৰা
কাৰিক ভাষাত দাঙি ৰখিছে। মিনামেৰে বাৰ্ণাৰ
বাটত নামি লেবান-বাষ্টৰ ৰাজধানী য়েইক
চহৰত কেইখনটামানৰ কাৰণে ভ্ৰমণ কৰি লেবান
ছোৱালীৰ চকুৰ সৌন্দৰ্য, ছিত্ৰাৰ গছৰ ৰা
আৰু লেবান-ৰাসীৰ ভাষা-শিক্ষা-সংস্কৃতিৰ একট
অৰুশ্বাশীৰ বৰ্ণনা দিছে। তেওঁ লগতে
ধুনিন খ্ৰীষ্টিয়ৰ অভিমত ব্যক্ত কৰিছে। লগ
চহৰন চৌম পাত্ৰাৰ্ঘী তেওঁক মুক্ত কৰিছিল। ঠে
নদীৰ পানী কাৰাৰ কৰ্ম্মাত পোতাৰ দৰে নিৰ
নহয়,— বৰ সেত্ৰেৰা। লগুনৰ হাইট পাৰ্চ, হাৰ্ট
মিনিটীৰ পীজাৰ্থন, মেবুলিন টুথপেটৰ বিলাস
আদিৰ বিষয়েও তেওঁ বৰাল বৰ্ণনা দিছে।

বৰুৱা লগুনৰ পৰা পোনো পোনো যুক্ত ৰাষ্ট্ৰ
গৈছিল আৰু ভাত ভকা কাৰ্য্যক্ষেত্ৰত তেওঁ যুক্ত
ৰাষ্ট্ৰৰ বিভিন্ন চহৰ, নগৰ, প্ৰাত্তিক বুঢ়াখোৱা
নগৰমান ঠাই আৰ্ণিত ভ্ৰমণ কৰিছিল। তেওঁ
মহানীতিবিধি, শিক্ষাবিদ, সাহিত্যিক, শিল্পী,
বৈজ্ঞানিক, ছাত্ৰ-ছাত্ৰী, মটৰ ভাইভাৰ, নিগ্ৰ
বনুৱা আদি কৰি সমাজৰ বিবিধ শ্ৰেণীৰ মানুহ
লগ পাইছিল, লগ ৰখিছিল; ভালোমান ৰাধৰ
সভাত, গ্ৰেছ মেলত, বেডিং-সম্বন্ধ-প্ৰসঙ্গত তেওঁ
ভাৰতৰ ৰাজনীতি, সমাজ, সংস্কৃতি আদি সম্পৰ্ক
ভাষণ বিছিল; ভালোমান সভাত ৰাজনীতি,
সাহিত্যিক, শিল্পী, শিক্ষাবিদ আদিৰ বক্তৃত্ব শুনি
ছিল বা আলোচনাত যোগ দিছিল। 'সাগ
দেখিছা'ত দিয়া তেওঁৰ অভিজ্ঞতাৰ বিবৰণৰ স

নে কৰাব 'সাগৰ দেখিছা'

বৰুৱাক একেইটা কথা জানিব পাৰি :

ইয়িৰ আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰৰ জনসংখ্যাৰ শতকৰা
প্ৰায় নিগ্ৰো। তেওঁলোক "ভীৰুভাৱে ধৰ্ম-প্ৰাণ আৰু
স্বাৰ্থ-প্ৰাণ"; কিন্তু আমেৰিকাত প্ৰায়বোৰ খেতজাই
নিগ্ৰোদলক কৃষাৰ কাৰণে বৰ যিণ কৰে। অথচ
নিগ্ৰোদলকই হ'ল সমাজৰ এক বিশেষ কাম কৰা
বাহু। বৰুৱাই দেখিছে— "চকুত বিসম্বল সেন
লাগিছিল। এজিৱালৈকে মিনামেৰোৰ সাধাৰণ বনুৱা
ৰ পাইছে", তেওঁখনত মাল অনা-নিহা কৰা,
শিল্পী কাম কৰা, খেতৰাৰ'ত কাঁহী-বাটী থোৱা
ইয়াৰি সেই প্ৰায় আটাইবোৰ নিগ্ৰো সমাজৰ
বৰুৱা যুক্তৰাষ্ট্ৰৰ ৫৮খন ৰাষ্ট্ৰৰ ভিতৰত ১৭ খন
মুঠহে নিগ্ৰোদলৰ বাবে শিক্ষা ক্ষেত্ৰত আত্মতীয়া
বৰা আছে; কিন্তু আত্মতীয়া ব্যৱস্থাটোমো পন-
পনৰ প্ৰতি প্ৰত্যাহ্বান গুৰুণ, সেইটো বৰুৱাই তাৰ
হৰ লোকৰ আগত প্ৰকাশো কৈছিল আৰু কম
গুৰুণ হেতুস্বৰূপে বৰুৱাৰ কথাত হয় নিছিল।

বৰুৱাই ভাৱিছিল চহৰত আমেৰিকানসকলে সাধা-
ৰণতে নিৰ লেনৰ 'ভগাভগ' আৰু 'আন দৰুৱনৰ
মৰা' কৰা জনিছে। তেওঁলোকে কমিউনিজম
গ্ৰহণনাশ। শিক্ষা-দীক্ষাত আগ বঢ়া হ'লেও মহিলা-
বৰুৱাৰ 'ৰাজনীতিৰ প্ৰতি আগ্ৰহ নাই।" অৱশ্যে
যুক্তৰাষ্ট্ৰৰ মাজেদি আন্তৰ্জাতিক সন্তান পঢ়ি
হোৱা কাৰণে তাৰ পাতক শোৱালীবোৰে ৰাতি
খিনী আজহীসকলক লৈ নাচে। বৰুৱায়ে নাচত
যোগ দিব লাগিছিল।

নুন নীৰে বুলি আমেৰিকাই পৰ্ব কৰে। তেওঁ
সোত কিবা বন্ধৰ কথা উলিয়ালে ক'ল— সেইটো
ৰে আটাইতকৈ বৰ, নহয় সৰ্ব্বশুদ্ধ। ছোৱালী
আৰু ছিৱাতাসকলৰ বিলাসী। হোটেল, খেটোৰা,

যেতেই নাখাকক, অলপ পালেই ঠুঠত
দিপুটিক সানি লয়। তেওঁলোকে কয়, আমে-
ৰিকাৰ ছোৱালীয়েই পুথিবীৰ ভিতৰত বেছি সুন্দৰী।
ভুলবোত ছাত্ৰজকৈ ছাত্ৰীৰ আৰু শিক্ষকজকৈ শিক্ষা-
ছিত্ৰীৰ সাখা সহহ। সাধাৰণতে আৰু শিক্ষাৰ্ণি-
সকল হ'ল পুৰুষ আৰু সাহিত্য শিকাৰ্ণিতাসকল
হ'ল মহিলা। "ভুলবোত বন্ধন কাৰ্য, শিল্পী
শিক্ষা, টাইপ শিক্ষাৰ উপৰিও কাঠৰ কাম, গ্ৰেছ
কাম ইত্যাদি শিক্ষাৰ সুবিধা আছে।" ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে
নিজৰ কৰ্তি অনুযায়ী বিষয় বাছি লয়। বিশেষী
ভাষাৰ ভিতৰত স্পেনিছ, ফৰাচী আৰু জাৰ্মান
ভাষাৰ প্ৰচলন বেছি। প্ৰিম'ট বিদ্যালয়ত
বিবাহিত আৰু বিবাহিত ছাত্ৰৰ কাৰণে যুক্তৰা
যুক্তৰা ছাত্ৰাৱাস আছে। বিবাহিতৰ আকৌ হুই-
ভাগে সন্তানযুক্ত আৰু সন্তান নোহোৱা। ছাত্ৰ-
ছাত্ৰীৰ অৰাৰ মিলন। ছাত্ৰীয়ে ছাত্ৰৰ পিঠিত
উঠাটো সাধাৰণ কথা।

তাৰ নেখনল আৰ্ণিপোৰীত চীন, ইটালী, ফৰাচী,
স্পেন, জাৰ্মান আদি বিভিন্ন দেশৰ ছবি আৰু
ভাস্কৰ্য আছে; কিন্তু ভাৰতীয় প্ৰতিনিধিত্বলক বন্ধৰ
সাখা তেইনই জাকৰ। নেখনল জুলজিকলে
পাৰ্গত অসমৰ দুটা হাতী আৰু দুটা গঁড় আছে।

বৰুৱাই নিউইয়ৰ্ক নগৰত যুট্টান আৰু ইছনীৰ
ৰেথম লকা কৰিছিল। নিউইয়ৰ্কৰ পাবলিক
লাইব্ৰেৰীটো প্ৰকাণ্ড আৰু চিত্ৰকৰ্মক। 'মেট্ৰো-
পলিটান মিউজিয়াম অৱ আৰ্ট'ত বিশ্বৰ ভালোমান
নামজলা শিল্পীয়ে অ'কা চিত্ৰ আৰু নিগ্ৰ-সম্বন্ধী
চিত্ৰপ আছে। অমিচোৰাত শতকৰা ৭০ জনী
ছোৱালী। ছোৱালীবোৰ দিনত অধিক বৰা ৰাতি
দিয়ো নহ'লে নাচত ৩ ৰকালে ময় থাকে।

বন্ধৱাই এটি প্রবন্ধত (বোম্বাই) নিউইয়র্ক চহৰত বিশ্ব-বিখ্যাত সাহিত্যিক পাল্‌ বাৰুৰ লগত হোৱা দীৰ্ঘকালীয়া আলাপ-আলোচনাৰ সুন্দৰ বিৱৰণ দিছে। এটাইত বন্ধৱাৰ প্ৰথম উত্তৰত পাল্‌ বাৰু কৈছিল যে আমেৰিকাৰ মানুহে কবিতা বৰ ভাল নাপায়; বুৰঞ্জীমূলক উপন্যাস ভাল পায়। সাধাৰণতে মানুহে বেছি পঢ়িব নোহোৱে; মাথোঁন টেলিভিছনেৰে চায়। পাল্‌ বাৰু তেওঁৰ শ্বেছজাৰা উপন্যাস “কাম মাই বিলাভেল’ন কেস্ত্ৰ’ৰ ভাবৰ কথাও কৈছিল। সেয়া হ’ল— “আৰ্শ্বৰ বেনীত সৰ্ব্বৰ ত্যাগ কৰিব নোৱাৰিলে আৰ্শ্বৰ যুৱা ঘটে।”

বন্ধৱাই নায়েজা জলপ্ৰপাত, পেভেচেনা চহৰ, গ্ৰেণ্ড কেনিয়ন আৰু ছান্‌স্ক্‌য়ালিছোৰ-প্ৰাকৃতিক সৌন্দৰ্যৰ সুন্দৰ বিৱৰণ দিছে। ছান্‌স্ক্‌য়ালিছোৰ উপসাগৰত মাজমবীয়াসকলৰ মাজ মৰাৰ দুশাও সুন্দৰভাৱে বৰ্ণনা কৰিছে। তাৰ আৱৰ্ণনাপূৰ্ণ, হুৱাজী মাসুৰ ঠাইৰ ঘাই ঘকা (Slum area) ঠায়ে চাইছিল। তাৰ একোটা কোঠাত বাব-চোৰাজন লোক বাস কৰে। বহুতো লোক ফুট পাত্ৰত শোৱে। আমেৰিকাতো নিৰনুৱা আছে। ছান্‌স্ক্‌য়ালিছোৰ বহুবিয়ান অঙ্গপ-টোত কিছুমান কবি, শিল্পী আৰু সমাজজ্ঞ আছে। তেওঁলোক অধনীৰ দৰে। তাৰ যৌন-জীৱনো সহজ গতিত চলে। কালিফোৰ্নিয়া গ্ৰাম-গ্ৰাম অঙ্গপ; কবিৰ কাণ্ডে বিখ্যাত। লছ এঞ্জেলছ চহৰত বিখ্যাত হিৰিউন নগৰ অৱস্থিত। বন্ধৱাই হিৰিউনৰ বহুদ বিৱৰণ দি কৈছে যে হিৰিউনে আমেৰিকাৰ সাংস্কৃতিক জীৱনৰ কথা নকৰে; বৰ আমেৰিকাৰ সাংস্কৃতিক জীৱন বিস্মৃত কৰিছে। এই লৈ আমেৰিকাৰ বহু লোকৰে হিৰিউনৰ গুণবত অভিযোগ আছে। আমেৰিকাৰ প্ৰায়সকলৰ মানুহ কীৰ হোৱাৰ কাৰণে উদ্ভাৱ। বৈবাহিক জীৱন সুন্দৰ নহয়; সেই বাবে তাত বিবাহ-বিচ্ছেদ বেছি। মানুহ কোটি-

পতি হলেও আত্মাঞ্চিক ক্ষেত্ৰত দৰিদ্ৰ। আমেৰিকাৰ ভেটীলোক বিবেকানন্দ, লুৱাহলসাৰ নেলক, বৰীক-নাথ ঠাকুৰ, শ্ৰীঅৰবিন্দ আদিকো জানে। ভাৰতীয় পৌ-জাতিক কিয় পৰিচ জান কৰে, এই লৈ বন্ধৱাই তাৰ লোকক বুজাব লগা হৈছিল। তদুপৰি ৱেৰ্ণ ভাৰতীয় নাৰী, ভাৰতীয় সংস্কৃতি আৰু ভাৰতৰ নিৰপেক্ষ বৈদেশিক নীতিৰ বিষয়েও কিছু ঠায়ে বক্তৃত্তা দিব লগা হৈছিল। এই বক্তৃত্তাবোৰেও বন্ধৱাই একোটি উজ্জ্বল চিত্ৰ বিদেশীৰ আগত ৰাঙি থোৱা সহায় কৰিছে।

‘সাগৰ দেখিছা’ পঢ়িলে কেইটামান কথা মনেত আছে : (১) ‘সাগৰ দেখিছা’ৰ পাঠকৰ আগত কথাভাষিৰ দৰে আমেৰিকাৰ কিছুমান ব্যক্তিৰ চিত্ৰ ৰাঙি থকাৰ লগতে হেঁচ বন্ধৱা মানুহজনৰ বিষয়েও অল্প কথা জানিবলৈ দিয়ে। তেওঁৰ আঁহিৰ নেদেখা কথা দেখাব, মৃত্যুৰ কথা জনাব আৰু নতুন কথা জনাব অসুৰত আছে; তাৰ বাবে তেওঁ সকলো শ্ৰেণীৰ মানুহৰ লগত মিলিব, মিলিব পাৰিছিল। তেওঁ আঁহিৰ আঁত পৰিছে, আৰু সম্ভৱ তেওঁ বৰ বেচুৰ চিপাহেও বাঁহিছিল। (২) কবি হোতা কাৰণেই নে কি হেঁচ বন্ধৱাই বন্ধনবোৰ কাৰিক আৰু বগাল। তেওঁ ৰচনাৰ মাজে-মাজে কথোপকথন ব্যৱহাৰ কৰাত বৰকৈ নাটীয় গুণ লাভ কৰিছে। বন্ধৱাৰ কভাৰ এটি বৈশিষ্ট্য হ’ল— ক্ষেত্ৰ এটা কথা কোৱাৰ লগত কিত্ৰিয়া অত কথাবোৰ অৱতাৰণা কৰে। জৰ কথাখিনি বহু সময়ত প্ৰাসঙ্গিক বেনে লাগিব, প্ৰায়ে সংবাদমূলক আৰু বগাল হয়। (৩) বন্ধৱাই বিৱৰণৰ মাজে-মাজে দেখা দিছে— কথা সকলো অমলকাৰীয়ে জনাটো আৰুলাক। যেনে— (ক) “এটা জাতিক বুজিবলৈ হলে বিয়ে

নু মেদি ইটো-সিটো সকলো বজ — যিমান দূৰ যোৱা সম্ভৱ চাব লাগে, সেই দৰে মাজনিলা তেল পুৰি হলেও জাতিটোৰ সম্বন্ধে হুই-চাৰিবন কিতাপো ধৰে অৰে পঢ়িব লাগে।” (পৃ. ৬৬-৭৭)

(৪) “কোৱান দেশ চাবলৈ আহোঁতে সদায় সেই দেশৰ বিষয়ে আগতীয়াকৈ কিছুমান কথা জানিব লাগিব। অজ্ঞতাৰ শ্ৰেণখনৰ সংস্কৃতি আৰু ৰাষ্ট্ৰৰ জীৱনৰ বুৰঞ্জী সহজে।” (পৃ. ১৬৭)

(৫) তেওঁ তিনিটা বস্তু আমেৰিকালৈ নিয়াত যাত্ৰোত কৰিলে : (১) কেমেকা (২) অসমৰ ৰুইজাৰ (৩) ভাৰতীয় জীৱন সম্পৰ্কীয় কিছুমান গুৰু (পৃ. ১৩০)। (৪) কেজিৱাৰা কেজিৱাৰা বন্ধাই বৰ্ণনাৰ মাজে মাজে পুৰণি বা আধুনিক জাতিৰ কথা আৰু ইংৰাজী কবিতা বা গল্পৰ প্ৰয়োজন-পৰিবে তুলি দিছে। এনে উজ্জ্বলতৰে বন্ধীৰ বিষয়েও বেছি স্পষ্ট, বোধগম্য আৰু গ্ৰহণীয় কৰি কোৱাৰ লগতে বন্ধৱাৰ পাণ্ডিত্যৰ বিষয়েও দাঙি ধৰিছে। বন্ধৱাই দেখিছে যে, আমেৰিকাৰ ছোৱালীয়ে দিনত অক্ষিত কৰি ৰাতি স্তম্ভ হেনো তিনি ৰাঙিলে আছে। এই ক্ষেত্ৰত বন্ধৱাই The Modern Girl বোলা ইংৰাজী কবিতাটোৰ উদ্ধৃতি দিছে : “And she can ride and she can swim And she can dance till the stars grow dim.” (পৃ. ৬১)

(৬) বন্ধৱাই বহু ঠাইত আকৰ্ষণীয়ভাৱে কবিতা-ৰচিত্তা লগা ভাষা প্ৰয়োগ কৰি একোটা বন্ধৰ বিৱৰণ দিছে। ইয়াৰ ফলত বৰ্ণনায় বিষয়টো যিকি মনোহাৰী হৈছে। যেনে :— (ক) “ছিপাৰ গছৰে সান্ধাৰণতে বৰ গুণ নহয়; গছবোৰৰ পাতবোৰ শীৰী। দুবত একোটা ঘন পাতৰ কলজীয়া

খোপ। যেদিবা সবৰীয়া চুলিৰ চপল তনুৰ এজনী গাভৰুহে।” (পৃ. ১০)

(খ) “আমাৰ হাঁহিৰ ছিৰাল গছৰ খোপাবোৰত ঠিগনি তুলি সাগৰৰ বুকুলৈ গৈছিল।” (পৃ. ১১)

(গ) বন্ধৱাই একাধিক ঠাইত সাগৰৰ খোপাৰ চিত্ৰ বৰ্ণনা দিছে :— (১) “চটবোৰে কোৰেৰে আমাক ৰেদি আহিছিল। নীলা চটবোৰে পাতৰ টোকা খাই ভাগি-ছিগি ভোখৰ-ভোখৰ হৈছিল;— যেদিবা কিছুমান কাঁচৰ টুকুৰাৰে ছিটিকি পৰিছে। আকাশক বেছিটোৱে হাঁহিছিল,— হেৰুতা সাগৰখনৰ নিৰবৰ্ক সপ্তাৰী মনোভাৱে দেখি।” (পৃ. ১৭০)

(২) “কেউদিনে বৰফৰ বহল সাগৰ। এইদিন সাগৰ নীলা নহয়; স্তম্ভ। গাৰীৰতীকোৱা বগা আৰু ‘নতুন পাভকৰ বুকুৰ উমঙকৈয়ো চেটা।” (পৃ. ২২)

(৪) ছান্‌স্ক্‌য়ালিছোৰ চহৰত বেসিমাৰৰ দুশা বৰ্ণনা কৰাৰ লগতে বন্ধৱাই গুৱাহাটীৰ লুইতৰ বেসিমাৰৰ দুশাৰ তুলনা দিছে এই দৰে— “লুইতৰ কাৰেদি থকা হুজাৰি পৰ্বত, কোনোৱা নাৰীৰ যেন ঘন কেশগুচ্ছ হুজাৰেদি বৈ পৰা হুজাৰি বৈশী আৰু মাজৰ বগা-হুজাৰি যেন অৰুণ তল কপাল। বিধাৱণমী বেসিটো যেন কপালৰ এটা তেজীবতা সেন্দূৰৰ ফুটী।” (পৃ. ১৩৭)

গুণৰ উদাহৰণবোৰত এটা কথা লক্ষ্য কৰিব পাৰি যে বন্ধৱাই বৰ্ণনাবোৰৰ লগতে সুন্দৰ সুন্দৰ উপমাও প্ৰয়োগ কৰি গৈছে আৰু ইয়াতেই প্ৰকাশ পাইছে তেওঁৰ বৰ্ণনাৰ অসুৰ দক্ষতা।

বন্ধৱাৰ ‘সাগৰ দেখিছা’ অসমীয়া সাহিত্যৰ এখন শ্ৰেণৰ গ্ৰন্থ হ’ব বুলি সহজেই অনুমান কৰিব পাৰি। X X X

গ্রন্থ-পরিচয়

সাহিত্য আৰু চেতনা

লেখক : ড° হীৰেন গোস্বামী

প্রকাশক : গুৱাহাটী বুক স্টল

পৃষ্ঠা : ২৬৯

মূল্য : ১৫.০০ টকা

ড° হীৰেন গোস্বামীয়ে ভাঙ মননশীলতা আৰু বিশিষ্ট দৃষ্টিভঙ্গীৰে ইতিমধ্যে এগৰাকী উল্লেখযোগ্য সমালোচক হিচাপে প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰিছে। স্বাভাৱিক দক্ষত মূৰত: আধুনিক পাশ্চাত্য সমালোচনাৰ সমৰ্থক স্বৰূপে আত্ম-প্ৰকাশ কৰা ড° গোস্বামীয়ে এক আৰ. সিচিৰে প্ৰকাশ কৰা তেওঁৰ ১৯০০ চনত প্ৰকাশিত 'সাহিত্যৰ সত্য'ত স্পষ্টকৈয়ে কৈ গৈছে। আধুনিক ইছ-মার্কিন সমালোচনাৰ ধাৰণা আৰু পদ্ধতি আয়ত্ত কৰি অসমীয়া ভাষাত গৱৰ্তন কৰি নতুন চিন্তা আৰু অন্বেষণৰ অগ্ৰণী হোৱা বুলিও তেওঁ গোঁৱৰ প্ৰকাশ কৰি গৈছে। কিন্তু পাছৰ দশকটোত তেওঁ মাজীয়া দৰ্শনৰ অধ্যয়নৰ দ্বাৰা নিৰ্ভৰ পথ সলনি কৰি সমাজতাত্ত্বিক সমালোচনাৰ পথ গ্ৰহণ কৰিছে। তাকে কৰোঁতেও পিয়ৰ্ণ লুকাচৰ সমাজতাত্ত্বিক সমালোচনাৰ প্ৰতি, প্ৰথমে আকৃষ্ট হৈছে আৰু শেহলৈ লুকাচৰ মাজত ড° গোস্বামীয়ে 'বুৰ্জোৱা মানবতাবাদ'ৰ পৰিচয় পাই সেই পৰ্য্যবে পৰিহাৰ কৰি মাও-চে-তুত্ৰৰ আশ্ৰয় গ্ৰহণ কৰিছে। ১৯৫৬ চনৰ আগষ্টত প্ৰকা-

শিত, গুৱঁৰটী প্ৰবন্ধৰ সকলম 'সাহিত্য আৰু চেতনা'ত তেওঁ উল্লেখ কৰিছে যে এই গ্ৰন্থত প্ৰতি-বিষ্টি প্ৰবন্ধসমূহে "বোৱা তিনি বছৰে মোৰ মনত অহা পৰিৱৰ্তনৰ সাক্ষ্য বহন কৰিছে।" এই সফল হোৱাৰ ভিতৰতে তেওঁ তেওঁৰ মনত থকা বুৰ্জোৱা আৰু শেচিভুৰ্জোৱা সংজ্ঞাবোধৰ সম্পৰ্কে অধিক সন্ধান আৰু নিৰ্মম হোৱা বুলিও ব্যক্ত কৰিছে। ইতিমধ্যে শ্ৰেণী-নিৰপেক্ষ সাহিত্য-সম্বন্ধিত জাৰ ধাৰণাৰ পৰা মুক্ত হোৱা বুলি আৰু শোৰণবাৰী চিন্তা পৰিহাৰ কৰি বাঙালী আৰু সমাজিক অবিচ্ছেদ্য সম্পৰ্ক অনুভৱ কৰাৰ কথাও প্ৰকাশ কৰিছে। গতিকে তেওঁ সাহিত্য-সম্বন্ধিত ইজ মানৱ ধাৰণাক "শ্ৰেণী-সমাজৰ মানৱ-বিষয়ী বিজ্ঞান-তাৰ প্ৰকৃষ্ট উদাহৰণ" বুলি ভাবে। সেই বাবে, আনকি মাও-চে-তুত্ৰৰ আলোচনাত থকা 'অনন্যৰ বাবে এৰিষ আৰু উন্নত চেতনাৰ কেভাৰ বাবে এৰিষ, এনে দুবিধ' সংজ্ঞাৰ ধাৰণাক নস্যাৎ কৰি "অন্তত: কলা-সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰত একে শিল্প-কৰ্মী জৰিয়তে উন্নত আৰু সাধাৰণ চেতনাৰ পাঠক য় দৰ্শক একেলগে আকৃষ্ট কৰি পৰা যায়" বুলি মত পোষণ কৰিছে। আন হাতে "সৰ্বধাৰা-সম্বন্ধ-তিৰ নামত আৰ্মি যদি ৰেগালীয়েৰ, বীটোনে প্ৰকৃতিত মজ্জৈৰি প্ৰকাশ পোৱা মানৱীয় সৃষ্টিশক্তি নেওচা দিব লগা হয়, তেন্তে সেই সৰ্বধাৰা-সম্বন্ধ হ'ব দুঃখীয়া" বুলিও বক্তব্য কৰিছে। বোম্বাই-ড° গোহাঁইৰ অনন্যৰ সাহিত্য সম্পৰ্কীয় চিন্তা মাজত বিবোধ নথকা নহয়। এহাতে তেওঁ সৰ্ব সাহিত্য-সংজ্ঞিক একেটা স্থানলৈ আনিব খোজে, আৰু তাল ধাৰা উচ্চ-মানৰ অৱলম্ব ঘটাব খোজে, আন হাতে উচ্চ মানৰ শিল্প-বচনাৰ মানৱীয় সৃষ্টি-শক্তিৰ প্ৰতি অকৃতী বীৰুতিও প্ৰকাশ কৰে। কিতাব সম্পৰ্কে কৰা আলোচনাতো তেওঁ ৰাণি জননীতৰ ভাষাৰ পৰাই প্ৰগতিশীল কৰিহাই গাঁ

ৱাৰু কৰিব লাগিব বুলি কৈয়ো প্ৰস্ত কৰিছে, "গাঢ়কৈ কৰিবলৈ উঠিল আৰু বুৰোঁতা আছিল কি বুলি কি ধৰণৰ আন্তিক অনুসৰণ কৰিব পৰা হ'ব? কীৰ্তন-দশমৰ পদ নেকি? নে উনবিংশ শতাব্দীৰ বোম্বাইক কৰিবলৈ ভাৰাভূতা? নে বাস্তবিক কৰিবলৈ আন্তিকৰেই জনসাধাৰণৰ মনৰ যোগ্য হোৱোৱা হ'ব?" ড° গোস্বামীয়ে এই কথা নিশ্চয় জানে যে— বুৰ্জোৱা সভ্যতাৰ দান বুলি বিবেচনা কৰিবলৈ কাৰিকৰী বিজ্ঞান আৰু অজ্ঞাত সমাজীবোৰ সমাজৰূপ বা সমাৰাধেৰে জ্ঞাপ কৰাৰ প্ৰৱণ্তে, তেনেকৈ বুৰ্জোৱা সংজ্ঞাৰেই অনেক পনৰ বিস্তাৰ কৰাৰ কথা বুজিব। কোনো বিষয়ৰ ক্ষেত্ৰটো-মেৰিণত লাভ কৰা দক্ষতাও অনেক যুগৰ সাধনাৰ জৰ্জৰে সজ্জ হ'ব। এই দক্ষতাক ব্যৱহাৰ কৰাৰ সৃষ্টিৰী সলনি হ'ব পাৰে— সেইটো বেলেগ কথা; কিন্তু জ্ঞাপ কৰাৰ প্ৰস্ত নুঠে। কৰিতাৰ ভাষা আৰু মাজত সম্পৰ্কেও একে কথা: মাও-চে-তুত্ৰে যি 'অন্যৰ' সংজ্ঞাৰ কথা কোৱা বুলি তেখেতে উল্লেখ কৰিছে, সেই কথা এই প্ৰসঙ্গত উল্লেখযোগ্য। ৰাশ, পৃথিৱীৰ সকলো মানুহৰ মানসিক স্বৰূপ বা চেমনাৰ স্বৰূপ এটা সাঁচাত চলা নাযায়।

'মহাবিদ্য সুবিধাভোগী শিল্পী-সাহিত্যিক'ৰ বৰতনি সম্পৰ্কে বিবেচনাৰে তেখেতৰ দৃষ্টিভঙ্গী নেতিবাচক; উল্লিখিত, কতিপয়ৰ প্ৰতিও তেখেতৰ দৃষ্টিভঙ্গী তৰুণ। কিন্তু এনে সাধাৰণীকৰণ কৰি দিয়া মন্তব্য-ধাৰণে তত বা সত্য নহয়। বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অধ্যাপক ড° গোহাঁইয়ে জানে নিম্নবিভাগসকলৰ উন্নতিত 'সুবিধাভোগী' শ্ৰেণীৰে নহয়? 'আকৌ, সৃষ্টিশক্তি, কতিপানে বিধেৰে 'অনন্যক মুচ, কতিহীন আৰু স্বল্পবুদ্ধি' বুলি ভাবে, ড° গোস্বামীয়েও জানে অন্বেষণ 'পাঠক সমাজ'ক তাতকৈ উন্নত বুলি ভাবে? [পৃ: ৭৯ আৰু ১০৬]

এনে প্ৰকাৰৰ খ-বিবোধমূলক মত আৰু অমজ্ঞে পাঠকক বিমুগ্ধ কৰাৰ সম্ভাৱনা যথেষ্ট আছে। তৎসত্ত্বেও ড° গোস্বামীৰ সৰ্বধাৰাখিনি বিশেষদেই মাজীবাদ আৰু মাও-বাদৰ শান্তিত সৃষ্টিৰ উপত্যক প্ৰতিষ্ঠিত। অংশবি তেওঁৰ তথ্য আৰু তত্ত্ব নতুন বিশেষণে আমাৰ সমাজ আৰু সাহিত্য-সম্পৰ্কীয় অনেক বিষয়ে নতুনকৈ ভাবিবলৈ বাধ্য কৰিছে। এই গ্ৰন্থখনিৰ ইয়েই বোধ কৰোঁ উল্লেখযোগ্য দান। উদাহৰণ স্বৰূপে 'অসমৰ মহাবিদ্য সমাজৰ ইতিহাস' শীৰ্ষক বচনাখনলৈ আঙুলিয়াব পাৰি। তেওঁৰ অজ্ঞাত বচনাৰ তুলনাত, বঙ্গ-নিৰপেক্ষ, তথ্যপূৰ্ণ, নিৰ্মোহ আৰু সহিত্যসাহক্যৰে কৰা বিশেষণে এই বচনাখনক বিশেষ মৰ্যাদা দান কৰিছে। 'সুত আৰু বাঙালী: অসম বুৰঞ্জীৰ এটা অজ্ঞাত দিশ' শীৰ্ষক বচনাখনকো এই প্ৰবন্ধৰ লগত খাব পাৰি। লেখকৰ যোগ্যতাপ্ৰসাদ-সম্পৰ্কীয় প্ৰবন্ধ দুটিয়েও জ্যোতি-প্ৰতিভাৰ মূল্যায়নত অত্যাগ বামপন্থী দুই-একে প্ৰদৰ্শন কৰা নেতিবাচক দৃষ্টিভঙ্গীৰ ঠাইত ইতিবাচক দৃষ্টিভঙ্গীৰ প্ৰতিষ্ঠাত সহায় কৰিব। তেনে-দৰে বৰীন্দ্রনাথৰ মূল্যায়নো উল্লেখযোগ্য।

তেওঁৰ কেইটাখন প্ৰবন্ধ বিষয়-বস্তুতে তেওঁৰ প্ৰকাশ-ভঙ্গী আৰু মনোভাৱৰ বাবে বিস্তৰমূলক হৈছে। উদাহৰণ স্বৰূপে, 'মহাবিদ্য সমাজৰ ইতিহাস সম্পৰ্কে বিবৰ্ত', 'অসমীয়া জাতীয়তাবাদৰ সমস্যা' আদি প্ৰবন্ধলৈ আঙুলিয়াব পাৰি। প্ৰথম প্ৰবন্ধ-টিত, ড° গোস্বামীয়ে এটা প্ৰবন্ধৰ সম্পৰ্কত 'অৰ্থশাস্ত্ৰী'— এই ছদ্মনামে লেখকে কৰা আলোচনাৰ প্ৰত্যুত্তৰ দিবলৈ গৈ ড° গোস্বামীয়ে অসহিত্যকৰণে অৰ্থশাস্ত্ৰীক ব্যাঙ্গ-বিভঙ্গ কৰি কৰা মন্তব্য বুকচিৰিত্যৰ কঠোৰ সমালোচনা কৰিবলৈ আঙুলিয়া কৰাৰ আৰু ভংগনা কৰাৰ প্ৰয়োজন নাই। বিতৰ্কটো প্ৰবৰ্ততা এনে ব্যাঙ্গ-বিভঙ্গ্যৰ উপৰিও প্ৰমাণ কৰিব খোজা

হৈছে— অসমৰ জাতীয়তাবাদৰ অসমীয়া শিক্ষিত ভেদক অমানুষিক পৰিণত কৰিছে আৰু অসমীয়া হাৱাই কোনোবা শিক্ষানুষ্ঠানৰ সহপাঠী বঙালী জাতিৰ শৰীৰ যেনেভে কত-বিভক্ত কৰিছে। নিম্নৰ দাঁক কাটি সজিনীৰ মাথা ভঙ্গ কৰাৰ আৰু প্ৰত্যুট উদাহৰণ কি থাকিব পাৰে ?

সমালোচক হিচাপে ডা° হীৰেন গোহাঁইৰ সমাজ-জাতিক পৃষ্টি-ভঙ্গী আৰু ভীৰু মননশীলতা বিধেৰে প্ৰশংসনীয়, তেওঁৰ পেটহেৰোঁৱামূলক অহমিকা, আনৰ সমালোচনা সহ কবিতা নেবাৰা অসহিষ্ণুতা আৰু তেওঁৰ পণ্ডিত মোহোৱাসকলক ভীৰুভাৱে ব্যাৰ-বিভক্ত কৰাৰ প্ৰবণতা কেতেনেবেই অগ্ৰহণীয়। হানান্ধত তেওঁ আনক বিপক্ষৰ মত বন্ধন কৰিবলৈ গৈ 'মুখ নে গুৰুখান'ৰ দৰে অজ্ঞাৰা বাক্যাংশও ব্যৱহাৰ কৰাটো অভিশৰ দুৰ্ভাগ্যৰ কথা। 'সাহিত্য আৰু চেতনা'ত তেনে লক্ষৰ প্ৰস্তাৱ মাধ্যমিকলৈও তেওঁ বিপক্ষক অনেক প্ৰকাৰৰ অসহনীয় কথাৰে গালি-শপনি পাৰিছে। এনে গালি-শপনিৰে তেওঁৰ গ্ৰন্থবিনৰি বহুত পৃষ্ঠাকে চুৰিলে মন নোহোৱাকৈ লেভেৰা কৰিছে। ভূতপুৰি অসমীয়া ভাষাত যোৱা হুটা মনস্কত তেওঁকৈকে আগতে আন কোনোবাৰি সমাজ আৰু সাহিত্য-সমালোচনাত নতুন কথা কোৱা হুটা বুলি ক'লেই তেওঁহে নতুন কথাবোৰৰ প্ৰস্তুক বুলি সদৰে ক'বলৈ প্ৰস্তুত হৈ আছে। এনে মনোভাৱ পৈশ্বেত সাম্যবাদী সমালোচক লক্ষ্য নহয়। ইয়াৰ দ্বাৰা তেওঁ নিজকে সমাজবাদী চিন্তাৰ সহযোগীসকলৰ পৰা বিচ্ছিন্ন কৰি এক প্ৰকাৰ নতুন বামপন্থী এলিটছ ন্ৰ হাবকত পৰিণত কৰিব পাৰিব; আৰু তেওঁৰ বচনাত এনে ধৰণত "অপৰিমাংশী উত্তেজনাৰি মুখ্য উপা-ধান হৈ থাকিলে পতীৰ পৰিতাপৰ কথা" হ'ব।"

শ্ৰীমণেন শইকীয়া

উক্তিত-সহচৰ

সংগ্ৰাহক : শ্ৰীআব্দুছ ছাত্তাৰ আৰু

শ্ৰীচাৰুকে আহমদ

প্ৰকাশক : ব্ৰহ্মপীঠ, যোৰহাট

পৃষ্ঠা : ৯৫

মূল্য : ৫'০০ টকা

'উক্তিত' বুলিলে কথা আৰু কবিতা হোৱাকৈ ধাৰণাই আমাৰ মনলৈ আহে। কিন্তু 'উক্তিত-স-চৰ'ত কেৱল কবিতাবহে চয়ন দাটহে। প্ৰথমে আৰম্ভনিত শ্ৰীআব্দুছ ছাত্তাৰে লেখিছে: "যিকল ঘৰীয়া অসমীয়া প্ৰসিদ্ধ কবিতা কবিতাৰ প্ৰকাৰে চলে বা শাৰীয়ে আমাৰ প্ৰাণ পুলকিত কৰে তেনে ধৰণৰ মোহনীয় ভণসম্পদ শুভকৈ উচুি যকপে ইয়াত সংগ্ৰহ কৰা হ'ল।" প্ৰথম "বহুতৰ প্ৰতি হোৱাৰ ভয়ত" বৈষ্ণৱ মুখৰ কেৱল মহাপুৰুষ শক্তবদেৱ আৰু মাৰহদেৱৰ কাব্যৰ পাৰ্বে সংগ্ৰাহকে উদ্ধৃত কৰিছে। আধুনিক যুগৰ কবিতা মহত্বৰ পৰা অমূল্য বক্তব্যটোকে প্ৰাৰ সৰলোৱা কৰি কবিতাৰ উদ্ধৃতি ইয়াত আছে। সেয়ে হাৰে ভাসিকানৰ পৰা বহুতৰ মহত্ব বাদ দিৰি: মহত্ব "বল থকা সৰে বন্দী, বলহীন যদি-বলীয়ে নিৰ্দী হৰে নানা কপে হসি" নাইবা "ধনী, দুখী, বৰ, সৰু শ্বশনে নেবাৰে" জাতি কাব্য-পাণ্ডিত পুৰণি চাম অসমীয়াৰ বহুতৰ বৃদ্ধ আৰুি তুলিছে।"

সুন্দৰ বস্ত্ৰ এটা কেৱল সৰ্বকালৰে নহয়, সৰ্বলোকৰো আশংগ বস্ত্ৰ। সেই বাবেই উক্তিতত সংগ্ৰাহক-মুখৰ ব্যক্তিগতভাৱে ভাল লগাৰ ভাৱতে নিৰ্বন্ধ কৰি সংগ্ৰহ কৰা হৈছে বহুত প্ৰাৰ সৰলোৱা মনোবৰণ কবিতা পৰা শক্তি এইখিনিৰ আছে।

সংগ্ৰাহকৰ নিৰ্বাচন-বাৰ্ণনাতৰ কথা মানি লৈ যেনেকৈমৰ নিজা অভিকৃতি নিৰ্বাচিত উদ্ধৃতি মুখে বিস্তৰে আমাৰ ক'বলগীয়া নাই; কিন্তু প্ৰাৰ সৰলোৱাৰ পৰিচিত আৰু প্ৰিৰ আন কেইটামান উক্তি সংগ্ৰহটোত পঢ়ুৱৈয়ে পোৱা হ'লে ভাল গাৰ্হেইহে। উদাহৰণ যকপে,— বৈষ্ণৱকৱাৰ "প্ৰেত যুগিছে কুমণ্ডল, প্ৰেমত ফুলিছে শতধলা", দুবাৰ 'চমবতী'ৰ—

"এই ভগন্ত এয়ে মাথো সৰ্চা

বাৰী সৰুসোটি ছেনেই ডুল,

এৰা দৰিলে সৃষ্টিৰ বুকুত

নতুলে নোই জীৱন-ফুল।"

দুই— "বাৰমুখ আসে কোনোৰা বৰিলা—

কোনোৰে বিচাৰে সৰণ মুখ,

হ'ব পিছে পিছে লৰোঁতে সদাৰ

ইফালে নভবে ঘৰত মুখ"

জাতিৰ আত্ম-প্ৰিয়তাৰ পাৰি। জ্যোতিপ্ৰসাদৰ 'কামীয়া ডেকাৰ উক্তি' কবিতাৰ পৰা সিটো উদ্ধৃতি দিয়া হৈছে, তাৰ লগতে

"নামা মৈজাৰ ময়েই বহুৱা

চাহ বাৰিছাৰ ময়েই বহুৱা।

ন-অসমীয়া মৈমনসিহীয়া

খলুৱা নেপালী—

নৃত্যতুপা মণিপুৰীয়া মই"— এই অংশ-

টোত থকা হ'লে নিম্নৰ ভাল হ'লোঁহেঁতেন। একে-ধৰেই অমূল্য বক্তাৰ "বেশা" কবিতাৰ বি হুটা অংশ উদ্ধৃত হৈছে, সেই হুটাতেই কবিতাটোৰ—

"জাই বেনিবা সিহঁতৰ

টোপনিৰ পৰা উঠা অলস চিন্তাৰ একাশ

পৰম মিঠা চাহ,

টকাৰ এৰা"-সূত্ৰৰে টনা এটা নিশ্চাপ

কাঠৰ পুতলা নাচ"—

অংশটোৰ আবেদন তথা পৰিচিত অমূল্য বক্তাৰ পাঠকসকলৰ চোৰত আপেক্ষিকভাৱে বেছি বুলি আমি ভাবে।। বি নহওক, অসমীয়া সাহিত্যৰ বহুতো অভাৱৰ মাছৰ এটা অভাৱ গ্ৰন্থখন নিঃ-সন্দেহে পূৰণ কৰিব পাৰিব। তাৰ বাবে সংগ্ৰাহক-মুখৰ লগতে প্ৰকাশকো নিম্নৰ অসমীয়া পাঠকৰ শ্লাগৰ পাৰ। অসমীয়া কথা-সাহিত্যৰ পৰাও এনে ধৰণৰ সন্ধান এটি হুঙতাই প্ৰকাশ কৰিলে ভাল কাম এটা কৰা হ'ব।

মোঙ্গেন্দ্ৰনাথৰ কৃত্ৰা

প্ৰান্তি-মীকাৰ :

১। বাহুৰ গ্ৰাণ

লেখক : শ্ৰীঅক্ষয়কুমাৰ শৰ্মা

প্ৰকাশিকা : শ্ৰীমতী নলিনী দেৱী

মূল্য : ২'২০ টকা

২। নামনিৰ বেঙনি

লেখক : শ্ৰীমুদেপৰ গোহাটিক

প্ৰকাশক : শ্ৰীমল্ল পোহাটিক

মূল্য : ৩'০০ টকা

৩। ময়ে মুখৰ

অনুবাদক আৰু প্ৰকাশক : শ্ৰীমদেৱৰ বৰা

মূল্য : ২'২০ টকা

৪। মৰুটি চ'ৰা

লেখক : শ্ৰীভোলানাথ পত্ৰ

প্ৰকাশিকা : শ্ৰীমতী ঘৰ্মপত্ৰ পত্ৰ

মূল্য : ১'৮০ টকা

৫। শ্ৰীশ্ৰীৰ বৰ্হাটোৰ পীতাম্ববদৰ।

লেখক আৰু

প্ৰকাশক : শ্ৰীপ্ৰহাৰৰ হাজৰকা

মূল্য : ১২'০০ টকা

টোকা

(শুধৰনি)

অসম সাহিত্য সভা পত্রিকাৰ ত্ৰয়ত্ৰিশ বছৰ চতুৰ্থ সংখ্যাত প্ৰকাশ পোৱা 'গোৱালপৰীয়া উপ-ভাষাৰ স্বৰূপ' প্ৰবন্ধৰ লেখক শ্ৰীবাৰ্জেন বাড়াই জনাইয়ে যে কেৱলম পাত্ৰলিপিৰ কেইবাটাও পৃষ্ঠাৰ কথা উল্লেখ কৰা হ'ল নহ'ল। পত্ৰিকাৰ উক্ত সংখ্যাৰ ৮১ পৃষ্ঠাৰ প্ৰথম স্তম্ভৰ ২০ সংখ্যক শাৰীৰ পিছত ৪৩৭ হ'লপৰীয়া কথাখিনি হ'ল :—

'নিল, বতি (৫.১০), হুতাৰত (৫.৩), শান্ত (৫.৭), পানী, হৰিণ (৫.৬) বাটত (৫.৬), মোলাল (৫.৯), মই (৫.২১), উজাই (৫.১০), পোহালি (৫.১১) আৰু, মোৰ (৫.১১), চকালি, শত্ৰু, শিয়ালি (৫.১০) আদি বহুজ্ঞ।

প্ৰাচীন মন্ত্ৰলিপিৰ শব্দ-সম্ভাৰো গোৱালপৰীয়া উপ-ভাষাত এতিয়াও ব্যৱহৃত হৈ আছে। যেনে:— ত্ৰস্বাৰ সূচী লাগিল ছবি, সাতো পাৰাল, অগ্নিৰ বৰণ, আকাশ ভেট থাকে, আইয়ে, মাথা, কেহে-দেহীৰ, কামি, জ্ঞানাল, অতাক ছাবিয়া, থাকিবো বেনিয়া, বাখহোতায়ে নাই— ইত্যাদি। এনেকৈ প্ৰাচীন ফুলকোঁৱৰ-মণিকোঁৱৰৰ গীত, গোপীচন্দ্ৰ-মাণিকচন্দ্ৰৰ গান, কেহ-বিচাৰৰ গীত, ডাকৰ বচন, ননা পুৰাণ, কৃষ্ণ কাৰ্ত্তন, লৌকিক গীত-মাত, ফৰাৰে যোছনা, সংস্কৃত ভাস্কৰ-স্তম্ভৰ আদিৰ শব্দ-সম্ভাৰ এতিয়াও গোৱালপৰীয়া উপ-ভাষাবোৰত প্ৰচলিত হৈ আছে।

বৰ্তমানৰ গোৱালপৰীয়া উপভাষিক অঞ্চলবোৰৰ ভাষাৰ শব্দ-সম্ভাৰ কপ-স্তম্ভৰ ফালৰ পৰা তুলনাখক-

ভাৱে চালে তলত দিয়া ধৰণে সাটুক-সংগ্ৰহ দেখিবলৈ পোৱা যায়। তাৰে কেইটামান অক্ষৰ উল্লেখৰ দিয়া হ'ল :—

কইছিলে' :— বাইব'ল্‌ল (আপমনি), বাৰ'মিঃ (পুৰী), কইছিলঃ (চোৰ, অতাপুৰী), কইছিলঃ (বইটামাৰী, লক্ষীপুৰ, হাৰবাৰাট, হঠন), কইছিলঃ (দলগোমা)।

তোমালোকৰ কাৰণে:— তোমাৰ গুলাৰ মইনে [আ:], তুমাৰ গুলাৰ মনে [প:], তুমাৰ মনে [আ:], তুমাৰ বাদে [ব. অ. হা. হ:], তুমাৰ কাৰণে [ব:] আনিকলে:— আইনবাৰ [আ:], আনবাৰ [প:], আদি [চ. ই. অ. ল. হ. হা:], আনবাৰ [প:]।

[ই অক কবিছিলে :— চাৰিলাং [আ:], চাৰুলাং [প:], বুকিছিলুং [চা:], চাইছিলুং [ব. ল. হা:], বুকিছিলুং [অ. হ:], বুজুছিলুং [দ:]।

পাহৰি গেলোঁ :— তুলি গেলু (আ.), তুলি গেলু (প.), পাতবিয়া গেলু (চা.), পাহৰিয়া গেলু (ব.), পাহৰিয়া গেলুং (অ.), তুলিয়া গেলুং (লো.), পাহৰি গেলু (দ.), পাহৰি গেলুং (হ:)।
মেকুৰী এটাই :— বিলায় একটায় (আ. পু. হা.), বিলাই একটাই (চা.), নাকাৰ একটায় (ব.), নাকাৰ একটায় (অ.), বিলাই একটায় (হ.), নেকাৰ একটায় (হ.), মেকুৰী এটাই (ব.)।
মূৰ সুমুৱাই :— মাথা ঢুকি দিয়া (আ.), মাথা ঢোকে দিয়া (প.), মাথা নামুৱা (চা. ব.), মাথা সেন্দেৰা (অ.), মাথা ঢুকুৱা (ল.), মাথা সুমাই (হা.), মাথা সুমাৱ হেনা (হ.), মূৰ সুমাই (দ.)।
বাই পেলালে :— বায়ৱা ফেলাইলুং (আ. পু. ব. অ. ল. হা.), বায়ৱা দিল (চা.), বাই ফেলাং (হ.), বাই ফেলালে (দ.)।
বাং উঠি :— বাগুং বায়ৱা (আ.), বাগু উঠি (প.), বাগতে [চা. অ.], বাগু উঠিয়া [ব. ল. হা.], পোয়া উঠি [হ.], বাগু উঠি [দ.]।

টোকা

কোঁৱাৰে:— সেলাসেনে [আ], তেলাসেনু (পু), তখন কোঁ (চা), তনসে [ব], সেলাৰে [অ], ওলায় সে [ল], কোঁৱে [হা. হ:], তেখনেহে [দ:]।

বাৰণে:— য়েইত [আ], যাৰাৰ সমৰ [প:], যাওৱা হাৰনে [অ], বাওৱাতে [চা. ব. হ:], যাইতে [ল. হা:], য়েত [হ:]।

পুৰি বিহোঁ :— পোৰা দিলু [আ], পোৰা দিলুং [প:], পুৰা দিলু [চা. ব. হা:], পুৰা দিলুং [অ. হ:], পুৰা দিলুং [ল:], পুৰা দিলু [ব:]।

গোটেখিনি :— সউকু গুলা [আ], সবগুলা [প:], গুলাই [চ:], গোটায় [ব:], গোটায় [অ. ল:], গোটায় গুলাই [হ:], ওৱাৰ মাথা (চা.), গোটায় বাৰিক (দ.)।

হাৰ বাৰাং— তাৰ বাৰাং [আ], ওৰ বাৰাং [চা. ব. হ:], হাৰা বিয়া [প:], সিঙটি দিয়া [অ], ও-গুলাং দিয়া [প:], ও-গুটি দিয়া [হা:], উৱাৰ লগতে [হ:], তাৰে [হ:]।
বাই পৰা :— মাওতে (আ.), মা-টাই থাকি [হ:], আইৰ থাকিয়া (চা.), মাওৰ পাৰা (ব.), বাওৰ পাৰে (অ.), মাওৰ পাৰাং (ল.), আই পৰাং [হ:], আইৰ পাৰা (হ.), আইৰ পেৰে (দ.)।

মই :— মই (আ, পু, চা, ব, ল, হা, হ), ময় (অ.), মই (দ.)।
হাৰি :— আহিবা (আ, পু, চা, ব, অ, ল, হা), হাৰি (হ, দ.)।

পুৰি :— তুই (আ, পু, চা, হা, হ), তুনি (ব, ল), তুং (হ), তুই (দ.)।

তোমালাক :— তোম্বাওলা (আ.), তোম্বা (পু), তুম্বা (চা. ব, অ, হ, ল. হা), তুহন (দ.)।
হাপনি :— আপনা (আ.), আপনে (প.), আপনি (চা. ব, অ, ল, হা), আপনি (হ), আপনি (দ.)।

হাপনোলোক :— আপনাৰা (আ, চা, ব, ল, হা), হাপনুৱা (পু), আপনা-হলা (অ), আপনি লোক (হ), হাপনোলোক (দ.)।

সি বা তেওঁ :— উ'য়াং (আ.), ঠই (পু.), ওয় (চা, ব, অ, ল), উ'য়াং (হা, হ), সি (দ.)।

সিঙত বা তেওঁলোক :— উম্বা-ওলা (আ.), ওম্বা (পু.), উমি [ব:], উম্বা [চা. অ:], উম্বা [ল:], তামি [হ:], তামিবা [হা:], তামন [দ:] ইত্যাদি।

সাধাৰণতঃ পশ্চিম গোৱালপাৰাৰ [পুৰী, পৌৰীপুৰ, বৰবিবাৰী, গোলপুৰ, আপমনি, হুত্ৰশাল, বজিৰ হাট, তামাৰ হাট আদি অঞ্চল] আঞ্চলিক উপভাষা বোৰৰ— পুৰ বংপুৰ, পুৰ কোটবিহাৰ আৰু পুৰ জলপাইগুৰি জিলাৰ আঞ্চলিক উপভাষাৰ লগত

সাধুশা দেখা যায়। তেনেকৈ, পশ্চিম দক্ষিণ গোৱালপাৰাৰ আঞ্চলিক উপভাষাবোৰ— পুৰ বংপুৰ আৰু উত্তৰ মৈমনসিং জিলাৰ ভাষাৰ লগত কিছু সাধুশা আছে।

পুৰ গোৱালপাৰা আৰু পশ্চিম কামৰূপৰ আঞ্চলিক ভাষাবোৰ মাৰুতো পাবম্পৰিক সাধুশা দেখা যায়। বৰপেটাৰ আঞ্চলিক ভাষাৰ লগত মইন, দলগোমা, বহতি, নিমলীতলা আদি অঞ্চলৰ ভাষা আৰু বকো-শিৰো আঞ্চলিক ভাষাৰ লগত ধুপৰা, মাগা, টিপলাই, আমবাৰী

থেকাপাৰা আদি ঠাইৰ ভাষাৰ সাধুশা আছে। এই সাধুশাৰ মূল কাৰণ যথেষ্ট সামাজিক আৰু বেহা-বেপাৰৰ স্বৰূপকই বনিৰ পাৰি।

গোৱালপৰীয়া আঞ্চলিক উপভাষাবোৰত এই জিলাৰ বিভিন্ন ঠাইত বসবাস কৰা থলুৱা বাতা, গাৰো, কছাৰী, সাৰ্ভতাল, মুতা আদি জনস্বাভি-সমূহৰ শব্দ-সম্ভাৰৰ প্ৰভাৱো যথেষ্টভাৱেই পৰিছে। প্ৰমুখতঃ উত্তৰ পাৰাৰ আৰু দক্ষিণ পাৰাৰ মধ্যস্থিত অঞ্চলবোৰত বেলেগ বেলেগ প্ৰাচীন শব্দ-সম্ভাৰ অঞ্চলবোৰত দেখা যায়। এই বিভিন্ন শব্দ-সম্ভাৰৰ উপে সম্বন্ধে ভাষা-স্তম্ভৰ ফালৰ পৰা গবেষণা কৰাৰ যথেষ্ট থল আছে। উদাহৰণ স্বৰূপে কেইটামান উল্লেখ কৰা হ'ল।

প্রবন্ধটির বাকী অংশ সংক্ষিপ্ত সংখ্যা পত্রিকার উপবোধক পৃষ্ঠার একে স্তম্ভের ২৪ সংখ্যক শাৰীৰ পৰা মুদ্রিত হৈছে। — পত্রিকা সম্পাদক।

মাধব কন্দলীৰ বামাৱলত জাতি,
বৰ্ণ আৰু বৃত্তি-প্ৰসঙ্গ।

পত্রিকাৰ মোহা দ্বিতীয় সংখ্যাত প্ৰকাশ হোৱা শ্ৰীমন্তৰ বাহুৰ মাধব কন্দলী সম্বন্ধীয় প্ৰবন্ধ পঢ়ি ভাল লাগিল। ভাৰতীয় আন আন গোপনিক জাৰাৰ লগত তুলনামূলক আলোচনা কৰিলেহে অসমীয়া সাহিত্য আৰু সমাজৰ প্ৰকৃত ৰূপ নিকপন কৰিব পাৰি। ভাৰতীয় সাহিত্য মূলতঃ একেটাই; কেৱল আঞ্চলিক গঢ় বিভিন্ন। জীৱাৰে মাধব কন্দলীৰ বামাৱলৰ নানা বৃত্তিধাৰী লোকৰ বৰ্ণনা থকা কেইটিমান পদৰ উল্লেখ কৰিছে। ঠিক এনে কেইটিমান পদ শব্দবোৰ-বিবচিত 'উবেয়া বৰ্ণনাতো পোৱা যায়। 'উবেয়া বৰ্ণন'ৰ পৰা ব্ৰহ্মপুৰাণৰ উবেয়া বৰ্ণনাৰ সংক্ষেপ : "শব্দৰে বঢ়িলা ব্ৰহ্মপুৰাণক চাই"। শব্দবোৰৰ বৰ্ণনা ব্ৰহ্মপুৰাণতকৈও মাধব কন্দলীৰ লগতহে মিলে। ব্ৰহ্মপুৰাণত থকা ইন্দ্ৰভাৱৰ লগত যোৱা লোকসকলৰ ভিতৰত আঢ়ৈ কুৰিমান শিল্পী আৰু বনিকৰ বৰ্ণনা আছে। তাৰ ভিতৰত কবিসকলো পৰিছে। মহাপুৰুষ শব্দবোৰৰ উবেয়া বৰ্ণনত "চৌৱি জাতিয়ে চলে বজাৰ লগত।" "ছৱজিছ জাতিও পাঠাভৰত আছে বুলি জনা যায়।" সি বি হতক, চৌৱিছ বা ছৱজিছ এইবিলাক অনিৰ্দিষ্ট সংখ্যা ব্ৰহ্মপুৰাণত নিৰ্দিষ্ট সংখ্যাৰ [definite for indefinite] ব্যৱহাৰ যেন লাগে। বজাসকল এটাইলৈ যাত্ৰা কৰিলে লগত সৰু বুৰা বাজা এখন [Miniature State] যোৱা নিয়ম মহাভাৰততো পোৱা যায়।

কৌতূহলী পাঠকে এই বিষয়ে অধ্যয়ন কৰিব পাৰে।

শ্ৰীমন্তেশ্বৰ শৰ্মা।
নগাঁও।

দ্বিতীয় সংখ্যা পত্রিকা

দ্বিতীয় সংখ্যা পত্রিকা পঢ়িলে। এই বছৰ সম্পাদনাই কাকতখনক এটা উন্নত মৰ্যাদা দিছে। হেম বৰুৱাৰ বিষয়ে প্ৰকাশ হোৱা প্ৰবন্ধ কেইটাৰ পতানুপতিক চৰ্চিত-চৰ্চন বিষয় নহৈ উপভুক্ত হৈছে। অন্য-অসমীয়া লোক কেইজনৰ প্ৰবন্ধ প্ৰকাশ কৰি এটি ভাল আৰম্ভ দেখুৱা হৈছে। এনেকৈ যদি পিছলৈ নেতপ আদিয়ে বাজমোহন নাথ আদিক আৰম্ভে ছানিদিহেঁতেন, তেন্তে আগতেই অসমীয়া জাতি অন্ততঃ কাহাৰ-বাসীৰ মাজত জনপ্ৰিয়তা বৃদ্ধি কৰি বহুতো সমস্যাৰ হাত সাৰিব পাৰিলেহেঁতেন। যেনে প্ৰবন্ধৰ তালত শাড়ীকা শিয়াটোও ভাল হৈছে। 'শৌভীৰ আৰু মহাপুৰুষীয়া বৈষ্ণৱ সাহিত্যত ফল ৰূপক' বোলা প্ৰবন্ধটোত অসমৰ বৈষ্ণৱ মাৰ্গৰ দ্বাৰা উদ্ভূত থকা বসৰ ৰূপকবান্ধা কি দেখকজনক মন্তব্যৰ তলতো উপভুক্ত শাড়ীকা শিয়া হৈছে ভাল হ'লেহেঁতেন। সেই প্ৰবন্ধত 'মুৰ'ৰ ব্যৱহাৰ প্ৰতিপন্ন কৰা হৈছে; শব্দবোৰৰ অনুসূচনা দাস্য ভাৱত আন একো বসকে লেখক দেখা নাই। X X X মাধব কন্দলীৰ বামাৱলত কোথাই মৌলিক নহয়; বাস্তৱিক-বামাৱলতকৈ বিধি সেই বামাৱলত বেছি, সেইবিধিহে মাধব কন্দলীৰ নিছা বুলি সাব্যস্ত কৰি লৈ কৰিহাৰে ভেৰেৰে কুলা-মূলক প্ৰবন্ধটো বেছি সাৰুকা কৰিব পাৰিলেহেঁতেন। 'বৰশীয়া' শব্দই কোনো বৃত্তিত প্ৰতীক নুসূচা বন্ধি বোৱা মানুহ মাজকেই বুজায়। 'কুল'জ-টোনো কি, লেখকে হেৰকোৰ চোতা হ'লে

হৰিব পাৰিলেহেঁতেন। কুল অকল বটালীৰ দ্বিৰা নহয় নহয়; এটা মন্ত্ৰও। X X 'উড়িয়া বৃত্তিত ৰুক্মিণী-ৰাম' আৰু 'ভক্তি-নীতি' প্ৰবন্ধটো প্ৰে উপায়েৰ হৈছে। কিন্তু ৫০ পৃষ্ঠাৰ প্ৰথম ৪৫ পদৰ এৰা কথায় ৫৫ পৃষ্ঠাৰ প্ৰথম স্তম্ভৰ পৰা চাৰি শাৰীৰ ওপৰৰ এৰাৰ স্ৰংগত লিখি হৈছে। লেখকে শব্দবোৰৰ 'উবেয়া বৰ্ণন' লগত উড়িয়া হৰফেৰ উচ্চাৰিত প্ৰকাশ কৰিলে গুণ হৈ— তেওঁৰ টীকা-টীপনাৰে পৈতে। X X 'উড়িয়া উচ্চাৰিত নটক বোলা প্ৰবন্ধটোত ইংৰাজী ল'ক আৰু শব্দবোৰ আনিব প্ৰস্তাৱ ইমান বেছি হৈছে ইংৰাজী নকৰা লোকেহে নালাগে প্ৰবেশিকা বৈষ্ণৱক ইংৰাজী পঢ়া লোকেও বুজিলে টান হৈছে। 'পতিকা'ত সাহাৰণভাৱে এইটো বোলা হৈছে ইংৰাজী শব্দবোৰৰ একো সমাৰ্থকোৰক ব্যৱহাৰ নকৰি নিবিহাৰক ইংৰাজী হৰফেৰেই লেখা হৈছে। 'পতিকা' ভাষাত ব্যৱহৃত হোৱা হাজাৰ হাজাৰ অসমীয়া প্ৰভৃতি বিদেশী শব্দ সেইবোৰ মূল পুৰ জাৰা হৰফতে লেখিবলৈ হৰাৰেহেঁতেন দেখোনে। বাকী প্ৰে'ণ'তাসকল পৃথিৱীৰ আটাইবোৰ হৰফকে ৰাখিলেহাৰ হ'ব। আমাৰ বিশ্ববিদ্যালয় আৰু মাধ্যমিকশিক্ষাৰ আৰ্য্যপকসকলে দেখা প্ৰবন্ধবোৰ তেওঁ-লোৰে হাজাৰকলৰ উপযোগীকৈয়ে নেলেখি অন-মতবোৰ বুজাকৈ লেখিবলৈ কেতিয়াইকৈ লিখিব। জীৱাৰ পৰা ৫০ বছৰৰ পাৰত ইংৰাজীৰ প্ৰতিপত্তি হোৱাৰ হলে আমাৰ বংশধৰসকলেই আমাৰ বিদেশী-ভাষা দেখি কিংবা যিটো ভাব আৰু ভাষা হস্তাৱল লগত কাঁপ নিয়াব নোৱাৰিব, সেইটো আমাৰ মন্ত্ৰিত পুৰকও অহিতকৰ বুলিহে হৰিব লাগে। X X 'মাধ্যম' প্ৰবন্ধটো বহুতাই হৈছে; কিন্তু তাতো হস্তাৱল লগেৰে প্ৰকাশ কৰিব পৰা ভাষা (বিশেষকৈ বাৰমৰ) ইংৰাজীয়ে দেখাৰ হীমানভাষাটোহে অধীৰ হৈছে। X X 'উপনিষদৰ ব্ৰহ্ম-ভিজ্ঞান'

পঢ়ি ভাল পাইছোঁ। আমাৰ সাহিত্যত তেনে আলোচনা বিশেষ আৱশ্যক। X X 'আৰ্য্যবিহাৰ আৰু অস্ত্ৰীয়া ভাঙনা' প্ৰবন্ধৰ লেখক ড° কলিতাই 'ৰবেৰণা-পত্ৰ' [Thesis] লেখাৰ লগতেহে প্ৰবন্ধ লেখা দেখি উচ্চাৰিত বাবে আশাধাৰী হৈছোঁ। কিন্তু 'মিঠে' শব্দটোহে আমাৰ উচ্চাৰিত ফালে স্তম্ভক নুসূচাই অন্য এটা বস্তুকহে বুজায়। বাবে বাবে সেই শব্দটো প্ৰস্তাৱ কৰি আঞ্চলিকতাৰে বেছি প্ৰাধান্য দিয়া ব্ৰহ্মবটো উপভুক্ত কাম নহয় যেন লাগে।

শ্ৰীমোহনচন্দ্ৰ মহন্ত

মোহাং।

'পবিত্ৰ অসম'ত 'চৰিপোতা সত্ৰ'ৰ তুলন বিবৰণ।

ড° মহেশ্বৰ নেগণৰ সম্পাদনাত অসম সাহিত্য সভাই প্ৰকাশ কৰা 'পবিত্ৰ অসম'ত গোপাল আতাৰ [ভৱানীপুৰীয়া শ্ৰীশ্ৰীঃন্যাপালমহেশ্বৰ] নাটিক-পৰিমাণিত সত্ৰৰ শিতানত 'চৰিপোতা' সত্ৰৰ বি বিৱৰণ দিয়া হৈছে, তাত কিছু তুলন কৰা সন্নিবিষ্ট হৈছে। চৰিপোতা সত্ৰৰ বিৱৰণিত আছে যে গোপাল আতাৰ তৃতীয়া ভাৰ্মা গ্ৰহীকী বা দুৰ্গনী আইৰ সন্তান কেহো [কেশৱৰে], আৰু তেওঁই চৰিপোতা সত্ৰ স্থাপন কৰিছিল। ই সত্য; কিন্তু তেনেহে গোপাল আতাৰ পুত্ৰ নাছিল। কাৰণ, গোপাল আতাই তৃতীয়াৰ বিবাহ কৰোৱাৰ উল্লেখ বা প্ৰমাণ ক'তো পোৱা নাযায়। পূৰ্ণনাম ছিছ আৰু বৰমান-কৃত গোপাল আতাৰ চহিৰ লগতে অস্ত্ৰীয়া চৰিপোতা সত্ৰ আৰু গোপাল আতাৰ নাটিক-পৰিমাণিত সত্ৰ বা আতাপৰ সত্ৰসমূহত সত্ৰসকলে চহিৰ জোলা বি পৰামাৰ আছে, তাৰ পৰাও গোপাল আতাই দুৰ্গনাকহে বিবাহ কৰিছিল বুলি জনা গৈছে।

গোপাল আতাই নাবায়ণ ঠাকুৰৰ পৰামৰ্শত বৰ-পেটাৰ হৰিহাৰ বা হৰিৰাম কায়স্থৰ কন্যা বৃন্দাবতীক আক মাৰু ব্ৰহ্মাঙ্গীৰ আদেশমতে ভৱানীপুৰৰ পাৰ্হিহাৰা বা পাৰ্হী আতাৰ জীয়াৰী সুভাগীকো বিবাহ কৰাইছিল। গোপাল আতাই বৃন্দাবতী আইক 'বৰপেটাৰান জী' আৰু সুভাগী আইক 'পাৰ্হিহাৰান জী' বুলি সম্বোধন কৰিছিল।

উল্লেখযোগ্য যে ভৱানীপুৰৰ পাৰ্হিহাৰ আতাৰ আন এগৰাকী কন্যা দুৰ্ভাগীক তদ্বীৰব কায়স্থ নামে ভৱানী-পুৰৰ আন এজন লোকে বিবাহ কৰিছিল। তেখে-তৰেই পুত্ৰ কেহো (কেশৱদেৱ)। ল'ৰাটিৰ সৰু কালতে পিতাক চুকুৱাত গোপাল আতাৰ ভাৰ্য্যা সুভাগী আইৰ সিনে দুৰ্ভাগীৰ কেও-কিছু নোহোৱা হ'ল। ভনীয়েকৰ হুগ দেখিব নোৱাৰি সুভাগী আয়ে ভনীয়েককো নিজৰ লগলৈকে আনে। কেহো গোপাল আতাৰ হাঁতে ভাতক-নীয়েল হ'ল; আক শেষৰ ফালে তেওঁ গোপাল আতাৰ মৰ্শকে ধৰিলে। গোপাল আতা যেতিয়া বুঢ় হৈ আহিল, তেতিয়া ভকতসকলে কেশৱদেৱক ক'ত কেনে ৰূপেৰে স্থান দিয়া হ'ব এই কথা সোৰাত, গোপাল আতাই কেশৱদেৱক ডবাৰ ওচৰতে কঠ এখন দিহাৰ কথা ক'লে। গোপাল আতাৰ সেই আদেশ নিৰ্বাৰণ

অসম সাহিত্য সভা পত্ৰিকাত প্ৰকাশিত প্ৰবন্ধ-পাণ্ডিত আৰু অসম সাহিত্য সভাৰ যি কোনো প্ৰকাশন-সম্পৰ্কীয় কথা পাঠকসকলে আগ বঢ়ালে পৰবৰ্তী সংখ্যাতো প্ৰকাশ কৰা হ'ব। লেখাসমূহ যথাসম্ভৱ সূঁট ৰোগী ৰাখনিয়। —পত্ৰিকা সম্পাদক।

কবি পাছলৈ কেশৱদেৱক ডবাৰ ওচৰতে স্থান দি আহিছে আৰু আছিল গোপাল আতাৰ নাতি-পুত্ৰিৰ সত্ৰ আৰু আজ্ঞাপৰ সত্ৰসমূহক আঁৰ নিয়মেৰেই মাপ্ত কৰি আহিছে।

মন কবিলগীয়া বিষয় যে চৰিপোতা সত্ৰৰ বি-বশিত লিখা হৈছে, "গোপাল আতাৰ আজ্ঞাপৰ সত্ৰ-সমূহে গোপাল আতাৰ সিত্ৰীয়া ভাৰ্য্যাৰ পৰা ফা-বংশধৰসকলক যি স্থান দিছে, কেহো আতাৰ পৰা বঢ়া বংশধৰসকলক সেই স্থান নিদিয়ো।" "গোপাল আতাই বোলে কেহো আজাত বা আতাৰ শাবীত ঠাই দিয়া নাই, শিবৰ বুঠৰ ওপৰে এখন আসন (কঠ) দি গৈছে মাত্ৰ।" এই কথা কেইলাৰীয়েই প্ৰমাণ কৰিছে কেহো (কেশৱদেৱ) গোপাল আতাৰ পুত্ৰ নহয়। কাম, গোপাল আতাৰ পুত্ৰ হোৱা হলে আতাপুৰুষ কেশৱদেৱক নিহত ডবাৰ ওচৰত আসন (কঠ) দি বাৰ আতাৰ শাবীৰ পৰা পৃথক নাৰাখি-হেঁতেন।

শ্ৰীবৰতচন্দ্ৰ মহ্ত
ডৌচাচাপৰি সত্ৰ,
নগাঁও

অসম সাহিত্য সভাৰ ভিতৰ চ'ৰা

কাৰ্য-নিৰ্বাহক সমিতিৰ দ্বিতীয় অধিবেশন

স্থান: গুৱাহাটী মহাবিদ্যালয়

তাৰিখ: ২৩/৩/৭৭

পৰিষ্কৃত সদস্যসকল:—

ডাঃ ৰাকুল মালিক— সভাপতি, শ্ৰীগোবিন্দচন্দ্ৰ শেঠ-উপসভাপতি, ডাঃ হেমন্তকুমাৰ শৰ্মা—পদেন সদ্য, ডাঃসত্যেন্দ্ৰনাৰায়ণ গোস্বামী, শ্ৰীলোকাম ভেৰণ, হীৰেন্দ্ৰ পান্ডে, শ্ৰীআব্দুল মালিক চৌধুৰী, শ্ৰীকমল গগৈ, যো: বেলেগুৱাৰা ৰামদাস, শ্ৰীবেণুপ্ৰভা শৰ্মা, ডাঃ নিপিন্দৰ চৌধুৰী [সহকাৰী সম্পাদক, গুৱাহাটী কাৰ্যালয়], শ্ৰীজয়দেৱ শৰ্মা, শ্ৰীমতিশ্ৰেয় গুৰী, শ্ৰীসত্য চন্দ্ৰ চৌধুৰী, শ্ৰীভৱানী প্ৰসাদ গগৈয়া, শ্ৰীৰামচন্দ্ৰ ঠাকুৰীয়া, আব্দুল হাছান (সদস্যসম্পাদক), শ্ৰীবসন্তকুমাৰ গোস্বামী, (সহকাৰী লগাৰ, বোহাটী), শ্ৰীপ্ৰকাশ গোস্বামী (মচিব, মহাজান পৰীক্ষাসংস্থ), শ্ৰীঅক্ষয় গোস্বামী (বন-দপ্তাৰী)।

নিৰ্বাহকসকল:— শ্ৰীসীমান চন্দ্ৰভৰ্তা, শ্ৰীভগৱান মল, শ্ৰীধৰমহন কাকতী, শ্ৰীবনেশচন্দ্ৰ কলিতা, শ্ৰীকামে-ৱী বৈশা, শ্ৰীভৃগুৰাম দাস।

১ প্ৰথম সম্পাদকে মাননীয় সভাপতিক আসন গুণ কৰিবৰ বাবে অনুৰোধ কৰে।

২ সভাপতিয়ে আসন গ্ৰহণ কৰে।

৩ মাননীয় সভাপতিয়ে অধিবেশনৰ আৰম্ভণিতে সত্ৰ দিয়া শোক-প্ৰস্তাৱটি উজাপন কৰে আৰু

সমবেতসকলে দুই মিনিট সময় খিয় হৈ যতকলকলৰ চিৰশান্তি কামনা কৰি মৌন প্ৰাৰ্থনা জনায়:

"অসম সাহিত্য সভাৰ কাৰ্য-নিৰ্বাহক সমিতিৰ আন্তিম অধিবেশনে জলত দিয়া বিশিষ্ট ব্যক্তিসকলৰ বিদ্ৰোণত গভীৰ শোক প্ৰকাশ কৰে আৰু শোক-সন্তপ্ত পৰিয়ালবৰ্গলৈ সমবেদনা জ্ঞাপন কৰে। সভাই স্বৰ্গগত আৰাৰ সদ্গতি কামনা কৰি দুই মিনিট মৌনৰে থাকি ভগৱানৰ ওচৰত প্ৰাৰ্থনা জনায়:—

নিৰ্বিকল্পিত পণ্ডিত, ভাষাতাত্ত্বিক, জাতীয় অধ্যাপক, সাহিত্য একাডেমীৰ সভাপতি ডাঃ সুনীতিকুমাৰ চৌপাধ্যায়, প্ৰাক্তন কেন্দ্ৰীয় মন্ত্ৰী ক্ষিতীশচন্দ্ৰ নিয়োগী, বিশিষ্ট শিক্ষাবিদ শঙ্কৰ বৰুৱা, বিশিষ্ট শিল্পী লক্ষ্যধাম বৰুৱা, ব্যক্তিনামা নাট্যকাৰ আৰু অভিনেতা প্ৰভাত শৰ্মা, বোহাটী সাহিত্য সভাৰ কৰ্মী বিনোদ বৰদলৈ, শিক্ষাবিদ নম্বিবুৰ বৰমান, অধ্যাপক হৰকান্ত দাস, বিখ্যাত চিনী সাহিত্যিক জুবীশ্বৰ নাথ বেণু।

৪। জ্যোতি সাহিত্য সভাৰ সভাপতি শ্ৰীধৰমহন কাকতীয়ে কাৰ্য-নিৰ্বাহকৰ সদস্যসকলে সন্মান জ্ঞাপন কৰে।

৪। অসম সাহিত্য সভাৰ প্ৰধান সম্পাদক আৰু ছাত্ৰাভ্যাস অসম সাহিত্য সভাৰ কাৰ্য-নিৰ্বাহক ত্ৰয়ো-বৃত্তিলৈ আমন্ত্ৰণ কৰাত জ্যোতি সাহিত্য সভালৈ মলাগ জ্ঞাপন কৰে।

৫। প্ৰধান সম্পাদকে পূৰ্বৱৰ্তী কাৰ্য-নিৰ্বাহকৰ কাৰ্য-বিবৰণ উত্থাপন কৰে। সমিতিয়ে কাৰ্য-বিবৰণি গ্ৰহণ কৰে।

৬। পূৰ্বৱৰ্তী কাৰ্য-বিবৰণিৰ পৰা উদ্ধৃত বিষয় :—
প্ৰধান সম্পাদকে জনায় যে—

(ক) অভয়াপুৰী অধিবেশনৰ স্মৰিত ব্যক্তি ড° কৃষ্ণেন হাজৰিকাৰ সম্পৰ্কত কাৰ্য-নিৰ্বাহকে গ্ৰহণ কৰা প্ৰস্তাৱৰ প্ৰতিলিপি যথাস্থানেই প্ৰেণ কৰা হয়।

(খ) নগাভূমি সাংস্কৃতিক ভ্ৰমণ প্ৰতিকূল বস্তৱৰ কাৰণে ডিমাপুৰতে সীমান্তত কৰা হয়।

(গ) অসম সাহিত্য সভাৰ বাৰ্ষিক সন্মিলনৰ আদৰ্শী সমিতিৰ লগত হিচাপ দাখিল কৰিবৰ কাৰণে যোগাযোগ কৰা হৈছে যদিও এই পৰ্যন্ত কোনো এখন সমিতিৰ পৰা উত্তৰ পোৱা নাই।

(ঘ) যোৱা বছৰ চম্পাশালত থকা পুথিৰ ভিতৰত চাহ বনুৱাৰ মাজত প্ৰচলিত সাধু, বড়ো সাধু, ত্ৰিকিঙা বিজ্ঞানৰ ইতিহাস ৰূপা হৈ আহিল। নগা-ভূমি, বৌদ্ধভাষ্যক সাধু, কামৰূপী লোকগীত-সংগ্ৰহ, গল্পগুচ্ছ আৰু নেপালী সাধু চম্পাশালত আছে।

(ঙ) প্ৰকাশন আঁচনিৰ সম্পৰ্কত প্ৰকাশন সমিতিয়ে আঁচনি যুগুত কৰিছে আৰু উপসমিতিসমূহ প্ৰাৰম্ভিক পৰ্যায়ৰ লগত অগ্ৰসৰ হৈছে।

(চ) সাংস্কৃতিক ভ্ৰমণ-উপসমিতিয়ে সাংস্কৃতিক ভ্ৰমণ সম্পৰ্কে আঁচনি যুগুত কৰিছে।

(ছ) লেখক-সমবায় উপসমিতিয়ে কোম্বাৰাক শ্ৰীঅক্ষয় গোহাঞীক সমবায় বিভাগৰ পঞ্জীয়কৰ লগত যোগাযোগ কৰিবৰ কাৰণে দাৰ্শিক দিছে।

(জ) চলিত বহুৰ পৰিকাৰ প্ৰথম সংখ্যা শ্ৰীযোগেন্দ্ৰ

নাৰায়ণ কুঞ্জৰ সম্পাদনাত ৰূপা হৈ আহিল।

(ঝ) ককা শ্ৰীনলিনী ফুকন আৰু কাৰাগাৰৰেণু বনোমসকল প্ৰকাশৰ কাৰণে আৰ্থিক সাহায্য দিয়াৰ বাহা চৰকাৰৰ ওচৰত আঁচনি দিয়া হৈছে।

(ঞ) বাভা-গুৱাহাটী প্ৰকাশন সম্পৰ্কে প্ৰধান পৰিষদৰ লগত যোগাযোগ কৰি উক্ত বনোমসকল হিতীয় পৰ্যায়ৰ কামত অগ্ৰসৰ হ'ব পৰা নাই।

(ট) কাৰ্যাগৰ-কৰ্মচাৰীৰ বেতন সম্পৰ্কীয় ঠা-সমিতিয়ে প্ৰতিবেদন দাখিল কৰিছে।

(ঠ) গুৱাহাটী কাৰ্যাগৰৰ চতুৰ্থ শ্ৰেণীৰ মজুৰী শ্ৰীহৰাল ডেকাক ১০০'০০ (এশ) টকাৰ এক-চাৰ্টাৰ চিকিৎসা-সাহায্য দিয়া হৈছে।

(ড) প্ৰকাশন অধিকৰ্তা ৰূপে শ্ৰীকৃষ্ণ কুম্ৰ বাৰ্ষিকনিকক ১৬৫৫৭৭ তাম্বিয়ৰ পৰা নিযুক্ত দিয়া হৈছে।

(ঢ) পূৰ্বানন্দ হাজৰিকা সৌৱৰণী বঁটা সম্পৰ্কে শ্ৰীবাৰনাথ হাজৰিকাৰ লগত যোগাযোগ কৰি '১৯২০ চনৰ পৰা ১৯৪৭ চনৰ ১৫ আৰ্থীয়ে অসমীয়া লেখক-লেখিকাই হাৰানতা আৰু অসমীয়া সম্পৰ্কে লেখা বিবিধ বাস্তবিক প্ৰবন্ধৰ বিৱৰ্তী শীৰ্ষক ৰচনাৰ কাৰণে বাস্তবিক প্ৰস্তাৱ যোগাই পাত্ৰিকালিপি আৱান কৰা হৈছে। পূৰ্ব কাৰ্য-নিৰ্বাহক উত্থাপন কৰা বিষয় সলনি কৰা হয় আৰু সেই হৈ পুৰস্কাৰৰ টকাৰ পৰিমাণ ৫০০'০০ টকাৰ পৰিৱে ২০০'০০ টকা কৰা হয়।

(ণ) প্ৰাক্তন সভাপতি শ্ৰীমতুলেশ্বৰ হাবিৰি প্ৰস্তাৱত বাভা চৰকাৰৰ ওচৰত উত্থাপন কৰা হৈছে।

(ত) চলিত বছৰৰ সভাৰ বিবিধ আঁচনি, অসীৰ ভাষাজ্ঞান পৰীক্ষাৰ যৌক্তিক, সভাৰ গুৱাহাটী কাৰ্যাগৰৰ চৌহদত থকা বাস্তৱিক পুথিভঁৰাল চৰ্ণু শ্ৰেণীৰ চাকৰিগৰৰ বাসভৱনটো সভালৈ স্থানান্তৰ কৰা, বাভা-ভাষা আঁচনিৰ সৰ্বত্ৰ সফলনৈক প্ৰণয় বৰণ কৰা, অভয়াপুৰী অধিবেশনৰ প্ৰস্তাৱ লক্ষ্য

প্ৰাৰম্ভিক, আন্তৰ্জাতিক শিত্ৰৰ্থ উপলক্ষে সভাই গ্ৰহণ কৰা আঁচনি, বাৰাকান্ত সন্দিকৈ ভৱন, হীৰক-মুৰ্তী উদ্বোধন আদি সামৰি এটি সীমিত হলে মুম্বাই, শিকামুৰ্তী, শিকামুৰ্তীক সন্দিকৈ কবি হাবিল কৰিছে আৰু বাভা চৰকাৰৰ পৰা সন্তোষ-ধনক সঁচাই পোৱা হৈছে।

(ধ) হীৰক অমৃতী উছৰৰ সৌৱৰণী বনুৱাৰ কাৰণে ৪' টি পি বাৰ্মাৰ লগত যোগাযোগ কৰা হৈছে।

(১) কাৰ্য-নিৰ্বাহক বৈঠকৰ কাৰ্য-বিবৰণিৰ প্ৰতি-লিপি প্ৰতিজন কাৰ্য-নিৰ্বাহকৰ সৰসালৈ পৰৱৰ্তী হৈকৰ আগতে পোৱাকৈ পঠিয়াবৰ কাৰণে প্ৰধান সম্পাদকক দাৰ্শিক দিয়া হওক।

(২) সমিতিয়ে স্থানীয় সমসাসমূহৰ বিষয়ে অধা-য়ন কৰিবৰ কাৰণে এখন উপসমিতি গঠন কৰিবৰ লগে লৈ পৰামৰ্শ আগবঢ়ায়।

১। প্ৰধান সম্পাদকে সভাপতিৰ ঐচ্ছিক পুথিৰ পৰা ১০০'০০ [এশ] টকাৰ আৰ্থিক সাহায্য শিৱসি মফাটত আৰু আগবঢ়োৱাৰ কথা সমিতিয়ে জনায়।

২। প্ৰধান সম্পাদকে জনায় যেহে প্ৰাক্তন সভাপতি শ্ৰীঅক্ষয়, হাজৰিকাৰ যুগুত কৰিবলৈ দিয়া অসম সাহিত্য সভাৰ ইতিহাসৰ সহযোগী সম্পাদক ৰূপে সম্পাদকৰ ইচ্ছা অনুসৰি শ্ৰীবাৰনাথ ঠাকুৰীক দাৰ্শিক দিয়া হৈছে। সমিতিয়ে সন্মতি জ্ঞাপন কৰে। সম্পাদকৰ ইচ্ছা অনুসৰি শ্ৰীবাৰনাথ হাজৰিকাৰ হেতুৰে সভাৰ ইতিহাসৰ সহযোগী সম্পাদক ৰূপে সম্পাদকৰ ইচ্ছা অনুসৰি শ্ৰীবাৰনাথ ঠাকুৰীক দাৰ্শিক দিয়া হওক।

১০। প্ৰধান সম্পাদকে প্ৰাক্তন সভাপতি ড° মহেশ্বৰ নেগৰৰ চিঠি পাঠ কৰি জনায়। সমিতিয়ে A native— হুদানমত আনন্দৰাম চেকিহালুকৰ A Few Remarks on the Assamese Language

and on Vernacular Education in Assam

[1855] আৰু চেকিহালুকৰে মফাট মিল চ'ৰাটোলৈ যিলা মেম্বোৰেণ্ডাম Observation on the Administration of the province of Assam by Baboo Anandaram Dhekial Phukan ড° নেগৰৰ সম্পাদনাত সভাৰ নীতি অনুযায়ী প্ৰকাশ কৰা হওক লৈ সন্মতি জ্ঞাপন কৰে।

১১। প্ৰাক্তন প্ৰধান সম্পাদক ড° হেমন্তকুমাৰ শৰ্মাক বাৰাকান্ত সন্দিকৈ ভৱন নিৰ্মাণ সমিতিৰ সদস্যৰূপে সমিতিয়ে মনোনীত কৰে।

১২। অসম সাহিত্য সভাৰ পঞ্চাৰাংগ অধিবেশনৰ সভাপতিৰ কাৰণে সদস্যসকলে ১৫ জনৰ নাম উত্থাপন কৰে। সমিতিয়ে এই ১৫ জনৰ মাজৰ পৰা ভোটৰ ভিত্তিত ৭ জনৰ নাম নিৰ্বাচন কৰে।

তাৰে প্ৰথম পাঁচজনৰ কোনো এগৰাকীয়ে সন্মতি নিমিলে শেষে হুজুৰ পৰা জন্ম অনুসৰি সন্মতি বিচাৰিবলৈ আৰু সভাৰ নিয়মাবলী অনুযায়ী কাম কৰিবৰ কাৰণে প্ৰধান সম্পাদকক দাৰ্শিক দিছে।

নামসমূহ গোপন নথিকৈ সংৰক্ষিত হৈছে লৈ সন্মতি জ্ঞাপন কৰে।

১৩। প্ৰকাশন আঁচনি—
প্ৰকাশন উপসমিতিৰ প্ৰতিবেদন প্ৰধান সম্পাদক পাঠ কৰে।

(ক) পৰিচয় গ্ৰন্থমালা : ফুলশ্ৰেণী কাগজৰ ১০০ নংৰ ১০০ পৃষ্ঠাৰ ভিতৰত পাত্ৰিকালিপি হ'ব লাগিব।

১। অসমৰ চ'ৰা— শ্ৰীজীৱন দাস
২। কাৰ্জিভা— শ্ৰীঅক্ষয় ফুকন
৩। অসমৰ বনিজ সম্পদ — ড° শিৱিৰ দত্ত
এচ কে ভট্টাচাৰ্য
৪। বৰদলৈ

৪। অসমৰ উদ্ভিদ— শান্তমু তামূলী
ড° দীননাথ বৰুৱা

৫। অসমৰ বেহেম শিল্প — ড° সত্যেন চৌধুৰী

- ৬। অসমৰ জন্তু-পৰিচয় — শ্ৰীফটক গগৈ
৭। অসমৰ হানৰ কথা— শ্ৰীশুকপ্ৰসাদ বৰঠাকুৰ
ড° হীৰেন বৰঠাকুৰ
তৰুণ দত্ত
- ৮। অসমৰ মাছৰ কথা— ড° কালীনাথ শৰ্মা
ডিপেশ্বৰ চলিহা
- ৯। অসমৰ মৰাপাত— জিতেন দাস
- ১০। অসমৰ নদী— হৰিগ্ৰসৱ দাস
- ১১। অসমৰ ফল-মূল— ব্ৰজেন চক্ৰৱৰ্তী
- ১২। অসমৰ নৃত্য— প্ৰদীপ চলিহা
চাক বৰদলৈ
- ১৩। টেলিফোন আৰু টেলিগ্ৰাফ— দীনেশ গোস্বামী
বলেন গোস্বামী
- ১৪। টেলিভিছন — মুকুল শৰ্মা
- ১৫। বেডিঅ'— অমৃত ফুকন
- ১৬। জ্যোতিষ বিজ্ঞান— পূৰ্বোক্তোত্তম ভট্ট
- ১৭। বাসায়নিক আবিষ্কাৰ — যোগেন বৰুৱা
- ১৮। অসমৰ খেল-ধেমালি— পুদিন দাস
অৰুণ বৰুৱা
তপন দত্ত
- ১৯। কিতাপৰ কথা— শ্ৰীৰাম গোস্বামী
- ২০। উপহাস— গোবিন্দপ্ৰসাদ শৰ্মা
- (খ) জনজাতীয় জীৱনভিত্তিক সাহিত্য —
- ২। সোণোৱালৰ সাধু — গগন সোণোৱাল
- ৩। বাৰী সাধু — মুকুল শৰ্মা
- ৪। নগাঁওৰ সাধু — গোবিন্দ পৈৰা
- ৫। আদি সাধু — তাপাৰ টাকি
- ৬। তাংছা সাধু — চাকাম কুমাৰ টাইকাম
- ৭। কিৰা বা লাঙ্গু সাধু —
- ৮। বড়ো জনগোষ্ঠী ৮। ডিম্ভাৰা সাধু
(গ) হাৰ্মীয় সাধু :—
- ১। বাইবেলৰ সাধু — কেনেথ গডফ্ৰিথ
বলেট গডফ্ৰিথ

- ২। গুলিভাৰ সাধু — আব্দুল মালিক
- ৩। উপনিষদৰ সাধু — বজানীকান্ত দেৱশৰ্মা
মুকুন্দনাথ শৰ্মা
- (ঘ) শিশু সাহিত্য :—
- ১। বাহুল সাংস্কৃতায়ন — বাপচন্দ্ৰ মহন্ত
- ২। আছাছাৰী ভাৱা — বিজয়কৃষ্ণ দেৱশৰ্মা
- ৩। টলটল — শশী শৰ্মা, ডাবিনী ভট্টাচাৰ্য
- ৪। হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা — শীলা পৰিগ
- ৫। বৰীশ্ৰনাথ ঠাকুৰ — বানগোবিন্দ পৰমশৰী
- ৬। ফৰকান্দীন আলি আহমদ — নাৰায়ণ বৰপূজাৰী
- ৭। কাংবদীৰ সাধু — ড° হেমচক্ৰমাৰ শৰ্মা
- (ঙ) নাগামিজন্তু লিপাভাৱ গ্ৰন্থ ২নং :—
- ১। (ক) শ্ৰীহৰিপ্ৰসাদ গোস্বামীৰ (খ) শ্ৰীগৌৰি
পৈৰা (গ) শ্ৰীৰনবাহাৰৰ সোণাৰ — এইসকল
অন্ততঃ দুটাকৈ গল্পৰ এটি সংকলন।
- ২। নগাঁওৰ বিদ্যুতি :— নাটকখন সংগ্ৰহ কৰণ হুজুৰ
কৰিবলৈ সমিতিয়ে শ্ৰীগোবিন্দ পৈৰাক দায়িত্ব
দিয়ৈ।
- (চ) সাধাৰণ প্ৰকাশন :—
- ১। আধুনিক হাৰামসাঁওত
সাহিত্যৰ সঙ্কলন— শ্ৰীমতীশ্ৰীমাথ গোস্বামী
- ২। কবি অম্বুলা বৰুৱা— শ্ৰীৰামচক্ৰমাৰ গোস্বামী
- ৩। স্মৃতিবিৰ বিদ্যুতি — পুনৰীক্ষক, শ্ৰীনাথেন শৰীকাৰ
- ৪। তৰুণবাম ফুকন সৌৱৰণী বজ্জতা-শ্ৰীতীৰ্থনাথ শৰ্মা
- ৫। লেখক শিবিৰ, ১৯৭৬— ড° হেমচক্ৰমাৰ শৰ্মা
- ৬। অভয়াপুৰী বাৰিকী— প্ৰধান সম্পাদক
- ৭। মাজুলীৰ ইতিবৃত্ত—শ্ৰীইন্দ্ৰেশ্বৰ পেজৰে সোনকালে
দিব নোতাৰিলে—শ্ৰীযজ্ঞেশ্বৰ
শৰ্মাৰিক অনুবাদ কৰা হওক।
- ৮। অসমীয়া সমাজ আৰু ইচলাম সাংস্কৃতিক—
ইৰ্শাদ আৰি
- ৯। হেম বৰুৱা-সৌৱৰণী গ্ৰন্থ— শ্ৰীকেশৱ দাস
- ১০। আধুনিক অসমীয়া কবিতা— শ্ৰীচন্দ্ৰ কটী

- পুনৰীক্ষক— শ্ৰীকৈলোকা নাথ গোস্বামী
- ১১। অসমীয়া ভাষাত মধ্য এচিয়াৰ লক্ষ-সম্ভাৰ—
চৈদ্ৰ আব্দুল মালিক
- ১২। আমেৰিকান বেপ্ৰিষ্ট মিছনেৰীসকলৰ জীৱন-
লেখা... ড° প্ৰফুল্লভট গোস্বামী
বাণীকান্ত শৰ্মা
- ১৩। পৰিত্ৰাঙ্কৰ দুৰ্ভিত অসম... ড° মেহিনী শৰীকাৰ
- ১৪। ইন্দু কাৰ ব্যাকৰণ... শ্ৰীনাৰায়চন্দ্ৰ, গোস্বামী
- ১৫। নৱীনচন্দ্ৰ বৰপলৈ— শ্ৰীসতীশ চৌধুৰী
- ১৬। হাজাৰতৰ কথা— শ্ৰীশ্ৰীমান চক্ৰৱৰ্তী
- (৪) পুনৰ্মুদ্ৰণ :—
- ১। বিশ শতাব্দীৰ অসমীয়া সাহিত্য ২। সাহিত্য
সমীচা ৩। অসমৰ জনজাতি ৪। পত্রিকা
অসম ৫। This is Assam.
- (৫) হীৰক চয়তী প্ৰকাশন :—
- ১। বাৰী উচ্চািত — অসম সাহিত্য সভাৰ সভাপতি
ফুকনৰ বাৰী সংগ্ৰহ : আব্দুছ ছাত্তাৰ আৰু
শ্ৰীৰামকুমাৰ গোস্বামী
- ২। অসম সাহিত্য সভাৰ ইতিবৃত্ত :— শ্ৰীঅম্বুলচন্দ্ৰ
হাৰিকাক, সহযোগী— শ্ৰীৰামচৰণ ঠাকুৰীয়া
- ৩। অসম সাহিত্য সভাৰ ইতিবৃত্ত (হিন্দী সাহিত্যৰণ)
—শ্ৰীলোকনাথ ত'ৰালী
- ৪। অসম সাহিত্য সভাৰ বিবৰণমূলক পুথিৰ
তালিকা—শ্ৰীমতীশ্ৰীমাথ গোস্বামী
- ৫। দৃষ্টিগ্ৰন্থ — উচ্চ সমিতি
- ৬। প্ৰথম সংকলন — শ্ৰীনাথেন শৰীকাৰ
- ৭। শাৰা সভাৰ পত্রিকা — আব্দুছ ছাত্তাৰ
- (৬) শতাব্দীকী প্ৰকাশন :—
- ১। কালিৰাস মেধি দৃষ্টিগ্ৰন্থ —
উপলেখকী : অম্বুলচন্দ্ৰ হাৰিকাক
সম্পাদক : বামচৰণ ঠাকুৰীয়া
সহকাৰী সম্পাদক : সতীশ চৌধুৰী
- (৭) বুকটীন — অসম সাহিত্য সভাৰ মুদ্ৰণ

- পত্রিকাৰ উপৰিও এখন তিনিমহীয়া সাহিত্য-সংস্কৃতি-
মূলক সংবাদ পত্রিকাৰ খচৰা প্ৰস্তুত কৰিবলৈ
শ্ৰীপ্ৰকাশ গোস্বামীক সমিতিয়ে দায়িত্ব দিয়ে।
সমিতিয়ে পাদম ইচ্ছ পাঠ গ্ৰন্থখনৰ পাতৃলিপি সংগ্ৰহ
কৰি ড° মহেন্দ্ৰ বৰাক পুনৰীক্ষণ কৰিবলৈ দায়িত্ব
দিয়ৈ।
- ২। ড° হেমচক্ৰমাৰ শৰ্মাক তৰুণবাম ফুকন
সৌৱৰণী বজ্জতাৰ পাতৃলিপি প্ৰাক্তন সভাপতি
তীৰ্থনাথ শৰ্মাৰ পৰা সংগ্ৰহ কৰিবলৈ দায়িত্ব দিয়া
হওক।
- ৩। তেজপুৰৰ অনুষ্ঠিত লেখক শিবিৰৰ গ্ৰন্থৰ
সহযোগী সম্পাদক ৰূপে সহকাৰী সম্পাদক বসন্ত-
কুমাৰ গোস্বামীকো নিব লগে বুলি ড° হেমচক্ৰমাৰ
শৰ্মাই আগবঢ়োৱা পৰামৰ্শ সমিতিয়ে গ্ৰহণ কৰে।
৩। সাহিত্য সভাৰ বজৰেকীয়া অধিবেশনৰ বাৰিকী
সংস্কৃতি আদৰ্শী সমিতিৰ পৰা অগ্ৰিম অ-সাহায্য
নাগালে প্ৰকাশ কৰিবলৈ সমিতিয়ে অসমবৰ্ত্তা
প্ৰকাশ কৰে।
- ৪। পূৰ্বৱৰ্ত্তী বছৰৰ কাৰ্য-নিৰ্বাহকে গ্ৰহণ কৰা
মাজুলীৰ ইতিবৃত্ত প্ৰথম সম্পৰ্কে ইন্দ্ৰেশ্বৰ পেজৰে
আগষ্ট মাহৰ ভিতৰতহে জনাব বুলি প্ৰথম সম্পাদকে
জানিবলৈ দিয়ে।
- ৫। ইন্দ্ৰকান্ত ব্যাকৰণ সম্পৰ্কে সমিতিয়ে অনুভৱ
কৰে যে সাহিত্য সভাই প্ৰকাশ কৰিবলৈ লোৱা
ব্যাকৰণখন প্ৰবেশক, ছাত্ৰ, শিক্ষক সকলোৰে কামত
অহাকৈ উত্তমমান বিশিষ্ট হ'ব লাগে। সেয়ে ড°
সত্যেন্দ্ৰনাথৰ গোস্বামীক ব্যাকৰণ সম্পৰ্কে ড°
উপেন্দ্ৰনাথ গোস্বামীৰ লগত পৰামৰ্শ কৰি পৰৱৰ্ত্তী
কাৰ্য-নিৰ্বাহকত প্ৰতিবেদন দাখিল কৰিবলৈ দায়িত্ব
দিয়া হয়। সমিতিয়ে ব্যাকৰণ সম্পৰ্কে এখন উপ-
সমিতি গঠন কৰিব লগে বুলি অনুভৱ কৰে।
- ৬। বিৰিলালেশ্বৰ বা শিশু পৰিষদৰ পাঠ্যক্ৰমৰ
লগত সম্পৰ্ক থকা সভাৰ প্ৰকাশনমুদ্ৰণ পৰৱৰ্ত্তী

সংকল্প সভাই প্রকাশ কৰিবলৈ সিদ্ধান্ত কৰে। সেয়ে যুগ্মকটিকাৰ পুনৰ প্রকাশ প্রয়োজনবোধে সভাই নিজে কবিতা লাগে বুলি সভাই অনুভৱ কৰে।

৭। সমিতিয়ে সাহিত্য সভাই প্রকাশ কৰা গ্রন্থৰ জনপ্ৰিয়তা লক্ষ্য কৰি বিশ্ববিদ্যালয় আৰু কলেজৰ পাঠ্যক্রমৰ অন্তৰ্ভুক্ত কৰাৰ ব্যৱস্থা ল'বলৈ প্ৰধান সম্পাদকক দাখিল দিয়ে।

৮। সমিতিয়ে কালিবাগ মেধি বন্যসমগ্ৰ প্রকাশ কৰাৰ লগতে কাশিবাগ মেধি পুস্তিমালা এখন প্রকাশন-অ'চিনিৰ অন্তৰ্ভুক্ত হ'ব লাগে বুলি অনুভৱ কৰে আৰু এই সম্পৰ্কে শ্ৰীঅতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকা আৰু শ্ৰীহেমেশ্বৰকুমাৰ শৰ্মাই উপদেষ্টা, শ্ৰীবাসুদেৱ ঠাকুৰীয়াৰ সম্পাদক, শ্ৰীসতীশ চৌধুৰীক সহযোগী সম্পাদক, শ্ৰীশ্ৰীমান চন্দ্ৰবন্তীক সহস্বাৰ্থকৈ এখন সজলন পৰিচিত গঠন কৰি দিয়ে। উক্ত গ্রন্থৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় অৰ্থৰ প্ৰতিবেদন শ্ৰীবাসুদেৱ ঠাকুৰীয়াক পৰৱৰ্তী কাৰ্য-নিৰ্বাহক সমিতিত উপস্থাপন কৰিবলৈ দায়িত্ব দিয়া হয়।

সমিতিয়ে উপসমিতিৰ সদস্যসকলক ভ্ৰমণ-বানচ দিব পৰা নহ'ব বুলি অনুভৱ কৰে।

৯। প্ৰকাশন সমিতিয়ে দাখিল কৰা আৰু কাৰ্য-নিৰ্বাহক সমিতিয়ে সাংশোধন কৰা প্ৰকাশন সম্পৰ্কে প্ৰতিবেদনৰ সকলো গ্ৰন্থ একে বছৰতে প্ৰকাশ কৰাটো সম্ভৱ নহ'ব বুলি অনুভৱ কৰে আৰু পুনৰীক্ষণৰ মন্তব্য উপৰন্ত ৱকছ দি অগ্ৰাধিকাৰ ভিত্তিত এই বছৰ প্ৰকাশন অ'চিনিৰ অন্তৰ্ভুক্ত গ্ৰন্থসমূহৰ আংশিক প্ৰকাশ কৰা হওক বুলি সমিতিয়ে মত পোষণ কৰে।

পৰামৰ্শ :- (১) পনিয়ৰ গ্ৰন্থমালাৰ প্ৰকাশনসমূহ পূৰ্ণ বছৰৰ ক্ৰম লক্ষ্য কৰি আৰু জনজাতীয় জীৱন-ভিত্তিক সাধুসমূহ সাধুৰ স্মৃতিৰ হ'ব লাগে বুলি ডাঃ হেমেশ্বৰকুমাৰ শৰ্মাই আগবঢ়োৱা পৰামৰ্শ সমিতিয়ে গ্ৰহণ কৰে।

(২) নাহেৰু পংখনে অসমৰ সৌন্দৰ্য্য সম্পৰ্কে এখন গ্ৰন্থক সংকলন মুদ্ৰিত কৰিব লাগে বুলি আগবঢ়োৱা পৰামৰ্শ সমিতিয়ে গ্ৰহণ কৰে। সভাপতি বিশেষ কামত যাবলগীয়া হোৱাত ডাঃ হেমেশ্বৰকুমাৰ শৰ্মাই সভাৰ কাম চলায়।

১০। কাৰ্যালয়-কৰ্মচাৰীৰ দৰ্ম'হা সম্পৰ্কে উপ-সমিতিৰ প্ৰতিবেদন প্ৰধান সম্পাদকক উপস্থাপন কৰে। সমিতিয়ে গ্ৰহণ কৰে। অহাশো চতুৰ্থ শ্ৰেণীৰ চৰ্মচাৰীৰ ক্ষেত্ৰত দক্ষতাৰ বাহা থাকিব নালাগে বুলি সমিতিয়ে অনুভৱ কৰে।

প্ৰতিবেদন :-

বানচ-বুৰি উপ-সমিতিয়ে তলত দিয়া ধৰে বেতন-পদ্ধতি অনুমোদন কৰে। কেন্দ্ৰীয় কাৰ্যালয়ৰ কুৱাহাটী কাৰ্যালয়ৰ কৰ্মচাৰীসকলে তলত দিয়া ধৰে বেতন পাইছে :-

মুখ্য সহায়ক— ৩০০-১০-৫০০-৪-বি-১৪-৪৫০।

কাৰ্যালয় সহকাৰী (উচ্চ বৰ্গ) — ২৪০-০৫-৪৪৫-৪বি

৩-৭৩৫-২০৪০।

কাৰ্যালয় সহকাৰী (কেন্দ্ৰীয় কাৰ্যালয় আৰু কুৱাহাটী কাৰ্যালয়) ১৯০-২-২০০-৪-বি-৪৪৫-৪৩৪০।

৪ৰ্ণ বৰ্গ কটচাৰী ১০০-৩-১১০-৪-বি-১১০-১-১৪৫-৩-৪৪৫ অনুমোদিত নিৰ্দিষ্ট :-

মুখ্য সহায়ক— ৪০০-১০-৪৪৫-৪-বি-১৪-১০-৪৪০।

কাৰ্যালয় সহকাৰী (উচ্চ বৰ্গ) ২৭০-২-২০০-৪-বি-১০-৪৪০-৪-৪৪০-৪-বি-১১-৪৪৫।

কাৰ্যালয় সহকাৰী (নিম্ন বৰ্গ) ২২০-৪-২০০-৪-বি-৪-১০০-৪-বি-৪-৪৪০।

চতুৰ্থ শ্ৰেণী কৰ্মচাৰী— ১২০-২-২০০-২-৪৪৫-২৪০। অনুমোদিত নিৰ্দিষ্টৰ দৰ্ম'হাৰ্গ কৰিলে তলত দিয়া ধৰে হ'ব :-

শেষত নিৰ্দ্ধাৰণ কৰোঁতে তলত দিয়া সূত্ৰমতে কৰা হৈছে :-

১। মুখ্য সহায়ক আৰু কাৰ্যালয় সহকাৰীৰ (উচ্চ আৰু নিম্ন বৰ্গ) ক্ষেত্ৰত প্ৰতিজন ৩ বছৰ চাকৰি

কৰি সাহিত্য সভাৰ ভিতৰ চ'ৰা

৪ৰ পূৰ্ণ হ'লে একোটাকৈ বৃদ্ধি-বানচ পাব। কিন্তু যেনো অৱস্থাত তৃতীয়কৈ অধিক নাপাব।

২। চতুৰ্থ শ্ৰেণীৰ কৰ্মচাৰীয়ে প্ৰতি পাঁচ বছৰত (শেৰ' থাকিব) একোটাকৈ বৃদ্ধি-বানচ পাব। কিন্তু হঠাৎকৈ কাৰণে কোনো বাহা নাথাকিল আৰু তেন্তে পাই থকা অৱশ্য বানচ আৰু সুবিধা পূৰ্ণ ধৰে পাব।

৩। বানচ ঘন'হাৰ নিৰ্দিষ্ট ১৪৪৭৭ তাৰিখৰ পৰা ফৰোৱে ক্ষেত্ৰত প্ৰযোজ্য হ'ব। তথ্যমতে এই তাৰিখৰ পৰাই বাৰ্ষিক বৃদ্ধি-বেতন দিয়া হ'ব।

কেন্দ্ৰীয় কাৰ্যালয় :-

ইকম বৰদলৈ— মুখ্য সহায়ক :-

বৰ্তমান দৰ্ম'হা ৫০০'০০

নতুন নিৰ্দিষ্ট ৫৪০'০০ (৫০০+১৪X২)

ভূমি নিৰ্দিষ্ট ২৪৪'০০

নতুন নিৰ্দিষ্ট পাব ২৭'১০ (৪৪৫-১'১০)

প্ৰায় শইকীয়া-কাৰ্যালয় সহকাৰী :- উচ্চ বৰ্গ

বৰ্তমান দৰ্ম'হা ২৪০'০০

নতুন নিৰ্দিষ্ট ২২০'০০ (২৪০+১X২)

ভূমি নিৰ্দিষ্ট ১৪০'০০

নতুন নিৰ্দিষ্ট পাব ১৭'৪৫ (৪৪৫-২'২৫)

প্ৰায়কিন্দম আহমেদ— কাৰ্যালয় সহকাৰী :-

বৰ্তমান পাই আছে ২৪০'০০

নতুন নিৰ্দিষ্ট পাব ২২০'০০

ভূমি নিৰ্দিষ্ট ১৪৫

শ্ৰীমোহন হাজৰিকা :-

বৰ্তমান দৰ্ম'হা ১৭০'০০

নতুন নিৰ্দিষ্ট পাব ১০৩'০০ (১৭০+১X৪+৩)

ভূমি নিৰ্দিষ্ট ১০৩'০০

নতুন পাব ১২'২৫ (৪৪৫-১'২৫)

ভূমি নিৰ্দিষ্ট ১২৪'০০

নতুন পাব ১২০'০০

ভূমি নিৰ্দিষ্ট ১২৪'০০

ভূমি নিৰ্দিষ্ট ১২৪'০০

ভূমি নিৰ্দিষ্ট ১২৪'০০

ভূমি নিৰ্দিষ্ট ১২৪'০০

ভূমি নিৰ্দিষ্ট ১২৪'০০

কুৱাহাটী কাৰ্যালয় :-

নিম্ন বৰ্গ সহায়ক শ্ৰীঅনন্ত তালুকদাৰ :-

বৰ্তমান দৰ্ম'হা ২২০'০০

নতুন পাব ২২৪'০০ (২২০+৪)

ভূমি নিৰ্দিষ্ট ১০২'২০

নতুন পাব ১৩'৫০ (৪৪৫-৩'০০)

চতুৰ্থ শ্ৰেণী- ভূমি নিৰ্দিষ্ট ১০৪'০০

নতুন পাব ১২২'০০ (১১০+১২)

ভূমি নিৰ্দিষ্ট ৪৩'৩৬

নতুন পাব ১১'৪৫ (৪৪৫-২'২৫)

১। মণ্ডা :- কেন্দ্ৰীয় কাৰ্যালয়- পাই আছে ৫০'০০

পাব ৫০'০০

২। অমদাৰ :- একে থাকিব।

কেন্দ্ৰীয় কাৰ্যালয়ৰ নিম্ন বৰ্গ সহকাৰীৰ পৰৱৰ্তী ছাত্ৰী

কিনলে কাৰ্যালয়ৰ কামৰ সুবিধা হ'ব বুলি সমিতিয়ে

মত পোষণ কৰে।

প্ৰতিবেদন সমিতিয়ে গ্ৰহণ কৰে আৰু উল্লেখিত নতুন হানব ধৰমহাৰ নিৰ্দিষ্ট ১৪৪৭৭ তাৰিখৰ পৰা কাৰ্যকৰী হ'ব বুলি সমিতিয়ে সিদ্ধান্ত কৰে।

১০। লেখক নিৰ্বাচ :- ৰংপুৰ সাহিত্য সভাৰ সৌন্দৰ্য্য অন্তৰ্গত হাৰলগীয়া লেখক শিবিৰৰ ১) অসমীয়া সাহিত্যৰ বৃত্তী প্ৰেচন, সহস্বা আৰু সমাদান,

২) বৰ্তমান ভূমি নিৰ্দিষ্ট পাব ১৪৫ বুলি সমিতিয়ে অনুভৱ কৰে।

সমিতিয়ে সঞ্চালকক মাননী দিব লাগে বুলি আৰু পুনৰ কাৰণে লক্ষন সকলক হ'ব লাগে বুলি অনুভৱ কৰে।

লেখক শিবিৰৰ প্ৰস্তুত সম্পৰ্কে চৈয়দ অনুভৱ কৰে। লেখক শিবিৰৰ প্ৰস্তুত সম্পৰ্কে চৈয়দ

আজমাল মালিক-সভাপতি, ডাঃ হেমেশ্বৰকুমাৰ শৰ্মা,

নগেন শইকীয়া, অমল ৰাধখোৱা, অক্ষয় পোহৰাৰী

বসন্তকুমাৰ পোহৰাৰী আৰু প্ৰধান সম্পাদক

কুৱাহাটী কাৰ্যালয় :-

নিম্ন বৰ্গ সহায়ক শ্ৰীঅনন্ত তালুকদাৰ :-

আহ্বায়কৰূপে লৈ এখন উপ-সমিতি গঠন কৰে।

১৪। ন লেখকৰ ভৱৰূপ আয়োজন কৰিবৰ কাৰণে শ্ৰীমতীশাল চৌধুৰী আৰু শ্ৰীমতীৰ শাস্ত্ৰীক এখন অশীচনি সূত্ৰত কবি দিবৰ কাৰণে সমিতিয়ে দায়িত্ব দিয়ে।

১৭। প্ৰধান সম্পাদকে ১৯৭৬-৭৭ চনৰ পৰীক্ষিত হিচাপ সভাত উপস্থাপন কৰে। সমিতিয়ে হিচাপ গ্ৰহণ কৰে।

১৮। প্ৰধান সম্পাদকে ১৯৭৭-৭৮ চনৰ বাজেট উপস্থাপন কৰে।

আয়— ১০, ৩০, ৩৮০-৩৩

ব্যয়— ১০, ৮৮, ৮৮৮-১১

ঘটি— ৩৮,০৫৭-৭৮

সমিতিয়ে বাজেট গ্ৰহণ কৰে।

১৯। সমিতিয়ে ন-লেখকৰ ভৱৰূপৰ কাৰণে প্ৰয়োজনবোধে পৰিপূৰক বাজেট কৰিব লাগে বুলি অনুভৱ কৰে।

২০। ভাষাভাষা পৰীক্ষাৰ পাঠ্যপুথি সম্পৰ্কে সচিবৰ সমিতিক অৱগত কৰে।

২১। সমিতিয়ে সাংস্কৃতিক ভ্ৰমণৰ কাৰণে প্ৰতিনিধিত্ব কৰা দল গঠন কৰিব লাগে বুলি অনুভৱ কৰে আৰু উপহাৰ সম্পৰ্কে এটি নিৰ্দিষ্ট নিয়ম বন্ধা কৰিব লাগে বুলি অনুভৱ কৰি পৰৱৰ্তী কাৰ্য-নিৰ্বাহকত এই সম্পৰ্কে সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰা হ'ব বুলি সমিতিয়ে মত প্ৰকাশ কৰে।

২২। অসম সাহিত্য সভাৰ কেন্দ্ৰীয় কাৰ্যালয় আৰু গুৱাহাটী কাৰ্যালয়ৰ চতুৰ্থ শ্ৰেণীৰ কমতীয়া ক্ৰমে শ্ৰীপ্ৰমোদ হাজৰিকা আৰু শ্ৰীহৰাল ডেকাৰ খণ্ডৰ আবেদন সমিতিয়ে সহায়ত্বৰ বিবেচনা কৰে আৰু হেটোকে ৩০০।০০ (তিনি শ) টকাৰ অংগ দিবলৈ সিদ্ধান্ত কৰে। হাজৰিকাৰ খণ্ডৰ মাহে ১৫.০০ টকাৰ আৰু শ্ৰীহৰাল ডেকাৰ মাহে ২৫.০০ টকাৰে দৰমহা পৰা কৰ্তন কৰিবলৈ সমিতিয়ে কাৰ্যালয়ক

নিৰ্দেশ দিবলৈ প্ৰধান সম্পাদকক দায়িত্ব দিয়ে।

২৩। গুৱাহাটী কাৰ্যালয়ৰ সহায়ক শ্ৰীঅক্ষয় ভাস্কৰ-দাসৰ উচ্চ বৰ্ষ সহায়কৰূপে পদোন্নতিৰ আবেদন সমিতিয়ে বৰ্তমান বিবেচনা কৰিব পৰা হ'বৰ মুঠ মত পোষণ কৰে।

২৪। অসম সাহিত্য সভাৰ আত্মীয় সভাৰ পুঁজি পৰা পূৰ্বতে ১০,২৭৪.০০ টকা লোৱা হ'ব সমিতিয়ে চলিত বিত্তীয় বছৰত প্ৰথম সুযোগতে অক্ষয় পুঁজি জমা দিবৰ কাৰণে প্ৰধান সম্পাদকক দায়িত্ব দিয়ে।

২৫। নগাঁৱৰ ৰাষ্ট্ৰীয় পুথ্যৰ দলখন আনন্দনাথ চৌধুৰীৰ নামেৰে নামকৰণ কৰাত সমিতিয়ে সন্তোষ প্ৰকাশ কৰে আৰু বাৰ্তা চৰকাৰক ধন্যবাদ জনায়।

২৬। অসমীয়া কেলেণ্ডাৰ প্ৰকাশ সম্পৰ্কে প্ৰথম সমিতিক প্ৰতিবেদন দাখিল কৰিবৰ কাৰণে সমিতিয়ে দায়িত্ব দিয়ে।

২৭। শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱৰ জ্যোতিঃসম্ভৱ চৰকাৰী-ফেৰ-কাৰী প্ৰতিষ্ঠান বন্ধ দিবৰ কাৰণে চৰকাৰৰ লগত যোগাযোগ কৰিবলৈ সমিতিয়ে প্ৰধান সম্পাদকক দায়িত্ব দিয়ে।

২৮। সাহিত্য পৰিষদ গঠন সম্পৰ্কীয় বিভিন্ন পিন আলোচনা কৰি পৰামৰ্শ দিবৰ কাৰণে প্ৰাক্তন সভাপতি শ্ৰীঅতুলজেন হাজৰিকা আৰু ডাঃ নগেন নেওগ, ডাঃ সত্যেন্দ্ৰনাথ বায়ণ গোঁস্বামী, ভগৱান দত্ত, সতীশচন্দ্ৰ চৌধুৰী, বামচৰণ ঠাকুৰীয়া আৰু ৪ নিৰ্বিপদ চৌধুৰীক আহ্বায়ক ৰূপে লৈ এটা উপসমিতি গঠন কৰি দিয়ে।

২৯। অসম সাহিত্য সভা সপ্তাহৰ প্ৰচাৰ প্ৰদ লগত পুথি-পঞ্জি সপ্তাহ আৰু পঢ়াৰ সম্পৰ্কীয় নিৰ্দেশ শাখা সভাসমূহক জনাব লাগে। এই সম্পৰ্কীয় প্ৰশ্ন এখন সূত্ৰত কৰি দিবৰ কাৰণে সমিতিয়ে বামচৰণ ঠাকুৰীয়াক দায়িত্ব দিয়ে।

৩০। প্ৰাক্তন সভাপতি অতুলজেন হাজৰিকা হাৰ

৩১ সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মা, সভাপতি চৈয়দ আব্দুল মালিক, প্ৰাক্তন প্ৰধান সম্পাদক ডাঃ হেমন্তকুমাৰ দৰ্মা আৰু প্ৰধান সম্পাদক লৈ এটি স'জাতি হলে ত্ৰিভুৱ বিধবিদ্যালয়ৰ দৰে গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়তো ধৰণৰ মাধ্যম অসমীয়া হ'ব লাগে বুলি দাবী কৰিবৰ কাৰণে সমিতিয়ে দায়িত্ব দিয়ে।

৩২। হীৰক জয়ন্তীৰ প্ৰস্তুতি সম্পৰ্কে সহকাৰী সম্পাদক সমিতিক জানিবলৈ দিয়ে।

৩৩। কাছাৰৰ ইদগাহ সাহিত্য সভা সম্পৰ্কে সভাক পৰামৰ্শ দিবৰ কাৰণে শ্ৰীমতীশ চৌধুৰী, ডাঃ হেমন্তকুমাৰ শৰ্মা, বামচৰণ ঠাকুৰীয়া, ভগৱান মৰাল আৰু

৪ নিৰ্বিপদ চৌধুৰীক আহ্বায়ক ৰূপে লৈ এখন সমিতি গঠন কৰে। সমিতিক পৰৱৰ্তী কাৰ্য-নিৰ্বাহকত প্ৰতিবেদন দাখিল কৰিবলৈ দায়িত্ব দিয়া হয়।

৩৪। ডাঃ ঠাকুৰ প্ৰসাদ বাৰ্মা হীৰক জয়ন্তী সৌৰবণী বহুতাৰ কাৰণে অসমৰ্ম হ'লে প্ৰাক্তন সভাপতি ডাঃ নগেন নেওগক অনুৰোধ কৰিবলৈ সমিতিয়ে সিদ্ধান্ত কৰে।

৩৫। নগাঁৱৰ বামপুৰ সাহিত্য সভাই কাৰ্য-নিৰ্বাহকৰ হীৰক আমৰণ কৰাত সমিতিয়ে সন্তোষ প্ৰকাশ কৰে আৰু আমৰণ গ্ৰহণ কৰে।

৩৬। মলত নাম দিয়া শাখা সভা আৰু আত্মীয়

সভাসকলক বীকৃত দিয়া হয় :-

(ক) শাখা সভা :- ১। বেহৰাৰী সাহিত্য সভা— শিৱসাগৰ ২। নকটানি সাহিত্য সভা— শিৱসাগৰ ৩। বহৰপুৰ সাহিত্য সভা— কাছাৰ আৰু বীকৃত সভা :- ৪। সদৌ অসম লেখিকা সমাবেশ— তেজপুৰ।

(খ) আত্মীয় সভা :- ১। চৈয়দ মহম্মদ খালিদ চিহ্নি— গুৱাহাটী ২। শ্ৰীতিথেশ্বৰ মিহিছীয়া— পাটসাঁকো ৩। সুনাহৰ আলি বৰকুঞ্জা— কাছাৰ ৪। প্ৰিয়নাথ দাস— শুৱালকুছি ৫। মনজন্ম মহন্ত— শুৱালকুছি ৬। ভগৱান দাস— শুৱালকুছি ৭। মহেন্দ্ৰ কলিতা— শুৱালকুছি।

৩৭। জ্যোতি সাহিত্য সভাৰ সভাপতিৰ কাৰ্য-নিৰ্বাহকৰ সদস্যসকললৈ শলাগ জনায়।

৩৮। সভাপতিৰে সদস্যসকলৰ সহায় আৰু সহযোগত সন্তোষ প্ৰকাশ কৰে আৰু ধন্যবাদ জনায়।

৩৯। সভাপতিয়ে সভাৰ সামৰনি ঘোষণা কৰে।

আব্দুল হাজৰাৰ	ডাঃ চৈয়দ আব্দুল মালিক
প্ৰধান সম্পাদক,	সভাপতি।
অসম সাহিত্য সভা।	
১২।৭।৭৭	

• পৰিকাৰ ৩৪ ন বছৰ ২য় সংখ্যাৰ ৮৪ পৃষ্ঠাত প্ৰকাশিত 'উপস্থিত সদস্যসকল' অনুচ্ছেদৰ পৰা শ্ৰীঅক্ষয় গোঁস্বামী, শ্ৰীহেমন্তকুমাৰ শৰ্মা আৰু শ্ৰীপ্ৰকাশ গোঁস্বামীৰ নাম বাদ পৰিল। অনৱধানভাৱে এই ভুলৰ বাবে আমি অতিশয় দুঃখিত। — পৰিকাৰ সম্পাদক।

অক্ষয় পুঁজিসমূহৰ বাঢ়ি পুঁজি	
চলকাল, ইলেকাল দ্ৰাবক দাস বাঢ়ি পুঁজি	১,৮২৭'৮৪
" " সামাজিক সমাবেহ " " "	৫৫৭'০২
নক্ষিতপাট অধিকাৰ গোষামী	৭২০'৮৪
কমলাদেবী দ্ৰাবক পুঁজিব	৫০২'৫২
হৰিহৰ চৌধুৰী ব'টা পুঁজিব	৫০৮'২৩
ভিগৰৈ সাহিত্য সেৱা সমিতিৰ	২,৭৫৪'২২
প্ৰেমধৰ দত্ত শ্ৰুতি পুঁজিব	৪১০'৭০
মোহনচন্দ্ৰ শৰ্মা ব'টা পুঁজিব বাঢ়ি পুঁজি	৪৭২'৫০
উগ্ৰভাৰা দাস পুঁজিব বাঢ়ি পুঁজি	৫৮৫'৭৪
বনমালী শইকীয়া ব'টা পুঁজিব বাঢ়ি পুঁজি	২০২'২২
বিষ্ণুৰাম বেদি দাস পুঁজিব বাঢ়ি পুঁজি	১,২৮২'০৮
বাৰাকান্ত সন্দিকৈ সামাজিক সমাবেহ বাঢ়ি পুঁজি	১০২'০০
চলকাল ভৱন অধিবীমা পুঁজিব বাঢ়ি পুঁজি	১৬৫'০০
	২,২২৮'৭০

ভগৱতীপ্ৰসাদ বৰুৱা অৱবন্ধন পুঁজি	
আচাৰ্য-পুত্ৰ	২০,৮৫৫'২০
অমল কোঠা এ: বেঙ্গ,	
গুৱাহাটীত জমা	০৫,০৭২'২০
হাতে জমা	৫'৭২
	৪৫,৮২২'০৪
চলকাল অভিধানৰ বাবদ অতিৰিক্ত ব্যয়	২,০৫২'৭৪
গোহাজিৱকৰা শতবাৰ্ষিকী পুঁজিবৰ জল	২,৭০২'৮০
বিশ্বৰ পুঁজিবৰ ব'টাক বাবে দিয়া জল	১,৭০৫'০০
কৰ্মচাৰীৰ জলৰ বাকী	১০৫'০০
প্ৰকাশনৰ বাবে ছপাশালক অগ্ৰিম	২,৫০০'০০
চলকাল-ইলেকাল দ্ৰাবক পুঁজি আৰু বনমালী	
শইকীয়া পুঁজিব	১'৫২
সামগ্ৰী উত্তৰ :	
বেহ-অসম কো-অপাৰেটীভ এপেৰত বেঙ্গ লি: মে'বহাট	২০,৫২০'৪৫
" " গুৱাহাটী	৮৫'৮৮
নগৰ : কেন্দ্ৰীয় কাৰ্যালয়	২৪০'০৫
গুৱাহাটী কাৰ্যালয়	২২'২৭
	২০,৯১৪'৬৫
	মুঠ ৭,০০,৭১০'৬০

বানৰ পুঁজিসমূহ	
বাৰাকান্ত সন্দিকৈ শ্ৰুতি পুঁজি	৪,৫০৫'০২
শৰতচন্দ্ৰ গোষামী " "	২৫০'২০
ছপাশাল, পুঁজি	৬২'৫০
অসম সাহিত্য সভাৰ গুৱাহাটী ভৱন	১,০২,২৪৫'২৭
ভগৱতীপ্ৰসাদ বৰুৱা ভৱন অৱবন্ধন স:	৪৫,৮২৫'০০
	২,৫২,৪২১'৫৫

অগ্ৰান্ত	
কেন্দ্ৰীয় আৰু ৰাজ্যিক চৰকাৰৰ বিশেষ	
অনুদানৰ বাকী	৩০,৪৫৫'৮৫
প্ৰকাশন এজেন্টিৰ জমা	৭০০'০০
	৩১,১৫৫'৮৫
	৭,০০,৭১০'৬০

আমি অসম সাহিত্য সভাৰ ১৯৭৬-৭৭ চনৰ আজীৱন পুঁজি, বাঢ়ি পুঁজি, দান আৰু বিশেষ পুঁজিসমূহৰ হিচাপ কেন্দ্ৰীয় কাৰ্যালয় আৰু গুৱাহাটী কাৰ্যালয়ৰ হিচাপ-বহী আৰু সংশ্লিষ্ট কাগজ-পত্ৰৰে সৈতে পৰীক্ষা কৰি সভাৰ ৭৭ চনৰ ৩২ মাৰ্চ তাৰিখৰ উদ্ধৃত পৰ, ১৯৭৬-৭৭ চনৰ সাধাৰণ পুঁজিব আৱ-বায়ৰ হিচাপ আৰু উল্লেখিত পুঁজিসমূহৰ আৱ-বায়ৰ হিচাপ প্ৰস্তুত আৰু পৰীক্ষা কৰি জনাওঁ যে সকলো হিচাপৰ বিয়ুতি আৰু বাখ্যা আমাৰ হিচাপ-পৰীক্ষাৰ প্ৰয়োজন অনুসৰি আমি পাইছোঁ। আমি জনাওঁ যে— উক্ত উদ্ধৃ-পৰ আৰু পুঁজিসমূহৰ আৱ-বায়ৰ হিচাপ-সমূহে আমাৰ বিশ্বাস আৰু উল্লেখিত বিয়ুতি আৰু বাখ্যা অনুযায়ী সভাৰ উক্ত বছৰৰ প্ৰকৃত অবস্থা দৰ্শাইছে।

(জে-এন-শইকীয়া এণ্ড কোঃ)

চাৰ্টাৰ্ড একাউণ্টেণ্ট
হিচাপ পৰীক্ষক, অসম সাহিত্য সভা।

অসম সাহিত্য সভা

২২৭৬ চনৰ ১ এপ্রিলৰ পৰা ১৯৭৭ চনৰ ৩১ মাৰ্চ পৰ্যন্ত আয়-ব্যয়ৰ হিচাপ

আয়	ব্যয়
বৰঙনি :	
শাখা সভা	২৪,২৮৩'৫০
যৌক্তিক সভা	৮০'০০
আঞ্জীৱন সভাৰ ভক্তি	<u>১৩৫'০০</u>
	২৪,৫৬৮'৫০
প্রকাশন	
সাধাৰণ	১২,৪১৫'৫২
পত্রিকা	<u>৩,৪১৩'৬৫</u>
	১২,৮২৮'১৭
পান	২৫৮'০০
অনুদান	
বাৰাকান্ত সন্দিকৈ ভৱন	
অসম চৰকাৰ, বাৰ্ষিক	৫৫,০০০'০০
,, প্রকাশন আঁচনি	৪০,০০০'০০
,, সাংস্কৃতিক বিনিময়	১৪,০০০'০০
গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়	১,০০০'০০
ভিক্ৰমপুৰ বিশ্ববিদ্যালয়	<u>১,০০০'০০</u>
	১,০২,০০০'০০
ভাৰাজ্ঞান প্রমাণ-পত্ৰ পৰীক্ষা	২,২১৭'৭০
বিবিধ	
পত্রিকাৰ বিজ্ঞাপন	২,৫০১'৪৫
পতাকা বিক্রী আদি	৭২৩'০০
ভৱনৰ ভাড়া	১২০'০০
টেলিফোন	৫৮'০০
কৰ্মচাৰী সাঞ্চাভৱ মাচুল	২০'০০
বেছৰ সুখ	<u>১,২৪২'১০</u>
	৪,৬৮৩'৫৫
আবৃত্তনী মূল্য	
প্রকাশন আদি	৪,৮১,৩২২'০০
বৰ্মহা	
কেন্দ্ৰীয় কাৰ্যালয় (ভং নিঃ সহ)	১৫, ৩২৩'১৫
গুৱাহাটী কাৰ্যালয় (")	<u>৭, ৫০৫'৭৬</u>
	২১, ৮২৮'৯১
ভ্ৰমণ ব্যয়	১১, ২২২'২০
পৰিষ্কাৰ	২, ৭২৩'৮৮
ভাৰ আৰু তাঁৰ	
ভাৰটিকভ আৰু অৰ্থ প্ৰেৰণ	৫,২৫৫'৪৫
তাঁৰবাৰ্তা	৪৬১'০০
টেলিফোন	<u>৪,২৫১'২৫</u>
	১০, ৮৬৭'৭০
বাছনা আৰু কৰ	
পৌৰসভাৰ কৰ	২২৫'৪৪
বিদ্যুৎ শক্তি	<u>৫১০'৪৮</u>
	৭৪৫'২০
প্রকাশন	
সাধাৰণ	৪০, ৮০৫'০০
পত্রিকা	১৫, ৩১২'০১
বাৰ্ষিকী (টিছ)	<u>৭, ৫২২'৮০</u>
	৬৩, ৪৩৯'৮১
প্রকাশন	
ফল মূল্য	
পতৰবাৰ্ষিকী, ভ্ৰমণৰাম ফুকন	৭, ৪৫২'৫৫
	<u>১১, ৪৭১'৪৫</u>

[৩]

সামৰণী মূল্য : প্রকাশন আদি	২,২২,২১০'০০
	<u>মুঠ— ৪,৫৭,৫৭৬'৫২</u>
লেখন সামগ্ৰী	৫,০০০'০৭
সাধাৰণ প্ৰচাৰ : বিজ্ঞাপন আদি	১,৪৯১'০০
ভাৰাজ্ঞান পৰীক্ষা	৩,২২৩'১০
পুথি-বিক্ৰী ব্যৱস্থা	১,৫৬২'৪৭
বাৰ্ষিক আবেদন, সমিতি, বৈঠক আদি	২,৪৮১'৫৫
সম্পত্তি প্ৰতিপালন	১৬২'৪০
নৈমিত্তিক ব্যয়	৫,৪৭৭'৩২
পতৰবাৰ্ষিকী পালন : ভ্ৰমণৰাম ফুকন পতৰবাৰ্ষিকী সমিতি	১,০০০'০০
সাংস্কৃতিক বিনিময় আঁচনি	৭,৫৭৭'৪৭
চতুৰ্থ লেখক শিবিৰ	৩,১৪৭'২২
হিচাপ পৰীক্ষা আৰু সঞ্চালন	২,৫৪০'০০
বিবিধ :	
বাৰাকান্ত সন্দিকৈ ভৱন	১১০'০০
ত্ৰৈলোক্য পুঁজি—সভাপতি	২০০'০০
সামগ্ৰিক ধান	৫০'০০
বানপানী সাহায্য	১০০'০০
বেছৰ ভৱনি	<u>১০'৮৮</u>
	৬৩০'৮৮
চলিত বছৰৰ বাহি	২,২০৬'৭৭
	<u>মুঠ— ৪,৫৭,৫৭৬'৫২</u>

এই তাৰিখৰ টোকা অনুসৰি স্বাক্ষৰ কৰা হ'ল।

(জে-এন-শইকীয়া এণ্ড কো.)

চাৰ্জাৰ্ড একাউণ্টেণ্ট

হিচাপ পৰীক্ষক, অসম সাহিত্য সভা।

আবহনী উৎস

মূল পুঁজি

২,৫০০'০০

২,৫০০'০০

সামবনী উৎস

বিনিয়োগ স্থায়ী জমা

ঐ ২,৫০০'০০

২,৫০০'০০

(১১) শ্রীবিষ্ণু বাম মেধি ন্যাস পুঁজি

আবহনী উৎস

মূল পুঁজি

৫,০০০'০০

৫,০০০'০০

সামবনী উৎস

বিনিয়োগ স্থায়ী জমা

ঐ ৫,০০০'০০

৫,০০০'০০

(১৩) বাধাকাত্ত সন্দিকৈ সামাজিক সমাবেহ পুঁজি

আবহনী উৎস

মূল পুঁজি

২,৫০০'০০

২,৫০০'০০

সামবনী উৎস

বিনিয়োগ স্টেট বেঙ্ক অব ইন্ডিয়া ২,৫০০'০০

২,৫০০'০০

(১৫) চন্দ্রকান্ত সন্দিকৈ ভবন অগ্নিবীমা

আবহনী উৎস

মূল পুঁজি

৫,০০০'০০

৫,০০০'০০

সামবনী উৎস

বিনিয়োগ স্টেট বেঙ্ক অব ইন্ডিয়া ৫,০০০'০০

৫,০০০'০০

সংশ্লিষ্ট বহী-পত্র সৈতে পরীক্ষা করি সঠিক পোতা হ'ল।

(জে-এন-লইকীয়া কোঃ)

চার্টার্ড একাউন্টেন্টস

হিচাপ পরীক্ষক, অসম সাহিত্য সভা।

২২/৬/৭৭

অসম সাহিত্য সভা

অক্ষয় পুঁজিসমূহের বাচি পুঁজির ২২৭৬-৭৭ চব্বার হিচাপ

আবহনী উৎস

৫২ ২১

মূল পুঁজির সুদ

১ ৭৫০'০০

বাচি পুঁজির সুদ

৪৫ ৮১

১,৮২৭ ৮৯

(১) চন্দ্রকান্ত-ইন্দ্রকান্ত স্থারক পুঁজি

ডাকঘরত জমা

১,৮২৭'০০

গেতে জমা

০'৮১

১,৮২৭ ৮৯

আবহনী উৎস

৭০২'২০

বাচি পুঁজির সুদ

২৭ ৫৫

৭২০ ৮৫

(২) বন্ধিগপাট অধিকার শেয়ারমী অক্ষয় পুঁজির বাচি পুঁজি

ডাকঘরত জমা

৫২০'৮৫

সাধারণ পুঁজিত

২০০'০০

৭২০'৮৫

আবহনী উৎস

৪৫০ ৩৬

স্থায়ী জমার সুদ

২৪৫'০০

বাচি পুঁজির সুদ

২৪ ৫৫

সাধারণ পুঁজির পরা

৪'৩০

৭৪২'৩৬

(৩) চন্দ্রকান্ত-ইন্দ্রকান্ত সামাজিক সমাবেহ পুঁজির বাচি পুঁজি

বাহ্যিক সমাবেহের বাকদ ব্যয়

২০৫ ৫০

ডাকঘরত জমা

৬৩৭'০১

৭৪১'৩১

আবহনী উৎস

২৪২'২৬

মূল পুঁজির সুদ

৩২৭'০০

বাচি পুঁজির সুদ

৫০'৩৪

৫০২'৫০

(৪) কমলাদেবী স্থাবক পুঁজি

ডাকঘরত জমা

৫০২'৫০

(৫) তরির বৌদুবা বঁটা পুঁজি

আবহনী উৎস

৩৫০'০০

মূল পুঁজির সুদ

১৫০'০০

বাচি পুঁজির সুদ

১১'৮৭

সাধারণ পুঁজির পরা জল

১০০'০০

৬০৭'৮৭

বঁটা বিতরণ

২০০'০০

ডাকঘরত জমা

৪০৭'৮৭

৬০৭'৮৭

(এ)

(৬) ডিগবৈ সাহিত্য সেবা সমিতি ক্লাস পুঁজি

আবস্থনী উদ্ভূত	২, ২৪১'৭০	অসম কো-অপারেটিভ এপেক্স বেংকত জমা	২, ৭৫৪'২২
মূল পুঁজিব সুদ	৪৪২'২২		
বাড়ি পুঁজিব সুদ	৫৯'৯০		
	<hr/>		
	২, ৭৪৪'২২		

(৭) প্রেমধন বস্তু পুঁজিব বাড়ি পুঁজি

আবস্থনী উদ্ভূত	১৮'৪৩	অসম কো-অপারেটিভ এপেক্স বেংকত জমা	৪১০'৭৫
মূল পুঁজিব সুদ	৫০৪'০০		
বাড়ি পুঁজিব সুদ	৭'৫০		
	<hr/>		
	৪১০'৭৫		

(৮) মোহন চন্ড শর্মা পুঁজিব বাড়ি পুঁজি

আবস্থনী উদ্ভূত	২৪৭'২০	অসম কো-অপারেটিভ এপেক্স বেংকত জমা	৪৭২'৫০
মূল পুঁজিব সুদ	২১১'৫৩		
বাড়ি পুঁজিব সুদ	১০'৯০		
	<hr/>		
	৪৭৯'৬৩		

(৯) উগ্রস্বামী ন্যাস পুঁজি

আবস্থনী উদ্ভূত	২৭৫'৮০	ব'টা বিতরণ	২০০'০০
মূল পুঁজিব সুদ	২০১'২৪	অসম কো-অ এং বেংকত জমা	৫৮৪'৭৪
বাড়ি পুঁজিব সুদ	৮'০০		
সাধারণ পুঁজিব পর্যা অণ	২০৩'০০		
	<hr/>		
	৪৮৪'৭৪		৪৮৪'৭৪

(১০) বনমালী শইকীয়া ন্যাস পুঁজিব বাড়ি পুঁজি

আবস্থনী উদ্ভূত	১৬০'৫০	অসম কো-অঃ এপেক্স বেংকত জমা	২৪৯'২২
মূল পুঁজিব সুদ	১০'৯২		
বাড়ি পুঁজিব সুদ	৪'৮০		
	<hr/>		
	২৭৬'২২		

(ট)

(১১) শ্রীবিষ্ণু বাম মেধি ন্যাস বাড়ি পুঁজি

আবস্থনী উদ্ভূত	৮০৩'৫০	অসম কো-অঃ এপেক্স বেংকত জমা	১, ২৮৯'৫৮
মূল পুঁজিব সুদ	১০'২২		
বাড়ি পুঁজিব সুদ	৫০'০০		
	<hr/>		
	১, ২৮৩'৭২		

(১২) বাধাকান্ত সন্দিকৈ সামাজিক সমাবেশ পুঁজিব বাড়ি পুঁজি

আবস্থনী উদ্ভূত	৪২'০০	সমাবেশত ব্যয়	২০০'০০
মূল পুঁজি সুদ	২৫০'০০	ডাকঘরত জমা	১০২'০০
	<hr/>		
	৩০২'০০		৩০২'০০

(১৩) চন্ডিকান্ত সন্দিকৈ ভরনব অস্থিরীয়া পুঁজিব বাড়ি পুঁজি

আবস্থনী উদ্ভূত	৪০০'০০	ভরনব অস্থিরীয়া	৫৫৬'০০
	<hr/>	ডাকঘরত জমা	১৪৪'০০
	৪০০'০০		৪০০'০০

সাব্বিত বহী-পত্রর সৈতে পরীক্ষা কৰি সঠিক শোৰা হ'ল।

(জে-এন- শইকীয়া এণ্ড কোঃ)

চাৰ্টাৰ্ড একাউন্টেন্ট

হিচাপ পৰীক্ষক, অসম সাহিত্য সভা।

অসম সাহিত্য সভা
দানৰ পুঁজিসমূহৰ ১৯৭৬-৭৭ চনৰ হিচাপ

(১) বাধাকান্ত সন্দিকৈ স্মৃতি পুঁজি

আবহণী উদ্ভূত	৳. ২২০'৮১	বাধাকান্ত সন্দিকৈ ভৱন আঁচনি নিৰ্মাণৰ কাৰণে অগ্রিম	১, ০০০'০০
চলিত বছৰৰ সুদ	৳১৭'২০	অসম কো-অপাৰেটিভ এণ্ডেল বেলত জমা	৭, ৫০৮'০১
	<u>৳. ৫৩৮'০১</u>		<u>৳. ৫০৮'০১</u>

(২) শৰৎ চন্দ্ৰ গোস্বামী স্মৃতি পুঁজি

আবহণী উদ্ভূত	১৫৫'৮৫	ভাৰতবৰ্ষত জমা	১৫০'১০
চলিত বছৰৰ সুদ	৫'০৫		
	<u>১৬০'৯০</u>		

(৩) ছপাশাল পুঁজি

আবহণী উদ্ভূত	৳১'৯০	অসম কো-অপাৰেটিভ এণ্ডেল বেলত জমা	৳১'৬০
--------------	-------	---------------------------------	-------

[৩]

(৪) ভগৱতীগ্ৰন্থাল বৰুৱা ভৱন অৱৰোধন সমিতি

আবহণী উদ্ভূত	৳৩,৫৭৮'৫১	সম্পত্তি প্ৰতিপালন	৳২২'০০
সভাপুঁজিৰ মাননী	৳০০'০০	ভৱনৰ অগ্নিৰীমা	১৫৫'০০
বেহৰ সুদ	<u>১,৬০০'৭১</u>	বানচ	৫৫০'০০
		বিজুলী শক্তি	২৮২'৮৭
		নৈমিত্তিক	৫২'৭০
		আঁচবাৰ সংজুলি	১,০২৫'৫২
		সামৰণী উদ্ভূত :	
		অসম কো-অপাৰেটিভ এণ্ডেল বেল, গুৱাহাটী	৳০,০২২'৯০
		হাতে জমা	৫'৫২
			<u>৳৩,৮১০'১১</u>

সন্নিৱিষ্ট বহী-পৰব সৈতে পৰীক্ষা কৰি সঠিক পোৱা হ'ল।

(স্ব-স্বাক্ষৰ- শইকীয়া এছ কোঃ)

চাৰ্টাৰ্ড একাউণ্টেণ্ট

হিচাপ পৰীক্ষক, অসম সাহিত্য সভা।